

631.521.3 : 635.1 f.8 (603.8)

√.25792

18^e RASSENLIJST VOOR GROENTEGEWASSEN

1966

REDACTIE:

Dr. O. Banga, directeur Instituut voor de Veredeling van
Tuinbouwgewassen, Wageningen, voorzitter

Ir. T. van Hiele, directeur Instituut voor Bewaring en Verwerking van
Tuinbouwproducten, Wageningen

Ir. J. van Kampen, directeur Proefstation voor de Groenteteelt in de
Vollegrond, Alkmaar

M. Prins, voorzitter Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen,
Den Haag

Ir. W. van Soest, directeur Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt
onder glas, Naaldwijk

REDACTIE-SECRETARIS: W. Koopmans

PRIJS f 2,—

VOOR BUITENLAND f 2,50

Deze rassenlijst werd samengesteld door de deskundigen van:

het Instituut voor Bewaring en Verwerking van Tuinbouwprodukten te Wageningen

het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen

het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar

het Proefstation voor de Groenten- en Fruiteelt onder Glas te Naaldwijk

Medewerkers voor speciale onderdelen:

Instituut voor Rassenonderzoek van Landbouwgewassen, Wageningen, vroege aardappel.

Stichting Nederlandse Uienfederatie, Middelharnis, ui en sjalot.

J. C. Stam (Rijkstuinbouwconsulentschap Utrecht), tabak.

commissies praktijkproeven: veel van de inhoud van deze rassenlijst berust op het werk van deze commissies; voor samenstelling zie achterin deze rassenlijst.

Het overnemen van gegevens uit deze rassenlijst is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.

INLEIDING

Ieder jaar weer staat de tuinder voor de moeilijke beslissing om uit de vele rassen en selecties die worden aangeboden een keuze te doen. Het is voor de tuinder ondoenlijk en vaak zelfs riskant de nieuwe rassen en selecties te beproeven. Men is hierdoor gauw geneigd ieder jaar weer dezelfde rassen en selecties te bestellen, doch mist hierdoor anderzijds de kans te profiteren van de vooruitgang, welke er ook op dit gebied te bemerken valt. Het doel van deze rassenlijst is de groenteteler te helpen bij het kiezen van de voor zijn bedrijf beste rassen en selecties. Bovendien is deze rassenlijst bedoeld als hulpmiddel bij de voorlichting en bij het onderwijs op tuinbouwcur-sussen en -scholen.

Door de deskundigen van de 4 samenwerkende instellingen voor tuin-bouwkundig onderzoek worden ieder jaar vele vergelijkingsproeven genomen en ervaringen van tuinders, consulentschappen en proef-stations verzameld. Nieuwe rassen en selecties uit binnen- en buiten-land worden steeds direct in beproeving genomen. Bovendien is veel van hetgeen in deze rassenlijst staat gebaseerd op de praktijkproe-ven. De in de praktijkproeven goedgekeurde rassen en selecties wor-den in deze rassenlijst vermeld, alsmede de namen van de inzenders. De beoordeling geschiedt door commissies, waarin tuinders, selec-teurs enz. zitting hebben en onder nummer, zodat niemand weet wie de inzender van een bepaalde selectie is. De objectiviteit van de beoordeling en dus ook van het advies dat in deze rassenlijst wordt gegeven is op deze wijze verzekerd. De gewassen zijn alfabetisch gerangschikt.

INLEIDING

Indeling van de rassen.

De rassen zijn in vijf groepen ingedeeld, nl. A, B, N, O en X. Deze aanduidingen gelden soms voor landelijk gebruik, maar meestal voor een bepaalde teeltwijze. Zo kan een ras b.v. voor zomerteelt een A hebben, en voor vroege teelt een B.

Binnen de groepen A, B, enz. zijn de rassen gerangschikt volgens de mate van aanbeveling. De aardbeirassen daarentegen staan in de groepen in volgorde van rijptijd.

Aanduidingen en afkortingen.

A = Hoofdrassen. De met A gemerkte rassen worden vrijwel overal in Nederland waar de teelt van het gewas technisch verantwoord is, aanbevolen.

B = Beperkt aanbevolen rassen. De met B gemerkte rassen worden onder bepaalde voorwaarden aanbevolen. Wordt aan deze voorwaarden voldaan dan kunnen B-rassen gelijk staan met, of zelfs de voorkeur verdienen boven A-rassen.

N = Beproevoenswaardige rassen. De met N gemerkte rassen zijn over het algemeen nieuw of hier te lande weinig bekend, maar zijn voorlopig gunstig beoordeeld. Het is gewenst dat deze rassen op kleine schaal in de praktijk worden beproefd, teneinde een goed oordeel te kunnen krijgen over de waarde ervan.

O = Rassen van zeer beperkte betekenis. De met O gemerkte rassen zijn in de regel rassen die voorheen van meer betekenis zijn geweest. Door bepaalde omstandigheden is de belangstelling voor deze rassen afgenomen. Voor een zeer beperkt doel kunnen ze nog van waarde zijn.

X = Rassen waarmee meer ervaring is gewenst. Deze rassen hebben de aandacht getrokken door inschrijving in het Centraal Rassenregister of op andere wijze, zonder dat reeds een verantwoord oordeel over hun waarde voor de Nederlandse tuinbouw kan worden gegeven. Mededelingen over ervaringen met deze rassen worden op prijs gesteld.

Vet = De beschrijving van een ras is in vette letters gedrukt wanneer het ras een overheersende positie inneemt dus in vergelijking met andere rassen zeer veel wordt geteeld tenzij naar de mening van de redactie een ander ras meer aanbeveling verdient.

Afkortingen ná een rasnaam:

K. = Kweker.

Kw.r. = Kwekersrecht. Dit betekent, dat het ras is ingeschreven in het Centraal Rassenregister en dat de betreffende kweker er kwekersrecht op heeft. Het bijgevoegde jaartal geeft aan wanneer het kwekersrecht is ingegaan.

Geïnr. = Geïntroduceerd. Hierachter staat vermeld de persoon en/of het jaartal door wie resp. wanneer het ras in de handel is gebracht.

pr.pr. = Praktijkproeven.

Personen die een selectie voeren, die door de praktijkproevencommissies is aanbevolen zijn gerechtigd in hun prijscourant achter de naam van deze selectie de letter P. met het jaartal van de praktijkproeven te plaatsen; dit betekent dat de selectie in het genoemde jaar in de praktijkproeven is goedgekeurd.

Dit recht eindigt als regel 6 jaar na beëindiging van de praktijkproeven en in ieder geval zodra nieuwe praktijkproeven zijn gehouden en/of zodra de uitslag niet meer in de rassenlijst wordt vermeld.

Deelneming aan de praktijkproeven.

Uitnodigingen tot deelneming aan de praktijkproeven worden in overleg met de N.A.K.-G., op grond van de lijst van bij de N.A.K.-G. toegelaten selectiebedrijven, door het I.V.T. verzonden. De zaadmonsters worden opgehaald door de N.A.K.-G., welke de monsters doorzendt naar het I.V.T., waar ze worden ingedeeld in rassengroepen. Vervolgens worden de monsters door de Directeur van het Rijksproefstation voor Zaadcontrole overgestort in zakken, waarop alleen een nummer voorkomt. Daarbij legt hij een lijst aan waarop voorkomt van welke firma een bepaald nummer is. Deze lijst wordt onder zegel bewaard en pas geopend wanneer de proeven afgelopen zijn en de commissie de aanbevelenswaardige nummers op haar eindvergadering heeft aangewezen.

De commissie wordt samengesteld door het I.V.T. en bestaat als regel uit tuinders, selecteurs en vertegenwoordigers van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst, de N.A.K.-G. en het I.V.T.

Alle deelnemers krijgen steeds gelegenheid een of meer proeven te komen bezichtigen en hun oordeel over de waarde van de diverse nummers uit te spreken. Dit oordeel wordt door het I.V.T. als adviserend beschouwd.

In principe loopt een praktijkproef over twee opeenvolgende jaren en wordt op verschillende plaatsen aangelegd. Na vier jaar wordt met hetzelfde gewas opnieuw begonnen.

De lopende cyclus van de praktijkproeven ziet er voorlopig (wijzigingen voorbehouden) als volgt uit (de plusjes geven aan in welke jaren voor een bepaald gewas praktijkproeven zullen lopen):

INLEIDING

Gewassen	Jaren						
	'65	'66	'67	'68	'69	'70	'71
Bloemkool				+	+		
Boerenkool	+					+	+
Knoelselderij	+					+	+
Kroot				+	+		
Prei			+	+			
Pronkboon			+				
Radijfs	+					+	+
Rodekool	+					+	+
Savooiekool		+	+				
Schorseneer				+	+		
Spietskool				+	+		
Spruitkool				+	+		
Tuinboon		+			+		
Uj			+			+	
Wittlof							
extra vroeg en vroeg	+					+	+
middenvroeg		+	+				
laat				+	+		
Wittekool		+	+				
Wortel		+	+				

Bij de glasgewassen tomaat, komkommer en sla oefent de tuinder als regel een grotere invloed uit op het gewas dan bij de meeste andere gewassen. Bovendien vragen de rassen en selecties van deze gewassen dikwijls nogal uiteenlopende behandelingen. Daar er bij de praktijkproeven naar gestreefd wordt de rassen en selecties te beproeven onder de meest gunstige omstandigheden zou dit leiden tot zeer ingewikkelde, uitgebreide proeven en zeer hoge uitgaven. Dit heeft ertoe geleid dat er de laatste jaren geen praktijkproeven met deze gewassen zijn genomen. In de plaats daarvan zijn proeven genomen bij en in samenwerking met tuinders.

Het Centraal Rassenregister

Het Kwekersbesluit van 1941 biedt de mogelijkheid tot een wettelijke bescherming van het kwekerseigendom door het verlenen van kwekersrechten aan de bezitters van nieuwe rassen.

De bescherming volgt eerst nadat het ras met gunstig resultaat het registratieonderzoek heeft doorlopen en daarna is ingeschreven in het Centraal Rassenregister. Dit onderzoek heeft geen betrekking op de gebruikswaarde. Ieder ras, van welke kwaliteit ook, dat voldoet aan ondergenoemde eisen kan worden ingeschreven, wanneer eigendomsrechten op dat ras gewenst worden.

Aanvragen voor inschrijving in het Centraal Rassenregister dienen door de kweker of diens gemachtigde te worden gericht tot de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53 te 's-Gravenhage. De Raad zendt daarop de aanvrager een aantal aanvraagformulieren toe en geeft verdere aanwijzingen hoe men moet handelen ten aanzien van het te onderzoeken plantmateriaal (identiteitsmonster).

De kosten voor een aanvraag bedragen voor groentegewassen f 100,—. Voor ieder volgend jaar van onderzoek, na het eerste jaar, is voorts een bedrag verschuldigd van f 60,—, terwijl de kosten voor de uiteindelijke inschrijving van een ras f 60,— bedragen.

Nadat de verschuldigde aanmeldingskosten zijn voldaan, de door de Raad afgegeven aanvraagformulieren zijn ingezonden en het identiteitsmonster voor het onderzoek op het I.V.T. is ontvangen, wordt de aanvraag gedateerd en in behandeling genomen. Deze datum bepaalt mede welk van een aantal niet voldoende van elkaar te onderscheiden rassen voor registratie in aanmerking komt.

De eisen, waaraan een ras tegelijkertijd moet voldoen, wil het ge-registreerd kunnen worden, zijn de volgende:

1. Het moet zich voldoende onderscheiden van rassen, waarvoor reeds eerder registratie is aangevraagd of verkregen, of die reeds in de handel zijn.
2. Het moet in voldoende mate raszuiver zijn.
3. Het ras mag niet voor het tijdstip van de registratie-aanvraag in de handel zijn gebracht.

Wageningen, juli 1965

**De verhouding van het Centraal Rassenregister
tot de Rassenlijst voor Groentegewassen**

Inschrijving van een nieuw ras in het Centraal Rassenregister ten behoeve van de kweker van dit ras legt een soort eigendomsrecht op dit ras vast, maar zegt niets van de gebruikswaarde.

Opname van een ras in de Rassenlijst houdt verband met zijn gebruikswaarde, en is onafhankelijk van de vraag of het ras al of niet in het Centraal Rassenregister is ingeschreven.

2070
RASSEN
WAGENINGEN

AARDAPPEL

AARDAPPEL

(*Solanum tuberosum* L.)

Vroege consumptieaardappelen worden in hoofdzaak als tuinbouwgewas geteeld. Daarom wordt alleen deze groep van aardappels hier vermeld. De vroegrooibaarheid is een zeer belangrijke eigenschap. Hoe vroeger geroid kan worden, des te hoger vaak de prijs en des te groter in het algemeen de kans op het slagen van een nagewas. De vroegrijpende rassen zijn in de regel, in vergelijking met de later rijpende, matig produktief en minder goed houdbaar.

Eersteling is het belangrijkste ras, mede door de export.

Doré munt bij vroeg rooien uit in consumptiekwaliteit. De pootgoedteelt levert echter door de grote vatbaarheid voor A- en Y-virus moeilijkheden op. Barima kan enkele dagen vroeger worden geroid dan Eersteling. De opbrengst van dit ras is zeer goed, maar de knolvorm en de consumptiekwaliteit zijn minder goed.

Rode Eersteling wordt in beperkte mate verbouwd.

Het nog nieuwe ras Civa geeft iets hogere opbrengsten dan Eersteling, de kwaliteit is voor binnenlands gebruik wat minder goed.

A - Eersteling — K.: W. Sim, Schotland.

Zeer vroeg rooibare aardappel, waarvan de consumptiekwaliteit bij zeer vroeg gebruik goed is. Heeft een mooie, regelmatige knolvorm. *Verbouw* vindt voornamelijk plaats op lichte kleigrond. Is ook mogelijk op zandgrond, waar geen stengelbont of kringrigheid voorkomt. Neemt bij de teelt van vroege aardappels, mede door de exportmogelijkheden van pootgoed, de eerste plaats in.

De *consumptiekwaliteit* is bij zeer vroeg gebruik goed. Niet melig, goede smaak en geur. Zeer geschikt voor bakken. Voor later gebruik is de kwaliteit matig.

De *knollen* zijn langovaal, vlakogig, geelvezelig. Weinig duurzaam. Het pootgoed is zwak. Na veel en vooral laat spruitverlies ontstaan bij uitplanten in koude grond gemakkelijk „onderzeeërs”. Zeer zorgvuldig snijden wordt verdragen.

Het *loof* heeft een vlugge beginontwikkeling, is middenhoog, iets slap, behoorlijk dekkend. Herstelt zich na afvriezen moeilijk.

Ziekten. Vatbaar voor *Phytophthora* in loof en knol. Onvatbaar voor A-virus. Besmet met X- en S-virus. Nogal vatbaar voor Y-virus, maar is in de praktijk vrij goed op peil te houden. Vatbaar voor wratziekte.

A - Doré — K.: I. H. Bierma, Holwerd.

Kort na Eersteling rooibare, mooi gevormde aardappel. Wordt voor binnenlands gebruik in kwaliteit hoger gewaardeerd.

Verbouw vindt voornamelijk plaats op kleigrond en goede zandgrond. Voldoet niet op dalgrond en minder goed op de noordelijke zandgronden.

De *consumptiekwaliteit* voor het binnenland is belangrijk beter dan van de andere vroege rassen. Is kruimiger op schotel, goed van smaak en goed van kleur. Rijp geroid wordt dit ras gemakkelijk te los in de kook, terwijl dan ook, vooral op zandgrond, soms holle knollen voorkomen.

De *knollen* zijn geelvezelig, mooi ovaal van vorm en vlakogig. Ze zitten iets verspreid door de grond. De schil is bruingeel. Het pootgoed eist

een zorgvuldige bewaring. Vooral bij dit ras verdient het gebruik van grote poters aanbeveling.

Het *loof* ontwikkelt zich matig vlug, is middenhoog, vrij stevig, smalbladig, vrij goed dekkend. Herstelt zich moeilijk na vorstschade.

Ziekten. Vatbaar voor *Phytophthora* in het loof, echter vrij weinig in de knol. Weinig vatbaar voor kringerigheid, zeer vatbaar voor schurft. Onvatbaar voor wratziekte. Zeer vatbaar voor A- en Y-virus, daardoor zeer moeilijk op peil te houden.

A - Barima — K.: Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond, Alkmaar.

Zeer vroege aardappel, die hogere opbrengsten geeft dan Eersteling met een grovere sortering. Is hierdoor enige dagen vroeger rooibaar. *Verbouw* van dit ras komt voornamelijk voor in de teeltgebieden van vroege aardappels. Voldoet op zand- en dalgrond in het algemeen slechts matig.

De *consumptiekwaliteit* is matig. Op schotel niet zo zuiver van kleur als Eersteling en minder goed van smaak.

De *knollen* zijn rond, iets onregelmatig van vorm en middendiepogig; lichtgeelvezig. Evenals Eersteling weinig duurzaam; heeft bij voor-kiemen echter een steviger spruit.

Het *loof* ontwikkelt zich vlug, is goed dekkend; iets slap. Gevoelig voor magnesiumtekort, Herstelt zich na vorstschade moeilijk.

Ziekten. Vatbaar voor *Phytophthora* in loof en knol en voor kringerigheid. Soms komen bruin gekleurde vlekken in de knollen voor. Tamelijk vatbaar voor X-virus, vrij weinig vatbaar voor Y-virus. Onvatbaar voor wratziekte.

B - Rode Eersteling — K.: H. J. Brandsma, Stiens; I. H. Bierma, Holwerd en A. H. Matthijs, Koewacht (Z.-VI.).

Roodschillige knopmutant uit Eersteling.

De *verbouw* is van geringe betekenis; is in hoofdzaak een tuinaardappel voor eigen gebruik.

De *consumptiekwaliteit* is bij zeer vroeg gebruik goed. Wat bloemiger dan Eersteling.

De *knollen* zijn evenals die van Eersteling mooi van vorm. De opbrengst is gemiddeld lager maar de sortering beter. Het pootgoed is eveneens zeer gevoelig voor ongunstige omstandigheden.

Het *loof* is iets steviger en ijler; vooral bij het opkomen roodpaars aangelopen. Wat gevoeliger voor droogte en windbeschadiging.

B - Civa — K.: N.V. Kweekbedrijf C.I.V., Ottersum.

Zeer vroege aardappel, die ook bij vroeg rooien wat hogere opbrengsten geeft dan Eersteling. Komt wegens de geringe loofontwikkeling alleen voor vruchtbare gronden in aanmerking.

De *consumptiekwaliteit* wordt voor het binnenland lager gewaardeerd dan van Eersteling. Is minder bloemig en iets week, overigens zuiver van kleur en vrij goed van smaak.

De *knollen* zijn middengroot, ovaal en vlakogig; lichtgeelvezig. Weinig duurzaam.

Het *loof* is middenhoog, matig dekkend en iets slap.

Ziekten. Vatbaar voor *Phytophthora* in loof en knol. Zeer weinig vatbaar voor kringerigheid en vrij weinig voor Y-virus. Onvatbaar voor A-virus en wratziekte.

AARDBEI

AARDBEI

Aardbeien worden geteeld in de vollegrond, onder staand- en platglas en onder plastic kappen. De totale omzet bedroeg in 1964 ruim 30 miljoen gulden, waarvan ongeveer 7 miljoen voor rekening van de glasaardbeien kwam.

De tendens bestaat het aanvoerseizoen steeds meer te verlengen. Bij de kasteelt wordt dit bereikt door reeds in begin januari te beginnen met het forceren door warmte en een dagverlengende belichting en op deze extreem vroege teelt minder sterk geforceerde teelten te laten volgen. In de vollegrond kan het aanvoerseizoen worden verlengd door de teelt van late en doordragende (remonterende) rassen.

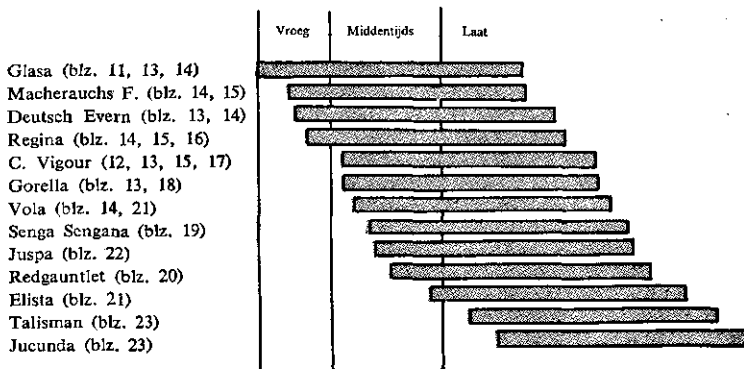
Alle vruchten van de teelt onder glas en plastic, en van de late en zomeraardbeien zijn bestemd voor de verse consumptie.

De grootste afnemer van aardbeien van de vollegrond is de industrie. Deze verwerkt ruim de helft van de totale aanvoer en wel als pulp, op sap en in diepvries. De vruchten moeten hiervoor zonder dop (kelk) worden aangevoerd.

Voor een goede teelt is het een eerste vereiste van gezond plantmateriaal uit te gaan. Daarom dient geregeld geselecteerd en door de N.A.K.-B. goedgekeurd plantmateriaal te worden aangeschaft. Van een aantal rassen bestaan goed produktieve, virusvrije klonen. De namen van de eigenaars van goedgekeurde klonen staan vermeld bij de betreffende rassen. Verschillende rassen mogen alleen in licentie worden vermeerderd en verhandeld. Voor zover beschikbaar op het moment, dat deze rassenlijst werd samengesteld, zijn de namen van de licentiehouders opgenomen. Voor nadere gegevens wende men zich tot de B.V.T. (Stichting tot Bescherming van Belangen van Kwekers in het Verkeer met Teeltmateriaal van Planten, Nassauplein 36, Den Haag).

RIJPTIJDENGRAFIEK

(gebaseerd op gegevens van de vollegrond)

TEELT ONDER GLAS

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Begin stook- periode	Begin oogst	Aanbevolen rassen
zeer vroege stookteelt met belichting (blz. 11)	\pm 10 jan.	\pm half maart	A - Glasa
stookteelt zonder belichting (blz. 12)	\pm 1 febr.	begin april	A - Cambridge Vigour A - Glasa A - Gorella O - Deutsch Evern.
koude kasteelt (blz. 13)	—	eind april	A - Cambridge Vigour A - Gorella B - Glasa B - Vola O - Deutsch Evern O - Macherauchs Frühernte O - Regina
platglasteelt (blz. 14)	—	\pm 10 mei	A - Glasa B - Deutsch Evern B - Macherauchs Frühernte

Zeer vroege stookteelt met belichting

A - Glasa — K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard (V.V.T.B.), Steenweg 79, Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Howard 17 met Deutsch Evern. Kw.r.: 1958. Geintr.: 1957; onder licentie in de handel.

Een belangrijk ras voor de teelt onder glas daar het vroeger rijp is dan andere rassen en zich zeer goed leent voor forceren met warmte en licht. De grote glanzende vruchten leveren een mooi produkt. Bij vroeg stoken is belichting noodzakelijk om een goede strekking van bladeren en bloemtrossen te verkrijgen.

Groei: tamelijk krachtig; open groeiwijze. Veel uitloperplanten.

Bloei: vroeg; bloemen groot aan korte bloeiwijzen. Tweeslachtig; veel goed stuifmeel.

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: zeer vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, glanzend helderrood. Weinig kwetsbaar.

Kwaliteit: matig stevig; vruchtvlees rood-oranje met wit, weinig sappig; smaak matig.

Ziekten en beschadigingen: zeer gevoelig voor vruchtrot (*Botrytis*). Kan sterk worden aangetast door bladaaltjes.

AARDBEI

Opmerkingen: Geschikt zowel voor sterk forceren als voor licht forceren onder staandglas en voor platglas. Bij sterk forceren wordt het verschil in vroegheid met andere rassen groter. Vraagt voor een goed resultaat een prima verzorging en dient zo vroeg mogelijk op wachtbed of op blijvende plaats te worden geplant.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:
Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswoldé
Bedrijfsstudiegroep Tholen en St. Philipsland, p/a J. M. van Dijk, Oudelandsepad 5, Tholen
Stichting „Boom en Vrucht”, Tielsestraat 97, Kesteren
J. C. Braber, Laône 20, Renesse (Z.)
M. v. d. Burgh, Berkhoek 2, Boekel
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
Coöp. Veilingver. Geldermalsen e.o., Geldermalsen
M. W. v. Dijk, Broekstraat 5, Dinther
Fa. W. van Geest en Zn., Poelkade 32, Naaldwijk
A. M. Goossens, Eerenburg 20, Nispen
A. Henselmans, Kalenbergerweg 6-11, Luttelgeest
S. Heijkamp, Plettenburg 11, Jutphaas
Jb. Karsten, B 83a, Benningbroek
Jos Konings, St. Maartenstraat 1, Oud-Gastel
N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster
W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk
H. Litjens, Kempweg 13, Horst-Meterik (L.)
L. W. H. Nelissen, Oude Boddebroekerweg 6, Oirlo-Venray
J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
C. Pleunis, Lochtstraat 3, Stamproy
M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland”, p/a A. J. Marinissen, Dorpsweg 5, Wissenkerke
Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot
G. Tielen, Hees E 26, Sevenum
C. Timmerman Czn., Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk
G. J. v. d. Velden, Bruzezerweg 5, Helmond-Brouwhuis
L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
G. Visser, Dijk 1, Huissen
Q. van de Vrie, Kwekerijweg 4, Rokel (post Schaesterbrug, Fr.)
W. J. Th. Willems, Kronenberg F 29, Sevenum

Stookteelt zonder belichting

In verband met de daglengte is het niet gewenst vroeger dan ± 1 februari met stoken te beginnen.

A - Cambridge Vigour

*Met dit tamelijk vroege ras kunnen onder staandglas goede resultaten worden verkregen. Voor een vroege oogst is echter een licht gewas vereist, waartoe Cambridge Vigour belangrijk later geplant kan worden dan Glasa. Een betrekkelijk licht gewas geeft reeds een goede kg-opbrengst. Een zwaar gewas is vatbaarder voor vruchtrot en meeldauw. Vatbaar voor aaltjes en *Verticillium*.*

Het ras kan in de winter goed vanaf het verspeenbed in de vaste kas worden geplant.

Wegens zijn vatbaarheid voor *Verticillium* niet aan te raden voor sterk met *Verticillium* besmette gronden. Zie verder blz. 17.

A - Glasa

Het vroegste ras. De kg-opbrengst is over het algemeen lager dan van Cambridge Vigour en Gorella. Geeft alleen gunstige resultaten bij zeer goede teeltzorgen.

Voldoet vooral goed in de Bommelerwaard. Zie verder blz. 11.

A - Gorella

Is *gemakkelijk te telen* door zijn geringe vatbaarheid voor stengelrot, vruchtrot en meeldauw; is echter *vatbaar* voor *Verticillium*. Geeft een goede kg-opbrengst. Door zijn grote vruchten zijn de *plukkosten*, in vergelijking met andere rassen *laag*. Dient *vroeg* te worden geplant op het wachtbed. Niet planten in kassen met veel *Verticillium*. Zie verder blz. 18.

O - Deutsch Evern — K.: J. Boettner, Duitsland, 1903.

Dit oude, goed smakende, vroege ras wordt de laatste jaren ook in de glasteelt steeds meer verdrongen door meer grootvruchtige rassen, die een minder kwetsbaar produkt geven. Bovendien is de teelt van Deutsch Evern niet gemakkelijk door de grote vatbaarheid voor *Botrytis* van planten (stengelrot) en vruchten (vruchtrot).

Groei: groeikracht matig; veel uitloperplanten. Matig winterhard.

Bloei: vroeg; bloemen tweeslachtig, met veel goed stuifmeel.

Productiviteit: matig.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: de eerste vruchten zijn vrij groot, de latere vrij klein; tamelijk lang kegelvormig; fris oranje-rood, aantrekkelijk.

Kwaliteit: matig stevig, kwetsbaar, vrij sappig, goed van smaak, vruchtvlies wit.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor grauwe schimmel (*Botrytis*) op bladeren en vruchten, aaltjes en aardbeimijt, maar weinig vatbaar voor verwelkingsziekte (*Verticillium*). Gevoelig voor virus.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

A. S. Henselmans, Luttelgeest (N.O.P.)

Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Koude kasteelt

Met de uitbreiding van de stookteelt is het bij deze teeltwijze in vele gevallen belangrijker veel kilo's te oogsten dan zeer vroeg te zijn.

A - Cambridge Vigour

Zie blz. 17.

A - Gorella

Ook hier zijn de lage plukkosten zeer belangrijk. Zie verder blz. 18.

B - Glasa

Kan op geschikte grond met een juiste verzorging even goede resultaten geven als de A-rassen. Zie verder blz. 11.

AARDBEI

B - Vola

Hoewel Vola een middentijds rijpend ras is, is de teelt onder glas aantrekkelijk door de goede kilogram-opbrengst en de mooie, aantrekkelijke vruchten. Zie verder blz. 21.

O - Deutsch Evern

Vanwege de vele teeltzorgen en de kwetsbare vruchten, die spoedig klein worden, minder aantrekkelijk dan de nieuwere rassen. Zie verder blz. 13.

O - Macherauch's Frühernte

Evenals Deutsch Evern een vroeg ras, dat door concurrentie van de meer grootvruchtige rassen, minder aantrekkelijk is geworden voor de teler. Vruchten goed van kwaliteit. Vatbaar voor aaltjes en zeer vatbaar voor meeldauw. Zie verder blz. 15.

O - Regina

Geeft in enkele streken (o.a. Limburg) onder glas goede resultaten. Maakt betrekkelijk weinig, grote bladeren. De vruchten zijn slechts matig vatbaar voor vruchtrot. De grote kelk en de te trage kleuring van de onderzijde der vruchten doen soms afbraak aan de aantrekkelijkheid van het produkt. Zie verder blz. 16.

Platglasteelt

Voor platglas komen vroegrijpende rassen in aanmerking die een niet te zwaar bladgewas maken. De wat latere rassen Cambridge Vigour, Gorella en Vola kunnen hiervoor daarom niet worden aanbevolen.

A - Glasa

Zie blz. 11.

B - Deutsch Evern

Zie blz. 13.

B - Macherauchs Frühernte

Zie blz. 15.

TEELT ONDER PLASTIC KAPPEN

Door geschikte rassen onder plastic te vervroegen kan men vruchten van goede kwaliteit oogsten in de periode tussen de aanvoer van koud glas en vollegrond. Hiervoor zullen in de eerste plaats vroege en tamelijke vroege rassen in aanmerking komen.

A - Glasa

Voldoet in Oost-Betuwe en in Limburg goed. De vrij korte trossen zijn een praktisch voordeel onder de tamelijk smalle kappen. Voor beschrijving zie blz. 11.

A - Regina

Onder plastic kappen kunnen met dit ras zeer goede opbrengsten en gunstige resultaten worden verkregen. Waar in de vollegrond de eerste bloemen vaak bevriezen, komen deze onder plastic kappen volledig tot hun recht en leveren de grootste vruchten. De oogst komt ongeveer 10 dagen vroeger dan van de vollegrond. Zie verder blz. 16.

B - Cambridge Vigour

Met dit ras zijn onder plastic kappen gunstige ervaringen opgedaan. Men moet evenwel zorgen voor een niet te zwaar gewas. Een zwaar gewas is te laat en vatbaar voor meeldauw en vruchtrot. Zie verder blz. 17.

TEELT IN DE VOLLEGROND

(Zie voor de teelt onder glas blz. 11)

RASSENKEUZETABEL

In onderstaand overzicht zijn de rassen ingedeeld naar vroegheid.

	geschiktheid voor	
	meerjarige teelt ¹⁾	pluk zonder dop ¹⁾
<i>vroeg rassen (blz. 15)</i>		
B - Macherachts Frühernte	1	3
B - Regina	5	2
<i>tamelijk vroeg rassen (blz. 17)</i>		
B - Cambridge Vigour	1	3
B - Gorella	5	3
<i>middentijds-late rassen (blz. 19)</i>		
A - Senga Sengana	3	3
B - Redgauntlet	5	1
N - Vola	-	1
X - Elista	5	2
X - Juspa	2	5
<i>late rassen (blz. 23)</i>		
A - Talisman	2	1
O - Jucunda	5	5

¹⁾ 1 = slecht, 5 = zeer goed

VROEG

B - Macherachts Frühernte — K.: Max Planck Institut, Duitsland. Geintr. 1951. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit *vroeg* ras heeft *lekkere* vruchten, die echter, evenals bij Deutsch Evern, neiging hebben *te klein* te worden. Het kan goed voldoen op

AARDBEI

de meer intensieve tuinbouwbedrijven op vochtige zandgrond en op lichte klei.

Het ras is *zeer vatbaar voor verwelkingsziekte en meeldauw* en zeer gevoelig voor aaltjes. Zonder voortdurende strenge selectie degenerereert het ras snel. Het is daarom gewenst regelmatig nieuw plantmateriaal aan te schaffen.

Groei: de groei is vrij krachtig. Veel uitloperplanten. Goed winterhard.

Bloei: vroeg. De bloemen staan meestal onder het blad. Tweeslachtig. Voldoende goed stuifmeel. Iets minder kans op schade door nachtvorst dan bij de meeste andere vroege rassen.

Productiviteit: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: de eerste vruchten zijn middelmatig groot, de latere tamelijk klein; regelmatig lang kegelvormig, vaak iets halsvormig, glanzend rood.

Kwaliteit: vrij stevig, goed van smaak met een goed aroma; vrucht-
vlees lichtrood.

Gebruik: verse consumptie. Plukt tamelijk gemakkelijk zonder dop. Matig geschikt voor verwerking

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor aaltjes, meeldauw en verwelkingsziekte. Vruchten weinig vatbaar voor vruchtrot.

Opmerkingen: planttijd zomer. Pollen of rijen. Uitsluitend te telen als eenjarig gewas, daar de vruchten aan een meerjarig gewas te klein worden. Strenge gezondheidsselectie van plantmateriaal is noodzakelijk om snelle degeneratie te voorkomen.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
M. v. d. Burgt, Berkhoeck 2, Boekel
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
M. W. v. Dijk, Broekstraat 5, Dinther
H. Fleuren, Veldstraat 108a, Baarlo
A. M. Goossens, Eerenburg 20, Nispen
N.V. Herijgers-Daemen, p/a Veldstraat 108, Baarlo
S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas
Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk
L. Nelissen, Oude Boddenbroekerweg 6, Oirlo
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Recuwijk
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot
L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
G. Visser, Dijk 1, Huissen
W. Willems, Kronenberg F 29, Sevenum

B - Regina — K.: Max Planck Instituut, Duitsland. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. Geïnt.: 1951. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigd in Nederland: J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit vroege ras voldoet het beste op *zwaardere gronden*. De vruchten zijn *groter* dan die van Macherauchs Frühernte en lichter, meer oranjerood, van kleur.

Groei: eenjarige planten stoelen weinig uit en hebben betrekkelijk weinig, grote bladeren; tweejarige planten kunnen zeer fors worden. Veel uitloperplanten. De winterhardheid is goed.

Bloei: vroeg. Bloemen boven het blad, groot, tweeslachtig; veel goed stuifmeel. Bloemstengels weinig talrijk, maar rijkbloeiend. Veel kans op nachtvorstschade.

Productiviteit: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot, eerste vruchten zeer groot en dan vaak overlangs gegroeid, lang kegelvormig, oranje-rood, de onderzijde blijft lang bleek. Kelk opvallend groot.

Kwaliteit: tamelijk stevig, weinig kwetsbaar, vrij sappig en tamelijk goed van smaak; het vruchtvlies is wit of iets rose.

Gebruik: verse consumptie en verwerking op sap. Plukt met twee handen vrij goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: matig vatbaar voor aaltjes, virus, *Botrytis*; vatbaar voor meeldauw.

Opmerkingen: planttijd zomer. Ook geschikt voor tweejarige teelt.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam

Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot

Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Licentiehouders:

J. Arends Azn., Hooiweg 94a, Paterswolde

J. C. Braber, Laône 20, Renesse

M. v. d. Burgh, Berkhoek 2, Boekel

Stichting „Boom en Vrucht”, Tielsestraat 97, Kesteren

G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht

M. van Dijk, Broekstraat 5, Dinther

H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo

S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas

W. v. d. Linden, Kookkamp 1, Sleeuwijk

Fa. A. v. Liere & Zn., Maaistede 31, Kapelle (Z.)

L. Nelissen, Oude Boddenbroekerweg 6, Oirlo

M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje

A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk

Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland”, p/a A. J. Marinissen, Dorpsweg 5,

Wissenkerke

Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot

C. Timmerman Czn., Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk

G. Visser, Dijk 1, Huissen

W. J. Th. Willems, Kronenberg F 29, Sevenum

TAMELIJK VROEG

B - Cambridge Vigour — K.: D. Boyes, Cambridge, Engeland. Geintr.: ± 1946. Vrij in de handel.

Dit ras vormt een fors gewas, dat *zeer productief* kan zijn. Aantrekkelijke, goed smakende vruchten. Niet aanbevolen op gronden waar een aantasting van *Verticillium* kan worden verwacht.

Groei: fors; tamelijk veel uitlopers.

Bloei: tamelijk vroeg; bloemen tweeslachtig met goed ontwikkelde meeldraden en stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.

Productiviteit: zeer groot.

AARDBEI

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, iets dof, helderrood, gelijkmatig van vorm en kleur.

Kwaliteit: stevig; vruchtvlees oranjerood, sappig, tamelijk goed van smaak met een vrij goed aroma.

Gebruik: voor verse consumptie; de latere oogsten ook geschikt voor verwerking. Plukt tamelijk goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor verwelkingsziekte (*Verticillium*) en, vooral bij zwaar gewas, voor vruchtrot; tamelijk resistent tegen rood wortelrot. Vatbaar voor bladaaltjes. Gevoelig voor droogte.

Opmerkingen: planttijd zomer. Voor éénjarige teelt op pollen of rijen. Bij een iets latere planttijd verkrijgt men een lichter gewas, dat een vroege oogst kan geven met mooie vruchten.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

L. W. H. Nelissen, Oude Boddenbroekerweg 6, Oirlo

J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam

C. Pleunis, Lochstraat 3, Stamproy

Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot

B - Gorella — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1955. Gewonnen uit een kruising van Juspa met de Amerikaanse selectie U.S. 3763. Geïnt.: 1960. Vrij in de handel.

Een tamelijk fors, opgaand gewas met grove bloem- en vruchttrossen. De grote vruchten zijn in de eerste plaats geschikt voor verse consumptie. Plukkosten in verhouding tot andere rassen laag. De vruchten zijn ook zonder dop te plukken waardoor de latere oogsten (kleinere vruchten) door de fabriek zouden kunnen worden gebruikt.

Groei: tamelijk fors met typisch stugge, opgaande bladeren. Geeft tamelijk vroeg veel uitloperplanten.

Bloei: tamelijk vroeg; bloemen aan zeer stevige bloemstengels, tweeslachtig met vrij veel, goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade tamelijk groot.

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk vroeg.

Uiterlijk: groot tot zeer groot, kegelvormig, glanzend helderrood, soms met te traag rijpende punt.

Eerste vruchten soms iets onregelmatig gezet.

Kwaliteit: stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlees roodachtig, sappig, tamelijk goed van smaak, iets te weinig zuur.

Gebruik: voor verse consumptie; latere vruchten matig geschikt voor verwerking; plukt tamelijk goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor *Verticillium*, matig vatbaar voor vruchtrot. Harde wind kan aan het stugge blad vrij veel schade doen.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting en meerjarige teelt. Daar het ras betrekkelijk weinig bloemstengels maakt, wordt aangeraden vroeg te planten.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

A. M. Goossens, Ehrenburg 20, Nispen

L. W. H. Nelissen, Oude Boddenbroekerweg 6, Oirlo

C. Pleunis, Lochstraat 3, Stamproy

Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot

Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

MIDDENTIJD - LAAT

A - Senga Sengana — K.: R. von Sengbusch, Hamburg, Duitsland, 1949. Gewonnen uit een kruising van Sieger met Merveilleuse de Tihange. Kw.r.: 1956. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo (L.).

Dit ras is door zijn *grote produktiviteit* van grote waarde voor onze aardbeiteelt, temeer daar het door zijn *regelmatige, tamelijk donkerrode vruchten* een gelijkmatig produkt levert, dat door de fabrikant over het algemeen goed wordt gewaardeerd. Het ras is matig gevoelig voor virus, zodat alleen een gezond en produktief gewas kan worden geteeld indien geregeld geselecteerd plantmateriaal wordt aangeschaft. Ook dient voldoende aandacht geschonken te worden aan de bestrijding van het *vruchtrot*.

Groei: sterk; matig veel uitloperplanten; goed winterhard.

Bloei: middentijds; zeer rijk, met kleine, tweeslachtige bloemen aan talrijke bloeiwijzen. Kwaliteit stuifmeel middelmatig. Kans op nachtvorstschade.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: middelmatig groot, kort kegelvormig, glanzend, tamelijk donkerrood, iets bruin. Zeer gelijkmatig van grootte, vorm en kleur.

Kwaliteit: stevig, weinig kwetsbaar; diep oranje-rood vruchtvlies; sappig; smaak goed, bij volledig rijpe vruchten sterk en iets afwijkend aroma.

Gebruik: zeer geschikt voor verwerking, in het bijzonder voor vruchten op sap. Voor verse consumptie niet te donkerrode vruchten plukken wegens het sterke aroma. Met twee handen goed zonder dop te plukken.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor bladvlekkenziekten en meeldauw; zeer vatbaar voor *Botrytis*. Gevoelig voor virus.

Opmerkingen: planttijd zomer. Bij voorkeur te telen als eenjarig gewas op rijen of pollen. Ruime plantafstand. Bespuitingen tegen *Botrytis* zeer gewenst.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo

Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde

Bedrijfsstudiegroep Tholen en St. Philipsland, p/a J. M. van Dijk, Oudelandsepad 5, Tholen

R. L. v. d. Berg, Langestraat 10a, 's-Gravendeel

Stichting „Boom en Vrucht“, Tielsestraat 97, Kesteren

J. C. Braber, Laône 20, Renesse

M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Boekel

G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht

Coöp. Veilingver. Geldermalsen e.o., Geldermalsen

M. W. van Dijk, Broekstraat 5, Dinther

B. A. Eggermont, Jac. de Waalstraat 28, Lamszwaarde

A. M. Goossens, Eerenburg 20, Nispen

A. Henselmans, Kalenbergerweg 6-II, Luttelgeest

S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas

M. Kanters, Statenweg 22a, Venhorst

Jb. Karsten, B 83a, Benningbroek

Jos Konings, St. Maartenstraat 1, Oud-Gastel

N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster

AARDBEI

Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle
W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk
H. Litjens, Kempweg 13, Horst-Meterik
L. W. H. Nelissen, Oude Boddenbroekerweg 6, Oirlo
J. Oostergero, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
C. Pleunis, Lochstraat 3, Stamproy
W. P. Robben, Pr. Julianastraat 6, Berkel-Enschot
M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje
C. Spek, IJsseldijk 53, Veessen
A. v. d. Star, Zoetendijk F 102, Reeuwijk
Stichting Proeffruitbedrijf voor de Kleibouwstreek, St. Anna Parochie
Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland”, p/a A. J. Marinissen, Dorpsweg 5,
Wissenkerke
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
A. Tebbens-Torringa, „Stoepema-Heerd”, Zuurdijk
Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot
G. Tielen, Hees E 26, Sevenum (L.)
C. Timmerman Czn., Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk
V.V.T.B., Steenweg 79, Zaltbommel
G. J. v. d. Velden, Bruhezerweg 5, Helmond
L. v. d. Ven, Eide 5, Schijndel
L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
G. Visser, Dijk 1, Huissen
A. Vissers, Zwarte Plakweg 71, Horst-America
Q. v. d. Vrie, Kwekerijweg 4, Rokel (p. Schaesterbrug, Fr.)
W. J. Th. Willems, Kronenberg F 29, Sevenum
T. v. d. Zee, Zuidendijk 399, Dordrecht

B - Redgauntlet — K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. In 1946 gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax. Geintr.: 1956. Vrij in de handel.

Voor de telers een goed ras, door de *grote en zekere produktie, goede vruchtgrootte* en de *open groeiwijze*, die het goed geschikt maakt voor *meerjarige* teelt. Voor de verse consumptie hebben de vruchten tot nu toe goede prijzen opgebracht, ondanks de zeer *matige smaak*. Voor de industrie is Redgauntlet evenwel minder geschikt. Geeft soms in de nazomer een sterke *tweede bloei*.

Groei: krachtig, tamelijk open gewas. Uitloperontwikkeling sterk.

Bloei: middentijds. Bloemtrossen steken boven het blad uit, waardoor de kans op nachtvorstschade vrij groot is. Bloemen tweeslachtig met over het algemeen voldoende goed stuifmeel. Ontwikkeling meeldraden soms zeer slecht. Geeft in augustus vaak een tweede bloei.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk groot, afgerond kegelvormig, glanzend helderrood, soms iets paarsrood.

Kwaliteit: tamelijk stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlies oranje, smaak matig, iets zuur met weinig aroma.

Gebruik: verse consumptie. Plukt over het algemeen moeilijk zonder dop; in gedopte vruchten blijft bovendien aan de basis van de vrucht een hard stukje zitten, dat zeer bezwaarlijk is voor de verwerking.

Ziekten en beschadigingen: tamelijk resistent tegen rood wortelrot. Gevoelig voor virus; vatbaar voor vruchtrot.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting. Ook als meerjarig gewas te telen. In een gunstig najaar kan nog een tweede oogst worden geplukt.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

L. W. H. Nlissen, Oude Boddenbroekerweg 6, Oirlo
 J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
 Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot
 Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

N - Vola — K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard, Steenweg 79, Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Bowa met Empire. Kw.r.: 1961. Geïnt.: 1961; onder licentie in de handel.

Het fors groeiende gewas kan *zeer produktief* zijn en geeft *aantrekkelijke, tamelijk grote vruchten van goede kwaliteit*. Blijkt gevoelig te zijn voor virus.

Groei: fors en opgaand. Uitloperontwikkeling vrij sterk.

Bloei: middentijds. Bloeiwijzen tamelijk talrijk, tamelijk lang gesteeld, even lang als het blad of daar boven uitstekend. Bloemen tweeslachtig met goed ontwikkelde meeldraden en goed stuifmeel.

Produktiviteit: groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk groot, tamelijk lang kegelvormig, glanzend, aantrekkelijk, helder oranje-rood met iets inliggende zaadjes.

Kwaliteit: stevig, iets kwetsbaar; vruchtvlees oranje-rood, sappig, fris van smaak met een tamelijk goed aroma.

Gebruik: verse consumptie; ongeschikt voor verwerking. Plukt niet of moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: tamelijk vatbaar voor *Verticillium* en vruchtrot. Gevoelig voor virus.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting. Wegens tamelijk lange vruchttrossen ruime plantafstand gewenst.

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
 Stichting „Boom en Vrucht“, Tielsestraat 97, Kesteren
 G. Carpentier, 't Zand 33, Koewacht
 Coöp. Veilingver. Geldermalsen e.o., Geldermalsen
 H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo
 S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas
 Jb. Karsten, B 83a, Benningbroek
 N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster
 Fa. A. van Liere en Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
 W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk (N.Br.)
 J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
 A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
 Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot
 Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
 G. Visser, Dijk 1, Huissen

X - Elista — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1955. Gewonnen uit een kruising van Jucunda (× zelf) met de Amerikaanse selectie U.S. 3763. Geïnt.: 1964. Kw.r.: aangevraagd. Eigenaar: Stichting B.V.T., Nassauplein 36, Den Haag.

Een tamelijk forse, enigszins open groeiwijze.

Bloei- en oogsttijd tamelijk laat. Zeer produktief.

Vruchten middelmatig groot tot groot, tijdens de oogst goed op grootte blijvend, intensief rood, stevig, iets kegelvormig, gelijkmatig van vorm en kleur; vruchtvlees rood, sappig, fris van smaak met een iets afwijkend, maar aangenaam aroma.

AARDBEI

Over het algemeen moeilijk zonder dop te plukken; goed rijpe vruchten echter tamelijk gemakkelijk. Geschikt voor verse consumptie en indien gedopt, ook voor verwerking.

Licentiehouders:

J. Arends Azn., Hooiweg 94a, Paterswolde
J. C. Braber, Laône 20, Renesse (Zld.)
M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Bockel
G. Cerpentier, Het Zand 33, Koewacht
M. F. Duivenvoorden, Lisserdarsweg 716, Haarlemmermeer, P. Abbenes
M. W. van Dijk, Broekstraat 3, Dinther
B. A. Eggermont, Jac. de Waalstraat 28, Lamswaarde
H. J. van Enckevoort, Kronenberg F 84, Sevenum
H. Fleuren, Veldstraat 108a, Baarlo
A. M. Goossens, Eerenburg 20, Nispen
A. Heilmans, Kalenbergerweg 6-II, Luttelgeest, Post Emmeloord
S. Heykamp, Piettenburg 11, Jutphaas
M. Kanters, Statenweg 22a, Venhorst
Jb. Karsten, B 83a, Benningbroek
J. Konings-Goossens, St. Maartenstraat 1, Oud-Gastel
Fa. Le Feber & Co., Laag Boskoop 36a, Boskoop
W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk (N.Br.)
H. Litjens, Kempweg 13, Horst-Meterik
H. H. L. van Melick, Leropperweg 13a, St. Odiliënberg
L. W. H. Nelissen, Oude Boddenbroekerweg 6, Oirlo
J. Oostergo, Zijtak Oostzijde 122, Nieuw-Amsterdam
A. P. J. van Overveld, Driehoekstraat 5, Roosendaal
A. de Pagter, Zandweg 17, Ritthem
C. Pleunis, Lochtstraat 3, Stamproy
W. P. Robben, Pr. Julianastraat 6, Berkel-Enschot
M. Sonneveld, Ziekenwei, 4, Rockanje
C. Spek, IJsseldijk 33, Veessen
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland”, p/a A. J. Marinissen, Dorpsweg 5, Wisenkerke
Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot
G. Tielen, Hees E 26, Sevenum
J. Tielen, Hees E 29, Sevenum
C. Timmerman, Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk
L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
W. J. Th. Willems, Kronenberg F 29, Sevenum

X - Juspa — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1949. Gewonnen uit een kruising van Jucunda met Sparkle. Kw. r.: 1958. Geintr. 1957; onder licentie in de handel.

Opnieuw als X-ras opgenomen omdat er feitelijk nog weinig ervaring mee is en er toch behoefte blijkt te bestaan aan een nieuw fabrieksras. Een *productief* ras met *goed doppende* vruchten, die veel overeenkomst vertonen met Jucunda, maar ongeveer 10 dagen eerder rijp zijn. De vruchten missen het typische Jucunda-aroma en hebben uitsluitend bij de eerste plukken enige neiging tot slechte vruchtzetting. Naast Jucunda het best doppende ras, dat *weinig vatbaar* is voor *vruchtrot*.

Groei: matig krachtig; compact. Veel uitlopers.

Bloei: middentijds. Bloemen onder het blad. Tweeslachtig. Vrij veel goed stuifmeel. Nachtvorstgevaar matig.

Productiviteit: groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: middelmatig groot, kegelvormig, oranje-rood. In het begin van de pluk kunnen misvormde vruchten voorkomen.

Kwaliteit: tamelijk stevig en weinig kwetsbaar; vruchtvlees lichtrood, matig sappig en matig van smaak.

Gebruik: verse consumptie en geschikt voor verwerking tot pulp en jam. Plukt zeer goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor rode-vlekkenziekte, vrij vatbaar voor zwart wortelrot, maar weinig vatbaar voor vruchtrot. Vrij gevoelig voor virus.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting; bij voorkeur te telen als eenjarig gewas, uitsluitend op rijen of pollen.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Postbus 16, Wageningen
Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot

Licentiehouders:

H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo
A. M. Goossens, Ehrenburg 20, Nispen
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot

LAAT

A - Talisman — K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. Ontstaan uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax in 1946. Gefintr.: 1955. Vrij in de handel.

Talisman is een *zeer produktief* ras met *laatrijpende* vruchten van *goede kwaliteit* die zeer geschikt zijn voor de *verse consumptie*. De vruchten zijn slecht zonder dop te plukken. Het gedopte produkt blijkt geschikt te zijn voor pulp. Geeft soms in de nazomer een sterke tweede bloei.

Groei: krachtig; tamelijk kompakt; ontwikkeling laat. Zeer veel uitloperplanten.

Bloei: middentijds. Bloemen niet boven het blad; tweeslachtig met voldoende goed stuifmeel.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: tamelijk lang kegelvormig; de eerste groot, soms breed wigvormig en diep gegroefd tot gespleten. Mooi van uiterlijk; helderrood. Kwaliteit: stevig, sappig, vrucht vlees lichtrood, goed van smaak en aroma.

Gebruik: verse consumptie; geschikt voor verwerking tot pulp en jam. Plukt zeer moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: resistent tegen rood wortelrot; vrij vatbaar voor zwart wortelrot en vatbaar voor verwelkingsziekte. Gevoelig voor virus. Vruchten zeer vatbaar voor vruchtrot.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting en teelt op rijen of pollen, niet op bedden; bij voorkeur eenjarig. Bespuiting tegen vruchtrot is noodzakelijk.

In een gunstig najaar kan nog een tweede oogst worden geplukt.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas
N. Konijn, Zuiderweg 18a, Midden-Beemster
W. v. d. Linden, Kerkeinde 29, Sleeuwijk
L. W. H. Nelissen, Oude Boddenbroekerweg 6, Oirlo
J. Oostergero, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
Fr. Theuns, Adrianahoeve, Oirschot
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

O - Jucunda — K.: J. Salter, Hammersmith, Engeland; ± 1854.

Door de *uitstekend doppende* vruchten en het goede aroma is dit ras

AARDBEI

jarenlang van grote betekenis geweest voor de pulp- en jamindustrie. Door de slechte oogstresultaten van de laatste tijd wordt het echter steeds meer verdrongen door nieuwere rassen, in het bijzonder door Senga Sengana.

De vruchtzetting laat vaak veel te wensen over, waardoor misvormde vruchten ontstaan. Het ras kan dan ook niet meer goed worden aanbevolen.

Groei: groeikracht vrij sterk. Uitloperontwikkeling laat en vrij sterk. Matig winterhard.

Bloei: laat, daardoor weinig kans op schade door nachtvorst. Bloemen wel tweeslachtig, maar met weinig goed stuifmeel, waardoor onder ongunstige weersomstandigheden onvoldoende bestuiving en slechte vruchtzetting kunnen voorkomen (misvormde vruchten).

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: grootte middelmatig, kegelvormig; steenrood van kleur met wit vruchtvlees.

Kwaliteit: vrij stevig, sappig, slechts matig van smaak, met een voor het ras typisch aroma.

Gebruik: geschikt voor verwerking tot pulp en jam. Plukt goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor verwelkingsziekte, aaltjes en aardbeimijt; vrij vatbaar voor bladvlekken en meeldauw. Vrij gevoelig voor virus. Vruchten weinig vatbaar voor vruchttrot.

Opmerkingen: uitsluitend geschikt voor voorjaarsplanting; te telen als meerjarig gewas op rijen, pollen of bedden. De vruchtzetting zou verbeterd kunnen worden door er rijen van een goede bestuiver tussen te planten.

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

R. L. v. d. Berg, Langestraat 10a, 's-Gravendeel

Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland”, p/a A. J. Marinissen, Dorpsweg 5, Wissenkerke

REMONTERENDE OF DOORDRAGENDE RASSEN

Sinds enige jaren bestaat er een toenemende belangstelling voor remonterende aardbeirassen. Aanvankelijk werd gedacht, dat dit type aardbei niet van belang zou zijn voor de commerciële tuinbouw. Het is echter gebleken, dat in de vollegrond met remonterende aardbeirassen toch een goed lonende teelt mogelijk is, mits gezond plantmateriaal wordt gebruikt en op voedzame, vochthoudende grond wordt geplant. Geplant kan worden van augustus tot oktober of in het voorjaar. Bij late najaarsplanting en voorjaarsplanting de eerste bloemen verwijderen om de plant de kans te geven zich goed te ontwikkelen. De oogst kan men verwachten \pm 2 maanden nadat de bloemen voor het laatst zijn weggenomen. Hiermede heeft men als het ware het tijdstip in de hand waarop men wil oogsten.

Hoewel de jonge uitloperplanten zeer snel bloeien en vrucht kunnen dragen, is het voor een goed resultaat aan te bevelen de uitlopers tijdig te verwijderen en *uitsluitend* van de moederplanten te oogsten.

De meeste ervaring is er met de rassen Repita en Revada.

De rassen Macherauchs Dauerernte en Heinemanns Unerschöpfliche (synoniem Schlüters Erntequelle) zijn ook wel interessant, maar lijken ons minder geschikt voor een commerciële teelt.

Een van de vele rassenproeven die genomen worden om de rassenlijst te kunnen samenstellen. Een aardbeirassenproef onder staandglas te Gendt (O.-B.).

A - Revada — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen, 1956. Gewonnen uit een kruising van Auchincruive Climax met Ada Herzberg. Geïnt. 1960. Vrij in de handel.

Een fors gewas met tamelijk korte bloeiwijzen; iets onregelmatig kegelvormige, lichtrode, stevige vruchten, die friszuur en meer neutraal van smaak zijn. Bloeit iets trager dan Repita, waardoor de tweede oogst ook later is.

Groei: fors gesloten, breeduitgroeiend gewas met opvallend gezond blad. Geeft voldoende uitloperplanten.

Bloei: van voorjaarsbloemen middentijds. Na het ontbloemen begint de tweede bloei later dan bij Repita. Bloeiwijzen aanvankelijk iets onder het blad blijvend, doch later daar bovenuit stekend.

Productiviteit: goed. Doordat het blad weinig vatbaar is voor bladziekten en door de sterkere groei, langer te oogsten dan Repita.

Vrucht:

Rijptijd: van eerste oogst middentijds.

Uiterlijk: middelmatig groot tot groot, iets onregelmatig kegelvormig, lichtrood, stevig.

Kwaliteit: matig sappig, friszuur met minder aroma dan Repita waardoor meer neutraal van smaak.

Gebruik: voor verse consumptie.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor meeldauw en blad-
vlekkenziekten. Vruchtrotbestrijding is aan te bevelen.

Opmerkingen: door de goede stevigheid zijn de vruchten vooral in de nazomer goed houdbaar. Is gemakkelijk te telen. Het is belangrijk de uitlopers en de oude blad- en bloemstengels op tijd te verwijderen.

B - Repita — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen, 1956. Gewonnen uit een kruising van Ada Herzberg met Auchincruive Climax. Geïnt.: 1960. Vrij in de handel.

Een tamelijk fors gewas. Bloemen verschijnen, na de laatste maal verwijderen, sneller dan bij enig ander remonterend ras. Begin oogst daarom eveneens een aantal dagen vroeger. De vruchten zijn, vooral in de eerste oogst groot, helderrood en goed van smaak. Gevoelig voor spint en *bladvlekkenziekte*. Daarom niet gemakkelijk te telen.

Groei: tamelijk fors, breeduitgroeiend.

Geeft ruim voldoende uitloperplanten.

Bloei: van voorjaarsbloemen middentijds. Na verwijderen spoedig nieuwe bloei. Bloemen aan tamelijk lange, stevige bloeiwijzen boven het blad uitstekend. Bloeit ook op jonge uitloperplanten.

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: van eerste oogst middentijds.

Uiterlijk: middelmatig groot tot groot, kegelvormig, matig stevig, helderrood.

Kwaliteit: sappig, goed van smaak met tamelijk sterk aroma.

Gebruik: voor verse consumptie.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor spint en rodevlekkenziekte (*Diplocarpon earliana*). Vruchtrotbestrijding moet worden aanbevolen.

Opmerkingen: Repita kan door zijn productiviteit en grote vruchten, goede resultaten geven, doch vereist *meer teeltzorgen* dan Revada.

ANDIJVIE

ANDIJVIE

(*Cichorium endivia* L.)

Andijvie wordt van oudsher in hoofdzaak voor het binnenlands verbruik geteeld, zowel in de vollegrond als onder glas.

Voor de vollegrondsteelt is van belang, dat de in Nederland geteelde rassen Breedblad Volhart Winter, Nummer Vijf en Rosabella gevoelig zijn voor vernalisatie. Dit wil zeggen, dat ze na verblijf in jeugdtoestand bij temperaturen van omstreeks 0 tot 12 °C doorschieten, voordat zij voldoende krop hebben gevormd. Daarom kan in de vollegrond gewoonlijk niet voor eind mei worden gezaaid. Sommige telers wachten hiermee tot de langste dag, en er zijn zelfs tuinders die ook midden in de zomer onder glas zaaien.

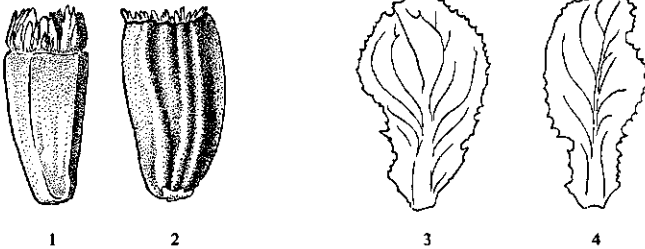
Daar het andijviegewas gevoelig is voor vorst, kan als regel niet meer na half juli voor een vollegrondsteelt worden gezaaid.

Wil men telen voor of na de bovenaangegeven grenzen, dan moet men voor de gehele teelt of voor een onderdeel ervan glas te hulp roepen.

Vollegrondsandijvie die in de zomer oogstbaar wordt, z.g. zomerandijvie, kan wat zachter van blad zijn dan de z.g. winterandijvie, die in herfst of winter gesneden wordt. Deze laatste moet iets harder en stugger van blad zijn, omdat zij anders bij donker, vochtig weer spoedig op het veld gaat rotten. Breedblad Volhart Winter verdient in dat geval de voorkeur.

In vele partijen andijvie komen enige „wilde” planten voor. Deze zijn door selectie vrijwel geheel te verwijderen, zoals vele zaadfirma's hebben bewezen. Het euvel treedt in Breedblad Volhart Winter sterker op dan in Nummer Vijf.

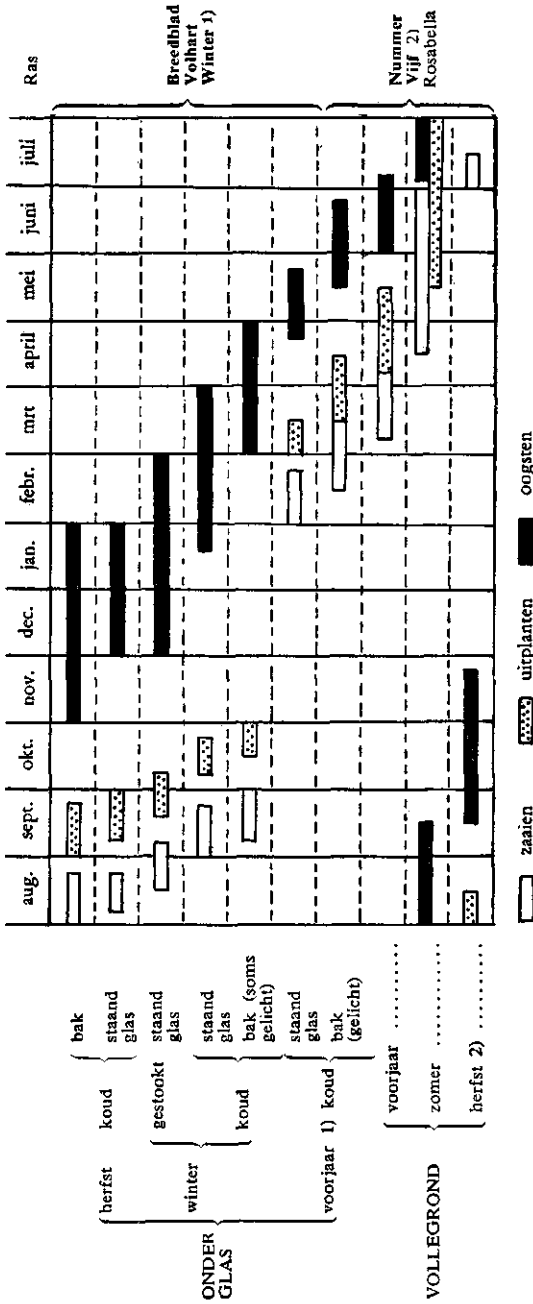
Hoe andijviezaad van witlofzaad te onderscheiden is, blijkt uit onderstaande afbeeldingen. Ter illustratie van de morfologische rasverschillen bij andijvie zijn tevens de bladvormen weergegeven.

1 = zaad van andijvie
2 = zaad van witlof

3 = blad van Nummer Vijf
4 = blad van Breedblad Volhart Winter

RASSENKEUZETABEL

1) Voor de weinig beoefende voorjaarsteelt in stookwarenhuizen en voor de tussenteelt in (stook)broerijen is Nummer Vijf te verkiezen.
 2) Voor de laatste herfstteelten in de vollegrond gebruikt men Breedblad Volhart Winter.

ANDIJVIE-ASPERGE

A - Nummer Vijf (Nummer Zes)

Zeer geschikt voor buitenteelt, in het bijzonder in voorjaar en zomer. Door de goede malse kwaliteit van het produkt zeer gewild.

Het meest geteelde ras in Nederland.

Blad vrij kort en breed, aan de voet vrij plotseling smaller wordend (fig. 3), vrij mals. Kleur groen tot enigszins geel-groen, aan de onderzijde bleekgroen.

Bladhouding vrij opgericht, waardoor de plant zich minder uitspreidt dan die van Breedblad Volhart Winter, en het hart eerder „vol” wordt.

Groeit wat sneller dan Breedblad Volhart, is echter door het zachtere blad minder bestand tegen ongunstige weersomstandigheden dan dit laatste ras. Verder gevoeliger voor bladverlies en niet zo geschikt voor langdurig vervoer.

De krop toont in de veilingkist minder dan Breedblad Volhart Winter, omdat het ondereinde, door de enigszins opgerichte bladhouding, smal is en het buitenblad vaak afgepeld moet worden.

A - Breedblad Volhart Winter (Haarlems Volhart, Zwijndrechts Volhart, Tuinders Volhart, Gewone Volhart, Gewone Vroege Volhart, Breedblad Late Krop, Utrechtse Reuzenstruik, Groene Volhart, Nummer Acht)

Vrij goed bestand tegen ongunstig herfstweer en daardoor geschikt voor late herfstteelt in de vollegrond.

Geniet de voorkeur voor de teelt onder koud glas.

Blad lang en vrij smal, vrij stug, kleur donkergroen (fig. 4).

Bladhouding afstaand, waardoor de plant een enigszins platte indruk maakt en het hart lang „leeg” blijft.

Kan beter tegen verzending dan Nummer Vijf en kan in de late herfst en winter zelfs korte tijd in de schuur worden opgeslagen. Geschikt voor inzouten, omdat het blad weinig slinkt.

B - Rosabella — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: 1948.

Dit ras vertoont veel overeenkomst met Nummer Vijf. De bladkleur van Rosabella is evenwel iets donkerder. Het blad van Rosabella heeft een iets minder opgerichte stand dan Nummer Vijf. Rosabella groeit sneller dan Breedblad Volhart Winter, echter iets minder snel dan Nummer Vijf.

Een typische bijzonderheid van Rosabella is de bloemkleur. Deze is nl. rose (van alle andere andijvierassen blauw).

ASPERGE

(*Asparagus officinalis* L.)

De conservenindustrie is de voornaamste afnemer van de Nederlandse asperges. Een groot deel van de produktie wordt in Nederland ingeblikt. Bovendien worden veel asperges geëxporteerd, vooral naar Duitsland, en daar ingeblikt.

De aan het geogoste produkt gestelde eisen zijn: helderwit, dik, recht, met een gesloten, naaldscherpe kop; geen insnoering onder de kop en weinig opvallende schubben op de stengel.

De teelt is sinds de oorlog sterk toegenomen. Venlo is het belangrijkste centrum, verder kunnen worden genoemd Roermond en Bergen op Zoom.

De rassen van de asperge zijn zeer heterogeen. Dit heeft o.m. tot gevolg, dat de groeikracht en daardoor de produktie van plant tot plant sterk verschilt. In verband hiermede is het zeer aanbevelenswaardig bij het zaaien de zaden op onderlinge afstanden van 10 cm te leggen *). Hierdoor wordt het mogelijk in de herfst de planten op het zaaibed reeds stuk voor stuk op groeikracht te beoordelen en de zwakke groeiers tijdig te verwijderen. Zodoende wordt voorkomen, dat zwakke planten in de bedden komen.

A - Roem van Brunswijk (Brunswijker, Brunswijker Reuzen, Erfurter Reuzen, Bergen op Zoomse)

Vrijwel het gehele Nederlandse aspergeareaal wordt beteeld met Roem van Brunswijk.

Ontstaan uit de gewone Hollandse asperge.

Top rond, vast en gesloten, hoewel ook losse koppen met een diepe halsinsnoering voorkomen; wit, maar in het licht spoedig blauw wordend. Witvlezig. Een hoog percentage zware stengels. Middelvroeg tot laat. Gevoelig voor roest.

B - Proeftuinkruising Limburgia (voorheen aangeduid als Mary Washington × Selectie Beeren) — K.: Stichting Proeftuin Noord-Limburg te Venlo. Ontstaan uit een kruising van Mary Washington met Selectie Beeren, een selectie uit de Roem van Brunswijk.

Vroeger en produktiever dan Roem van Brunswijk. Het gemiddeld stengelgewicht is veel hoger, de kwaliteit van de stengels (gladheid en geslotenheid top) is iets beter.

Het gewas blijft in het najaar langer doorgroeien.

De kruising wordt sinds 1958 in de praktijk geteeld. Hoe de produktie zich in de loop der jaren zal ontwikkelen wordt nog nagegaan.

AUBERGINE (Eierplant)

(Solanum melongena)

De teelt van aubergines is van geringe omvang. Buiten het Westland treffen we dit gewas in de commerciële teelt zelden aan. De teelt geschiedt onder glas. Stoken is niet noodzakelijk maar voor een flinke produktie wel gewenst.

Er is één selectie in de handel, bovendien worden in het Westland enkele goede tuinderselecties gebruikt.

Lange Violette

Matig sterke groei, iets ongelijk, scheuten staan vrij steil. Vruchten lang en smal met stompe punt. Glanzend, dieppaars. Ongeveer een kwart van de vruchten is min of meer miskleurd.

*) Door bijmengen met niet kiemend radijszaad is dit ook mogelijk met een handzaaimachine. Men raadplege W. J. van Raalten, Boer en Tuinder 18 (1964), 870: 36.

AUGURK

AUGURK

(*Cucumis sativus L.*)

Verreweg de meeste augurken worden geteeld rond Venlo en Roermond. Verder zijn van belang de Veenstreek, de omgeving van Breda en de Beemster e.o. Bovendien is de laatste jaren in Zeeland meer belangstelling voor deze teelt ontstaan.

De industrie in binnen- en buitenland is verreweg de belangrijkste afnemer.

De rassenkeuze wordt vooral bepaald door de teeltwijze (vollegrond of glas), de resistentie tegen vruchtvuur en mozaïekziekte, de produktiviteit en de vroegheid. Dit laatste is in zoverre belangrijk dat een laat ras in een jaar met een vroeg invallende herfst onvoldoende tijd heeft gehad voldoende kilo's te produceren. Vooral bij late rassen is het daarom van belang onder glas te zaaien, en naderhand uit te planten. De in deze rassenlijst genoemde rassen zijn resistent tegen vruchtvuur (*Cladosporium cucumerinum*). Aantasting door mozaïekziekte kan ernstige oogstverlaging veroorzaken.

Op plaatsen waar de grond besmet is met *Fusarium oxysporum* SCHLECHT verdient het aanbeveling te enten op de onderstam F (= *Cucurbita ficifolia*). Bacterievlekkenziekte komt vooral voor als zaad is gewonnen van aangetaste vruchten.

TEELT IN DE VOLLEGROND

A - Hokus — K.: Stichting Proeftuin „Noord-Limburg”, Venlo. Ontstaan uit een kruising van Guntruud met het Amerikaanse ras Porto Rico L 10. Kw.r.: 1964. Wordt vermeerderd en verhandeld door verschillende selectiebedrijven.

Geschikt voor fijne en grove pluk. Sterke groeier. Iets vroeger en produktiever dan Guntruud, maar meestal later dan Levo en Vencross. Kwaliteit van de vruchten zeer goed. Zeer weinig holle vruchten. Ze zijn donkergroen, en iets langer en slanker dan Guntruud. De vruchten hebben witte haren en fijne wratten die bezet zijn met witte stekels. Ongevoelig voor mozaïekziekte.

B - Vencross — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Een hybride.

Sterke groeier, maar minder sterk dan Guntruud, misschien zelfs nog iets tammer dan Hokus. Komt eerder in produktie dan Guntruud en Hokus. Kwaliteit van de vruchten zeer goed, beter dan die van Guntruud, iets langer dan die van Hokus. Goed produktief. Sterk tegen mozaïekziekte.

N - Levo

Dit uitstekende glasras is beproevenswaardig voor de teelt in de vollegrond in het zuidoosten van ons land. Stelt hogere eisen aan grond, klimaat en verzorging dan de andere rassen. Groeit minder sterk dan Hokus. Op beschutte, groei krachtige percelen vroeger en produktiever dan Hokus. In koude en natte zomers is de produktie in de vollegrond onvoldoende. Voor beschrijving zie bij teelt onder glas.

O - Guntruud — K.: Stichting Proeftuin „Noord-Limburg” te Venlo. Kw.r.: 1965. Ontstaan uit een kruising van Tokyo Long Green (een Japanse veldkommomer) met de Baarlose Nietplekker. Wordt door verschillende selectiebedrijven in de handel gebracht.

Geschikt voor fijne en grove pluk. Zeer sterke groeier; daarom ruime plantafstand nemen en extra voorzichtig zijn met het geven van stikstof vooral op groeikrachtige grond.

Vrucht donkergroen; vorm ongeveer als van Baarlose Nietplekker, het steeleinde is echter wat breder en duidelijker gegroefd, de bloem-inplanting is groter. Het oppervlak van de vrucht is iets wrattig en fijn behaard. Niet zo mooi als Baarlose Nietplekker. De vrucht is vrij teer. Komt later in produktie dan de andere in deze rassenlijst genoemde rassen. Vergeleken met *gezonde* Baarlose Nietplekker laat de produktiviteit van Guntruud in ongunstige zomers te wensen over vooral op de zwaardere gronden. Wordt Baarlose Nietplekker evenwel aangetast door mozaïekziekte dan ligt de produktiviteit van dit ras bijna steeds belangrijk lager dan die van Guntruud.

Een selectie uit Guntruud met een iets kalmere groei is Gunter (N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)).

Andere selecties van Guntruud zijn: Guntruud nr. 12 (N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen, N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht en W. Zaadnoordijk, Alkmaar), Truda (N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen) en Gebeha A 30 (Gebr. Boersen, Tuitjenhorn).

O - Baarlose Nietplekker ras VII (Venlose Nietplekker ras VII) — K.: J. H. Tercken, Baarlo.

Door de grote vatbaarheid voor mozaïekziekte is de teelt van dit ras zeer riskant. Kan alleen worden aanbevolen op plaatsen waar mozaïekziekte niet voorkomt. Indien gezond vroeger en produktiever dan Hokus. Geschikt voor fijne en grove pluk. Tamelijk sterke groei. Vrucht meestal mooi groen, lang, slank en recht; fijn behaard. *Zeer gevoelig* voor mozaïekziekte waardoor het gewas, vooral bij koud en nat weer geheel verloren kan gaan.

TEELT ONDER GLAS

De belangstelling voor deze nieuwe teelt die mogelijk werd door de introductie van Levo, is nogal toegenomen. Voor deze teelt wordt meestal in mei gezaaid, doch wanneer in juni-begin juli wordt gezaaid zijn nog aantrekkelijke opbrengsten mogelijk. Daar deze teelt voornamelijk in koude kassen wordt uitgeoefend wordt de teelt eind oktober meestal beëindigd. In verband met de vruchtzetting moet gebruik worden gemaakt van bijen.

A - Levo — K.: Stichting Proeftuin „Noord-Limburg”, Venlo. Kw.r.: aangevraagd. Wordt geleverd door verschillende selectiebedrijven.

Een overwegend vrouwelijke hybride van een zuiver vrouwelijk ras met het ras Hokus. Levo heeft geen of zeer weinig mannelijke bloemen waardoor te weinig stuifmeel beschikbaar is voor de vruchtzetting. Door de meeste selectiebedrijven wordt daarom door het zaad van Levo 10 à 20 % zaad van Hokus gemengd. Enkele andere selectiebedrijven leveren het zaad van Hokus er in een apart zakje bij opdat de tuinder zelf de mengverhouding kan bepalen.

AUGURK-BLEEKSELDERIJ-BLOEMKOOL

Voldoet uitstekend voor de teelt onder glas. Zeer geschikt voor fijne pluk, niet geschikt voor grove pluk. Groeit matig sterk. Niet vatbaar voor mozaïekziekte.

BLEEKSELDERIJ

(*Apium graveolens* L. var. *dulce* (Mill.) DC.)

Dit gewas wordt geteeld om de sterk ontwikkelde bladstelen die in gebleekte toestand een uitstekende groente verschaffen.

De teelt is in Nederland niet omvangrijk; zij concentreert zich in hoofdzaak in de omgeving van Den Haag en Leiden. Door de conserverindustrie wordt vrij veel bleekselderij verwerkt. De afzet als vers produkt is van zeer beperkte omvang omdat de Nederlandse consumptie deze vitaminerijke en smakelijke groente onvoldoende kent.

Er zijn twee groepen rassen te onderscheiden nl. zelfblekende en groene. Groene bleekselderij wordt in Nederland niet geteeld. Ons rassensortiment is klein; vrijwel alle Nederlandse selectiebedrijven die bleekselderij hebben voeren het onder de naam Goudgele Zelfblekende, soms met de toevoeging Extra Volle of iets dergelijks.

A - Goudgele Zelfblekende (Chemin Doré, Doré amélioré, Goudgele stelen, Golden Selfblanching, Verbeterde L.P.D.)

Bladeren met lange, geelgroene bladstelen. Rechtstandig in groei, waardoor de bladstelen zich enigszins zelf bleken.

Om een fijne kwaliteit te krijgen is kunstmatig bleken soms nodig. Verbeterde L.P.D. is een in Nederland relatief veel geteeld ras. Golden Selfblanching blijft iets langer groen op 't veld, de struiken worden iets minder zwaar en zijn wat malser dan die van Verbeterde L.P.D.

B - Golden Plume

Selectie uit voorgaand ras. Bladstelen wat korter en dikker.

BLOEMKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *botrytis* L.)

In Nederland wordt jaarlijks bijna 5000 ha bloemkool geteeld. Deze vertegenwoordigt een waarde van ruim 20 miljoen gulden. Een klein deel van de bloemkool, in 1965 135 ha, wordt onder glas geteeld. Het belangrijkste is de vroege vollegrondsteelt en de herfstteelt. De aanvoerperiode loopt van april tot december. Toppen komen voor in juni en oktober. In deze twee maanden wordt bijna de helft van de hele jaarlijkse produktie aangevoerd. Ongeveer 15 % van de bloemkool wordt door de verwerkende industrie afgenomen. Het grootste gedeelte hiervan wordt gezouten.

Voor de vroege teelten is Alpha het belangrijkste ras, daarnaast komen voor gunstige teeltomstandigheden selecties van Vroege Mechelse in aanmerking. Voor zomerteelt en vroege herfstteelt wordt steeds minder Lecerf gebruikt. De late Alphaselecties genieten voor deze teelten de

voorkeur. Bij de in 1962 en 1963 gehouden praktijkproeven met zomerbloemkool zijn ook twee selecties van Zomer-Mechelse aanbevolen. Een nieuw ras voor de vroege herfstteelt is Sesam. Voor aanvoer in oktober en november wordt overwegend Flora Blanca gebruikt. Voor de late herfstteelt wordt thans door het I.V.T. en het P.G.V. een aantal Australische rassen beproefd.

Winterbloemkool is een riskant artikel. Het wordt overwegend in Zeeland geteeld. De meeste kans op succes bieden de in deze provincie door Wattel geselecteerde selecties.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Planttijd	Oogsttijd	Aanbevolen rassen
kas- en rijenteelt (blz. 34)	eind september begin oktober (weeuwen)	1ste helft december	half april- begin juni	A - Vroege Alphaselecties A - Vroege Mechelse
vroegevollegronds- teelt (blz. 34)	eind september begin oktober (weeuwen)	maart	juni	A - Alpha A - Vroege Mechelse
	eind januari begin februari (vrijsters)	april	2e helft juni	A - Alpha A - Vroege Mechelse
zomerteelt (blz. 35)	eind sept. of febr.	april	begin juli	B - Lecerf
	maart	mei	juli- augustus	A - Alpha B - Lecerf N - Zomer-Mechelse
herfstteelt (blz. 38)	1ste helft juni	half juli	half september- december	A - Flora Blanca A - Alpha B - Lecerf N - Sesam O - Tussensoort O - Allerheiligen
winterteelt in vollegrond (blz. 40)	eind juni- begin juli	1e helft augustus	april- half mei	B - Walcherse
winterteelt in koude kas (blz. 40)	eind juli	half september	maart	Wiko

BLOEMKOOL

VROEGE BLOEMKOOL

A - Alpha — Geintr.: Fa. F. de Vries en Zn., Alphen a. d. Rijn, 1926.
Door de goede kwaliteit van de kool is dit een van de meest geteelde rassen. De late selecties worden ook veel gebruikt voor zomer- en vroege herfstteelt.

Van dit ras komt een groot aantal selecties voor die onder verschillende namen in de handel worden gebracht. Naar de vroegheid kan men twee groepen onderscheiden:

Vroege Alphaselecties. Deze zijn geschikt voor kas- en rijenteelt. Onder gunstige teeltomstandigheden ook geschikt voor vroege vollegrondsteelt. Doordat ze minder blad vormen dan de latere selecties zijn ze vrij gevoelig voor boren.

Latere Alphaselecties. Deze vormen meer blad en boren minder snel. Ze zijn daarom ook geschikt voor teelt onder iets minder gunstige omstandigheden. Ze worden behalve voor de vroege vollegrondsteelt ook gebruikt voor zomer- en vroege herfstteelt. De late Alphaselecties zijn meestal 1 tot 2 weken later dan de vroege Alphaselecties. Onder glas is dit verschil vaak kleiner.

Zowel de vroege als de latere selecties hebben golvend, gevouwen, afstaand blad. De kool is wit, vast, rond, met matige grove korrel en grove wratten.

Weinig gevoelig voor schift, gevoelig voor klemharten (molybdeen-gebrek).

Vroege Alphaselecties

Albino ¹⁾	N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster
Vroege Record	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)

¹⁾ Gaat iets op Vroege Mechelse lijken.

Latere Alphaselecties

Alpha	Wordt geleverd door verschillende bedrijven
Record	Wordt geleverd door verschillende bedrijven
Westlandia	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Globe	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Selectie Stolk	Fa. Jos. Hulzer Azn., Rijsoord
Robusta	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Climax	J. P. Rood, Wateringen
Mont Blanc	C.V. D. v. d. Sluys en Zn., Honselersdijk
Vedcslez-C	C.V. D. v. d. Sluys en Zn., Honselersdijk

A - Vroege Mechelse

De Vroege Mechelse selecties zijn overwegend van goede kwaliteit en geschikt voor glasteelt en vroege vollegrondsteelt. Ze zijn gevoeliger voor ongunstige groeiomstandigheden dan de Alphaselecties en boren eerder.

Binnen dit ras kan men verschillende typen onderscheiden:

Vroege Verbeterde Mechelse. De onder deze naam geleverde selecties zijn ongeveer even vroeg als de Vroege Alphaselecties.

Type Romax. Dit type is nog enkele dagen vroeger dan Vroege Verbeterde Mechelse. Het vormt weinig blad en is daardoor erg gevoelig voor boren. De selecties van dit type mogen daarom beslist niet voor begin oktober worden gezaaid.

Type Romax

Primeur A	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Astrid	N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen
Allervroegste	Fa. H. van Kampen Jr., Pijnacker
Romax	J. P. Rood, Wateringen
Verbeterde Vroege Mechelse	Varekamp's Zaadhandel, 's-Gravensande

Delta. Onder deze naam wordt door N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk, een grijs type Mechelse in de handel gebracht, dat enkele dagen later is dan Vroege Verbeterde Mechelse. Het blad ervan bedekt de kool bijzonder goed.

Blad donkergroen, golvend, iets afstaand en vaak langs de rand naar binnen gebogen. Bij het type Romax is de naar binnen gebogen bladrand zeer opvallend. Kool wit (soms iets crèmekleurig), vast, met grove korrel en wratten. Weinig gevoelig voor schift, klemharten (molybdeengebrek) en vorstschade. Gevoelig voor boren.

In de meeste gevallen kan het optreden van boorders worden voorkomen door later te zaaien, hoewel ook het weer in herfst en voorjaar, alsmede de bodemgesteldheid een grote rol spelen. De algemene regel is, dat later moet worden gezaaid naarmate het ras vroeger en de conditie van de grond ongunstiger is. De beste volgorde van zaaien is dan: Late Alphaselecties, Vroege Alphaselecties, Vroege Mechelse. Dit geschied dan in de periode 25 september-6 oktober.

ZOMERBLOEMKOOL

Zomerbloemkool is een moeilijk artikel. Gunstige omstandigheden tijdens de groei van het gewas vormen een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de teelt. Daarnaast is een juiste rassenkeuze van belang. Rassen voor zomerteelt moeten vrij veel blad vormen, daar ze anders gemakkelijk gaan boren.

BLOEMKOOL

A - Alpha

Vooral door de introductie van late bladrijke selecties is dit ras voor zomerteelt steeds meer in de belangstelling komen te staan. De kool van Alpha is meestal blanker, vaster en ronder, en dus kwalitatief beter dan van Lecerf.

Onder ongunstige groeiomstandigheden boort Alpha eerder dan Lecerf. De bladrijke typen zijn hier minder gevoelig voor dan de typen met minder blad. Voor beschrijving zie onder Vroege Bloemkool (blz. 34). De aanbevolen Alphaselecties zijn enige dagen tot ongeveer twee weken vroeger dan vroege Lecerfselecties, afhankelijk van de groeiomstandigheden.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1962-1963 (zomerteelt).

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Hoeveelheid blad ¹⁾	Diepte ²⁾	Vastheid ³⁾
Alpha	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen	2,9	3,6	3,6
Globe III	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,0	3,7	3,8
Record	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	2,9	3,8	3,8
Alpha of Record	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	3,3	3,7	3,7
Alpha	N.V. Wed. P. de Jong + Fa. Koning en Vlieger, Goes	3,2	3,6	3,6
Augustcrop	N.V. C. W. Pannevis, Delft	3,6	4,3	4,2
Zomerclimax	J. P. Rood, Wateringen	3,5	4,4	4,3
Alpha	„West-Friesland“, Wijdenes	3,2	3,6	3,7
Alpha	N.V. v/h A. Zwaan jr., Enkhuizen	3,0	3,7	3,8
Venus	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	4,1	3,6	3,7
Record	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	2,9	4,1	4,0

¹⁾ 1 = weinig, 5 = veel. ²⁾ 1 = plat, 5 = rond. ³⁾ 1 = los, 5 = vast.

B - Lecerf

Oorspronkelijk werd voor zomerteelt op veel plaatsen het ras Lecerf gebruikt. Het is weinig warmtegevoelig, boort niet zo gauw, en is daardoor oogstzekerder dan Alpha en Zomer-Mechelse. Doordat de kwaliteit slechter is dan van Alpha en Zomer-Mechelse wordt Lecerf op veel plaatsen thans steeds minder geteeld.

Van Lecerf komen twee typen voor:

1. een vroeg type met matig veel blad en met een vrij ronde kool;
2. een type met veel blad en een plattere kool, dat ongeveer een week later is dan het vroege type.

Het late type is weer iets minder gevoelig voor slechte groeiomstandigheden dan het vroege.

Blad donkergroen, sterk gevouwen, bladrand sterk golvend; kool crème, grofkorrelig.

Weinig gevoelig voor boren en schift. In weeuwenteelt gevoelig voor hartloosheid. Laatstgenoemde euvel is soms te voorkomen door Lecerf iets eerder te zaaien dan de vroege bloemkool of door Lecerf eind januari of februari onder glas te zaaien.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1962-1963 (zomerteelt).

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Hoe- veelheid blad ¹⁾	Diepte ²⁾	Vastheid ³⁾
Vroege Lecerfselecties				
Lecerf no. 17	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,1	3,4	3,6
Lecerf A	N.V. Jacob Jong Noord-Scharwoude	3,0	3,5	3,7
Lecerf	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	3,1	3,4	3,5
Lecerf A	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	3,1	3,1	3,4
Lecerf B	„West-Friesland”, Wijdenes	3,0	3,1	3,3
Lecerf A	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3,5	3,5	3,7
Late Lecerfselectie				
Lecerf no. 12	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	4,5	2,7	3,1

¹⁾ 1 = weinig, 5 = veel. ²⁾ 1 = plat, 5 = rond. ³⁾ 1 = los, 5 = vast.

N - Zomer-Mechelse

Met de selecties van dit ras bestaat nog niet veel ervaring. Vooral de bladrijke typen bieden waarschijnlijk perspectief. De kool van Mechelse is zeer rond en erg vast.

De vroegheid komt overeen met die van de late Alphaselecties.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1962-1963 (zomerteelt).

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Hoe- veelheid blad ¹⁾	Diepte ²⁾	Vastheid ³⁾
Verbeterde Mechelse	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,8	3,6	3,8
Romeo	J. P. Rood, Wateringen	4,2	3,9	4,3

¹⁾ 1 = weinig, 5 = veel. ²⁾ 1 = plat, 5 = rond. ³⁾ 1 = los, 5 = vast.

BLOEMKOOL

HERFSTBLOEMKOOL

A - Flora Blanca — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Dit ras is zeer geschikt voor de latere teelt (oogst oktober-half november) en kan dan op de zwaardere gronden een zeer goede kool leveren. Niet geschikt voor zomerteelt daar de kool dan erg gaat schiften. De bovenste bladhelft sterk afstaand. Blad groot, grijsgroen met sterk golvende rand. Kool groot, wit, vast, zeer rond, grove wratten. In een zachte herfst gevoelig voor schift, soms ook voor roodverkleuring. Weinig gevoelig voor boren.

A - Alpha

De late Alphaselecties gaan ook voor de vroege herfstteelt steeds belangrijker worden. Hoewel ze minder oogstzeker zijn dan Lecerf is de kwaliteit van de kool aanzienlijk beter. Alleen onder gunstige teeltomstandigheden mag men met dit ras goede resultaten verwachten. De kool is ongeveer twee weken eerder oogstrijp dan van de vroege Lecerfselecties.

Voor verdere beschrijving zie onder Vroege en onder Zomerbloemkool (blz. 34 en 36).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1962-1964 (herfstteelt)

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Hoeveelheid blad ¹⁾	Diepte ²⁾	Vastheid ³⁾
Alpha	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen	3,0	3,7	3,6
Globe III	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,0	3,8	3,6
Alpha of Record	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	2,8	3,7	3,7
Nr. 1565	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,2	3,5	3,4
Alpha	N.V. C. W. Pannevis, Delft	3,0	3,7	3,7
Alpha	Vreeken's Zaden, Dordrecht	2,9	3,5	3,5
Venus	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	3,3	3,5	3,6

¹⁾ 1 = weinig, 5 = veel. ²⁾ 1 = plat, 5 = rond. ³⁾ 1 = los, 5 = vast.

B - Lecerf

Dit ras was vroeger het meest geteelde ras voor de vroege herfstteelt. Het wordt thans verdrongen door de late Alphaselecties die kwalitatief beter zijn. De kool van de vroege Lecerfselecties is ongeveer 14 dagen later dan van de late Alphaselecties. De late Lecerfselecties zijn nog weer 1 tot 2 weken later.

Voor verdere beschrijving zie men onder Zomerbloemkool (blz. 36).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1962-1964 (herfststeelt)

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Hoe- veelheid blad ¹⁾	Diepte ²⁾	Vastheid ³⁾
Vroege Lecerfselecties				
Lecerf	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen	3,0	2,5	2,6
Lecerf	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	3,0	2,7	2,7
Lecerf B	„West Friesland“, Wijdnes	2,7	2,5	2,7
Lecerf A	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3,2	3,2	3,2
Late Lecerfselecties				
Lecerf nr. 12	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,9	2,6	2,7
Lecerf	J. P. Rood, Wateringen	4,4	2,4	2,6
Lecerf B	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3,6	2,3	2,4

¹⁾ 1 = weinig, 5 = veel. ²⁾ 1 = plat, 5 = rond. ³⁾ 1 = los, 5 = vast.

N - Sesam — K.: Gebr. Broersen, Tuitjenhorn. Kw.r.: aangevraagd. Dit ras heeft in 1964 in de vroege herfststeelt de aandacht getrokken door de goede kwaliteit van de kool. Voor zomerteelt (oogst juli-augustus) is dit ras dat ongeveer even vroeg is als Lecerf, misschien minder geschikt omdat het in die teelt nogal wat schift vertoonde. Vrij veel, vrij groot, iets gebobbeld, grijsgroen blad met iets naar binnen gebogen rand. De kool is groot, vast en rond met vrij grove wratten.

O - Tussensoort

Dit ras wordt gebruikt voor de zeer late herfststeelt (oogst november-december). Hoewel het een droge nachtvorst kan doorstaan, wordt het bij een langere vorstperiode toch meestal ernstig beschadigd. Blad groot, lang, grijsgroen, opgericht. Lange stronk. Kool wit, vrij groot, vast, matig fijnkorrelig, vrij bonkig. Gevoelig voor schift en roodkleuring.

O - Allerheiligen

Evenals Tussensoort een selectie uit Italiaanse Reuzen, doch wat vroeger dan Tussensoort. De kool is wat kleiner.

X - Boomerang — K.: A. Yates Ltd., Sydney, Australië.

Ongeveer even vroeg als Flora Blanca. Tamelijk gladbladig type.

X - Austral — K.: A. Yates Ltd., Sydney, Australië.

Ongeveer 3 weken later dan Flora Blanca. Kortbladig type, dat de kool bijzonder goed bedekt.

BLOEMKOOL

X - Melbourne Market — K.: A. Yates Ltd., Sydney, Australië.
Iets later dan Austral. Bladrijk type.

X - Sydney Market — K.: A. Yates Ltd., Sydney, Australië.
Lijkt veel op Melbourne Market.

X - South Pacific — K.: A. Yates, Ltd., Sydney, Australië. Kw.r. aangevraagd door N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen.
Laat herfstras, ongeveer 5-6 weken later dan Flora Blanca. Tamelijk kortbladig type dat de kool goed bedekt.

X - Canberra — K.: A. Yates Ltd., Sydney, Australië.
Zeer laat, zeer bladrijk herfstras. Wordt in Nederland niet voor december oogstrijp.

WINTERBLOEMKOOL

Voor ons land is de teelt van winterbloemkool riskant, daar de kouderesistentie van de meeste selecties te gering is. In een strenge vorstperiode bevriest de winterbloemkool in ons land vaak volledig. De teelt werd tot voor enige jaren uitsluitend uitgeoefend op Walcheren. Thans wordt ook in Noord-Holland een gering areaal winterbloemkool geteeld. De belangstelling is evenwel weer belangrijk afgenomen, nadat het gewas enige winters door vorstschade verloren ging. Van belang is, dat men over goed ontwaterde grond beschikt en met een vrij kleine, stevige plant de winter ingaat. Stikstofbemesting vóór de winter is meestal niet aan te bevelen. Om dezelfde reden moet niet te vroeg gezaaid worden. De beste zaaidatum is eind juni-begin juli; het uitplanten vindt in de eerste helft van augustus plaats. De oogst valt in april-begin mei, juist voor de aanvoer van kasbloemkool. In deze periode zijn de prijzen dikwijls zeer aantrekkelijk. Ook in de koude kas kan winterbloemkool geteeld worden. Hiervoor wordt eind juli gezaaid, zo mogelijk nog in september geplant en geoogst in maart. Voor deze teelt wordt een speciale selectie, aangeduid als Wiko, gebruikt. Teelt van winterbloemkool in de kas vindt thans vrijwel niet meer plaats.

B - Walcherse (type Angers)

De Zeeuwse Groentelers Vereniging te Goes beschikt over een goede vroege en een goede middelvroeg selectie voor de volgrondsteelt. Het meest oogstzeker is de middelvroeg selectie.

Het Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk beschikt over een speciale selectie, genaamd Wiko, die geschikt is voor kasteelt.

Bij verschillende Australische bloemkoolrassen omsluit het binnenblad de kool vaak tot het einde toe. Bovenstaande foto toont twee oogstrijpe kolen van het ras Austral (zie blz. 39 en 40).

BOERENKOOL*(Brassica oleracea L. var. laciniata (L.) Schulz)*

Boerenkool is een typische wintergroente. Vijftientig procent van dit produkt wordt van november tot februari aangevoerd. Het areaal bedroeg in 1964 bijna 800 ha, waarvan 200 ha op contract geteeld werd. De geldelijke omzet bedraagt ruim 1 miljoen gulden.

De belangrijkste teeltcentra zijn het Westland en het gebied om Amsterdam.

Van de geteelde rassen is Westlandse het belangrijkste. Verschillende selecties van dit ras zijn zowel voor herfstteelt als winterteelt geschikt. Het ras Halfhoge Moskrul is van ondergeschikte betekenis. De bestaande rassen beantwoorden in redelijke mate aan de door de verwerkende industrie gestelde eisen. Voor verwerking zijn in de eerste plaats herfststrassen geschikt, daar zelfs de meest winterharde rassen door de vorst in kwaliteit achteruitgaan.

A - Westlandse**Het meest geteelde boerenkoolras.**

Naar hun winterhardheid waren de selecties van dit ras vroeger in twee typen onder te verdelen. Het *herfsttype* was niet winterhard en reeds in de herfst vrij fijn gekroesd. De oogst ervan viel van oktober tot het begin van de winter. Het *wintertype* was winterharder, en in de herfst vrij grof gekroesd, maar in de winter werd het blad fijner van kroezing. Thans komen ook selecties voor die zowel geschikt zijn voor de herfst- als de winterteelt, doordat ze in de herfst reeds vrij fijn gekroesd en toch nog behoorlijk winterhard zijn.

Middelhoog ras met veel, matig fijn tot fijn gekroesd blad dat een dichte tot vrij dichte kop vormt. Kleur normaal groen tot iets donker groen.

Goed zaad

betaalt zichzelf . . .

. . . vele malen !

BOERENKOOL-BOON

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959 ¹⁾

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Geschikt voor herfst- teelt winter- teelt		Opmerkingen
Westlandse	Manus van Beusekom, Utrecht	+	+	
Soort Drijver	N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen	+		
Westlandse	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+		
Middelhoge Fijnge- krulde	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+		
Westlandse Winter	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)		+	
Westlandse Herfst	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	+	+	
Westlandse Fijngekrulde	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+		zeer fijn type
Blauwgroene Krul	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+		hoog, grof, donker type
Westlandse Middelhoge Fijngekrulde	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	+		
Westlandse	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	+	+	
Halfhoge Westlandse Donkergroene sel. S. en G.	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+		vrij laag type
Westlandse Halfhoge	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen	+		
Westlandse Halfhoge Donkergroene	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
Westlandse Halfhoge Groene, ras Verheul	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	

¹⁾ De aanbevolen selecties van de praktijkproeven 1964-1965 worden na afloop van de proeven in de vakpers bekend gemaakt.

O - Halfhoge Moskrul

Reeds in september en oktober zeer fijngekroesd. Laat eind oktober of begin november veel blad vallen. Niet winterhard.

Vrijwel alleen geteeld door particulieren, die reeds vroeg in de herfst boerenkool willen eten.

Middelhoog ras. Zeer fijngekroesde bladeren, waarvan het bovenste deel sterk naar beneden omgebogen is.

BOON

De tot het geslacht *Phaseolus* behorende bonen zijn als volgt in te delen:

1. Slaboon of Princesseboon *Phaseolus vulgaris* L.
2. Spekboon *Phaseolus vulgaris* L.
3. Snijboon *Phaseolus vulgaris* L.
4. Pronkboon *Phaseolus coccineus* L.
(*Phaseolus multiflorus* Lam.)

Bij deze groepen onderscheidt men stam- en stokbonen. De stam-bonen zijn doorgaans, in vergelijking met de stokbonen, vroeger en stellen meestal minder eisen aan bodem, bemesting, verzorging en

hulpmiddelen (stokken of draden en touw). Ze zijn in de regel snel afgedragen, terwijl zij een kleinere oogst voortbrengen.

Dikwijls zijn ziekten of plagen de oorzaak van mislukking van de bonenteelt. Voor zover resistentie tegen bepaalde ziekten mogelijk is, dient men daarmee bij de rassenkeuze en teeltwijze rekening te houden. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste ziekten.

VIRUSZIEKTEN

Rolmozaïek *Phaseolus-virus 1*

De bladeren krijgen een lichtgroene, dofke mozaïektekening en rollen op karakteristieke wijze naar beneden om. Deze ziekte kan met het zaad overgaan, terwijl op het veld verspreiding plaats vindt door bladluizen.

Zwarte vaatziekte *Phaseolus-virus 1*

De vaatbundels in wortels, stengels, bladeren, bloemen en vooral ook in de peulen worden bruinzwart. Peulwand en zaadhuid vertonen vaak een bruinzwarte adering. Kenmerkend is een grijze kleur van de peulen met zwarte buik- en rugnaad. Komt alleen voor bij rassen die resistent zijn tegen rolmozaïek.

Scherpmozaïek, topsterfte *Phaseolus-virus 2*

De bladeren vertonen een scherp begrensde fijne mozaïektekening aan de groeitoppen, nadat zich bij de oudere bladeren tevoren op steengrauw gelijkende symptomen hebben ontwikkeld. Bij zeer gevoelige rassen, zoals bijv. de stamslaboon Dubbele Witte z. dr. ontstaat een zeer sterke groeiremming, gevolgd door afsterving van de groeitoppen (topsterfte) en bloeistengels. Besmette gladiolen vormen doorgaans de besmettingsbron, terwijl de bladluizen evenals bij rolmozaïek voor verspreiding zorgen. Het virus gaat niet met het zaad over.

Stippelstreep *Nicotiana-virus 11*

Dit virus veroorzaakt roodbruine vlekken en strepen in stengels en peulen. De bladeren verwelken, waarmee een rode verkleuring van hoofdnerven en pleksgevijs ook van de zijnerf, tot de fijnste vertakking toe, gepaard gaat. Het virus blijkt te overwinteren in vochtige gronden, van waaruit de besmetting optreedt.

BACTERIEZIEKTEN

Vetvlekkenziekte *Pseudomonas phaseolicola*

Op de bladeren, stengels en peulen donkergroene vetachtige vlekken, die bij indrogen vaak roodachtig verkleuren. Deze ziekte gaat met het zaad over.

SCHIMMELZIEKTEN

Vlekkenziekte *Colletotrichum lindemuthianum*

Diep ingezonken, donkerbruine vlekken op stengels en peulen. Ook op de zaden donkerbruine vlekken. Deze ziekte gaat met het zaad over.

Roest *Uromyces phaseoli*

Aanvankelijk ontstaan aan de onderkant van de bladeren witte puistjes. Later vormen zich aan de onder- en bovenzijde roestbruine plekjes. De sporen overwinteren o.m. op oude bonestokken.

Grauwe schimmel *Botrytis cinerea*

Alle plantendelen kunnen worden aangetast en gaan dan tot rotting over; rottende plekken worden overdekt met een grauw schimmelpuis. Dorre bloemresten, die aan de punt van de peulen blijven hangen, gaan ook vaak rotten en daarmee tevens het peuleinde.

Sclerotienrot *Sclerotinia sclerotiorum*

Evenals bij de grauwe schimmel kan rotting van alle plantendelen optreden, waarbij dan echter een wit schimmelpuis met zwarte korrels (sclerotien) ontstaat. Aantasting van de stengelvoet doet de plant vaak verwelken.

Voor de bestrijding van de verschillende ziekten raadplege men de Tuinbouw-gids. Uitvoering beschrijvingen en tekeningen van bonenziekten vindt men in het boekje: N. Hubbeling - Ziekten en Beschadigingen van Bonen, Tuinbouwvoorlichting no. 3. 1955; verkrijgbaar bij de Staatsdrukkerij, Fluwelen Burgwal 18, Den Haag.

BOON**SLABOON
STAMSLABOON****RASSENKEUZETABEL**

Teeltwijze	Zaaitijd	Aanbevolen rassen
vroege teelt onder glas (blz. 45)	eind maart-begin april	B - Prelude B - Dubbele Witte z. dr. X - Lotus X - Flits
vervroegde buitenteelt (blz. 46)	april	B - Dubbele Witte z. dr. B - Widusa B - Prelude N - Flits N - Lotus
normale teelt in de vollegrond (blz. 47)	mei	A - Prelude A - Widusa B - Dubbele Witte z. dr. B - Furore B - Luca N - Tiptop N - Cordon N - Irene O - Processor X - Lotus X - B 2963
late teelt in de vollegrond (blz. 50)	juni of juli	B - Prelude B - Widusa B - Furore B - Processor O - Schreibers Imuna X - Flits X - Lotus X - Greenstar

Een belangrijk deel van de geteelde slabonen is bestemd voor directe consumptie, een betrekkelijk klein gedeelte wordt geëxporteerd; het overige deel (de laatste jaren ruim de helft van het totaal) wordt door de conservenindustrie verwerkt.

Tot voor kort werden de slabonen voor de industriële verwerking op de veilingen aangekocht zodra op een ononderbroken aanvoer kon worden gerekend. Nu de contractteelt van bonen ten behoeve van de industrie is vrijgegeven en het tevens mogelijk is de stamslabonen

machinaal te plukken, zullen de bonen voor de industrie in de komende jaren steeds meer op landbouwbedrijven worden geteeld. Dit betekent, dat de normale teelt van stamslabonen op de tuindersbedrijven ingekrompen zal moeten worden wegens een verminderde afzetmogelijkheid. Op deze bedrijven zal daarvoor wellicht meer nadruk op de vroege en late teelten komen te liggen dan tot nu toe het geval was.

Daar de machinale pluk nog in ontwikkeling is, is nog niet in alle opzichten bekend, welke eisen aan de rassen gesteld moeten worden om machinaal te worden geplukt. Wel lijken een opgaand planttype, waarbij de peulen hoog gedragen worden en een geconcentreerde rijping het meest gewenst.

Voor de conservering in blik zijn alleen witzadige rassen of rassen met lichtgevlamde of citroengele zaden te gebruiken daar de overige kleurudzadige ongewenste troebelingen en verkleuringen geven.

Voorts verlangt de conservenindustrie, zowel voor het inblikken als voor het diepvriezen, rechte, ronde of ovaalronde, niet al te dikke, groene slabonen zonder draad, welke tevens mals zijn, vlezig en zonder vlies.

Voor de directe consumptie worden bijna even hoge eisen gesteld, alleen in het voor- en naseizoen wordt bij beperkt aanbod ook wel eens genoegen genomen met mindere kwaliteit.

Vroege teelt onder glas

Hiervoor zaait men eind maart tot begin april, liefst in een verwarmde kas. Zodra de eerste blaadjes zich beginnen te ontvouwen, wordt uitgeplant. Wanneer voor de teelt onder platglas rassen gebruikt worden, die weinig gewas maken, kan het glas er langer opblijven en kan vroeger worden geplukt. Verder is het van groot belang een ras te kiezen, dat in korte tijd plukrijp is, want hoe vroeger men komt, des te hoger liggen de prijzen.

B - Prelude

Zeer geschikt wegens grote vroegheid, goede opbrengst en goede kwaliteit. Kan iets dichter geplant worden dan Dubbele Witte z. dr. Is echter nogal gevoelig voor *Botrytis* en *Sclerotinia*. Voor beschrijving zie blz. 47.

B - Dubbele Witte z. dr.

Wordt geteeld onder platglas en in warenhuizen vanwege de goede opbrengsten en de prima consumptiekwaliteit. Het gewas kan echter wel eens gaan ranken, hetgeen een bezwaar is, omdat het glas dikwijls gelicht moet worden als de bonen nog maar net in bloei staan. Hierdoor kan het gewas gemakkelijk wind- of vorstschade oplopen. Voor beschrijving zie blz. 48.

X - Lotus

Maakt minder gewas dan Dubbele Witte z. dr. Is bovendien zeer vroeg. Lijkt hierdoor aantrekkelijk voor teelt onder glas. Bij hogere temperaturen gevoelig voor draadvorming. Voor beschrijving zie blz. 50.

BOON

X- Flits — K.: N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen. Kw.r.: 1964.

Zeer vroeg ras dat in korte tijd geoogst kan worden. Maakt bovendien niet veel gewas. Hierdoor beproevenswaardig voor teelt onder glas.

Bij hogere temperaturen gevoelig voor draadvorming.

De peul lijkt veel op Dubbele Witte z. dr. doch is iets dikker. Kwaliteit goed.

Zaad wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Tolerant voor rolmozaïek.

Vervroegde buitenteelt (stamslaboon)

Deze teelt is riskant, vooral ook in verband met de kans op nachtvorsten. Er wordt in april gezaaid, direct in de vollegrond of, als men nog vroeger wil zijn, eerst in kistjes onder glas en daarna buiten uitgeplant. Voor deze teeltmethode dienen rassen te worden genomen die sterk zijn tegen ongunstig weer.

Om nog vroeger te komen wordt ook wel opgekweekt in plastic zakken. Hier kunnen de planten langer in blijven dan in kistjes. Wanneer b.v. half april gezaaid wordt, kan met het uitplanten gewacht worden tot half mei. Dan is tevens het nachtvorstgevaar aanzienlijk vermindert.

Voor zaai direct in de vollegrond of in kistjes onder glas komen in aanmerking:

B - Dubbele Witte z. dr.

Bij uitplanten kan de plantafstand in het algemeen wat kleiner genomen worden dan bij directe zaai in de vollegrond, omdat het gewas zich minder sterk vegetatief ontwikkelt.

Voor beschrijving zie blz. 48.

B - Widusa

Kiemt ook bij lage grondtemperaturen goed. Kan daardoor vroeg ter plaatse worden gezaaid. Is dan naar verhouding vroeger oogstbaar dan bij normale zaai.

Voor beschrijving zie blz. 47.

Indien in plasticzakken wordt opgekweekt kan men het beste een van de volgende rassen nemen:

B - Prelude

Is vroeg en kan in korte tijd geoogst worden.

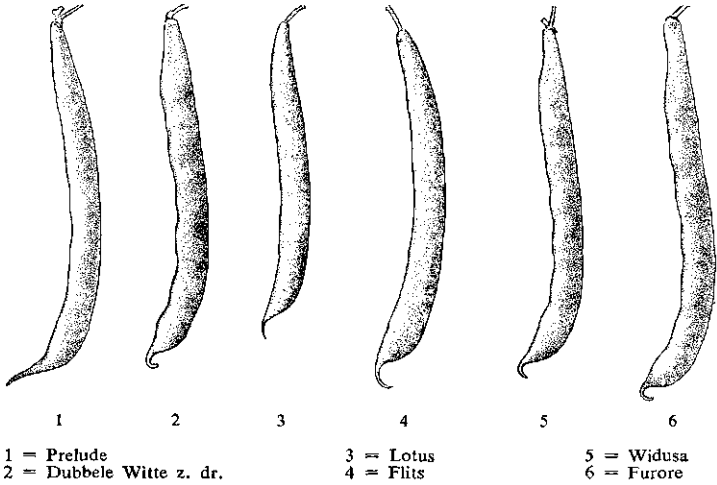
Voor beschrijving zie blz. 47.

N - Flits

Voor beschrijving zie blz. 46.

N - Lotus

Voor beschrijving zie blz. 50.

Normale teelt volleggrond (stamslaboon)

Hiermee wordt bedoeld de hoofdteelt, waarbij bij voorkeur in de eerste helft van mei gezaaid wordt. Bij deze teelt heeft men de minste risico's en de grootste opbrengst.

A - Prelude - K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht. Kw.r.: 1955, in 1958 overgegaan naar N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van *Enfant de Mont-Calme* met *Dubbele Witte z. dr.* in 1937. Aan te bevelen vanwege zijn produktiviteit, vroegheid en goede peul-kwaliteit. Geschikt voor vers gebruik en conserven. Niet voor half mei zaaien.

Matig stevig, sterk vertakt gewas. Peulen aan de top matig gebogen, 11-13 cm lang, rond, normaalgroen, zonder vlies en zonder draad. Zaad langovaal, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram. Onvatbaar voor zwarte vaatziekte en topsterfte; matig gevoelig voor rolmozaïek, weinig voor scherpmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte, vetvlekkenziekte en stippelstreep. Zeer gevoelig voor *Botrytis* en *Sclerotinia*.

A - Widusa — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen. Kw.r.: 1959. In 1955 aan zaadfirma's afgegeven ter vermeerdering en verhandeling. Ontstaan uit een kruising van (*Dubbele Witte z. dr.* × *U.S. 5 Refugee*) met *Dubbele Witte z. dr.* in 1943.

Kwaliteit goed, geschikt voor vers gebruik en conserven. Resistent tegen rolmozaïek. Is iets later oogstbaar dan *Dubbele Witte z. dr.* Sterk ras.

BOON

Fors, tamelijk rechtopgaand gewas. Peulvorm als van Dubbele Witte z. dr., recht of zwak gebogen, iets lichter van kleur, 10-13 cm lang, zonder vlies en zonder draad. Houdt zich bij bewaring iets minder goed dan Dubbele Witte z. dr.

Zaad ovaal met iets afgeplatte uiteinden, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek, matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, zeer vatbaar voor scherpmozaïek en topsterfte, vatbaar voor vlekkenziekte en roest, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte, matig gevoelig voor stippelstreep.

B - Dubbele Witte z. dr.

Geteeld zowel voor vers gebruik als voor conserven. Mals blijvend en zeer smakelijk; produktief. De grote gevoeligheid voor rolmozaïek kan echter, vooral in het zuiden van het land tot teleurstelling leiden. Middelmatig hoog, nogal slap gewas, hetgeen voor de machinale pluk bezwaarlijk is.

Peulen zwak gebogen, 10-12 cm lang, breedovaal, glad, normaal-groen van kleur, vast, vlezig.

Zaad ovaal, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Zeer vatbaar voor rolmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte. Zeer gevoelig voor *Phaseolus-virus 2*, dat topsterfte kan veroorzaken, in het bijzonder nabij gladiolen; zeer vatbaar voor stippelstreep en roest.

Smaragd - K.: J. Groot, Waarland. Kw.r.: 1958. Overgenomen door N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Mutant uit Dubbele Witte z. dr. Komt overeen met Dubbele Witte z. dr., blijft echter iets langer groen en heeft lichtgroengetint zaad.

B - Furore — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1948.

Ontstaan uit een kruising van Dubbele Witte z. dr. met U.S. 5 Refugee.

Resistent tegen rolmozaïek. Peul lichter van kleur dan Dubbele Witte z. dr., smaak goed. Geschikt voor vers gebruik en conserven.

Sterk, fors, grootbladig gewas, sterker vertakt dan Dubbele Witte z. dr., dient daarom wat ruimer gezaaid te worden. Peulen recht tot zwak gebogen, 12-14 cm lang, breedovale doorsnee, zonder vlies en zonder draad.

Zaad ovaal met iets afgeplatte uiteinden, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

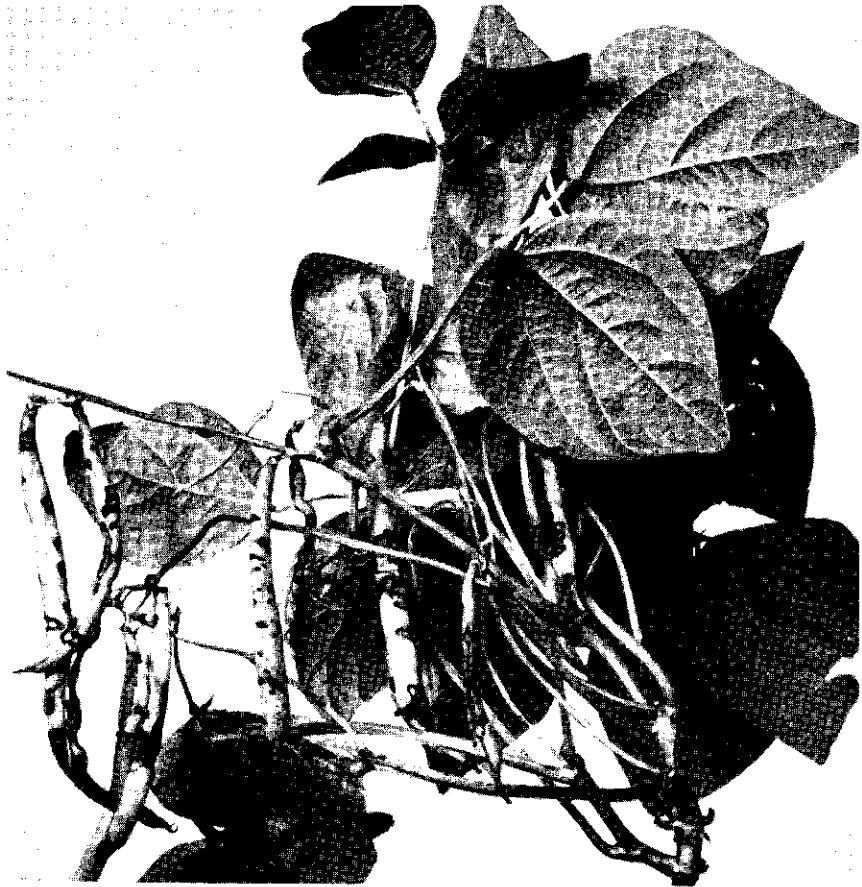
Onvatbaar voor rolmozaïek. Matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, zeer vatbaar voor topsterfte, stippelstreep, vlekkenziekte en roest, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte.

B - Luca — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Kw.r.: 1957. Ontstaan door selectie in Voorluk z. dr.

Kwaliteit goed, zowel voor vers gebruik als voor conserven.

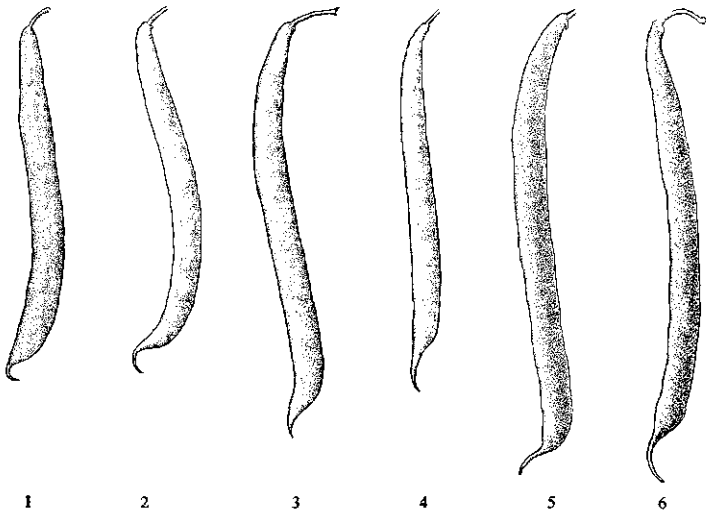
Resistent tegen rolmozaïek. Peul type Dubbele Witte z. dr. Matig stevig, fors, grofbladig gewas; dient daarom iets ruimer gezaaid te worden dan Dubbele Witte z. dr.

Naar gelang de weersomstandigheden enigszins wisselvallig in opbrengst.

Bonen aangetast door vlekkenziekte (*Collectotrichum lindemuthianum*). Gezien de activiteiten van het I.V.T. en de selectiebedrijven mag worden verwacht dat binnen afzienbare tijd de eerste vlekkenziekte-resistente bonerassen in de handel zullen worden gebracht.

BOON

1 = Luca
2 = Tiptop

3 = Cordon
4 = Irene

5 = Processor
6 = Schreibers Imuna

Luca (vervolg)

Peulen zwak gebogen, 10-12 cm lang, normaal groen, zonder vlies en zonder draad.

Zaad ovaal; aan de uiteinden iets afgeplat; 35 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek; matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, topsterfte, stippestreep en vetvlekkenziekte; nogal vatbaar voor vlekkenziekte.

B - Tiptop — K.: N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes. Kw.r.: 1959. Ontstaan uit een kruising van Fullcrop met Dubbele Witte z. dr.

Resistent tegen rolmozaïek. Goede peulkwaliteit.

Fors, sterk vertakt, grootbladig gewas. Peulen matig gebogen, 10-12 cm lang, licht- tot normaalgroen, vrijwel ronde doorsnee, zonder vlies en zonder draad.

Zaad ovaal tot langovaal; wit; 30 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek, zeer vatbaar voor scherpmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte, vetvlekkenziekte en zwarte vaatziekte.

N - Cordon — K.: N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen. Kw.r.: aangevraagd.

Vrij hoog, opgaand gewas. Hierdoor beproevenswaardig speciaal voor machinale pluk. Vrij laat.

Peulen zwak gebogen, breedovaal, 11-13 cm lang. Zaad langovaal, wit; 30 zaden wegen ongeveer 10 gram.

BOON

Vrijwel ongevoelig voor mozaïekziekte, vatbaar voor vlekkenziekte. Veldresistent tegen zwarte vaatziekte.

N - Irene — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Kw.r.: 1964. Ontstaan uit een kruising van Wade met Bon Jardinier de Mont-Calme en Dubbele Witte z. dr. in 1952.

Lijkt beproevenswaardig door het opgaand gewas en de aantrekkelijke peulvorm.

Peulen recht, rond, 10-12 cm lang. Zaad langovaal, wit; 36 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig gevoelig voor mozaïekziekte; vatbaar voor vlekkenziekte en zwarte vaatziekte.

O - Processor — K.: Ferry Morse, Detroit (Mich.), Ver. Staten van Amerika. Wordt in Nederland ook onder de naam *Sabo* in de handel gebracht.

Resistent tegen rolmozaïek. Stevig, rechtopgaand gewas, daardoor geschikt voor machinale pluk. Gewas ook goed bestand tegen harde wind. Zeer produktief. *Peul in wat rijpere toestand niet vliesloos, smaak matig tot slecht*, daardoor weinig aanbevelenswaardig voor de conservenindustrie.

Iets later oogstbaar dan Dubbele Witte z. dr.

Peul 13-16 cm lang, breedovaal, tamelijk dikvlezig, zonder draad. Zaad langovaal, wit; 27 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek, vrijwel resistent tegen stippelstreep en roest. Vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek en etvlekkenziekte, zeer vatbaar voor vlekkenziekte.

X - Lotus (voorheen nr. 42) — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: 1964.

De grote vroegheid en de geringere vatbaarheid voor rolmozaïek maken dit ras beproevenswaardig als vervanger van Dubbele Witte z. dr. Maakt minder gewas.

De peul lijkt veel op die van Dubbele Witte z. dr., maar is mogelijk iets korter. Kwaliteit goed. In warme zomers kans op draadvorming.

Zaad ovaal, wit; 35 zaden wegen ongeveer 10 gram. Resistent tegen zwarte vaatziekte.

X - B 2963 — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk. Kw.r.: aangevraagd.

Beproevenswaardig door de rolmozaïekresistentie en de goede peulkwaliteit.

Tamelijk hoog, fors gewas.

Peulen recht of zwak gebogen, ongeveer rond, 10-12 cm lang.

Zaad langovaal, wit. 32 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Late teelt vollegrond (stamslaboon)

Hiervoor kiest men algemeen die rassen, welke resistent zijn tegen rolmozaïek.

B - Prelude

Weinig vatbaar voor rolmozaïek. Kan door zijn snellere rijping iets later gezaaid worden dan Widusa en Furore.
Voor beschrijving zie blz. 47.

B - Widusa

Resistent tegen rolmozaïek. Hierdoor geschikt voor late teelt. Vatbaar voor vlekkenziekte. Niet later zaaien dan begin juli.
Voor beschrijving zie blz. 47.

B - Furore

Geschikt voor late teelt wegens resistentie tegen rolmozaïek. Bestrijding van vlekkenziekte verdient aanbeveling. Niet later zaaien dan begin juli.
Voor beschrijving zie blz. 48.

B - Processor

Geschikt voor late teelt wegens resistentie tegen rolmozaïek. Bestrijding van vlekkenziekte verdient aanbeveling.
Voor beschrijving zie blz. 50.

O - Schreibers Imuna — K.: K. Schreiber, Braunschweig, Duitsland. Ontstaan uit een kruising van Conserva met Cornell 22 in 1930.

Kan nog laat gezaaid worden door de zeer geringe vatbaarheid voor scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte, stippelstreep en roest. In verband met de afzet verdient bij dit ras late zaai zelfs de voorkeur. Consumptiekwaliteit matig.

Rechtopgaand, stevig, sterk gewas.

Peulen recht of zwak gebogen, 13-15 cm lang, rond, oppervlak enigszins ruw, lichtgroen, vlezig, in jonge toestand vliesloos, later matig vliezig; *dient daarom op tijd geplukt te worden.*

Zaad tamelijk groot, zwak niervormig, wit; 24 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek; resistent tegen zwarte vaatziekte, matig vatbaar voor vetvlekkenziekte.

X - Flits

Kan nog laat gezaaid worden wegens de snelle rijping. Voor beschrijving zie blz. 46.

X - Lotus

Vanwege de snelle rijping is laat zaaien nog mogelijk en verdient zelfs voorkeur in verband met de gevoeligheid voor rolmozaïek. Voor beschrijving zie blz. 50.

X - Greenstar — K.: Pop Vriend, Andijk-O. Kw.r.: 1963. Ontstaan uit een kruising van Dubbele Witte z. dr. met Imuna o.F. in 1956.

Door de geringe vatbaarheid voor scherpmozaïek en vlekkenziekte te beproeven voor late zaai.

Komt het meest overeen met Imuna o.F., doch door de geringere vliësvorming beter van peulkwaliteit.

Zaad langwerpig, wit, 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

STOKSLABOON

Naar de dikte van de peulen te verdelen in dubbele en enkele stokslabonen.

Dubbele stokslaboon

A - Aromata — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1953. Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Vroege Juli z. dr.

Consumptiekwiteit van het verse produkt zeer goed. De specifieke smaak blijkt bij conservering in blik verloren te gaan.

Rijkdragend. Vanwege de onvatbaarheid voor rolmozaïek ook zeer geschikt voor late teelt (zaai 2e helft juni-begin juli).

Peul ongeveer recht, 12-14 cm lang, rond, lichtgroen, dikvlezig, mals, draagt in trossen van 4-6 peulen. Tamelijk vroeg, doorgaans spoedig afgedragen.

Zaad ovaal met breed afgeknotte uiteinden, wit; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek. Vatbaar voor zwarte vaatziekte en topsterfte, zeer vatbaar voor vlekkenziekte en roest. Vrijwel resistent tegen stippelstreep.

B - Nestor — K.: G. L. Canjels, Blerick. Kw.r.: 1956. In 1963 overgedragen aan N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Non Plus Ultra z. dr. in 1944.

Ras met een goede peulkwiteit. Resistent tegen rolmozaïek; hierdoor ook geschikt voor late zaai.

Peulen komen het meest overeen met Aromata; zijn wat langer (15-18 cm), breder en op dwarsdoorsnede breedovaal; zonder vlies en zonder draad, normaalgroen. Midentijds.

Zaden ovaal, wit; 24 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte, matig vatbaar voor scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte en stippelstreep.

B - Roem van Zwaag — K.: J. de Jong, Zwaag. Wordt verhandeld door Enkhuizer Zaadhandel te Enkhuizen. Mutant uit Dubbele Witte z. dr.

Onderscheidt zich van stamslaboon Dubbele Witte z. dr. door hogere groeiwijze. Uitsluitend aan te bevelen voor kasteelt wegens grote vatbaarheid voor rolmozaïek.

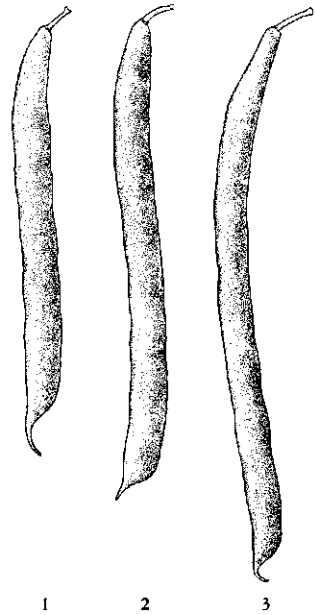
Wordt in de kas ongeveer 2 m hoog, althans indien ter plaatse wordt gelegd. Draagt vanaf de grond en is zeer produktief. Kwaliteit en vorm van de peul niet van stamslaboon Dubbele Witte z. dr. te onderscheiden. Zaad ook gelijk.

O - Stringless Blue Lake White Seeded

Er bestaan van dit ras een aantal selecties, die enige verschillen vertonen in vroegheid, peullengte en -kromming, enz. Deze worden onder diverse namen verhandeld o.a. Amarant, Amathist, Promo, Effecta, Allround, Capt. Carllsen.

Peulen recht tot zwak gebogen, 15-20 cm lang, rond, normaalgroen.

- 1 = Aromata
 2 = Nestor
 3 = Stringless Blue Lake White Seeded

Stringless Blue Lake White Seeded (vervolg)

Dient op tijd geplukt te worden, daar de peulen anders iets vliezig kunnen worden. De kwaliteit van de peul wordt op diverse veilingen niet gewaardeerd. Middentijds.

Zaad lang, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek, nogal vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.

Enkele stokslaboon

De hieronder genoemde rassen zijn minder produktief dan de dubbele stokslabonen. Zij vergen meer plukwerk dan de dubbele en hoewel de kwaliteit hoger gewaardeerd wordt is de teelt minder lonend. Worden hoofdzakelijk door particulieren geteeld.

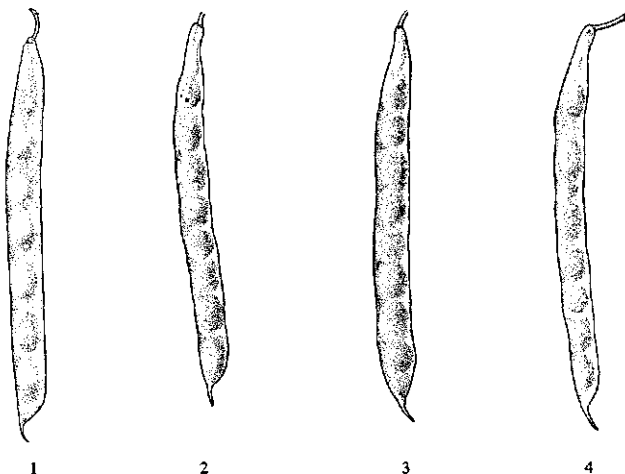
B - Metro — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht, Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Aromata met Trosjes z. dr.

Aanbevelenswaardig wegens resistentie tegen rolmozaïek.

Komt in veel opzichten overeen met Mechelse Markt, heeft echter langere peulen. Zaad wit; 35 zaden wegen 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek; vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

BOON

1 = Metro

2 = Non Plus Ultra z. dr.

3 = Mechelse Markt z. dr.

4 = Progress

B - Non Plus Ultra z. dr. (Excelsior z. dr., Franse Trosprinces z. dr., Paretros z. dr., Preferent z. dr.) — Omstreeks 1925 uit Frankrijk geïmporteerd door de N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht.

Tamelijk vroeg plukbaar, draagt lang door.

Peulen ongeveer recht, 11-13 cm lang, tussen de zaden sterk ingesnoerd, lichtgroen; 6-8 peulen per tros.

Zaad wit; 40 zaden wegen 10 gram.

Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

B - Mechelse Markt z. dr. — Geintr.: N.V. Supergran, Haarlem-Overveen.

Vormt de eerste peulen vlak bij de grond. Vluggen afgedragen dan Non Plus Ultra z. dr.; is ook wat vroeger. Eveneens geschikt voor late zaai. Peul lijkt veel op die van Non Plus Ultra z. dr.; is echter wat breder.

Zaad wit; 40 zaden wegen 10 gram.

Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

O - Progress — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951. Ontstaan uit een kruising van Vroege Juli z. dr. met Non Plus Ultra z. dr.

Kan ook voor late teelt gebruikt worden. Tamelijk laat plukbaar.

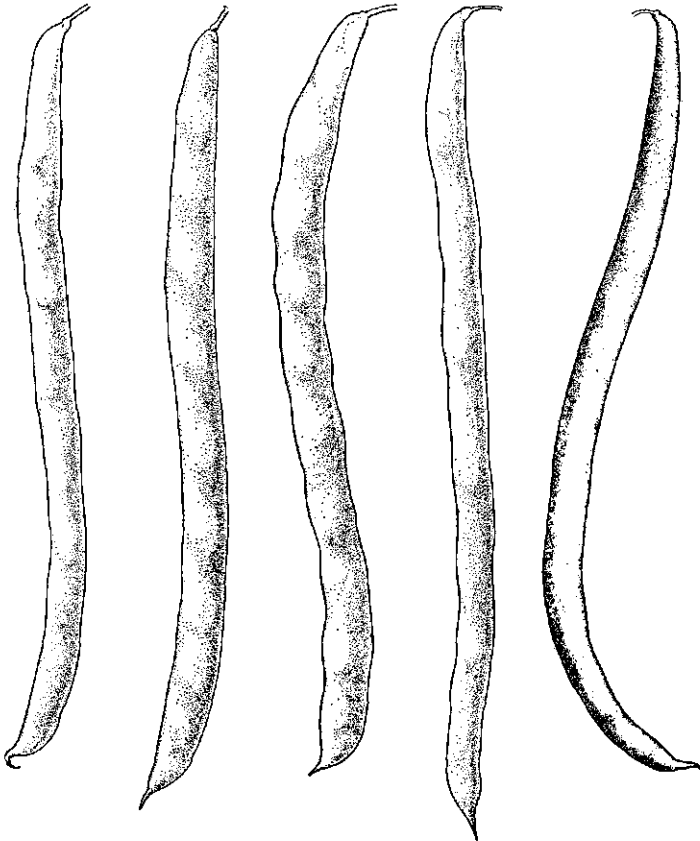
Peulen recht of zwak teruggebogen, 11-13 cm lang, tussen de zaden ingesnoerd, normaalgroen; draagt in trossen van 8-10 stuks.

Zaad wit; 45-50 zaden wegen 10 gram.

Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en stippelstreep.

SPEKBOON

De spekboon is een grove stokslaboon, die, wegens betrekkelijk grote afmetingen van zijn scheden, tevens als snijboon gebruikt kan worden. Hij is over het algemeen produktiever dan de gewone slabonen terwijl zijn smaak uitstekend is. Rassen met peulen zonder draad zijn ook zeer geschikt voor industriële verwerking.

Hilds Neckarkönigin Terra's Auenstolz o.F. Phenomeen m. dr. Animo Frühlkönigin

A - Hilds Neckarkönigin — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar, Duitsland. Kw.r.: 1959. Gemachtigde: J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Ontstaan door kruising van Phenomeen met een Pools landras z. dr. in 1948.

Wegens draadloosheid en goede peul kwaliteit ook bijzonder geschikt voor de conservenindustrie. Wordt niet vlug hol en blijft lang mals.

BOON

Peul weinig gebogen, 22-26 cm lang, breedovaal, dikvlezig, normaal-groen, vrijwel zonder vlies.

Zaad langwerpig, wit; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek; tolerant voor scherpmozaïek, vatbaar voor vlekkenziekte; resistent tegen vetvlekkenziekte; weinig vatbaar voor stippelstreep en Sclerotinia.

B - Terra's Auenstolz o.F. — K.: Terra, Herford (Westf.), Duitsland.

Wegens draadloosheid en vrij goede peulkwaliteit ook geschikt voor de conservenindustrie.

Peul iets gebogen, 20-26 cm lang, breedovaal tot rond, dikvlezig, licht tot normaal groen, zwakvlezig.

Zaad langovaal, wit; 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, scherpmozaïek en vlekkenziekte.

O - Phenomeen m. dr.

Produktief ras van goede kwaliteit, doch met draad. Vrij laat.

Peul recht, nabij de top zwak gebogen, 23-26 cm lang, ovaal, dikvlezig, normaalgroen, tamelijk lang mals blijvend.

Zaad niervormig, middelmatig breed, wit; 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek. Vatbaar voor topsterfte, roest en vlekkenziekte.

O - Animo — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950. Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Phenomeen m. dr.

Blijft vrij lang mals en wordt niet vlug hol; met draad. Produktief. Middentijds.

Begint zeer laag te dragen, zeer lange trossen van 6-8 peulen. Peul is een lang Mombacher Spek-type, recht, 24-27 cm lang, rond, dikvlezig, normaal- tot donkergroen.

Zaad tamelijk smal, niervormig, wit; 18 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, roest en vlekkenziekte.

X - Frühkönigin — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar (D.). Kw.r.: aangevraagd door de gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.).

Door zijn draadloosheid beproevenswaardig voor de conservenindustrie. Over de kwaliteit is echter nog onvoldoende bekend. Is zeer vroeg.

De peul lijkt veel op die van Hilds Neckarkönigin.

Het ras draagt de peulen erg laag.

Zaad wit; breed, zwak niervormig. 25 zaden wegen ongeveer 10 gram. Resistent tegen rolmozaïek; weinig vatbaar voor scherpmozaïek.

SNIJBOON

In ons land worden uitsluitend witzadige rassen met groene peulen geteeld. De algemeen geteelde rassen zijn vaak niet vrij van vlies of perkament als bij droog, zonnig weer niet op tijd wordt geplukt.

STOKSNIJBOON
RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Aanbevolen rassen
kasteelt (blz. 57)	vroeg: 15 maart- 1 april laat: juni-juli	B - Vroege Veense m. dr. B - Ezetha's Superba B - Romore
vervroegde buitenteelt (blz. 57)	april	B - Ezetha's Superba B - Romore
normale buitenteelt (blz. 58)	mei	B - Helda B - Precosa B - Romore B - Combine B - Ezetha's Superba X - Ezetha's Superia

Kasteelt

B - Vroege Veense m. dr.

Zeer geschikt voor kasteelt door de minder welige groei, grote vroegheid en doordat de planten vanaf de grond beginnen te dragen. Behalve in de Venen, buiten niet te telen door de zeer grote vatbaarheid voor rolmozaïek.

Laag, tamelijk vertakt gewas.

Peulen matig lang, tamelijk donkergroen.

22 zaden wegen ongeveer 10 gram.

B - Ezetha's Superba

Voor beschrijving zie blz. 60.

B - Romore

Begint laag te dragen.

Voor beschrijving zie blz. 59.

Vervroegde buitenteelt (stoksnijsboon)

Zaai in perspotten, stenen potten, kistjes, plastic zakken of iets dergelijks onder glas. Uitplanten in de vollegrond.

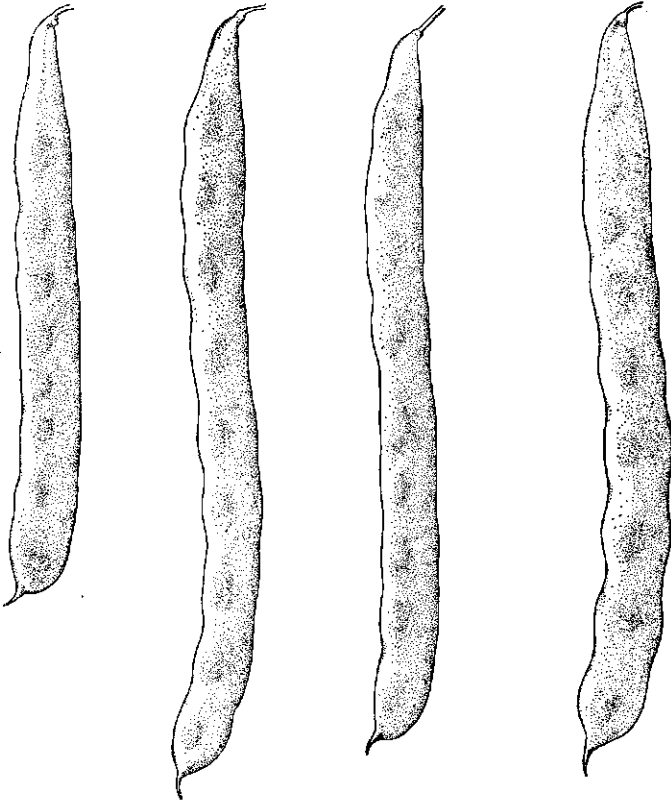
B - Ezetha's Superba

Voor beschrijving zie blz. 60.

B - Romore

Voor beschrijving zie blz. 59.

BOON

Vroege
Veense m. dr.

Helda

Precosa

Romore

Normale buitenteelt (stoksnijboon)

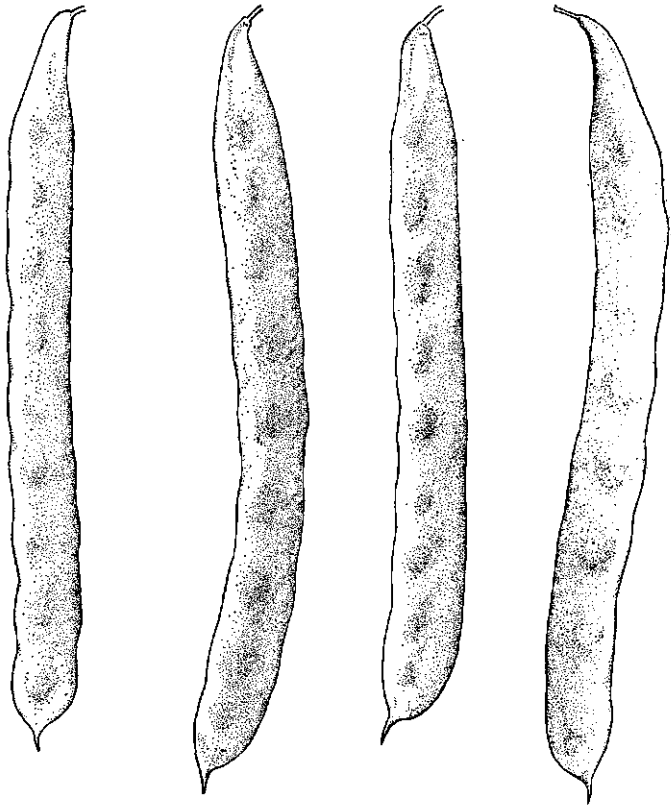
Voor de tuindersteelt worden nog wel rassen met draad gekozen wegens het iets mooiere uiterlijk. Voor de industrieelt kunnen alleen de draadloze rassen worden aanbevolen.

B - Helda — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar, Duitsland. Kw.r.: 1959. Gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Ontstaan uit een kruising van Slagzwaard m. dr. met Hilds Neuzucht 394.

Zonder draad en daardoor aantrekkelijk voor de conservenindustrie. Is minder vroeg dan Precosa.

Fors gewas. Peul recht tot zwak gebogen, 22-26 cm lang, licht tot normaal groen. Middentijds, 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherp-mozaïek en stippestreep.

Infra

Supra

Ezetha's Superba

Ezetha's Superia

B - Precosa — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1959.
Ontstaan door kruising van Haubners Record met Clazina.

Dit ras is zonder draad, daardoor bijzonder aantrekkelijk voor de
conservenindustrie. Dient evenwel goed op tijd te worden geplukt.
Vroeg en produktief. Begint laag te dragen.

Peul recht, 22-25 cm lang, normaal groen. 16 zaden wegen ongeveer
10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, tolerant
voor scherpmozaïek, vatbaar voor stippelstreep.

B - Romore — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1956.
Ontstaan door selectie uit Eersteling.

Vroeg en produktief. Goede peulkwaliteit, doch met draad.

Gelijkmatig ontwikkeld, tamelijk dicht gewas. Begint zeer laag te
dragen.

BOON

Peul recht tot zwak gebogen, 22-25 cm lang, 22-24 mm breed; met draad. 15 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Onvatbaar voor rolmozaïek, weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte, vatbaar voor stippestreep.

B - Combine — Samengesteld uit twee rassen: *Infra* en *Supra*. K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950. Ontstaan uit een kruising van Ras Verschoor met Mombacher Spek m. dr.

Beide typen worden ook afzonderlijk verhandeld.

Goede peulkwaliteit, doch met draad.

Peul recht tot zwak gebogen, 22-26 cm lang, 20-24 mm breed, mals, met draad.

Supra heeft iets langere peulen, die ook breder zijn dan die van *Infra* en is iets vroeger. Bovendien draagt *Supra* de meeste peulen vrij hoog, terwijl *Infra* de hoofdproduktie vrij laag draagt en reeds vanaf de grond peulen vormt. De peulen van *Supra* zijn iets malser en lichter van kleur, de zaden iets platter en breder dan van *Infra*; 17 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Vrij laat.

Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, stippestreep, vlekkenziekte en roest.

B - Ezetha's Superba — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Kw.r.: 1955. Ontstaan door selectie uit Eersteling of Allervroegste.

Vroeg en produktief. Goede peulkwaliteit, doch met draad. Gelijkmatic ontwikkeld gewas met grote, normaalgroene bladeren.

Peul recht tot zwak gebogen, licht tot normaal groen, 21-23 cm lang, 23-25 mm breed; met draad. Gewaardeerd type.

17 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek, onvatbaar voor zwarte vaatziekte, vatbaar voor stippestreep.

X - Ezetha's Superia — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van *Ezetha's Superba* met een eigen geniteur in 1952.

Dit ras heeft de aandacht getrokken door zijn draadloosheid, mooie peulvorm en produktiviteit. Lijkt hierdoor ook voor de conservenindustrie bijzonder aantrekkelijk.

Peul recht of zwak gebogen, vrijwel overeenkomend met *Ezetha's Superba*. Vroeg. Zaad wit; 20 zaden wegen 10 gram.

Resistent tegen rolmozaïek; vatbaar voor zwarte vaatziekte.

STAMSNIJBOON

B - Eerste Pluk m. dr. (Vroege Juni m. dr., Juniboon m. dr.). Selectie uit Noordster m. dr.

Rijkdragend en zeer vroeg. Door zijn vroegheid en gedrongen groeiwijze geschikt voor vroege teelt onder glas. Teelt in vollegrond risikant door de grote vatbaarheid voor rolmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.

Peulen iets gebogen, 16-18 cm lang, matig breed; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

B - Noordster m. dr.

Wegens iets hogere groei iets minder geschikt voor glasteelt dan Eerste Pluk m. dr.

Peulen meestal vrij recht, 17-19 cm lang, matig breed.

Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte en stippelstreep.

Van dit ras zijn veel selecties in de handel met bredere peulen; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

N - Gronal — Kw.r.: 1959, N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Ontstaan door kruising van Groninger Weekschil m. dr. met Allervroegste m. dr. in 1949.

Slap gewas met lange zijstengels. Tamelijk vroeg. Peul 22-24 cm lang, 20-22 mm breed, met draad; 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor rol- en scherpmozaïek, vatbaar voor stippelstreep en vlekkenziekte.

N - Dageraad — K.: R. Kooiman, Andijk-Oost. Kw.r.: 1956. Ontstaan door selectie uit Noordster m. dr.

Beproevenwaardig vanwege de draadloosheid. Gewas tamelijk fijn, daardoor ook onder glas te telen. Is later dan Eerste Pluk.

Peulen recht, 12-15 cm lang, tamelijk smal (15-18 mm), normaal groen.

25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte, vlekkenziekte en stippelstreep.

N - Aubade — K.: „West-Friesland”, Wijdenes. Kw.r.: 1959, N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Ontstaan door kruising van Noordster m. dr. met Brede z. dr. in 1945.

Te beproeven wegens draadloosheid.

Peulen recht of zwak gebogen, 15-18 cm lang en 18-22 mm breed.

20 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Zeer vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte en stippelstreep; vatbaar voor vlekkenziekte en vetvlekkenziekte.

**Wat iemand
van zichzelf denkt . . .
bepaalt zijn lot**

PRONKBOON

De pronkboon is grover dan de stoksla- en stoksnijsboon, maar hij is sterker tegen de meeste ziekten en beter bestand tegen ruwe weersomstandigheden. Daarom wordt hij vandoord vaak als windkering om snijbonen, augurken, tabak, enz. gebruikt.

De roodbloeiende en de bontbloeiende rassen worden geteeld voor export van de zaden naar Engeland.

De pronkbonden zijn onvatbaar voor virusziekten en hebben doorgaans ook weinig van schimmelziekten te lijden. Indien onvoldoende vruchtwisseling wordt toegepast, komt soms verwelkingsziekte (*Fusarium*) voor. Verder zijn vooral de roodbloeiende rassen nogal vatbaar voor vetvlekkenziekte, evenals sommige witbloeiende selecties.

A - Smalle Snijpronker — K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht; in 1927 geïntroduceerd onder de naam Erecta.

Uitstekend bruikbaar als snijboon, mits op tijd wordt geplukt.

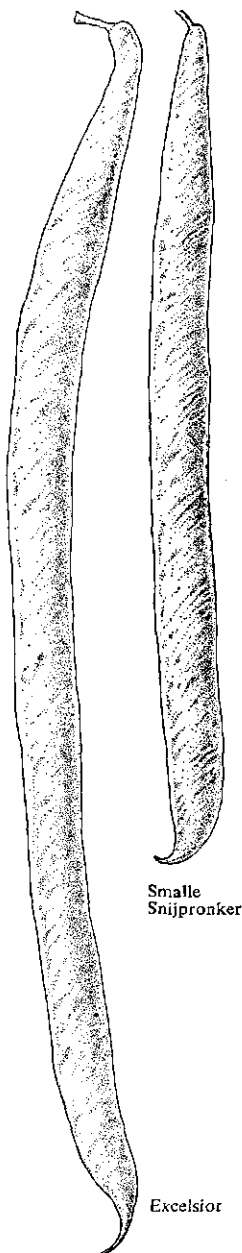
Voor vers gebruik en conserveren.

Normaal gewas, witbloeiend.

Peulen recht of zwak gebogen, 25-29 cm lang, smal, groen, vlezig. Zaad vrij groot, tamelijk smal, wit; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram. Van dit ras zijn selecties in de handel onder de namen: Emergo, Erecta en Selecta.

De selecties van onderstaande selectiebedrijven werden in de praktijkproeven 1961 waard geacht aanbevolen te worden:

N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
 Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen
 N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
 N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes
 N.V. C. W. Pannevis, Deift (Floret en Selecta)
 Fa. P. Pik, Hoorn
 N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht (Emergo A en B)
 N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
 N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
 J. R. Vos, Groningen
 Vreeken's Zaden, Dordrecht
 Fa. F. de Vries & Zn., Alphen aan de Rijn
 G. J. Wouda, Oranjewoud
 N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen
 N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg en
 N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam
 N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Excelsior — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1958. Ontstaan door selectie uit Witbloeiende Reuzen.

Normaal gewas, witbloeiend.

Peul recht of zwak gebogen, zeer lang (35-40 cm), smal, glanzend groen met tamelijk effen oppervlak. Matig produktief. Zaad vrij groot, tamelijk breed, wit; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Goedgekeurd in de praktijkproeven 1961.

N - Désirée — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1961.

Te beproeven wegens draadloosheid.

Peulen zwak gebogen, iets korter en breder dan de meeste selecties van smalle snijpronker. Witzadig; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram.

BROCCOLI

(*Brassica oleracea* L. var. *cymosa* Duch)

Broccoli is een koolgewas dat enigszins op bloemkool lijkt. De planten vormen een losse krop die bestaat uit groene bloemknoppen en vlezige bloemstengels. Ook ontstaan kropjes in de oksels van de bladeren. Dit gewas moet men niet verwarren met winterbloemkool (blz. 40) die vroeger ook wel broccoli werd genoemd.

In Amerika maakt dit gewas veel opgang onder de naam „green sprouting broccoli”. De geoogste spruiten zijn smakelijk en hebben een hoge voedingswaarde. De slechte houdbaarheid is een groot bezwaar; reeds een dag na de oogst is het produkt geel en onooglijk. Hierdoor is het alleen geschikt voor diepvriezen en voor particulieren. Voor Nederland komt vermoedelijk in de eerste plaats de vroege herfstteelt in aanmerking. Hiervoor wordt in mei gezaaid en eind juni of begin juli uitgeplant. Men oogst de groene scheuten dan in september en oktober; de opbrengst kan 8.000 tot 10.000 kg per ha bedragen. In I.V.T.-proeven zijn goede resultaten verkregen met het ras Sprouting Early K & V van Ferry Morse, Detroit, Ver. Staten van Amerika. De laatste jaren verschijnen in Amerika verschillende hybriderassen, die waarschijnlijk ook in Nederland voor beproeving in aanmerking komen.

De teelt van broccoli is uitvoerig beschreven in „Groene Broccoli” door ir. M. Nieuwhof. Meded. Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen nr. 172 (1961), f 0,45.

CHINESE KOOL

(*Brassica cernua* (Thbg) Forb. & Hemsl.)

De vraag naar deze groente is gering waardoor de teelt van zeer beperkte omvang is.

Chinese kool is geschikt voor nateelt en wordt dan in juli ter plaatse gezaaid. Bij zaaien vóór 1 juli schieten de meeste planten voordat een kool gevormd is. Chinese kool is erg vatbaar voor knolvoet.

A - Cantonner Witkrop (Granaat, Torpedo)

Blad donkergroen, krop lang en smal

CONSUMPTIERAAP

CONSUMPTIERAAP

(*Brassica campestris* L. var. *rapa* (L.) Hartm.)

Consumptierapen worden in Nederland weinig geteeld. Van de zijde van de verwerkende industrie bestaat soms enige vraag naar ronde witte rassen.

Men onderscheidt meirapen, die begin maart (of later) gezaaid worden en dan omstreeks eind mei (of later) kunnen worden geoogst en herfst-rapen, die in de eerste helft van augustus worden gezaaid en in oktober worden gerooid.

PLATTE RASSEN

A - Italiaanse Roodkop

De vroegste van alle meirapen. Heelbladig. Loof bij de meeste selecties kort of tamelijk kort. Knol plat, weinig of niet hoekig, wit met paarse kop.

B - Italiaanse Witte

Niet zo vroeg als Italiaanse Roodkop. Heelbladig. Vrij veel loof. Knol plat, weinig hoekig, wit.

B - Platte Witte Mei

Middelmatig vroeg, soms zelfs laat. Loof ingesneden, middelmatig fors. Knol plat, nogal hoekig, wit met in de regel groene kop.

RONDE RASSEN

B - Sneeuwbal (Zesweekse, White Egg)

Middelvroeg ras. Bij door het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar genomen proeven waren de selecties van dit ras het geschiktst voor industriële verwerking. Vrij veel, ingesneden loof. Knol vrijwel bolrond, iets spits toelopend, zuiver wit.

Dode vissen

drijven met de stroom mee

DOPERWT

(Pisum sativum L.)

Doperwten worden geteeld voor vers gebruik en voor conserven. De oogstzekerheid wordt door verschillende factoren bepaald, waarvan resistentie tegen topvergeling, Amerikaanse vaatziekte en nachtvorst zeer belangrijk zijn.

De rassen verschillen in gevoeligheid voor nachtvorst; over het algemeen zijn de vroege rassen het meest gevoelig. Een deel der rassen bezit resistentie tegen topvergeling en/of Amerikaanse vaatziekte.

Topvergeling. Het eerste symptoom van deze vooral in de westelijke kleigebieden optredende ziekte is een gele verkleuring van de top bij verspreid in het veld staande planten.

De zieke planten blijven sterk in groei achter, in de loop van het seizoen neemt het aantal zieke planten toe en hierdoor kan de opbrengst sterk verminderd worden. Deze ziekte moet worden toegeschreven aan een virus, dat wordt overgebracht door bladluizen van lucerne op erwten en tuinbonen.

Amerikaanse Vaatziekte (*Fusarium oxysporum forma pisi ras I*). Aangetaste planten verwelken en vallen uiteen. De bladeren rollen op, verkleuren grijs en verdorren, te beginnen onder aan de stengels. Meestal ontstaan roodbruine verkleuringen in de stengels. Het gewas sterft vroeg af (juni).

De veroorzaker van de ziekte leeft in de grond, speciaal in kleigebieden. Uitbreiding van de Amerikaanse vaatziekte vindt gemakkelijk plaats doordat stro van zieke planten of besmette grond op andere percelen wordt overgebracht. Op besmette grond dienen resistente rassen te worden geteeld.

Voetziekten. Bij ongunstige groeiomstandigheden zoals natte grond, nachtvorst, stuwende zandgrond kunnen voetziekten ontstaan veroorzaakt door *Fusarium*, *Botrytis cinerea* of andere schimmels. Hierbij treedt dikwijls rotting van stengelvoet en wortels op en zijn inwendige roodachtige verkleuringen algemeen.

St. Jansziekte. Voornamelijk in het zuidwestelijk zeekleigebied komt plaatselijk het erwtencystenaaltje voor (St. Jansziekte). De ziekte is te herkennen aan een slecht ontwikkeld wortelgestel, waarop witte en bruine puntjes (cysten) voorkomen. Verschillen in vatbaarheid van de rassen zijn niet bekend. Ter bestrijding dient een ruime vruchtwisseling te worden toegepast.

Vroege Verbruining. De laatste jaren is op een aantal percelen het voorkomen van vroege verbruining geconstateerd. Dit is een virusziekte, waarbij de planten in hoofdzaak vanuit de grond worden aangetast en waarvan de planten ernstige gevolgen kunnen ondervinden. De rassen verschillen in gevoeligheid.

Behandeling van het zaaizaad met T.M.T.D.- of Chinon-bevattende middelen is bij kreukerwtenrassen beslist noodzakelijk en is ook aan te raden voor rondzadige rassen.

Bladrandkever, thrips, knopnaden en erwtenpeulboorder (wormstekigheid) kunnen met goed resultaat bestreden worden (zie o.a. Bericht no. 1583 van de Plantenziektenkundige Dienst).

Daar de rassenkeuze samenhangt met teeltwijze en bestemming van het produkt, is bij de hierna volgende rasbeschrijvingen een onderverdeling gemaakt in: teelt voor conserven (zie hieronder) en teelt voor vers gebruik, zie blz. 75.

OVERZICHT RASEIGENSCHAPPEN ¹⁾

In onderstaand overzicht betekent een hoog cijfer een gunstige waardering voor de desbetreffende eigenschap. Bovendien zijn lang stro, grote vroegheid van begin bloei, en vroege rijping door een hoog cijfer aangegeven. Een hoog cijfer voor neiging tot doorbloeien betekent weinig doorbloei.

	Rond, lichtgroen						Kreuk, lichtgroen				Kreuk, donkergroen					
	Gloire de Quimper	Aurore	Onyx	Supcover	Roi des Fins vert	Cobri	Elf	Esmeralda	Merida	Kelva	Kelvedon	Double One	Wyola	Dark Skin	Perfection	Vitalis
Strolengte	5	5	5	2	3	2	3	3	3	5	3	4	1	1	1	2
Stevigheid stro	4	4	4	4	2	3	3	3	5	2	2	3	1	1	1	3
Neiging tot door bloeien	5	5	3	2	3	4	4	4	4	5	4	4	4	4	4	4
Vroegheid	5	5	4 ⁵	3	3	2	3 ⁵	2	2 ⁵	4	3 ⁵	3 ⁵	2	1 ⁵	2	2
Resistentie tegen Amerikaanse vaatziekte	1	5	5	5	1	5	5	5	5	5	1	1	5	5	5	5
Resistentie tegen topvergeling	1	1	1	4	3	5	4	3	4	5	5	3	5	1	5	5
Resistie tegen vroege verbruining	3	3	1	1	1	3	1	3	3	3	3	3	4	3	3	3
Fijnheid	4 ⁵	4	4 ⁵	5	5	4 ⁵	4	4	3	1 ⁵	1	2	1 ⁵	1	2	2
Kwaliteit	4	4	4	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	3	3	3
Productie in tonnen per ha	4 ⁵	5	4 ⁵	4 ⁵	5	5 ⁵	5	5 ⁵	5 ⁵	6	6 ⁵	5 ⁵	6	6 ⁵	6 ⁵	6 ⁵

¹⁾ In deze tabel zijn niet de X-rassen opgenomen.

TEELT VOOR CONSERVEN

De conservenindustrie verwerkt uitsluitend volvelds geteelde doperwten.

Het streven is er op gericht om produktieve, oogstzekere rassen van prima consumptiekwaliteit te telen en te verwerken. Bovendien wenst men rassen met uiteenlopende rijpingstijd om een noodzakelijke oogstspreading te verkrijgen.

Voor de vriesconservering worden in hoofdzaak kreukerwtenrassen met niet te grove, donkergroene, zachte, sappige erwten verlangd.

Bij de blikconservenindustrie valt een uitgesproken voorkeur minder waar te nemen. Zowel *rondzadige* als *gekreuktzadige* rassen bieden mogelijkheden. Ook wat grofheid en kleur van het zaad in dopstadium betreft lopen de eisen uiteen. Een en ander hangt samen met de afzetpositie in binnen- en buitenland. De laatste jaren wordt vooral de nadruk gelegd op fijne doperwten van lichtgroene kleur.

ZAAIZAADHOEVEELHEDENTABEL

	Gemiddelde grond kg/ha	Stro-arme grond kg/ha	Stro-rijke grond kg/ha	Gebaseerd op 1000-korrel- gew. ²⁾ van
Gloire de Quimper	250	275 ¹⁾	225	220
Aurora	260	290 ¹⁾	230	230
Onyx	215	240	190	190
Supcovert	165	190	140	190
Roi des Fins vert	140	160	120	160
Cobri	165	190	140	190
Elf	230	260	200	200
Esmeralda	160	175	145	160
Merida	140	155	125	220
Kelva	280	315 ¹⁾	250	220
Kelvedon Wonder	280	315	250	220
Double One	200	230	170	200
Wyola	190	205	175	220
Dark Skin Perfection	175	200	150	130
Vitalis	230	255	215	230

¹⁾ Niet aanbevelenswaardig voor stro-arme grond.

²⁾ Het 1000-korrelgewicht kan soms vrij sterk variëren.

DOPERWT

RASSENKEUZETABEL

De hieronder opgenomen rassen zijn ingedeeld naar de vorm van het droge zaad (rond of gekreukt), naar de kleur in dopstadium (lichtgroen of donkergroen) en naar de tijd van rijping (vroeg, middentijds, laat). De zaadkleur in het droge stadium van alle rassen is groen. De lichtgroene ronde en kreukerwten worden in hoofdzaak gebruikt voor blikconserven, de donkergroene kreukerwten voor diepvries.

Aanbevolen rassen

Rondzadige doperwten, lichtgroen in dopstadium

vroeg rassen (blz. 69)	B - Gloire de Quimper B - Aurora B - Onyx X - Petit Breton
------------------------	---

middentijdse rassen (blz. 70)	B - Supcover B - Roi des Fins vert (Finette) X - Ramto
-------------------------------	--

laat ras (blz. 71)	B - Cobri
--------------------	-----------

Gekreuktzadige doperwten, lichtgroen in dopstadium

middentijds ras (blz. 71)	B - Elf
---------------------------	---------

late rassen (blz. 71)	B - Esmeralda N - Merida
-----------------------	-----------------------------

Gekreuktzadige doperwten, donkergroen in dopstadium

vroeg rassen (blz. 72)	B - Kelva X - Précursor X - Sprite
------------------------	--

middentijdse rassen (blz. 73)	B - Kelvedon Wonder B - Double One X - Jade
-------------------------------	---

late rassen (blz. 74)	B - Wyola B - Dark Skin Perfection N - Vitalis
-----------------------	--

Aurora

Onyx

Supcovert

Roi des Fins vert

TEELT VOOR CONSERVEN

Ronde doperwten, vroeg

B - Gloire de Quimper — K.: Tézier Frères S.A., Valence-sur-Rhône, Frankrijk. Ontstaan uit een kruising van Express Alaska met Chemin Long.

Zeer vroeg, kort en stevig gewas. Bloeit ook onder ongunstige omstandigheden gelijkmatig af. Veelal éénpeulig. Peulen klein, recht met stompe top en met 6-7 vrij fijne, lichtgroene erwten. Verdient vooral aanbeveling op gronden die veel stro leveren.

Kwaliteit: goed voor blikconserven.

Productiviteit: matig-goed.

Ziekten: vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte. Wat gevoelig voor Botrytisrot aan stengel en peul. Zeer vatbaar voor topvergeling; matig vatbaar voor vroege verbruining. Matig gevoelig voor nachtvorst.

B - Aurora — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Ontstaan uit een kruising van Venlose Lage en Alaska.

Komt vrijwel overeen met Gloire de Quimper, doch heeft een iets grovere sortering.

Kwaliteit: goed voor blikconserven.

Productiviteit: vrij goed.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte. Zeer vatbaar voor topvergeling; matig vatbaar voor vroege verbruining. Matig gevoelig voor nachtvorst.

B - Onyx — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Sweet Alaska met een eigen geniteur.

Gewas kort en stevig. Vrij vroeg. Eist vruchtbare grond en een vrij dichte stand. Vertoont in sommige jaren tamelijk sterke neiging tot doorbloei.

Kwaliteit: goed voor blik, is nog iets fijner van sortering dan de Gloire de Quimper.

Productiviteit: matig goed.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte; gevoelig voor Botrytis. Vatbaar voor topvergeling en vroege verbruining.

DOPERWT

X - Petit Breton — K.: Simon Louis, Bruyères-le-Châtel, Frankrijk. Ontstaan uit een kruising van *Express Alaska* en *Nain très hâtif d'Annonay*.

Gewas ongeveer als *Gloire de Quimper* doch wat meer gelig-groen. Zeer vroeg, snel afbloeiend, veelal éénpeuldig. Peulen klein, recht, met stompe top en 6-7 vrij fijne, lichtgroene erwten.

Kwaliteit: goed voor blik, sortering vermoedelijk gelijk aan of iets fijner dan van *Gloire de Quimper*.

Productiviteit: gaf in 1964 een goede opbrengst.

Ziekten: vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte, weinig vatbaar voor topvergeling.

Opmerking: door de geringe vatbaarheid voor topvergeling t.o.v. *Gloire de Quimper* komt dit reeds oudere ras opnieuw in de belangstelling.

Ronde doperwten, middentijds

B - Supcover — K.: André Blondeau, Bersée, Noord-Frankrijk. Kw.r.: 1957; gemachtigde: N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Ontstaan uit een kruising van *Chemin Long* met *Roi des Fins vert*.

Fijn stevig stro, tamelijk lang gewas. Heeft soms neiging tot doorbloeien; meest tweepeuldig. Peul vrij slank, zwak gebogen, 7,5-8 cm lang; ongeveer 8 zaden per peul, lichtgroen in dopstadium; peultop stomp. Tegelijk of iets later oogstrijp dan *Roi des Fins vert*.

Kwaliteit: vrijwel gelijk aan die van *Roi des Fins vert*; sortering iets minder fijn.

Productiviteit: matig goed, soms iets minder produktief dan *Roi des Fins vert*.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, weinig vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor vroege verbruining, weinig gevoelig voor nachtvorst.

Opmerking: wordt veel geteeld.

B - Roi des Fins Vert (Finette) — K.: Tézier Frères S.A., Valence-sur-Rhône, Frankrijk. Ontstaan uit een kruising van *Serpette nain C.P.U.* en *Gontier vert*.

Komt vrijwel overeen met *Finette* (N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg).

Gewas: matig lang en vrij slap, overwegend tweepeuldig. Peulen 8-10 cm lang met spitse top en 6-7 kleine, lichtgroene erwten.

Kwaliteit: smaak wat flauw, overigens goede kwaliteit voor blik; sortering fijn.

Productiviteit: vrij goed.

Ziekten: vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte, vatbaar voor topvergeling en vroege verbruining, tamelijk gevoelig voor nachtvorst.

Opmerking: wordt veel geteeld om de fijne sortering en de goede productiviteit.

X - Ramto — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: aangevraagd, ontstaan uit een kruising van *Zeiners Grüne Bastaard* met *Kelvedon Wonder*.

Stro matig lang en tamelijk stevig. Overwegend tweepeuldig. Peuler matig gebogen, spits, 7-8 cm lang met 6-7 lichtgroene zaden; wat vroeger rijpend dan *Finette*.

Kwaliteit: goed voor blik, sortering ongeveer even fijn als van Finette.
 Produktiviteit: vrij goed.
 Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling.

Ronde doperwten, laat

B - Cobri — K.: „West Friesland”, Wijdenes. Kw.r.: 1961; N.V. Sluis en Groof, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van (Lincoln x Zelka) x Conservenkonigin.

Gewas tamelijk lang en vrij stevig. Overwegend tweepeulig. Peul slank, vrij sterk gebogen, stompe top, 8-9 cm lang.
 Kwaliteit: goed voor blik, sortering vrij fijn, iets grover dan Supcover.
 Produktiviteit: goed.
 Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling; matig vatbaar voor vroege verbruining.

Gekreuktzadige doperwten, lichtgroen in dopstadium, middentijds

B - Elf — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika, Kw.r.: 1959.

Gewas matig lang en matig stevig. Tweepeulig. Peulen 7-8 cm lang, vrijwel recht, met stompe top en 6-7 lichtgroene zaden.
 Kwaliteit: vrij goed voor blik, sortering tamelijk fijn, de doperwten hebben echter de neiging uit de schil te barsten.
 Produktiviteit: vrij goed.
 Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, weinig vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor vroege verbruining.

Gekreuktzadige doperwten, lichtgroen in dopstadium, laat

B - Esmeralda — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Horal met Wyola in 1951.

Gewas matig lang en matig stevig. Overwegend tweepeulig. Zwak gebogen peulen van 7-7.5 cm lang met stompe top.
 Kwaliteit: vrij goed voor blik, sortering tamelijk fijn, ongeveer als van Elf.
 Produktiviteit: goed.
 Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, matig vatbaar voor topvergeling en vroege verbruining.

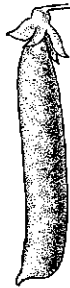
N - Merida — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Boordevol, Buscapucijner en Stijfstro in 1950.

Gewas matig lang. Fijn, zeer stevig gewas. Vrijwel zonder steunblad-vlekken. Overwegend tweepeulig. Peulen zwak gebogen met stompe top, 7-8 cm lang, met ongeveer 7 lichtgroene zaden.
 Kwaliteit: vrij goed voor blik, vorm van de doperwt wat plat, sortering matig fijn.
 Produktiviteit: goed.
 Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, weinig vatbaar voor topvergeling en matig vatbaar voor vroege verbruining.

DOPERWT

Cobri

Elf

Esmeralda

Kelva

Gekreuktzadige doperwten, donkergroen in dopstadium, vroeg

B - Kelva — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Kelvedon Wonder en Alaska in 1952.

Kort doch tamelijk slap gewas. Overwegend tweepeuldig. Peulen zwak gebogen, 8,5-9 cm lang, met spitse top en 6-8 donkergroene zaden. Kwaliteit: goed voor diepvries, sortering vrij grof.

Produktiviteit: zeer goed.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling, matig vatbaar voor vroege verbruining.

Opmerking: het gewas vertoont veel overeenkomst met Kelvedon Wonder, doch verschilt ervan door grotere vroegheid, korter gewas en resistentie tegen Amerikaanse vaatziekte. Op weinig stroleverende gronden te kort van stro.

X - Précursor — K.: L. Clause S.A., Brétigny, Frankrijk. Kw.r.: 1964. Gemachtigde: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.).

Kort en tamelijk stevig stro, licht- tot normaal groen gewas met boven in de plant vrijwel geen steunbladvlekken. Overwegend éénpeuldig. Peulen vrij groot, 8,5-9,5 cm lang, spits, licht en aan de top matig gebogen, met 7-8 donkergroene, vrij grote erwten.

Kwaliteit: vrij goed voor diepvries, zeefsortering iets grover dan van Kelva.

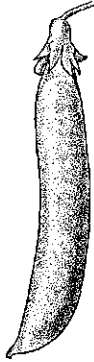
Produktiviteit: lijkt goed.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, matig vatbaar voor topvergeling.

X - Sprite — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika.

Tamelijk kort en matig stevig stro, met opvallend veel steunbladvlekken. Overwegend tweepeuldig. Peulen vrijwel recht, fijn, ± 7 cm lang, stompe top, met 6 à 7 donkergroene zaden.

Kwaliteit: vrij goed voor diepvries, sortering zeer grof, als van Kelvedon Wonder.

Kelvedon Wonder

Double One

Wyola

Vitalis

Sprite (vervolg)

Produktiviteit: goed.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, matig vatbaar voor topvergeling.

Gekreuktzadige doperwten, donkergroen in dopstadium, middentijds

B - Kelvedon Wonder — K.: Hurst Ltd., Witham, Essex, Engeland. Ontstaan uit een kruising van Lincoln met Petit Merveille; in 1925 in de handel gebracht.

Gewas matig lang, tamelijk slap, normaal tot donkergroen met duidelijke steunbladplekken. Overwegend tweepeulig. Peulen zwak gebogen, spits, 8,5-9,5 cm lang met 8-9 olijfgroene, vrij grote, zeer zoete erwten. Het rijpe zaad is matig groot, lichtgroen, gekreukt en cilindrisch.

Kwaliteit: goed voor diepvries, soms iets ongelijkmatig van kleur, sortering grof.

Produktiviteit: uitstekend.

Ziekten: vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte, resistent tegen topvergeling en matig vatbaar voor vroege verbruining. Gevoelig voor nachtvorst.

Opmerking: wordt veel voor vriesconserven gebruikt, oogstzekerheid matig. De kiemkracht en vitaliteit van het zaad laat soms te wensen over, waardoor de opkomst vaak minder goed is.

B - Double One (Quadrat) — K.: R. J. Mansholts Veredelingsbedrijf, Westpolder (Gron.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit een kruising van Mansholt G.E.K. met Kelvedon Wonder.

Gewas tamelijk kort, matig stevig, en normaal groen. Overwegend tweepeulig. Peulen vrijwel recht, stomp, 7-8 cm lang met 5-7 donkergroene zaden. Het rijpe zaad is matig fijn, gekreukt en groen.

Kwaliteit: goed voor diepvries, iets neiging tot barsten van de schil, sortering vrij grof doch wat fijner dan van Kelvedon Wonder.

Produktiviteit: goed.

DOPERWT

Ziekten: vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte en topvergeling, matig vatbaar voor vroege verbruining.

Opmerking: indien geteeld op percelen met weinig last van Amerikaanse vaatziekte en topvergeling oogstzekerder dan Kelvedon Wonder.

X - Jade — K.: Gallatin Valley Seed Co., Bozeman, Montana, Ver. Staten van Amerika.

Vrij hoog en vrij slap, normaal groen gewas. Overwegend tweepeulig. Peulen vrijwel recht, met stompe top, ongeveer 9 cm lang met 7-9 donkergroene erwten.

Kwaliteit: vrij goed voor diepvries, sortering is grof, als van Kelvedon Wonder.

Productiviteit: lijkt goed.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, matig vatbaar voor topvergeling.

Gekreutzadige doperwten, donkergroen in dopstadium, laat

B - Wyola — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika.

Lang, fors en slap gewas. Tweepeulig. Peulen hoog zittend, zwak gebogen, stomp, 8-9 cm lang met 7-9 tamelijk grove donkergroene erwten, het rijpe zaad is matig groot, gekreukt, groen.

Kwaliteit: goed voor diepvries, de erwt is iets gevoelig voor barsten van de schil, sortering vrij grof.

Productiviteit: zeer goed.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling, weinig vatbaar voor vroege verbruining. Matig gevoelig voor nachtvorst.

B - Dark Skin Perfection — K.: Hurst Ltd., Witham, Essex, Engeland.

Gewas als van Wyola.

Kwaliteit: vrij goed voor diepvries, wat ongelijkmatig van kleur, sortering grof.

Productiviteit: zeer goed.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en vatbaar voor topvergeling. Matig vatbaar voor vroege verbruining.

N - Vitalis — K.: „West-Friesland”, Wijdenes. Kw.r.: 1963. N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van (Zelka × Lincoln) met Kelvedon Wonder.

Gewas vrij lang, matig stevig en donkergroen, tweepeulig. Peulen matig gebogen, spits, 8-9 cm lang met 7-9 matig grove donkergroene erwten.

Kwaliteit: vrij goed voor diepvries, wat ongelijkmatig van kleur, sortering tamelijk grof.

Productiviteit: zeer goed.

Ziekten: resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling. Matig vatbaar voor vroege verbruining.

TEELT VOOR VERS GEBRUIK

Met het in gebruik nemen van dorsmachines, waarmee groengemaai-de volvelds geteelde stamerwten met gewas en al worden verwerkt, is na 1945 de conservenmarkt voor de op tuindersbedrijven geteelde doperwten geheel uitgevallen. De teelt voor vers gebruik richt zich thans geheel naar de vraag van de particuliere verbruikers.

De rassenkeuze hangt vaak samen met plaatselijke teeltgebruiken. Gevoeligheid voor nachtvorst en vatbaarheid voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte kunnen bij de rassenkeuze van belang zijn. Ook moet, vooral voor kreukerwten, gewezen worden op de noodzaak van ontsmetting van het zaaizaad met zgn. kiembeschermende middelen (zie hiervoor uitvoeriger blz. 65).

RASSENKEUZETABEL

Hieronder zijn de, voor de teelt voor vers gebruik, meest geschikte rassen opgenomen, ingedeeld volgens de lengte van het gewas (stam of rijs) en de tijd van rijping.

Aanbevolen rassen	
<i>Stamerwten</i> vroeg ras (blz. 75)	A - Kelvedon Wonder
middentijds ras (blz. 75)	B - Wyola
<i>Rijserwten</i> vroeg ras (blz. 75)	A - Vroege Mei
middentijdse rassen (blz. 76)	B - Mechelse Krombek B - Vlijmse Krombek B - Ezetha's Krombek Blauwschok B - Blauwschokker

Stamerwten, vroeg**A - Kelvedon Wonder**

Voor beschrijving zie blz. 73.

Wordt algemeen geteeld voor vers gebruik. Goede kwaliteit

Stamerwten, hoofdseizoen**B - Wyola**

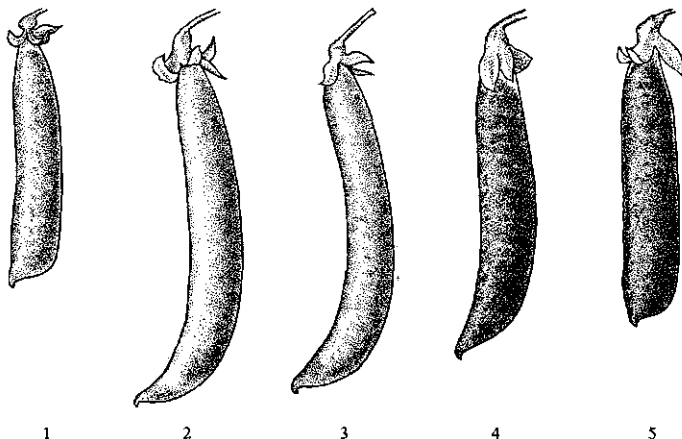
Goede kwaliteit.

Voor beschrijving zie blz. 74.

Rijserwten, vroeg

A - Vroege Mei (Eerste Vroege Mei, Prins Albert, Vroege Veense, Amsterdamse)

DOPERWT

1 = Vroege Mei 2 = Mechelse Krombek 3 = Vlijmse Krombek
4 = Ezetha's Krombek Blauwschok 5 = Blauwschokker

Vroege Mei (vervolg)

Van Vroege Mei zijn verschillende selecties in omloop, die in eigenschappen, zoals vroegheid, hoogte, tweepeuligheid, lengte en vulling van de peulen, min of meer variëren. In de Venen zijn tuindersselecties in omloop, meestal onder de naam Vroege Veense, welke zich behalve door grote vroegheid onderscheiden door lange stelen.

Matig lang, tamelijk slap, niet vertakt gewas. Peulen recht of zwak gebogen met recht afgeknotte top, 7,5 tot 8,5 cm lang met 6-8 matig kleine erwten per peul. Vroeg en produktief. Het rijpe zaad is matig klein, rond, glad en geel.

Niet of weinig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Rijserwten, hoofdseizoen

B - Mechelse Krombek (Marktveroveraar, Parijse Groene Krombek, Serpette de Paris)

Lang gewas. Overwegend éénpeulig, peulen krombektype, zeer lichtgroen, ± 10 cm lang met 8-10 matig grote erwten. Produktief. Het rijpe zaad is vrij groot, rond, glad, lichtgrijsgroen. Weinig gevoelig voor nachtvorst. Matig vatbaar voor topvergeling, meestal resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Vlijmse Krombek (Roi des Serpettes)

Vrij lang, smaragdgroen gewas (zonder wasbedekking). Overwegend éénpeulig, peulen krombektype, 9-11 cm lang met 8-10 kleine erwten. Produktief. Het rijpe zaad is vrij klein, rond, glad en geel. Gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

DOPERWT-KNOLSELDERIJ-KOMKOMMER

B - Ezetha's Krombek Blauwschok — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Kw.r.: 1955.

Wordt vrij veel als doperwt gebruikt.

Lang, fors gewas. Overwegend éénpeuldig, peulen blauwviolet, 8-9 cm lang met 8-9 erwten, peul spits. Produktief. Het rijpe zaad is groot, iets plat cilindrisch, gekreukt, bleekbruin met witte navel en heeft als capucijner een goede consumptiekwaliteit. Matig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Blauwschokker

Als Ezetha's Krombek Blauwschok, heeft echter stompe peulen en meestal één zaad per peul minder.

KNOLSELDERIJ

(*Apium graveolens* L. var. *rapaceum* (Mill.) DC.)

In Nederland wordt jaarlijks 700 tot 1000 ha knolselderij geteeld, waarvan soms meer dan 300 ha op contract. Het eiland IJsselmonde is het belangrijkste teeltgebied. De waarde van de veilingaanvoer bedraagt 3 à 3,5 miljoen gulden.

In 1964 en 1965 worden praktijkproeven met knolselderijselecties gehouden. De resultaten van deze proeven worden in het voorjaar van 1966 in de vakpers vermeld.

KOMKOMMER

(*Cucumis sativus* L.)

Komkommers worden vrijwel uitsluitend geteeld onder standglas (warenhuizen en kassen). De belangrijkste teeltcentra zijn het Zuidhollands Glasdistrict (met name de veilingen Delft, Kwintsheul, Loosduinen, Rotterdam, Pijnacker en Veur), Zwijndrecht, Venlo, Amsterdam, Hoogezand-Sappermeer en Utrecht.

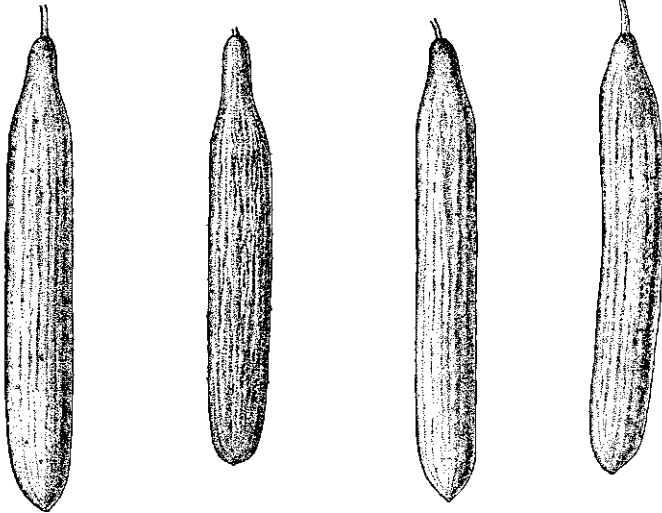
In 1964 werden op de Nederlandse veilingen ruim 170 miljoen kg komkommers aangevoerd ter waarde van ongeveer 92 miljoen gulden. De belangrijkste afnemer is West-Duitsland, dan volgt Engeland.

Van komkommers bestaan groene, witte en gele rassen. Witte en gele komkommers worden bijna niet meer geteeld.

Men onderscheidt bij de groene komkommers halfgestekelde en gladde hybriderassen en enkele zaadvaste rassen, zoals Spotvrije. De halfgestekelde hybriden worden het meest geteeld. Spotvrije komt bijna niet meer voor.

In deze rassenlijst zijn alleen opgenomen rassen die onder normale teeltomstandigheden geen bittere vruchten geven. Ten aanzien van hun

KOMKOMMER

Algemeen type van
halfgestekelde hybride

Spotvrije

Algemeen type
van gladde hybride

Galex

weerstand tegen bitter worden kunnen de opgenomen rassen in 3 groepen worden ingedeeld.

1. Rassen waarvan de vruchten onder *ongunstige* teeltomstandigheden alleen dicht bij het steeleinde wat bitter kunnen worden. We zullen dit voortaan noemen: *vruchtbittervrij*. Tot deze groep behoren de halfgestekelde en gladde hybriden voorzover ze niet bij de volgende 2 groepen worden genoemd.
2. Rassen waarvan de vruchten ook onder ongunstige teeltomstandigheden geheel vrij blijven van bitterstof. We noemen dit: *vrucht geheel bitterstofvrij*. Tot deze groep behoren Vetobit, Nobit en Nr. 62.
3. Rassen die niet alleen onder alle omstandigheden volledig bitterstofvrije vruchten geven, doch ook, in tegenstelling tot de beide voorgaande groepen, in de vegetatieve delen van de plant (bladeren en stengels) geen bitterstof bevatten. Deze vorm noemen we *plant bitterstofvrij*. Tot deze groep behoort Marex.

TEELT ONDER STAANDGLAS

Winterteelt en vroege teelt

(planttijd resp. november en vanaf half december)

Voor deze teelten worden bijna uitsluitend de halfgestekelde hybriderassen gebruikt. Sporadisch treft men nog het oude gestekelde, zaadvaste ras Spotvrije aan. De halfgestekelde hybriderassen komen sneller

in produktie dan de Spotvrije. Bovendien vraagt Spotvrije een hogere temperatuur.

Voor de halfgestekelde hybriderassen is het gunstig de eerste 2 à 3 weken na het planten een nachttemperatuur te geven van ongeveer 23 °C, daarna kan de nachttemperatuur zakken tot 20-21 °C.

Het halfgestekelde hybrideras Sporu en de daarna, in alfabetische volgorde genoemde halfgestekelde hybriderassen Bispor, Bitspot, Factum, Green Spot, Groespot, Telespot en Toky vertonen onderling veel overeenkomst.

De groeikracht en de produktiviteit van deze hybriden zijn goed. De vruchten zijn matig gestekeld, slank, meestal goed van lengte, goed van kleur, en vruchtbittervrij. Ze zijn resistent tegen vruchtvuur en bladvuur.

A - Sporu — K.: Fa. W. P. J. de Ruiter & Zn., Bleiswijk. Kw.r.: 1961. Geïnr.: 1958.

De meest geteelde groene komkommer.

Meestal iets vroeger en iets produktiever dan de andere halfgestekelde hybriden. Zeer goede vruchtvorm en kleur. Men raadplege verder de beschrijving van de halfgestekelde hybriden op voorgaande bladzijde.

A - Bispor — K.: N.V. Struik & Co., Enkhuizen. Geïnr.: 1960.

Voor beschrijving zie blz. 78.

A - Bitspot — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïnr.: 1958.

Voor beschrijving zie blz. 78.

A - Factum - K.: N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen. Geïnr.: 1960.

Voor beschrijving zie blz. 78.

A - Green Spot — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Geïnr.: 1958.

De komkommer is iets langer dan van de andere hier genoemde halfgestekelde hybriden, met uitzondering van Toky die nog iets langer is. Voor beschrijving zie blz. 78.

A - Groespot — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Geïnr.: 1960.

Voor beschrijving zie blz. 78.

A - Telespot — K.: Fa. van Hemert & Co., Waddinxveen. Geïnr.: 1960.

Voor beschrijving zie blz. 78.

A - Toky — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Geïnr.: 1960.

Langer dan de andere hier genoemde halfgestekelde hybriderassen, soms iets te lang. Voor beschrijving zie blz. 78.

O - Spotvrije — Uit Engeland ingevoerd onder de naam Spottedisease Resister. Van dit gestekelde zaadvaste ras zijn twee typen in de handel. Het „type Pannevis” heeft kleiner blad en geeft minder snoeiwerk.

Wordt nog slechts bij uitzondering geteeld. Groeit langzamer dan de halfgestekelde hybriderassen, maar heeft een beter herstellingsvermogen.

KOMKOMMER

Iets later dan de halfgestekelde hybriderassen, de produktie daarentegen ligt dikwijls iets hoger.

De aan te houden minimum nachttemperatuur van de lucht voor Spotvrije ligt tussen 21 en 23 °C en dus iets hoger dan voor de overige rassen. Goed van lengte, is later ongeveer even lang als Sporu, maar de hals van de vrucht is aanmerkelijk langer en dunner. De komkommers zijn gestekeld, goed van kleur en vruchtbittervrij.

Resistent tegen bladvuur, *niet resistent tegen vruchtvuur*.

X - Pica — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen.

Een hybride met tamelijk gestekelde, tamelijk lange vruchten. Vruchtbittervrij. Resistent tegen vruchtvuur en bladvuur.

X - Nr. 62 — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd.

Een hybride. De vruchten zijn weinig gestekeld, goed van lengte, niet getailleerd en licht geribd. Ze hebben een goede, egale kleur. Vertoont veel overeenkomst met Sporu, maar de komkommers zijn minder stekelig.

Vrucht geheel bitterstofvrij. Resistent tegen vruchtvuur, iets minder goed resistent tegen bladvuur.

X - Bivugroen — K.: Proeftuin „Hollands-Utrechts Veendistrict”, Sloten.

Een hybride met gestekelde vruchten die goed van lengte en kleur zijn.

Vertoont veel overeenkomst met Sporu maar de groei is waarschijnlijk iets krachtiger.

Vruchtbittervrij. Resistent tegen vruchtvuur en bladvuur.

X - Angelo — K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht.

Een hybride met halfgestekelde vruchten. Vertoont veel overeenkomst met Sporu, maar verschilt hiervan door de iets langere vruchten en de iets minder goede vruchtkleur. De vruchten lopen aan de top wat spits toe. Vruchtbittervrij.

X - Marex — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Een hybride met halfgestekelde vruchten. Plant bitterstofvrij, de vruchten en de vegetatieve delen bevatten dus geen bitterstof. Dikwijls iets korter en wat later dan Sporu. De vruchten zijn wat minder glanzend en wat donkerder groen dan van laatstgenoemd ras. Ze zijn ook wat grover en wat hoekiger geribd en de hals is meer gevuld. Geeft op de zijscheuten wat minder mannelijke bloemen dan bijv. Sporu.

TEELT IN KOUDE KASSEN

Voor deze teelt worden zowel gladde als halfgestekelde hybriderassen gebruikt. De gladde hybriderassen hebben de geringste temperatuurbehoefte; ze kunnen bij een nachttemperatuur van 16° C worden geteeld. Gedurende enige tijd direct na het planten is een enkele graden hogere nachttemperatuur gunstig.

Halfgestekelde hybriderassen

Voor de beschrijving van de rassen raadplege men het deel over de winterteelt en de vroege teelt op blz. 78.

Gladvruchtige hybriden

De hybriden **Bittex**, **Bugrostan** (kort type), **Green Stick**, **Bivur** en **Groestan** (kastype) vertonen onderling veel overeenkomst.

De groeikracht van deze hybriden is goed. De vruchten zijn niet gestekeld, slank en goed van kleur. **Bittex**, **Bivur** en **Green Stick** zijn iets langer dan **Gallex** en **Groestan** (kastype); de kortste komkommers worden als regel geleverd door **Bugrostan** (kort type). Vruchtbittervrij; resistent tegen vruchtvuur, *niet* resistent tegen bladvuur.

A - Bittex — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïnr.: 1958. Hybride.
Voor beschrijving zie hierboven.

A - Bugrostan (kort type) — K.: Fa. W. P. J. de Ruiters en Zn., Bleiswijk. Hybride.

De kortste van de hier genoemde rassen.
Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden.

A - Green Stick — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Geïnr.: 1958.
Hybride.

Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden.

B - Gallex — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïnr.: 1958. Hybride.
Groeikracht goed, produktiviteit tamelijk goed; meestal wat minder dan van de andere rassen van deze groep. Vruchten zwak gestekeld, vrij sterk geribd, matig lang, goed van kleur. Vruchtbittervrij, resistent tegen vruchtvuur en bladvuur (de andere gladde rassen zijn niet resistent tegen bladvuur).

N - Bivur — K.: N.V. Struik & Co., Enkhuizen. Geïnr.: 1960.
Hybride.

Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden.

N - Groestan (kastype) — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.
Hybride.

Voor beschrijving zie onder gladvruchtige hybriden.

X - Cresta — K.: N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen.

Een hybride met lange, niet gestekelde vruchten.
Vruchtbittervrij; resistent tegen vruchtvuur.

X - Bivres — K.: Fa. van Hemert & Co., Waddinxveen.

Een hybride met niet gestekelde vruchten. Gerekte groei, lange internodien en bladstelen, snoeit hierdoor wat lastiger. Vruchtbittervrij; resistent tegen vruchtvuur.

HERFSTTEELT
(planttijd ± eind juli)

Bij de teelt van zgn. herfstkomkommers die ongeveer eind juli geplant worden, wordt er naar gestreefd zo laat mogelijk nog komkommers aan te voeren om te kunnen profiteren van de oplopende prijzen. Komkommervirus 1 kan in deze teelt ernstige schade aanrichten. Door middel van een goede luisbestrijding (o.a. door het afschermen van de luchtramen) en een luisvrije opkweek moet worden voorkomen dat het virus de kas wordt binnen gebracht en het gewas wordt besmet. Het verdient tevens aanbeveling reeds tijdig te beginnen met bijstoken en een hoge luchtvochtigheid te vermijden. Met het oog op de afzet worden voor deze herfstkomkommers meestal halfgestekelde hybriderassen geteeld. Men raadplege hiervoor de rasbeschrijvingen bij winter-teelt en vroege teelt op blz. 78.

TEELT ONDER PLATGLAS

Bij de teelt onder platglas kan vooral in stookrijen bladvuur veel schade veroorzaken. Daarom wordt voor deze teelt de voorkeur gegeven aan de halfgestekelde groene hybriderassen daar deze vrijwel resistent zijn. Voor de niet gestookte rijen worden zowel gestekelde als gladde groene hybriderassen gebruikt. Men raadplege de beschrijvingen die genoemd zijn bij de teelt onder staandglas. Bovendien worden onder platglas nog onderstaande rassen geteeld die niet geschikt zijn voor staandglas.

A - Bugrostan (langer type) — K.: Fa. W. P. J. de Ruiter en Zn., Bleiswijk. Kw.r.: 1964. Geïnr.: 1958.

Een gladvruchtige hybride. Langer dan de onder staandglas genoemde gladvruchtige hybriderassen. Vertoont verder met deze veel overeenkomst.

A - Sporu (platglastype) — K.: Fa. W. P. J. de Ruiter en Zn., Bleiswijk.

Een halfgestekelde hybride die zeer veel overeenkomst vertoont met Sporu (staandglastype) maar wat langere vruchten geeft.

N - Fabulus — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Geïnr.: 1960.

Een gladvruchtige hybride. Vertoont veel overeenkomst met de op blz. 81 genoemd gladvruchtige hybriderassen; geeft evenwel langere vruchten, en is iets later.

N - Groestan (platglastype) — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Geïnr.: 1960.

Een gladvruchtig hybrideras dat veel overeenkomst vertoont met de op blz. 81 genoemde rassen. Onderscheidt zich van deze rassen door de wat langere vruchten; is bovendien iets later.

VROUWELIJKE KOMKOMMERS

Volledig vrouwelijk bloeiende komkommers kunnen, mits door bijen en andere insecten geen stuifmeel van komkommers of augurken van

elders wordt aangevoerd, een definitief einde betekenen van het optreden van zaadkoppen. De rassen die thans in de handel zijn, zijn echter voor een deel (nog) niet volledig vrouwelijk. Bovendien laat de vruchtkwaliteit nog te wensen over en vertoonden de vruchten in verschillende proeven in 1964 eerder ouderdomsverschijnselen dan de gemengd bloeiende rassen. Alleen indien veel hinder van zaadkoppen wordt verwacht (zomer- en herfststeelt) en men niet wil of kan afschermen, kunnen de vrouwelijke komkommers worden aanbevolen. Eventueel mannelijke bloemen (zgn. loze bloemen) moeten dan zorgvuldig worden verwijderd. Het aantal mannelijke bloemen kan onder invloed van uitwendige omstandigheden (o.a. lichtintensiteit, pH en het stikstofgehalte van de grond) fluctueren.

De zijscheutontwikkeling van de huidige vrouwelijke rassen is zwakker dan van de gemengd bloeiende rassen; met het snoeien zal men dus voorzichtig moeten zijn. De hier genoemde vrouwelijke rassen zijn zeer vruchtbaar, zodat vele stamvruchten verwijderd zullen moeten worden. Ze zijn resistent tegen vrucht- en bladvuur.

X - M 10 — K.: Fa. W. P. J. de Ruiter en Zn., Bleiswijk. Kw.r.: aangevraagd.

Hybride. Herstellingsvermogen vrij goed. Meestal komen alleen onderaan de hoofdstengel mannelijke bloemen voor; onder minder gunstige omstandigheden echter ook hoger in de plant en op de zijscheuten. De komkommer is iets korter dan die van Sporu. Kwaliteit goed. Kleur donkergroen. Minder gestekeld dan Sporu. Vruchtbittervrij. Zou geschikt zijn voor lichte stook en koude kas op groei-krachtige grond.

X - M 20 — K.: Fa. W. P. J. de Ruiter en Zn., Bleiswijk. Kw.r.: aangevraagd.

Hybride. Herstellingsvermogen vrij goed. Meestal komen alleen onderaan de hoofdstengel mannelijke bloemen voor; onder minder gunstige omstandigheden echter ook hoger in de plant en op de zijscheuten. Gewas wat korter geleed dan M 10 en M 60. Een vrij korte komkommer; goede vorm en kleur. Minder gestekeld dan Sporu. Vruchtbittervrij. Zou geschikt zijn voor zware en lichte stookteelt.

X - M 60 — K.: Fa. W. P. J. de Ruiter en Zn., Bleiswijk.

Hybride. Herstellingsvermogen vrij goed. Geeft meestal wat meer mannelijke bloemen dan M 10 en M 20.

De komkommer is wat langer en wat meer gestekeld dan die van M 10 en M 20. Minder gestekeld dan Sporu. Vruchtbittervrij. Zou geschikt zijn voor onverwarmde kassen op minder groei-rijke grond.

X - Simex — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Hybride. Herstellingsvermogen matig. Vrijwel volledig vrouwelijk. Kwam wat later in productie dan M 10, M 20 en M 60. De komkommer is meestal iets korter dan Sporu; heeft vrijwel geen hals. Iets minder gestekeld dan Sporu, grijsgroen van kleur en dof. Vrij sterk geribd en tussen de ribben vaak licht van kleur vooral bij de jonge vruchten. Plantbitterstofvrij.

Zou geschikt zijn voor lichtgestookte en koude warenhuizen.

KOOLRAAP-KOOLRABI

KOOLRAAP

(*Brassica napus* L. var. *napobrassica* (L.) Rchb.)

Koolrapen zijn een vrij onbelangrijk produkt. De omzet aan de veilingen varieert meestal van 100.000 tot 200.000 gulden. De aanvoer is grotendeels beperkt tot de wintermaanden. Het grootste deel van de koolrapen wordt in Friesland en in de Bommelerwaard geteeld.

Bij de koolraap onderscheidt men witte en gele rassen. De gele rassen worden voor verse consumptie gebruikt, terwijl voor de witvlezige rassen soms enige vraag bestaat van de zijde van de verwerkende industrie

De beschrijvingen van de gele rassen zijn ontleend aan de 40e Beschrijvende Rassenlijst voor Landbouwgewassen 1965.

GELE RASSEN

Friese Gele

Ronde tot ovale, geelvlezige raap met even paarse of bronskleurige kop en fijne hals; weinig vertakt, zeer goed rooibaar. Consumptiewaarde zeer goed, vooral ook omdat de meeste selecties in het algemeen zeer weinig last hebben van glazigheid. Bewaarbaarheid soms minder goed.

Spreadend, lichtgroen loof, dat zich matig ontwikkelt en weinig grondbedekking geeft. Blijft vrij lang groen.

Door H. W. Born Ozn. en D. Sj. Runia te Berlikum (Fr.) worden goede selecties van dit ras in de handel gebracht.

Hollandse Roodkop

De rapen zijn rond, soms ovaal, geelvlezig met rode of paarse kop. Zeer weinig vertakt en zeer goed rooibaar. Geringe halsvorming. Vaak goede consumptiewaarde en vrij goede bewaarbaarheid.

Het loof is half opstaand, matig ontwikkeld en blauw aangelopen. Sterft wat vroeg af.

Gele Groenkop

Ronde tot platronde, geelvlezige raap met groene kop. Enige halsvorming. Weinig vertakt, goed rooibaar. Smaak behoorlijk tot goed; vaak nogal gewild in de handel. Bewaarbaarheid is meestal goed, soms zeer matig.

Matig ontwikkeld, lichtgroen loof. Blijft vrij lang groen. Minder vatbaar voor knolvoet.

WITTE RASSEN

In door het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar aangelegde proeven behoorde Hoffmann's Witte tot de produktiefste en voor de verwerking meest geschikte witvlezige rassen.

KOOLRABI

(*Brassica oleracea* L. var. *gongylodes* L.)

Voorals in de Duits sprekende landen vindt dit gewas afzet; de be-

langstelling van de Nederlandse consument voor koolrabi is zeer klein. In Nederland is de teelt van zeer geringe omvang.

Van koolrabi wordt de knolvormig verdikte stengel geconsumeerd. De knol groeit bovengronds en onderscheidt zich daardoor duidelijk van die van de koolraap waarmee dit gewas soms wordt verward.

Koolrabi kan op verschillende wijzen worden geteeld. De vroege teelten worden zowel onder glas als in de vollegrond uitgevoerd. De hiervoor gebruikte rassen moeten vroeg zijn en mogen niet gemakkelijk gaan schieten. Oude rassen als Wener Vroege Witte en Wener Vroege Blauwe hebben door hun grote gevoeligheid voor schieten in Duitsland het veld moeten ruimen voor Praagse Witte Broei en Roggli-rassen. Voor late teelten worden soms ook vroege rassen gebruikt. Deze zijn namelijk geschikt voor nateelt.

Vroege rassen

A - Praagse Witte Broei

Van dit ras komen verschillende typen voor. Bijzonder vroeg, en resistent tegen schieten dan veel andere selecties van dit ras zijn Wiesmoor Witte Broei en Gaugels Witte Broei, waarmee in proeven in Duitsland zeer goede resultaten werden verkregen. Geschikt voor glasteelt en onder gunstige groeiomstandigheden ook voor vroege vollegrondsteelt. Soms al één tot anderhalve maand na uitplanten oogstrijp. Knol iets platrond, matig groot, groenachtig wit. Weinig, vrij klein, kort gesteeld blad.

A - Roggli's Vroege Witte

Dit ras is enige dagen later dan Wiesmoor Witte Broei en Gaugels Witte Broei. Het is resistent tegen schieten en daardoor beter geschikt voor minder gunstige teeltomstandigheden. Roggli's Weisser Treib en Roggli's Weisser Freiland zijn twee vertegenwoordigers van dit ras. De verschillen tussen deze twee typen zijn gering. Geschikt voor teelt onder glas en in de vollegrond.

Knol platrond, matig groot, groenachtig wit. Weinig, vrij klein en vrij kort gesteeld, afhangend blad.

B - Roggli's Blauwe

Zeer resistent tegen schieten. Iets later dan Roggli's Vroege Witte. In de eerste plaats geschikt voor vollegrondsteelt.

Knol platrond, matig groot, blauwviolet. Vrij weinig, vrij klein, vrij kort gesteeld afhangend blad.

Late rassen

B - Goliath Witte Reuzen

Een ras met grote ovaalronde knollen. Moet door zijn langzame groei al in juni worden geplant.

B - Goliath Blauwe Reuzen

Onderscheidt zich van het voorgaande ras alleen door zijn knolkleur.

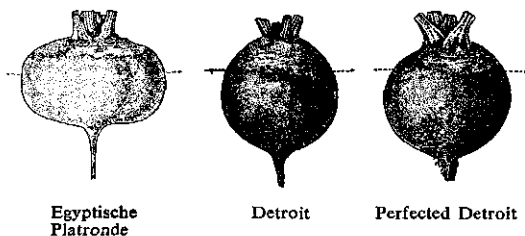
KROOT

(Beta vulgaris L. var. rubra L.)

Krotten worden het hele jaar door aan onze veilingen aangevoerd. Deels betreft het hier vroege krotten, die vooral op het eiland IJsselmonde geteeld worden en verder onder meer in de omgeving van IJsselmuiden. Late krotten is een produkt dat merendeels in Noord-Holland geteeld wordt. De aanvoerwaarde van krotten bedraagt jaarlijks 3 tot 4 miljoen gulden. Slechts een gering percentage van de krotten wordt door de verwerkende industrie afgenomen en gesteriliseerd.

Bij de keuze van krotterassen voor de vroege teelt zal men op verschillende eigenschappen moeten letten. Een selectie die men voor dit doel uitzoekt zal natuurlijk *vroeg* moeten zijn. Helaas zijn de vroegste selecties wat de *kleur* betreft niet de mooiste. Stelt men hogere eisen aan de kleur dan zal men automatisch terecht komen bij een selectie die enkele dagen later is. Een andere eigenschap die de keuze soms beïnvloedt is de *hoeveelheid loof*. Een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de vroege teelt is verder *resistentie tegen schieten*. Dit euvel is het gevolg van de inwerking van lage temperaturen. Om dit te voorkomen zal men ook voor de vroege teelten niet te vroeg uit mogen zaaien. In Nederland voldoen de selecties van Egyptische Platronde het best aan de eisen voor de vroege teelt.

Voor zomer- en herfstteelt zijn een *goede vorm* van de knol en een *goede inwendige kleur* het belangrijkste, terwijl de vroegheid er niet zo veel toe doet. Late krotten moeten verder *goed bewaarbaar* zijn. Het meest worden selecties van Kogel gebruikt, een ras met vrijwel ronde knollen. Ook voor de teelt van kleine krootjes als nateeltgewas moet aan dit type wegens zijn betere kleur de voorkeur gegeven worden boven de sneller groeiende Egyptische Platronde. Doordat de kleur van de huidige Kogelselecties belangrijk verbeterd is, is de belangstelling voor Perfected Detroit, een ras met een bijzonder donkere vleeskleur, thans gering. Van zeer beperkte betekenis is Granaat, een ras met een langwerpige knol. Het in het buitenland om zijn oogstzekerheid veel geteelde ras Crosby is voor Nederland van geen betekenis daar het wat zijn inwendige kleur betreft te kort schiet. De late lange krotten bekend als Bleekblad Bovengrondse zijn grotendeels verdrongen door ronde krotten, die gemakkelijker te rooien zijn en sneller groeien.

RASSENKEUZETABEL ¹⁾

Teeltwijze	Zaaitijd	Oogsttijd	Aanbevolen rassen
teelt onder glas (blz. 88)	zaai half februari-half maart onder warm glas. Los verspenen of in perspotten; uitplanten onder glas in maart	mei	A - Egyptische Platronde A - Gladoro
	zaai half februari- begin maart ter plaatse in koude kas, warenhuis of bak	vanaf half mei	A - Egyptische Platronde A - Gladoro
zeer vroege buitenteelt (blz. 88)	zaai half februari-half maart onder warm glas, verspenen in perspotten in koude of warme bak; eerste helft april buiten uitplanten	half mei- half juni	A - Egyptische Platronde A - Gladoro
vroege buitenteelt (blz. 88)	zaai ter plaatse in april en mei	half juni- half juli	A - Egyptische Platronde A - Gladoro
zomerteelt (blz. 88)	zaai ter plaatse in de tweede helft van april en in mei	vanaf juli	A - Kogel B - Perfected Detroit O - Bleekblad Bovengrondse O - Formanova
teelt voor conservering, verkoop van gekookte bieten en wintervoorraad (blz. 88)	zaai ter plaatse april tot begin juni	eind oktober november	A - Kogel B - Perfected Detroit O - Bleekblad Bovengrondse O - Formanova
teelt voor conservering als kleine hele krootjes (blz. 88)	dichte zaai ter plaatse in juni of begin juli	oktober- november	A - Kogel

¹⁾ Samengesteld in samenwerking met de heer Sj. Toisma, rijks tuinbouwconsulent-schap te Zwolle en de heer Tj. Buishand van het Proefstation voor de Groente-teelt in de Vollegrond te Alkmaar.

VROEGE KROTEN

A - Egyptische Platronde

Vroeg ras, geschikt voor teelt onder glas en vroege vollegrondsteelt. Kort fijn tot middelmatig zwaar loof. Knol dikplat, soms iets hoekig, met zeer matige tot tamelijk goede paarsrode kleur en gladde huid. Tamelijk resistent tegen schieten.

De aanbevolen selecties van dit ras vertonen geringe verschillen in vroegheid, kleur en loofhoeveelheid. Deze verschillen zijn in een waarderingscijfer tot uitdrukking gebracht.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Geschikt voor		vroegheid ¹⁾	inwendige kleur ²⁾	loofhoeveel- heid ³⁾
		glasteelt	vroege buit.teelt			
Egyptische Platronde	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+	+	3,3	3,1	3,5
Alvro	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+	+	3,6	2,2	3,4
Nunhem's Platronde	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)	+	+	3,2	4,2	4,1
Egyptische Platronde Juwel	„West-Friesland“, Wijdenes N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg	+	+	2,8 3,6	5,0 1,6	3,5 2,9
Gladoro	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	3,2	4,3	2,9

¹⁾ 1 = laat, 5 = vroeg. ²⁾ 1 = slecht, 5 = goed. ³⁾ 1 = weinig, 5 = veel.

A - Gladoro — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Vroeg ras, geschikt voor teelt onder glas en de vroege vollegronds-
teelt.

Kort fijn loof. Fijne, dikplatte, niet of weinig hoekige knol, met tamelijk goede paarsrode kleur. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1961-1962. Waarderingscijfers voor vroegheid, kleur en loofhoeveelheid zijn vermeld onder de aanbevolen selecties van Egyptische Platronde.

ZOMER- EN WINTERKROTEN

A - Kogel (Detroit) — K.: D. M. Ferry and Co., Detroit, Michigan, Ver. Staten van Amerika; in 1892 onder de naam Dark Red in de handel gebracht.

Veel geteeld ras voor zomer- en herfstteelt. Ook geschikt voor nateelt. Vrij goed bewaarbaar.

Middelmatig zwaar loof. Knol bolvormig, soms iets afgeplat of iets hoog bolvormig. Huid tamelijk glad met grijze kurkstrepen. Vleeskleur bloedrood tot donkerbloedrood. Groeit iets langzamer dan Egyptische Platronde en is ook gevocliger voor schieten in het voorjaar. Daarom niet voor eind april zaaien.

Tussen de aanbevolen selecties zijn de verschillen in produktiviteit gering. Wel komen verschillen voor in de gladheid van de huid en de inwendige kleur.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963-1964

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Geschikt voor		Gladheid huid ¹⁾	Inwendige kleur ²⁾
		voorjaars- zaai	nateelt		
Ronde Kogel	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	+	2,6	3,5
Kogelronde	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	+	+	2,6	3,2
Nunhem's Vuurkogel	Nunhem's Zaden N.V., Haelen (L.)	+	+	2,9	3,4
Kogelronde Fijne Kogel	P. Pik, Hoorn, Ruiter's Zaden, Andijk-Oost	+	+	2,5	3,3
Nero	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	+	+	2,7	3,2
Vroege Kogel/New Globe	„West Friesland'', Wijdenes, Sluis en Groot, Enkhuizen	+	+	3,2	3,1
Kogel	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	2,5	4,0
		+	+	3,6	3,2

¹⁾ 1 = zeer ruw, 5 = zeer glad. ²⁾ 1 = zeer lichtrood, 5 = zeer donkerrood.

B - Perfected Detroit — K.: J. M. Lupton & Son, Eugene, Oregon, Ver. Staten van Amerika.

Geschikt voor zomer- en herfstteelt. Door de langzame groei niet geschikt voor nateelt.

Tamelijk zwaar loof met brede inplanting. Knol meestal iets afgeplat bolvormig, vaak met iets wigvormige basis. Huid tamelijk glad met grijze kurkstrepen. Vleeskleur donkerbloedrood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963-1964

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Gladheid ¹⁾	Inwendige kleur ²⁾
Kogelronde, Russisch type	Coöp L.T.B., Alkmaar	3,0	3,7
Perfected Detroit	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	3,0	3,7

¹⁾ 1 = zeer ruw, 5 = zeer glad. ²⁾ 1 = zeer lichtrood, 5 = zeer donkergroen.

O - Bleekblad Bovengronde

Dit ras vormt een lange kroot, waarvan de kop iets boven de grond uitsteekt. Het werd vroeger algemeen gebruikt voor de late teelt.

Doordat dit ras niet zo gemakkelijk te rooien is, is het grotendeels verdrongen door de ronde krotten, die bovendien een maand later gezaaid kunnen worden. De opbrengst en de bewaarbaarheid zijn beter dan van ronde krotten, reden waarom men voor lang bewaren soms de voorkeur geeft aan Bleekblad Bovengronde.

KROOT-KROPSLA

O - Formanova — K.: L. Dachfeldt, Odense, Denemarken. Kw.r.: 1964; gemachtigde Gebr. J. J. van den Berg, Naaldwijk.

Door langwerpige vorm van de knol speciaal geschikt om tot schijfjes te worden gesneden, voor inmaak in zuur. Vleeskleur bloedrood. Is vroeger dan Detroit. Onderscheidt zich van het oude ras Granaat door de betere kleur.

Middelmatig zwaar loof. Knol ongeveer cilindervormig, \pm tweemaal zo lang als dik, met afgeronde basis.

KROPSLA

(*Lactuca sativa* L. var. *capitata* L.)

Kropsla wordt in Nederland het gehele jaar door geteeld. Laat het weer dit toe, dan teelt men in de vollegrond de zogenaamde natuursla, waarvan de produktiewaarde in 1964 15 miljoen gulden bedroeg. Veel belangrijker is de glassla, een kwaliteitsprodukt met een waarde van 90 miljoen gulden. Een groot gedeelte hiervan wordt uitgevoerd.

Vooraf voor de verschillende glasteelten zijn veel rassen in de handel. In de rassenkeuzetabel op blz. 92 en 93 staan links de verschillende teelten; in het midden staan de rassen, die men ervoor kan gebruiken. De bladzijdeverwijzingen geven aan, waar uitvoerige rasbeschrijvingen te vinden zijn. Rechts zijn door blokjes de zaai- en oogsttijden van de teelten aangegeven. De teler kan met deze tabel zijn rassen kiezen. Deze keuze wordt wel beïnvloedt door het grond- en kastype maar niet door het gebruik van CO₂ of heteluchtkachels. Op een „weelderige” grond kieze men bijvoorbeeld een compact type.

De aandacht wordt gevestigd op twee nieuw opgenomen teeltwijzen, namelijk de extreem vroege herfstglasteelt en de extreem late voorjaarsglasteelt. Hiervoor moeten beslist andere rassen worden gebruikt dan voor de normale herfst- en voorjaarsglasteelten.

„Type 47”, bestemd voor gelichte bak, heet thans Liba.

Vastgesteld is, dat Negenendertig behalve voor de allerlaatste glasteelten, ook voor de weeuwen- en zelfs voor de vrijstersteelt bruikbaar is. In het algemeen doet men er verstandig aan nooit glasslarassen in de vollegrond te telen. Vroegtijdig doorschieten zou het gevolg kunnen zijn. Het is evenzeer gevaarlijk glasslarassen voor andere teelten dan de aanbevolene te gebruiken.

De glasslaveredeling ontwikkelt weer een grote activiteit. De techniek is beschreven ter voorlichting van het bedrijfsleven*). Tegen „Wit” (*Bremia lactucae* Regel) resistente slarassen zijn binnen enige jaren te verwachten, zowel voor de glas- als voor de vollegrondsteelten. De perspectieven voor het winnen van randresistente rassen lijken niet ongunstig. Bestudeerd wordt verder het kweken van glasslarassen, die in de winter geen last van groeistagnatie hebben, ook niet als het donker, zacht weer is. Tenslotte wordt nagegaan of de houdbaarheid van de kroppen na de oogst door veredeling te verbeteren zou zijn.

*) J. A. Huyskes en C. M. Rodenburg. De Techniek van de Veredeling van Glassla. Zwolle, Tjeenk Willink, 1965. 86 blz., 62 fig., 2 tab. Prijs f 7,50.

Een vlotte uitvoering van dit omvangrijke slaprogramma is mogelijk dank zij een intensieve samenwerking van het I.V.T., het Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk en het I.B.V.T. te Wageningen met het tuinbouwzaadvak.

Voor de vollegrondsteelten is mozaïek *Lactuca-virus* nr. 1) zeer nadelig. Getracht wordt rassen te kweken die resistent zijn tegen deze ziekte. Momenteel kan slamozaïek slechts met virusvrij zaaizaad worden voorkomen.

HERFSTTEELT ONDER GLAS, AL DAN NIET VERWARMD

Voor de herfstteelt onder glas wordt veel Deciso gebruikt. Dit ras onderscheidt zich van vele andere nieuwe rassen doordat het wat sterker is. Het is wel wat randgevoeliger dan de ook nog vrij veel geteelde Proeftuins Blackpool maar is anderzijds weer sterker tegen droogrand. Deciso is aanmerkelijk sneller aan de minimum gewichtseisen toe.

Het ras Proeftuins Blackpool hoort niet thuis op gestoomde of chemisch ontsmette grond. Dit leidt veelal tot mislukking. Heeft men groeizame grond dan dient men een compact groeiend ras te kiezen. Bij weinig licht bijv. in een donkere kas of gedurende de zeer korte dagen in december zal een slagewas gerekte willen gaan groeien vooral bij gemiddeld hoge temperaturen. Een gedrongen groeiend ras zal onder dergelijke groeiomstandigheden beter van bouw blijven.

Het blijkt dat de laatste jaren de belangstelling groeit voor zeer vroege herfstteelten (zaaitijd eind juli-eerste helft van augustus), waarvan de oogst van eind augustus-half september valt. Men dient voor deze zeer vroege teelt rassen te kiezen die niet snel schieten en die weinig randgevoelig zijn. Proeftuins Blackpool is voor een dergelijke zeer vroege teelt bijv. ongeschikt omdat dit ras zeer schietgevoelig is, terwijl mogelijk mede door deze grotere schietgevoeligheid een speciaal in die teelt grotere randgevoeligheid optreedt.

Er zijn slechts enkele rassen die voor deze zeer vroege teelt kunnen worden aanbevolen. Wij hebben daarom gemeend de aanbevolen rassen voor de herfstteelt te moeten splitsen in:

- a. de aanbevolen rassen voor de zeer vroege herfstteelt waarvan de oogst in september valt en
- b. de aanbevolen rassen voor de normale herfstteelt, oogst oktober-december.

Zeet vroege herfstteelt

B - Profos

Dit ras is speciaal voor de zeer vroege herfstteelt geschikt omdat dit ras bij oogstrijpheid niet zal doorschieten. Men behoeft de jonge plant dus geen kortedag-behandeling te geven. Bovendien is Profos vrijwel ongevoelig voor rand. Het kropmodel is in deze zeer vroege teelt goed. De krop sluit boven niet af. Het blad is zacht en bij koude kan anthocyaanvorming optreden. Overigens zal anthocyaan-kleurings in deze zeer vroege herfstteelt niet opvallen. Voor verdere beschrijving zie blz. 103.

KROPSLA**RASSEN****GLASTEELT**

Herfstteelt al dan niet verwarmd	}	zeer vroeg (blz. 91)	B - Profos, B - Glorie van Nantes, B - Resistent, B - Deciso, B - Meikoningin
		normaal (blz. 94)	A - Deciso, B - Kordaat, B - Kwiek, B - Proeftuins Blackpool, B - Rapide, B - Ventura, B - Vitesse, B - Negenendertig, B - Zevenenvijftig, B - Negenenzestig

Winterstookteelt (blz. 97) A - Rapide, B - Kordaat, B - Ventura, B - Negenenzestig, B - Vitesse

Voorjaarsstookteelt (blz. 99) A - Rapide, B - Kwiek, B - Zevenenvijftig, B - Negenenzestig, B - Ventura, B - Vitesse

Voorjaarsteelt, vorstvrij gehouden kassen (blz. 100) A - Rapide, A - Negenendertig, A - Valore, B - Kloek, B - Kwiek, B - Magiola, B - Vitesse, B - Zevenenvijftig

niet vorstvrij gehouden kassen (blz. 102)	}	Vroege en normale teelt: B - Valore, B - Delta, B - Magiola
		Zeer late teelt: A - Profos, B - Delta, B - Negenendertig, B - Meikoningin

koud platglas (blz. 104) A - Ancora, B - Delta, B - Kwiek, B - May Princess, B - Rapide, B - Negenendertig

gelicht (blz. 105) A - Liba, B - Delta, B - Kwiek, B - May Prince (Ned. sel.), B - Rapide, B - Negenendertig, B - Zevenenvijftig

VOLLEGRONDSTEELT

Weeuwenteelt (blz. 107) A - Victoria, A - Negenendertig

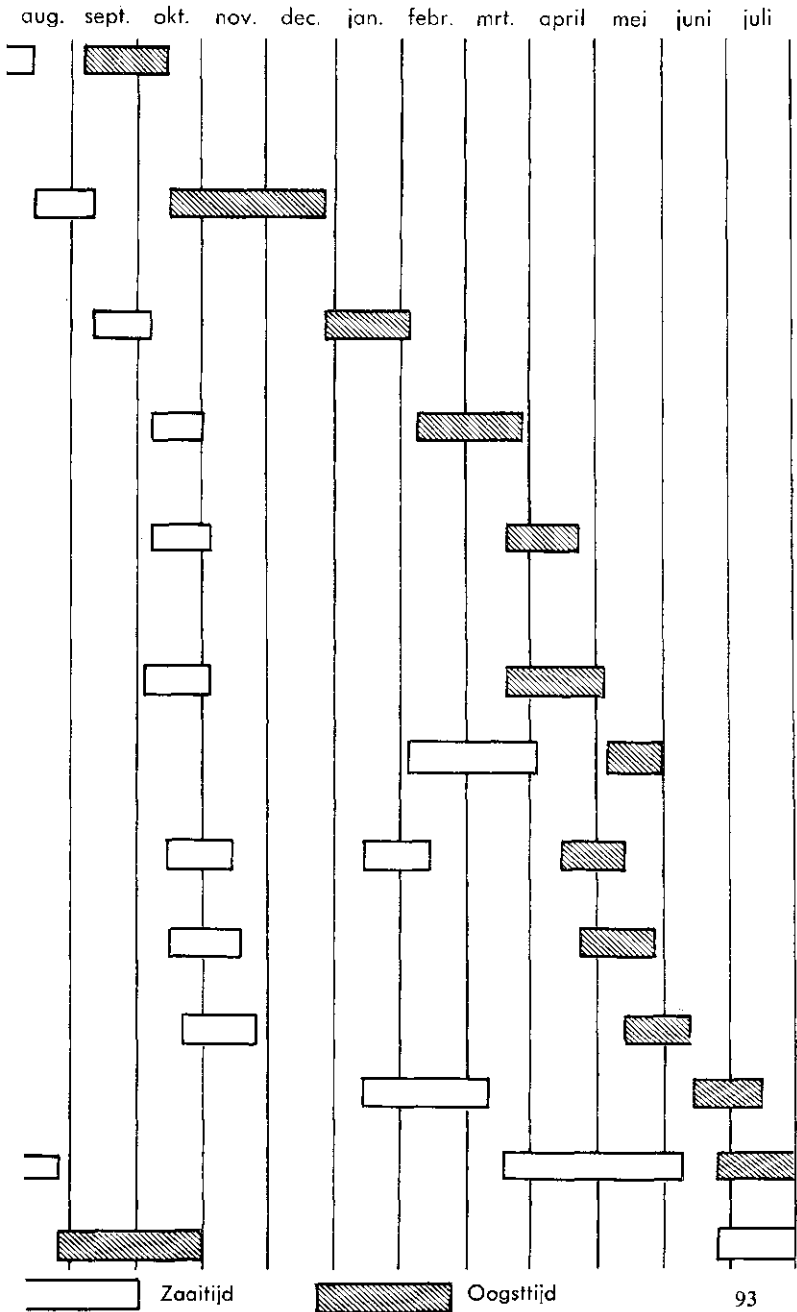
Vrijsterteelt (blz. 107) A - Hilde, B - Negenendertig

Zomerteelt (blz. 108) A - Hilde, B - Resistent, B - Zomerkoning (IJslla: B - Gr Lakes)

Herfstteelt (blz. 109) A - Wonder van Voorburg, B - Hilde

KEUZETABEL

KROPSLA

KROPSLA

Zeer vroege herfstteelt (vervolg)

B - Glorie van Nantes, Wonder van Feltham, Kwekerstrots.

Het model van Wonder van Feltham is veelal niet mooi in deze teelt. Het blad is tamelijk donker, vrij stug en langgerekt. De onderzijde van de krop is niet vlak en is veelal erg graterig. Op de wat zwaardere gronden zal het model beter zijn. Wonder van Feltham is een sterk ras, niet erg gevoelig voor rand en gevaar voor doorschieten is er niet. Dit ras behoeft dus niet te worden verduisterd als jonge plant. Het blad bevat geen anthocyaan. Voor verdere beschrijving zie blz. 109.

B - Resistent

Het model van Resistent is mooier dan dat van Wonder van Feltham. De onderzijde is ook beter gesloten. Het blad van Resistent is meer grijsgroen, dik en iets minder stug dan dat van Wonder van Feltham. De omvang van Resistent is wat kleiner en de krop groeit ook wat minder los uit. Het blad bevat geen anthocyaan. Resistent is randgevoeliger dan Profos. Bij hoge temperaturen in augustus kan er ge- voor voor doorschieten bestaan. Voor verdere beschrijving zie blz. 108.

B - Deciso

Wil men dit ras in een zeer vroege herfstteelt opnemen dan is kortedag-behandeling van de jonge plant noodzakelijk. Past men deze kortedag-behandeling toe dan zal Deciso in een zeer vroege herfstteelt goed kunnen voldoen en niet vroegtijdig doorschieten. Deciso is een vrij sterk ras met wat minder zacht blad dan Profos. Voor verdere beschrijving zie blz. 94.

B - Meikoningin

In een zeer vroege herfstteelt kan ook Meikoningin nog voldoen. Men dient echter dit ras niet vóór half september te willen oogsten daar dan weer schietgevaar kan ontstaan. Voor oogst eind september is kortedag-behandeling van de jonge plant niet noodzakelijk. Voor verdere beschrijving zie blz. 104.

Normale herfstteelt

A - Deciso — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Dit ras werd speciaal voor de herfstteelt onder glas geselecteerd en is in andere teelten niet bruikbaar. In de latere herfstteelt (oogst na eind november) niet aanbevelenswaardig daar de geslotenheid dan veel te wensen overlaat door gebrek aan licht. In enkele gevallen bijv. op een niet groeirijke grond en in bijv. zeer lichte kassen kan men Deciso langer blijven telen.

Het is een snelgroeiend donkerbladig ras dat op wat welige gronden onvoldoende kan kroppen en waarvan de krop aan de onderzijde ook onvoldoende gesloten kan zijn. Op minder welige gronden is de omvang normaal en is de geslotenheid aan de onderkant goed. Het verdient aanbeveling Deciso op welige gronden een grotere plantafstand te geven. Doordat het hart van de krop later dan andere rassen zich gaat vullen is Deciso t.o.v. andere rassen later oogstbaar. Doordat men

Deciso dus langer moet laten doorgroeien ligt het gewicht veelal hoger dan van andere rassen. Bij een rijper gewas is de onderzijde van de krop ook veelal beter gesloten.

Het blad is glad en niet anthocyaanhoudend zodat roodkleuring bij koude niet optreedt. Deciso is minder gevoelig voor droogrand dan Proeftuins Blackpool en wat gevoeliger voor gewoon rand. Overigens een tamelijk sterk ras.

Zaadkleur wit.

B - Kordaat

Een tamelijk compact, matig snel groeiend ras, dat door z'n compacte groei alleen geschikt is voor welige gronden. Ook in donkere kassen waar een slagwas over het algemeen een gerekte groei zal gaan vertonen verdient Kordaat aanbeveling. Bij het korter worden der dagen bijv. in december zal Kordaat niet gauw te los of te wild gaan uitgroeien.

Het blad heeft ongeveer de kleur als Proeftuins Blackpool. Kropt beter dan Proeftuins Blackpool en is onder ook beter van bouw, ook goed gevuld. Is een vrij sterk ras, waarvan het blad bij koude niet rood kleurt. Is weinig randgevoelig. Voor verdere gegevens zie blz. 97.

B - Kwiek

Alleen voor gronden waar kropsla een compacte bouw vertoont, dus op de niet groeirijke gronden. Ook niet in donkere kassen.

Een snel groeiend, tamelijk zwak ras. Veel omvang, groot blad en breed van bouw. Kropt vrij goed, terwijl de krop onder ook goed gesloten is. Het blad kleurt niet rood. Voor verdere gegevens zie blz. 102.

B - Proeftuins Blackpool — K.: Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk.

Proeftuins Blackpool is een ras dat zich speciaal leent voor de iets latere herfstteelt onder glas. Proeftuins Blackpool kan niet worden gebruikt op gestoomde of chemisch ontsmette gronden. Over het algemeen niet aan te bevelen voor teelten, waarvan de oogst na half januari valt. In de Kring teelt men nogal wat Proeftuins Blackpool hoewel men de plaats van Proeftuins Blackpool meer en meer ziet innemen door Deciso. In het gebied rond Venlo heeft men vrijwel nooit Proeftuins Blackpool geteeld maar rassen met zacht blad.

Blad vrij van anthocyaan. Krop minder mooi maar donkerder en steviger dan de nieuwe rassen, ook minder mals.

Schiet snel. Dit snelle schieten maakt dat Proeftuins Blackpool voor de zeer vroege herfstteelt niet geschikt is. Wil men voor de vroege herfstteelt toch Proeftuins Blackpool gebruiken dan moet men de jonge planten na opkomst een kortedag-behandeling geven. Ook de omvang laat te wensen over. Heeft bij groeistagnatie vaak last van het verschijnsel dat de buitenste bladeren droge, bruine randjes vertonen (droog- of kourand; ook wel tabaksrand genoemd).

Zaadkleur zwart.

Secura is een selectie uit Proeftuins Blackpool en wordt door N.V. Gebr. v. d. Berg te Naaldwijk in de handel gebracht. *Secura* komt vrijwel met Proeftuins Blackpool overeen, doch groeit sneller.

KROPSLA

B - Rapide

Dit ras werd niet speciaal voor de herfstteelt geselecteerd; uit proeven bleek echter dat er ook in de herfst goede resultaten mee te bereiken zijn. Voor Venlo en omstreken waar men in de herfst veel Vitesse teelt blijkt ook Rapide goed bruikbaar.

Een tamelijk compacte groeier met toch voldoende omvang. Het is overigens een tamelijk zwak ras. Rapide is minder randgevoelig dan Vitesse en ook minder droograndgevoelig. De onderzijde van de krop is goed gesloten, beter dan Vitesse. Het blad kleurt niet rood. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 97.

B - Ventura

Dit speciaal voor de stookteelten geselecteerde ras heeft op vele plaatsen ook in de herfstteelt goed voldaan. Zoals alle nieuwe glasslarassen is ook Ventura in de herfstteelt zwakker dan Proeftuins Blackpool.

De groeikracht is, evenals de omvang, goed. Kropt goed; de krop is van onder goed gesloten. Het blad bevat anthocyaan en kan dus bij koude rode kleuren. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 98.

B - Vitesse

Dit stookslaras teelt men ook wel met succes in de herfst. In de omgeving van Venlo waar men voorheen in de herfst Regina teelde, teelt men nu veel Vitesse.

Het blad bevat anthocyaan en kan dus rood kleuren. Dit kan in de herfst een bezwaar zijn. Vitesse kropt goed maar is onder soms wat open. Men doet verstandig ook eens een proef te nemen met Rapide, die onder beter gesloten is en niet rood kan kleuren. Zie verder blz. 100.

B - Negenendertig

Dit voor de voorjaarsteelt geselecteerde type is ook met succes in de herfst geteeld.

Het groeit zeer snel en kropt goed. De onderkant is vaak minder goed gesloten, vooral bij gebrek aan licht. Het blad kleurt niet rood. Is vrij zwak in de herfst. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 101.

B - Zevenenvijftig

Dit type heeft in de herfstteelt plaatselijk goed voldaan.

Groeit snel en kropt goed. Is onder goed gesloten. De omvang van de krop is groot. Voor welige grond daardoor niet geschikt. Randgevoeliger dan Proeftuins Blackpool, echter minder gevoelig voor droogrand. De selecties van Zevenenvijftig die door de diverse zaadfirma's in de handel worden gebracht vertonen onderling vaak kleine verschillen. Voor beschrijving zie blz. 99.

Type 57 sel. A heeft duidelijk minder omvang dan *type 57 sel. B*.

Apollo is een selectie die nauw verwant is aan Zevenenvijftig.

B - Negenenzestig

Plaatselijk heeft dit type in een herfstteelt goed voldaan vooral in de wat latere herfstteelt. Minder geschikt voor gestoomde of chemisch ontsmette grond. Heeft evenals Proeftuins Blackpool dik, donkergroen blad. Maakt een mooie, vaste krop. De omvang is ongeveer als Proeftuins Blackpool maar de onderkant is mooier (vlakker).

Negenenzestig is, evenals Proeftuins Blackpool, nogal gevoelig voor droogrand. Gevoeliger voor gewoon rand dan Proeftuins Blackpool, maar veelal niet gevoeliger dan andere nieuwe rassen. Tussen de diverse selecties bestaan kleine verschillen. Stator B was duidelijk forser groeiend dan Stator A. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 98.

WINTERSTOOKTEELT

(oogst van omstreeks Kerstmis tot en met eind januari)

Dit is over het algemeen de moeilijkste periode voor de slateelt onder glas. In die tijd krijgt het gewas bijna steeds zeer weinig licht, waardoor vaak een gerekte groei ontstaat. Het spreekt dus vanzelf dat voor die tijd rassen met een gedrongen bouw het beste zullen voldoen. Zo is het dus vrijwel uitgesloten om in die tijd met een goed produkt van bijv. Negenendertig, Valore of Delta te komen en zal het ook heel moeilijk blijken om Deciso tot een goed eind te brengen al zijn er enkele gevallen bekend waar dit gelukt is en het tot een mooi en sterk gewas kon uitgroeien. In deze winterse periode waarbij het gewas vaak droog gestookt wordt zal men ook vaak „droog” rand zien optreden. Proeftuins Blackpool is hier erg gevoelig voor. Van de zachte rassen ziet men bij Vitesse ook nogal eens droogrand optreden. Rapide is hiervoor bijv. veel minder vatbaar.

A - Rapide — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1963. Ontstaan uit een kruising van Regina met Interrex.

Heeft een compactere bouw dan Vitesse; groeit echter toch goed door en kan door zijn compacte groei vrij zwaar worden geforceerd. Door z'n compactere bouw kan Rapide met wat minder licht toe. In een extreem donker seizoen als 1964-1965, waarbij bovendien in het begin veel hoge nachttemperaturen voorkwamen, had Rapide echter ook moeilijkheden met de kropvorming. Kropt onder gunstige groeivoorwaarden vrij goed en is onder goed gesloten, beter dan Vitesse. Rapide is minder vatbaar voor droogrand dan Vitesse. Ook voor gewoon rand is Rapide minder vatbaar. De krop van Rapide sluit boven minder dan Vitesse.

Het blad van Rapide bevat geen anthocyaan, is zacht en tamelijk lichtgroen.

Zaadkleur wit.

B - Kordaat — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft, Kw.r.: 1963. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Alleen op welige gronden telen. Kan het stoken goed verdragen en zal niet gauw te wild worden, ook niet bij sterk forceren en bij erg weinig licht. Een compacte groeier met tamelijk donkergroen blad. Is onder vlakker en beter gesloten dan Proeftuins Blackpool. Kropt beter dan dit laatste ras. Kordaat is weinig gevoelig voor droogrand en ook niet erg gevoelig voor gewoon rand. Het blad is wat minder zacht dan van de meeste nieuwe rassen en ongeveer vergelijkbaar met Proeftuins Blackpool.

Het blad van Kordaat bevat geen anthocyaan.

Zaadkleur zwart.

KROPSLA

B - Ventura — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1963. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Een tamelijk snel groeiend ras. Lijkt iets op Zevenenvijftig, maar groeit compacter en wat vlakker.

De kropvorming is goed; de onderzijde van de krop is goed gesloten. Kan door de tamelijk compacte bouw behoorlijk worden geforceerd en zal op welige gronden toch niet te wild worden. Groeit ook bij weinig licht nog voldoende compact. Lijkt nogal gevoelig voor nerfrot. Het blad van Ventura is anthocyaanhoudend (in een stookteelt valt dit niet op).

Zaadkleur zwart.

B - Negenenzestig (Type 69 sel. A en B, Achilles, Bassa, Exclusief, Primo, Sinora, Stator A en B en Wintersucces) — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen en het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk. Ontstaan uit een kruising van Regina met Proeftuins Blackpool. Uitgegeven aan diverse zaadfirma's.

Heeft een nogal compacte groei en is daardoor vooral op welige gronden bruikbaar. Door de nogal gedrongen groei kan Negenenzestig met minder licht toe, en is vrij goed te forceren. Is echter nogal gevoelig voor gewoon rand waardoor dit ras voor de herfstteelt over het algemeen niet kan worden aanbevolen, vooral niet op gestoomde of chemisch ontsmette gronden.

Heeft nog vele eigenschappen met Proeftuins Blackpool gemeen o.a. de bladkleur en het dikke blad. Negenenzestig is iets minder kourandgevoelig dan Proeftuins Blackpool. De goede eigenschappen van Regina zijn echter ook aanwezig. Negenenzestig kropt nl. goed. De omvang is over 't algemeen wat groter dan van Proeftuins Blackpool en de onderzijde is vlakker en beter gevuld. Type 69 sel. B heeft wat meer omvang dan type 69 sel. A. Alle andere selecties, zonder verdere aanduiding, gaan meer naar het oorspronkelijke type, dus gelijkend op type 69 sel. A. Er blijven kleine selectieverschillen bestaan. Soms laat de zuiverheid te wensen over. Stator B wijkt duidelijk af. Dit is een selectie met veel meer omvang; ook met meer omvang dan type 69 sel. B. Door de forsere groei van Stator B is deze selectie minder geschikt voor de winterteelt en beter geschikt voor de tijd vóór half november of na half februari. Het blad bevat geen anthocyaan. Zaadkleur wit.

B - Vitesse — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1961. Ontstaan uit een kruising van Regina en Interrex. Het is één van de eerste nieuwe rassen die door selectie uit een kruising werden gekweekt.

Vitesse is tamelijk gevoelig voor droogrand. Vitesse werd veel als wintersla geteeld. Bij een geforceerde groei, op welige grond en bij weinig licht, groeit Vitesse over het algemeen te los uit. Over het algemeen verdient Rapide de voorkeur. Niet te zwaar stoken. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 100.

O - Proeftuins Blackpool

Vooral in de winterteelt kan Proeftuins Blackpool door „droog”

stoken veel last krijgen van droogrand. Door teeltmaatregelen zoals broezen, plastic over het gewas bij de buizen e.d. kan dit veelal voorkomen worden. Proeftuins Blackpool is sterk tegen gewoon rand. Proeftuins Blackpool groeit minder snel dan de nieuwe rassen. Voor beschrijving zie blz. 95.

X - Whitepool — K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht. Kw.r.: aangevraagd.

Onze eerste indruk is dat de gebruikwaarde van White Pool ongeveer overeenkomt met die van een grove selectie uit Negenenzestig, dus ongeveer als Stator B.

VOORJAARSTEELT IN STOOKKASSEN

A - Rapide

Dit ras leent zich zeer goed voor de voorjaarsstookteelt. Groeit snel; heeft voldoende omvang terwijl de bouw toch compact is. Kropt vrij goed maar sluit aan de bovenzijde van de krop minder dan Vitesse. De krop is onder breed, vlak en goed gesloten. Voor verdere beschrijving zie blz. 97.

B - Kwick

Zeer snel groeiend ras. Groeit op welige gronden zelfs wat te wild, evenals Zevenenvijftig; overigens goed bruikbaar vooral op de wat zwaardere gronden. Groot blad. De onderzijde van de krop is goed gesloten, breed en vlak. Bevat geen anthocyaan. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 102.

B - Zevenenvijftig (Type 57, Type 57 sel. B, Adonis, Dimin, Corola, Hektor, Presto, Tempo, Votem). K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen en het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex. Uitgegeven aan diverse selectiebedrijven.

Groeit snel; de kropvorming is goed, de omvang groot en de krop is onder goed gesloten. Niet voor welige gronden en niet te zwaar stoken. Groeit bij weinig licht te los uit, is daardoor minder geschikt voor de winterteelt. Goed bruikbaar voor de voorjaarsteelt.

In de oorspronkelijk uitgegeven Zevenenvijftig kwamen anthocyaanhoudende en niet anthocyaanhoudende planten voor. Enkele selectiebedrijven hebben de anthocyaanhoudende planten eruit geselecteerd. In Corola, Tempo, Presto, Dimin, Hektor en Votem werden beide kleuren gezien. In een stookteelt zijn ze echter niet van elkaar te onderscheiden.

Zaadkleur zwart.

Zevenenvijftig is door de N.V. Rood en Co. te Loosduinen in de handel gebracht onder de naam Tempo (in Duitsland is ook een slaras onder de naam Tempo in de handel; dit is een zomerslaras).

Apollo is een selectie die nauw verwand is aan Zevenenvijftig (als type 60 werd deze aan de selectiebedrijven beschikbaar gesteld.)

KROPSLA

Doordat verschillende selectiebedrijven een eigen selectie voeren komen er verschillen in omvang voor. Veel omvang hebben: type 57 sel. B, de selectie in type 57 van Vreeken en Tempo, Adonis, Dimin, Hektor, Presto, Votem en Apollo. Matig veel omvang heeft de selectie type 57 van Rijk Zwaan en Corola. Deze zullen dus op wat welige gronden ook nog voldoen. Zeer weinig omvang heeft 57 sel. A. Deze selectie kwam in diverse proeven als erg vatbaar voor nerfrot naar voren. Daarom is deze selectie over het algemeen niet aanbevelenswaardig. Wil men toch een gedrongen groeivorm als type 57 sel. A, dan doet men verstandig Kordaat te nemen die deze gevoeligheid voor nerfrot niet toonde.

B - Negenenzestig

Door de wat geringere omvang (iets forser en breder van krop dan Proeftuins Blackpool) goed bruikbaar op gronden die een welige groei geven. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 98.

B - Ventura

Dit ras heeft in de winterstookteelt goed voldaan. De groeikracht in de voorjaarsstookteelt is veelal kleiner dan van andere nieuwe rassen, vooral later in het seizoen.

Ventura zal zich daarom vooral lenen voor de vroege stookteelten. De onderzijde van de krop is goed gesloten, breed en vlak. Voor verdere beschrijving zie blz. 98.

B - Vitesse — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1961. Ontstaan uit een kruising van Regina met Interrex. Het is één van de eerste nieuwe rassen die door selectie uit een kruising werden gekweekt.

Het blad is glad en bleekgroen. De krop is onder matig gesloten, minder dan Rapide, vooral bij een wat te geforceerde groei. Kropt goed hoewel soms los. De krop sluit boven beter dan Rapide. Dit is niet altijd een voordeel, vooral niet bij optreden van rand.

Vitesse was enkele jaren geleden het meest geteelde stookslaras. Thans is Rapide bezig deze plaats in te nemen.

Groeit in de stookteelt vrij snel. Is nogal gevoelig voor gewoon rand en ook wel voor droogrand.

Vitesse heeft anthocyaanhoudend blad. Dit valt echter in een stookteelt niet op.

X - Tonika — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk. Kw.r.: aangevraagd.

Onze eerste indruk is dat Tonika wat betreft gebruikswaarde veel overeenkomst vertoont met type 57 sel. B.

VOORJAARSTEELT IN VORSTVRIJ GEHOUDEN, KOUDE KASSEN

A - Rapide

Een tamelijk compact groeiend ras met een goede groeikracht en goede omvang. Vooral geschikt voor de teelt op weelderige grond.

Kropt vrij goed. De krop is onder goed gesloten, voldoende breed en vlak. Het blad bevat geen anthocyaan. Zie verder blz. 97.

A - Negenendertig (Type 39, Akcel, Aktor, Amplus, Atlas, Hollandse Aurora, Iveto, Knap, Matem, Prego, Prenora en Stentor). Ontstaan uit een kruising van Kampioen met Interrex.

Negenendertig is gekweekt door het I.V.T. in samenwerking met het proefstation te Naaldwijk, en in 1960 uitgegeven aan 10 kweekbedrijven. Tegen de verwachting bleek Negenendertig reeds een ras te zijn, vandaar dat alle selecties welke door de kweekbedrijven in het verstrekte materiaal werden gemaakt tot nu toe niet voldoende onderscheidbaar zijn van Negenendertig. De achter Negenendertig opgenomen namen zijn derhalve synoniemen van Negenendertig.

De N.V. C. W. Pannevis te Delft heeft haar selectie in Negenendertig ter inschrijving aangemeld bij de Raad voor het Kwekersrecht op 4 april 1961. De Raad heeft kwekersrecht verleend op 12 mei 1965. Als naam werd vastgesteld Knap.

Negenendertig leent zich speciaal voor de teelt in vorstvrij gehouden kassen. Voldoet niet op weelderige grond. Zou dan te veel omvang krijgen. Voldoet goed op de wat zwaardere gronden.

Door de zeer snelle groei spoedig aan het minimumgewicht. De kropvorming is zeer goed. De onderzijde van de krop is bij een wat te weelderige groei niet altijd even goed gesloten. In stookteelten zal Negenendertig te wild groeien en daardoor zal de onderzijde van de krop onvoldoende gesloten zijn. Het blad is niet anthocyaanhoudend.

Negenendertig is tamelijk vorstgevoelig, daardoor minder geschikt voor niet vorstvrij gehouden kassen. Deze vorstgevoeligheid geldt voor de volwassen plant. Als opgroeiende jonge plant is dit type niet vorstgevoeliger dan andere rassen, bijv. Valore.

Zaadkleur wit.

Negenendertig is door de N.V. Rood en Co. te Loosduinen in de handel gebracht onder de naam Hollandse Aurora. Een in Duitsland onder de naam Aurora in de handel verkrijgbaar ras is heel wat anders, nl. een Victoria-type.

A - Valore

Dit speciaal voor de niet vorstvrij gehouden voorjaarsteelt geselecteerde ras voldoet ook goed in vorstvrij gehouden kassen. Het is een zeer snelle groeier.

Door de zeer snelle groei zal dit ras over het algemeen niet in een geforceerde teelt met buisverwarming voldoen, het groeit dan te wild, hoewel de onderkant toch voldoende dicht blijft. Op zeer groeirijke gronden verdient het aanbeveling Valore een wat grotere plantafstand te geven. De bovenzijde van de krop sluit matig. De onderzijde van de krop is breed, zeer goed gesloten en vlak. Het blad is anthocyaanhoudend.

Voor verdere bijzonderheden zie blz. 103.

B - Kloek — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Dit ras is alleen aanbevelenswaardig voor de late koudekasteelten. In vroege teelten groeit Kloek niet vlug genoeg.

De omvang is goed, kropt vrij goed, terwijl de onderzijde van de krop goed gesloten is. Het blad van Kloek bevat anthocyaan.

Kloek schiet minder snel door dan Magiola.

KROPSLA

B - Kwiek — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Dit snelgroeïende ras krijgt in de stookteelten soms wat te veel omvang. Past daarom over het algemeen beter in de vorstvrij gehouden koude kasteelt. Krop van boven matig gesloten, groot van blad en met veel omvang, doch van onder goed gesloten, breed en vlak. Het blad bevat geen anthocyaan.

Zaadkleur zwart.

Korrekt komt vrijwel overeen met Kwiek. Ook de gebruikswaarde ligt in hetzelfde vlak.

B - Magiola — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Ontstaan uit een kruising van Regina met Interrex.

Dit ras groeit minder snel dan de andere voor deze teelt aanbevolen rassen, uitgezonderd Kloek. Magiola zal dan ook niet zo snel aan de minimum gewichteisen toe zijn als bijv. Valore. Dit kan wel een week tot 10 dagen verschil geven. In de vroege teelten komt dit verschil in verhouding het sterkst naar voren.

Magiola is niet alleen een vrij sterk ras tegen vorst, maar zou ook niet erg randgevoelig zijn.

Is een grote groeikracht geen eis, maar stelt men meer belang in een grotere oogstzekerheid dan verdient Magiola aanbeveling.

Magiola kropt goed.

De onderzijde van de krop is goed gesloten. Magiola bevat geen anthocyaan.

Zaadkleur wit.

B - Vitesse

Vitesse groeit ook in deze vorstvrij gehouden voorjaarsteelt vrij snel en kropt goed. De onderkant van de krop in deze voorjaarsteelt is als regel voldoende gesloten. Alleen op erg welige gronden en in donkere kassen kan de geslotenheid van onder wel eens te wensen overlaten. Het blad is erg bleekgroen van kleur; het is anthocyaanhoudend. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 100.

B - Zevenenvijftig

Dit snel groeïende ras leent zich naast de stookteelten ook voor de teelt in vorstvrij gehouden koude kassen.

Kropt vrij goed en de onderzijde van de krop is ook goed gesloten en vlak. De omvang is groot, past dus vooral op de wat zwaardere gronden. Er wordt ook een type 57 sel. A aangeboden. Deze selectie heeft veel minder omvang en verdient voor deze teelt geen aanbeveling. Zie verder blz. 99.

VOORJAARSTEELT IN NIET VORSTVRIJ GEHOUDEN KASSEN

De zaaitijd van deze normale koude voorjaarsteelt onder glas loopt van half oktober t/m november, terwijl voor de *zeer late* koude glas-teelten ook nog wel in februari en soms nog in de eerste helft van maart gezaaid wordt.

Voor deze zeer late koude teelt neemt de laatste jaren de belangstelling toe. De rassen die voor deze teelt kunnen worden aanbevolen wijken af van de aanbevolen rassen voor de normale teelt. Wij hebben daarom gemeend er twee groepen van aanbevolen rassen van te moeten maken nl.:

- a. de rassen voor de vroege tot normale koude glasteelt waarvan de oogst in maart en april valt;
- b. de rassen voor de zeer late koude glasteelt waarvan de oogst in mei valt.

Vroege en normale koudeglasteelt

B - Valore — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam, Kw.r.: 1963. Ontstaan uit een kruising van Proeftuins Blackpool met Interrex.

Snelgroeiend ras. Heeft betrekkelijk lang blad. De krop sluit aan de bovenzijde matig. Aan de onderzijde is de krop echter breed, vlak, blank en zeer goed gesloten.

In volwassen stadium is Valore zeer weinig vorstgevoelig. Als jonge opgroeiende plant is Valore niet minder vorstgevoelig dan andere rassen, zoals bleek na de strenge winter van 1962-1963.

Valore is anthocyaanhoudend zodat het blad bij koude rood kan kleuren.

Zaadkleur zwart.

B - Delta — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk, Kw.r.: 1962.

Onze indruk is dat Delta voor de wat latere koude teelt meer geschikt is dan voor de vroege.

Een vrij snel groeiend ras. Kropt goed. De onderzijde van de krop is breed, blank en zeer vlak. De nerven zijn nogal grof en tussen de nerven is de krop ondanks de vlakke bouw veelal toch wat open. Bij meer licht, dus in de wat latere teelten, en bij een minder welige groei is de geslotenheid echter goed.

Delta is als jonge opgroeiende plant weinig vorstgevoelig. Als volwassen plant is Delta ook niet erg vorstgevoelig, maar Valore is dan toch wel wat sterker.

Het blad bevat geen anthocyaan en is tamelijk lichtgroen.

Zaadkleur wit.

B - Magiola

Dit ras is geschikt voor de middelvroege koude kasteelt. Het groeit minder snel dan bijv. Valore. Magiola schiet snel zodat dit ras voor de late koudekasteelten geen aanbeveling verdient. Magiola is weinig randgevoelig en weinig vorstgevoelig. Voor verdere beschrijving zie blz. 102.

Zeet late koude glasteelt

A - Profos — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk, Kw.r.: 1961.

Profos is geschikt voor zeer late koudekas teelten. De kropvorming begint pas laat. De krop sluit niet. Het hart van de krop bestaat uit een verdicht bladrozet. De onderzijde van de krop is breed, blank en vlak, maar is ondanks zijn vlakke groei veelal soms open tussen de nogal grove nerven, vooral bij gebrek aan licht in bijv. vroege teelten

KROPSLA

waarvoor Profos niet geschikt is. Later wordt de sluiting beter. Het blad is anthocyaanhoudend.

Typische eigenschappen van Profos zijn de zeer trage schietneiging en de bandvormige schietstengel. Voor teelten waar vroegtijdig doorschieten een gevaar kan zijn (dus in de zeer late kasteelten met planttijd na 1 maart) is deze zeer trage schietneiging van belang; Profos zou zelfs in een zomerteelt bruikbaar zijn. Profos is een zeer weinig randgevoelig ras, maar is wat gevoeliger voor vorst dan Delta. Zaadkleur wit.

B - Delta

Hoewel Delta minder schietvast is dan Profos zal men toch met Delta bij een oogst van rond half mei nog geen last van schieten ondervinden. Delta kropt wat beter en groeit wat sneller dan Profos. Het blad bevat geen anthocyaan. Delta is weinig randgevoelig maar wel wat gevoeliger dan Profos. Voor beschrijving zie blz. 103.

B - Negenendertig

Dit ras geeft een goed gesloten vaste krop die niet spoedig zal doorschieten. De kropvorm is mooier dan van Profos en Delta maar Negenendertig is wat gevoeliger voor rand, ook voor vorst. Het blad bevat geen anthocyaan. Voor beschrijving zie blz. 101.

B - Meikoningin — K.: Firma Max Kretschner te Görlitz, Duitsland. Geintr.: 1902.

Voor deze teelt kan Meikoningin nog een goed oogstbaar produkt geven. Is niet aanbevelenswaardig voor andere teelten onder glas. Schiet snel door. Het blad bevat enig anthocyaan. Kropt goed. Zaadkleur wit.

X - Liba (voorheen type 47)

Dit ras werd speciaal voor de gelichte teelt geselecteerd. In deze teelt, waarvan de oogst veelal eind mei valt, bleek Liba een zeer mooie krop te geven en weinig gevoelig voor koude en rand. Liba zal niet spoedig doorschieten, wel wat sneller dan Negenendertig maar wat trager dan Delta. Liba bevat geen anthocyaan.

Voor de zeer late koude glasteelt lijkt Liba beproevenswaardig. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 105.

VOORJAARSTEELT ONDER KOUD PLATGLAS

Daar de kans op roodkleuren bij anthocyaanhoudende rassen in deze teelt groot is, komen anthocyaanvrije rassen voor deze het meest in aanmerking. De kans op vorstbeschadiging is in deze late teelt minder groot.

A - Ancora — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962.

Ancora lijkt enigszins op Valore; Ancora heeft echter een gedrongener bouw en groeit minder snel.

De omvang van Ancora kan op de wat zwaardere gronden wat te

gering blijven. Ancora groeit nl. nogal compact. In dat geval kan men beter een keus doen uit de B-rassen, die weliswaar iets minder tegen de koude kunnen maar meer omvang hebben.
Van de niet anthocyaanhoudende rassen is Ancora het minst vorstgevoelig. Zaadkleur zwart.

B - Delta

Voor beschrijving zie blz. 103.

B - Kwiek

Voor beschrijving zie blz. 102.

B - May Princess

Voor beschrijving zie blz. 106.

B - Rapide

Voor beschrijving zie blz. 97.

B - Negenendertig

Voor beschrijving zie blz. 101.

GELICHTE TEELT

Tot voor enkele jaren werden in deze teelt rassen uit de groep Meikonigin en Victoria gebruikt. Beide rassen hebben nadelen. Het I.V.T. heeft (in samenwerking met het proefstation te Naaldwijk) een kruisings- en selectieprogramma opgezet met het doel ook voor deze teelt betere rassen te brengen. Rassen die uit dit selectieprogramma zijn voortgekomen en speciaal geschikt zijn voor de gelichte teelt zijn de Nederlandse selectie in May Princess en Liba (voorheen type 47).

A - Liba (voorheen type 47) — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen en het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk. Ontstaan uit een kruising van het Franse winterslaras Passion blanche à graine noire met Interrex. In 1963 werd dit ras aan diverse selectiebedrijven beschikbaar gesteld. Kw.r.: aangevraagd.

Dit ras is in deze teelt zeer weinig gevoelig voor slecht weer, vorst en rand, zowel droog- als gewoonrand. Liba kropt goed en de onderzijde van de krop is ook goed gesloten. Het blad bevat geen anthocyaan en kan dus niet rood kleuren. Het ras schiet sneller door dan Meikonigin maar later dan May Princess. Liba lijkt ook bruikbaar voor de vroege vollegrondsteelt, voor de late teelt in koude kassen in het voorjaar en voor de zeer vroege herfstteelt onder glas.

Niet geschikt voor andere teelten.

Zaadkleur wit.

B - Delta

Dit ras bleek als gelichte sla goed bruikbaar.

Kropt goed, groeit vlak en de onderzijde van de krop is voldoende

KROPSLA

gesloten, breed en blank. Delta schiet sneller door dan Liba en de Victoria-selecties. Langer dan een week na oogstrijpheid kan men over het algemeen Delta niet laten staan. Zie verder blz. 103.

B - Kwiek

Flotte groeier. Goed van omvang. Kropt vrij goed. Onderzijde krop breed, vlak en gesloten. De schietgevoeligheid ligt ongeveer in hetzelfde vlak als van Delta.

Voor verdere bijzonderheden zie blz. 102.

B - May Princess (Nederlandse selectie) (Carina) — Geselecteerd uit niet geheel uniform Engels ras van Fa. A. L. Tozer, Cobham, Engeland, door het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, in samenwerking met het proefstation te Naaldwijk. In 1959 uitgegeven aan de Nederlandse zaadhandel.

Een voordeel van May Princess t.o.v. Meikoningin is, dat dit ras niet rood kleurt. Het blad van May Princess is tamelijk dik en iets grijs-groen van kleur en is goed bestand tegen slechte weersinvloeden. Maakt een mooie krop. De omvang is ongeveer gelijk aan Meikoningin; is evenwel kleiner dan Blondine. De krop is van onder mooi, blank, gladbladig en breed geschouderd. May Princess schiet vrij snel door, ongeveer gelijk of iets sneller dan bijv. Delta, dus aanmerkelijk sneller dan Liba, dit kan wel een dag of vijf schelen.

B - Rapide

Groeit vrij snel; tamelijk gedrongen bouw, waardoor de onderzijde van de krop zeer goed gesloten is. Omvang goed. Kropt vrij goed. Past in deze gelichte teelt vooral op de groeirijke gronden. Rapide schiet een paar dagen later door dan May Princess maar iets sneller dan Liba. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 97.

B - Negenendertig

Dit type is in de gelichte teelt goed bruikbaar gebleken. Groeit snel. Kropt zeer goed. Is onder goed gevuld, beter dan bijv. de selecties uit de Victoria-groep. De omvang is ongeveer als van Blondine en groter dan van May Princess. Is minder geel dan Blondine en beter bestand tegen slechte weersinvloeden, ook minder randgevoelig. Is wel vorstgevoeliger dan Liba maar niet meer dan bijv. Meikoningin.

Negenendertig schiet zeer laat door en kan daardoor in oogstrijpheid zeker nog een dag of tien blijven staan alvorens door te schieten. Negenendertig is ook heel goed bruikbaar voor de vroege vollegronds-teelt.

Voor verdere beschrijving zie onder de voorjaarsteelt in koude, vorst-vrij gehouden kassen (blz. 101).

B - Zevenenvijftig

Dit niet rood kleurende type is bruikbaar voor gelichte sla.

De omvang is goed. In deze teelt ongeveer even gevoelig voor schieten als Kwiek. Schiet dus wat sneller door dan Blondine.

Type 57 sel. A heeft veel minder omvang en is daarom niet geschikt voor deze teelt.

Voor verdere eigenschappen zie blz. 99.

O - Victoria (Blanke Meikoningin, Excelsior, Nr. 20, Reuzen Mei, Vorbote)

Werd veel gebruikt voor de gelichte teelt en voor vollegrondsweeuwen-teelt, mede omdat het ras minder gevoelig is voor nachtvorst dan Meikoningin. Er komen thans nieuwe rassen naar voren die beter bruikbaar zijn voor de gelichte teelt.

Victoria heeft geen anthocyaan (kleurt niet rood). Vormt bij voorjaarsteelt een behoorlijke krop; kleur geelgroen. Over het algemeen meer omvang dan Meikoningin. De onderkant van de krop is grofnervig en daardoor niet mooi. De voet van de bladeren is getand en tussen de nerven is de krop vaak open. Is erg randgevoelig. Het blad van de grotere Victoria-selecties heeft vaak te lijden van koude, schrale wind direct na het lichten.

Zaadkleur wit.

Blondine, Westlandia en Twello's Vroegste Gele zijn goede selecties uit Victoria. Prémice (Prima Vera) is een klein, vroeg oogstrijp type van Victoria.

VROEGE VOLLEGRONDSTEELT

Weeuwenteelt

A - Victoria

Vooraf de iets grotere selecties in deze groep zoals bijv. Blondine en Westlandia zijn voor de vroege vollegrondsteelt aanbevelenswaardig. Is gevoelig voor rand en schiet sneller door dan Negenendertig. Kleurt bij koude niet rood.

A - Negenendertig

Dit niet anthocyaanhoudende nieuwe type leent zich goed voor de vroege vollegrondsteelt. Heeft wat meer omvang dan Meikoningin en is wat groener dan Victoria. Schiet laat door en is weinig randgevoelig. Zie verder blz. 101.

N - Liba (voorheen type 47)

Voor beschrijving zie blz. 105.

VRIJSTERTEELT

Victoria is minder geschikt voor deze teelt daar dit ras vrij snel zal doorschieten en erg gevoelig is voor rand.

A - Hilde

Dit type lijkt op Attractie. Is iets vroeger oogstrijp. Is wel later rijp dan Negenendertig. De bladkleur is wat lichter groen. Voor verdere beschrijving zie blz. 108.

B - Negenendertig

Voor beschrijving zie blz. 101.

ZOMERTEELT

Boterslarassen

A - Hilde (Attram, Excellent, Fannie, Plena, Prado en Tophit) — K.: Prof. A. G. Dumon, Leuven, België. Geïnr.: 1947. Vertegenwoordiger in Nederland: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising van Blonde du Châtelet met (Sans Rivale × Meikoningin).

Hilde heeft sterk de aandacht getrokken in de zomerteelt. Niet geschikt voor de teelt onder glas. Is wel geschikt voor de vroege voorjaarsteelt buiten en voor de herfstteelt in de vollegrond.

Deze zomersla kan worden omschreven als een verzwaarde *Attractie*, waarvan verschillende selecties in omloop zijn. Het oorspronkelijke Belgische type is geler en meer gebobeld. De N.V. Nunhem voert echter een selectie, die zich alleen door de grotere groeikracht, zwaardere krop en iets lichtere kleur van *Attractie* onderscheidt en die voor Nederlandse omstandigheden beter bruikbaar is dan het Belgische type. De bladrand van **Hilde** golft minder sterk dan die van *Attractie*. Zaadkleur wit.

Suzan vertoont overeenkomst met het Nederlandse **Hilde**-type en *Attractie*. Ten opzichte van **Hilde** heeft **Suzan** iets minder groot blad, is lichter van kleur en schiet over het algemeen iets trager. **Suzan** is wat vroeger rijp dan **Hilde**. Ten opzichte van *Attractie* heeft **Suzan** wat geler groen blad. De bladrand golft wat sterker dan van **Hilde** en ongeveer gelijk als *Attractie*.

Amie komt vrijwel overeen met het Belgische **Hilde**-type.

Neckarriesen — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar, Duitsland. Kw.r.: aangevraagd, gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.).

Vertoont overeenkomst met het Nederlandse **Hilde**-type. **Neckarriesen** heeft echter wat groter omblad, maakt wat meer omvang, terwijl de bladkleur wat grijszer en het bladoppervlak wat minder glad is.

B - Resistent — K.: N.V. Gebroeders Sluis te Enkhuizen. Gewonnen uit een Oostenrijks grondras. Geïnr.: 1938.

Wordt in de omgeving van Amsterdam geteeld.

Dit donkergroene zomerras is later rijp dan *Attractie* en schiet ook later door. De omvang is beperkt en past daarom vooral op de wat groeirijke gronden.

De bladeren bevatten geen anthocyaan, zijn vrij dik en stug, en vrij donkergroen van kleur. Vormt in de zomer vaste kroppen. Betrekkelijk weinig gevoelig voor rand.

Zaadkleur zwart.

B - Zomerkoning (Kagraner Sommer) — Geïnr.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht, 1955.

Komt vooral in droge, hete zomers tot zijn recht. Wordt vooral in de IJsselstreek geteeld.

Zomerkoning lijkt wat op **Resistent** maar heeft meer omvang, is wat geler en schiet later. Vormt grote, tamelijk vaste, vrij malse kroppen. Zaadkleur zwart.

O - Attractie

Bruikbaar voor vollegrondsteelt in de zomer.

Geen anthocyaan in het blad; vormt vrij grote, vaste kroppen, met iets gegolfd, wat stug, tamelijk donker blad. Schiet in de zomer niet spoedig door. Weinig last van randen.

Zaadkleur wit.

O - Glorie van Nantes (Wonder van Feltham, Kwekerstrots)

Het blad bevat geen anthocyaan (kleurt niet rood) en is wat donkerder grijsgroen en stugger dan dat van Attractie. Dit ras is wat later oogstrijp dan Attractie. Schiet laat. Weinig last van rand.

Zaadkleur wit.

X - Grosio (Pfann's Grosser Sommer) — K.: Fritz Pfann, Nürnberg. In de handel gebracht door N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Kw.r.: aangevraagd.

De grijsgroene bladeren bevatten geen anthocyaan. Vormt een mooie krop en schiet zeer traag door (bijv. meer dan een week later dan Attractie en Hilde).

Zaadkleur zwart.

IJSSLARASSEN**B - Great Lakes**

Dit donkergroene late Amerikaanse ijsslaras is het meest geschikt voor de voorzomer- en zomerteelt. Wordt op contract geteeld voor exporteurs i.v.m. uitvoer naar Duitsland voor het Amerikaanse leger.

Bladeren bros en knappend met getande en golvende bladranden en dikke nerven. Bladkleur zeer donkergroen, zonder anthocyaan. Geeft een zware, zeer vaste krop, die zeer weinig randgevoelig is en zeer laat doorschiet.

Zaadkleur wit.

N - Early Large Head

Dit ras heeft in proeven beter voldaan dan Great Lakes. Early Large Head is vroeger, de omvang is gelijk.

O - Laibacher Eis

Geelgroen ijsslaras, dat in de omgeving van Elburg en Harderwijk gebruikt wordt voor weeuwenteelt. Is ook bruikbaar voor zomersla. De teelt van dit ras loopt terug.

Bladeren bros en knappend, sterk getande bladranden en vrij dikke nerven. Bladkleur geelgroen met anthocyaan. Schiet vrij laat door en is randgevoeliger dan Great Lakes.

Zaadkleur wit.

HERFSTTEELT BUITEN**A - Wonder van Voorburg (Triumphator)**

Dit ras voldoet voor de vroege herfstteelt in de vollegrond (zaai vanaf begin tot omstreeks 20 juli) over het algemeen goed. Het heeft dan weinig last van randen en blijft ondanks het korter worden van de dagen toch goed doorgroeien. Niet geschikt voor de teelt onder glas.

KROPSLA-MELOEN

Geen anhocyaan in het blad; vormt goede kroppen van brede, geelgroene bladeren, die zachter zijn dan die van *Attractie*. Schiet in de zomer niet spoedig door, maar de krop staat korter dan bij *Attractie*; is bij volledige ontwikkeling ongeveer gelijk oogstrijp met *Attractie*.

De krop wordt, als hij voldoende ruimte heeft, groot.

Heeft in de zomer veel last van randen en wordt daarom in die teelt weinig gebruikt.

Zaadkleur zwart.

B - Hilde

Dit type wordt wel met succes in de herfst geteeld. De groei en de bladkleur vertonen enige overeenkomst met *Wonder van Voorburg*.

Voor beschrijving zie blz. 108.

MELOEN

(*Cucumis melo* L.)

Meloenen worden geteeld voor export en voor binnenlands gebruik. Export vindt hoofdzakelijk plaats naar Engeland en België, en in mindere mate naar West-Duitsland en Zweden.

De teelt vindt plaats onder verwarmd en koud plat- en staandglas. Naast de liggende teelt wordt vooral met het ras *Ogen* een staande teelt (aan touwtjes) toegepast.

Meloenen hebben veel warmte en licht nodig. De grondtemperatuur moet zo mogelijk niet beneden 20° C komen, de luchttemperatuur moet 's nachts zo mogelijk 18-20° C zijn.

B - Ogen (Haogen nr. 2) — Geintr.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1960.

Kan vanaf begin maart worden geplant; komt een week tot tien dagen later dan *Enkele Net*. De belangstelling voor dit ras neemt toe. Leent zich zeer goed voor staande teelt. Voor *Ogen* moet aan deze teelt zelfs de voorkeur worden gegeven; bij liggende teelt blijven de vruchten dikwijls te klein.

Vormt bij vroege zaai veel tweeslachtige bloemen. Naarmate later gezaaid wordt, wordt het aantal tweeslachtige bloemen kleiner. Zeer vruchtbaar. De eerstgevormde vruchten moeten worden verwijderd; ze blijven klein en remmen de groei. De planten groeien van nature reeds zwak. Door cultuurmaatregelen zoals het geven van een hoge temperatuur (nachttemperatuur minstens 20° C) en tijdig gieten moet de groei worden bevorderd. Vruchten op de „hoofdranken” en vruchten die te dicht bij het hart van de plant komen moeten worden verwijderd.

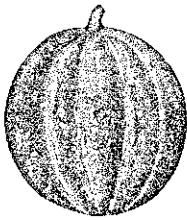
Vruchten sterk geurend, ongeveer rond en zeer zwak gemoot. De schil is glad en dun, maar stevig.

Gewicht 0,6-1,2 kg. Vruchtvlies groen, sappig, *zeer goed van smaak*

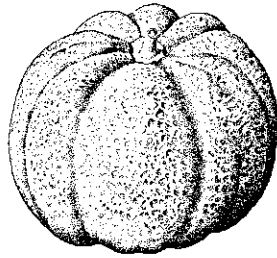
B - Enkele Net (Westlandse *Enkele Net*)

Kan vanaf begin maart worden geplant. *Vroeg en productief*.

Het gewas is sterk en daardoor goed bestand tegen ongunstige teeltomstandigheden.

Ogen

Netmeloen

Enkele Net (vervolg)

Zet gemakkelijk, is vroeg oogstrijp en kan gemakkelijk een goede tweede zetting geven. Afhankelijk van planttijd en teeltomstandigheden kunnen per plant in totaal 4 tot 10 vruchten worden geoogst. Leent zich niet goed voor staande teelt.

Vruchten platrond, gemoot, met een kurkachtig net op de schil; gewicht 1,5-2 kg. Vruchtvlees lichtoranje, *zeer matig van smaak*.

B - Suikermeloen Witte (Guernsey Conqueror)

Wordt gewoonlijk niet vroeger dan 10 april geplant. Voor de vroege teelt neemt de belangstelling voor dit ras toe. Rijpt iets later dan Enkele Net, maar wordt dikwijls beter betaald. Een sterke groeier, het gewas is minder sterk dan van Enkele Net. Zet minder gemakkelijk. Het gevaar van vroegtijdig afsterven is groter en daardoor is een tweede zetting minder zeker. Bij staande teelt nogal gevoelig voor bacteriestengelrot.

Afhankelijk van planttijd en teeltomstandigheden kunnen per plant in totaal 3 tot 7 vruchten worden geoogst. Door de betere kwaliteit brengen de vruchten een hogere prijs op dan de netmeloenen.

Vruchten rond tot iets hoogrond. Niet gemoot, met een dun kurkachtig net op de schil; gewicht 1,5-2 kg. Vruchtvlees groen, goed van smaak.

B - Oranje Ananas (Tijgerananas)

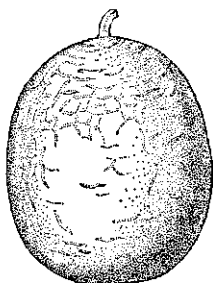
Wordt gewoonlijk niet voor half mei geplant; kan echter ook begin maart worden geplant; er wordt dan een rustige, doch niet te zwakke groei verkregen, terwijl de vruchtbaarheid voldoende is. Leent zich ook goed voor staande teelt.

Het gewas is sterk. Zet minder gemakkelijk dan netmeloen. Geënte planten zijn over het algemeen iets vruchtbaarder dan niet geënte. Bij de late planting wordt slechts één zetsel verkregen, opbrengst per plant dan 3 à 4 vruchten.

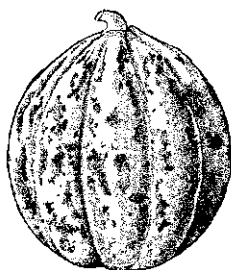
Gevoelig voor bespuiting met Karathane.

Vruchten iets hoogrond, gemoot, geen netvorming op de schil; schil crèmekleurig met duidelijke scherpbegrensde groene vlekken, welke tijdens rijping oranje-rood verkleuren. Vruchten gemiddeld iets zwaarder dan van Enkele Net. Vruchtvlees oranje, stevig, met zeer goede smaak.

MELOEN-PAPRIKA

Suikermeloen

Oranje Ananas

O - Gekruiste Net

Vertoont veel overeenkomst met Enkele Net. Wordt minder geteeld. Aantal vruchten meestal iets geringer dan bij Enkele Net, de vruchten zijn iets zwaarder.

Gewas wat sterker dan van Enkele Net, daarom aan te bevelen voor lichte gronden, waar de teelt van Enkele Net minder goed verloopt.

PAPRIKA

(*Capsicum frutescens* L. (*Cap. annum* L.))

Vooraf in het Westland neemt de belangstelling voor deze teelt toe. De teelt kan alleen onder glas met succes plaatsvinden.

Stoken vergroot hierbij de mogelijkheden. Er kan dan reeds in januari worden geplant. In de koude kas vanaf 1 april. Een nateelt is mogelijk, mits er niet later dan 1 juli wordt geplant. De scherpe paprika kan onder voldoende hoog platglas worden geteeld, waarvan het glas omstreeks half juni kan worden gelicht. Een goede vochtvoorziening is noodzakelijk.

Men onderscheidt twee vormen:

- a. rassen met *zoete* (niet scherpe) vruchten;
- b. rassen met *scherpe* vruchten.

ZOETE PAPRIKA

Er bestaan enkele goede Amerikaanse rassen en één Nederlands ras, dat in 1961 een belangrijke verbetering heeft ondergaan. Deze rassen hebben cilindrische vruchten met doorgaans een enigszins gedeukte neus.

Zoete Westlandse

Planten middelgroot, vruchten vrij groot en hoekig met matig ingezonken kelkholte en ingezonken neus. Niet geheel uniform. Gevoelig voor virus. Geschikt voor de stookteelt en voor de koude teelt.

Amerikaanse rassen die geschikt zijn voor de teelt onder glas:

California Wonder

Vrij vroeg; grote enigszins puntige vruchten, niet geheel uniform model, vrij snel roodkleurend. Geschikt voor stook- en koude teelt.

Yolo Wonder

Middelvroeg, grote vruchten, wat hoekig, vrij uniform. Resistent tegen mozaïekvirus. Door de wat latere vruchtbaarheid vooral geschikt voor de koude teelt.

Keystone Resistant Giant

Iets minder vroeg, grote zware vruchten van goed model, niet geheel uniform. Langer groenblijvend en minder droogtegevoelig. Resistent tegen mozaïekvirus. Door de wat latere vruchtbaarheid vooral geschikt voor de koude teelt.

Vinedale

Zeer vroeg; wat puntige, kleine vrucht. Zeer rijkdragend. Zeer gevoelig voor spint. Vooral geschikt voor de vroege stookteelt en voor een tussenteelt tussen een ander ras gedurende de eerste 10 à 12 weken bij een vroege stookteelt.

SCHERPE PAPRIKA (Spaanse peper)

Westlandse Lange Rode

Selectie uit Spaanse Lange Rode. Vruchten iets langer dan bij deze laatste.

Spaanse Lange Rode

Hangende vruchten ± 10-12 cm lang, aan de basis 2 à 3 cm in doorsnee. Helrode kleur.

PETERSELIE

(Petroselinum crispum (Mill.) Airy-Shaw, syn. P. sativum Hoffm.)

Snijpeterselie dient voor het kruiden van spijzen en bezit daarnaast waarde voor de opmaak van schotels.

A - Gewone Snij (Amsterdamse Snij)

Kan dikwijls gesneden worden. Goed voor de fabriek. Fors gewas met grote, gladde bladeren.

B - Fijngekrulde (Moskrul, Dwerg)

Vrij laag. Donkergroen, zeer fijn gekruld blad.

B - Fijngekrulde Donkergroene

PEULEN

PEULEN

(*Pisum sativum* L. var. *saccharatum* Ser.)

Verschillende erwtenrassen zijn gekenmerkt door de eigenschap, dat ze geen of weinig vlies ontwikkelen in hun peulen. Daardoor kunnen deze laatste, als zij onrijp geplukt worden, als groente worden gegeten.

Rassen, die niet geheel vrij van vlies zijn, dienen op tijd geplukt te worden.

B - Heraut

Overwegend tweepeuldig, peulen 8-9 cm lang, recht tot zwak gebogen. Indien op tijd geoogst wordt, is de consumptiekwaliteit goed. Zodra de peul iets ouder wordt, vormt ze een taaie perkamentlaag en kookt dan moeilijk gaar.

Het rijpe zaad is rond en geel. Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en vatbaar voor topvergeling.

Gevoeliger voor nachtvorst dan Record; bleek in de Venen echter minder gevoelig te zijn voor late vorst.

B - Morgenster - Geintr.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg.

Vrij fors gewas. Tamelijk tweepeuldig. Peulen matig gebogen met spitse top, 8-10 cm lang, lichtgroen. Consumptiekwaliteit ongeveer als van Heraut. Oogst vroeg, productief.

Het rijpe zaad is rond, geel.

Vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

B - Nebak — K.: Proeftuin „Hollandsch-Utrechtsch Veendistrict”, Amsterdam-Zuid. Kw.r.: 1958; wordt in de handel gebracht door de Enkhuizer Zaadhandel, N.V. Gebroeders Sluis en de N.V. A. Zwaan Jr., allen te Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van Vroege Peul met Hendrikspeul in 1943.

Lijkt veel op Record, de peulen zijn echter vliesloos. Een nadeel is het voorkomen van kleine blaadjes aan de stelen van de peul.

Het rijpe zaad is rond en geel. Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, zeer vatbaar voor topvergeling.

B - Record

Consumptiekwaliteit ongeveer gelijk aan die van Heraut. Minder mooie, kortere peulen dan Heraut. Vooral onder aan de plant vaak veel slecht uitgegroeide peulen.

Het rijpe zaad is rond en geel.

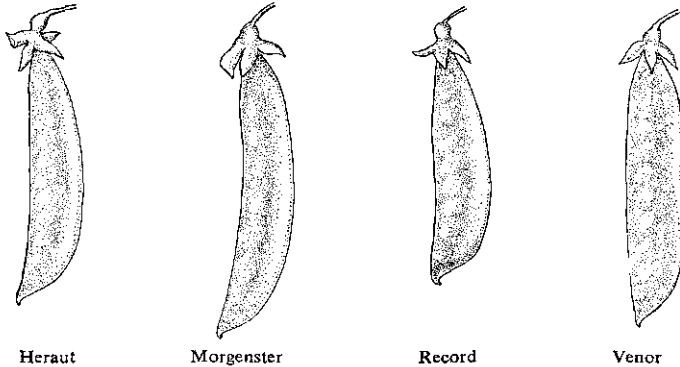
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, zeer vatbaar voor topvergeling.

B - Venor — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising van Norrland Express met Veense in 1951.

Lichtgroen gewas met lange, weinig vertakte stengels. Overwegend tweepeuldig. De peulen zijn recht, lichtgroen van kleur en hebben een stompe top.

Het rijpe zaad is rond en geel.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, vatbaar voor topvergeling.

B - Norli — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit de kruising Pumpeul met Norrland Express.

Normaal groen gewas met korte, weinig vertakte stengels. Vrij vroeg. Overwegend tweepeuldig. De peulen zijn zwak tot matig gebogen, 8-9 cm lang; dienen op tijd te worden geplukt.

Het rijpe zaad is rond en geel.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, vatbaar voor topvergeling.

O - Lentebode

De consumptiekwaliteit is beter dan van Record, de peulen worden minder snel vliezig. Is door éénpeuligheid niet erg productief en vraagt om dezelfde reden meer plukwerk dan Record.

Tamelijk weinig vertakt, lichtgroen gewas. Overwegend éénpeuldig. Peulen recht met wigvormige spitse top, ± 8 cm lang, zeer lichtgroen.

Oogst vroeg.

Het rijpe zaad is matig groot, ovaalrond, glad, crème-geel.

Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, zeer vatbaar voor topvergeling.

PLUKSLA

(*Lactuca sativa* L. var. *acephala* Alef.)

Daar de stengel gemiddeld pas 3 maanden na het zaaien gaat doorschieten, wordt de pluksla ook vaak gesneden (de eerste maal ± 50 dagen na het zaaien). De planten lopen daarna opnieuw uit en leveren na ± 25 dagen een tweede snede.

A - Australische Gele

Wit zaad. Blad geel, niet roodgetint, iets gekruld.

B - Amerikaanse Roodrand

Wit zaad. Blad roodgetint, iets gekruld.

Vanwege de rode kleur bij teelt in de vollegrond hoofdzakelijk voor stoofsla. De rode tint verdwijnt namelijk door het koken.

POSTELEIN-PREI

POSTELEIN

(*Portulaca oleracea* L.)

Postelein vraagt voor zijn ontwikkeling veel warmte en vocht, en wordt daarom onder warm of koud glas gezaaid. Vanaf mei kan ook in de vollegrond gezaaid worden. De plantjes zijn zeer saprijk en broos, zodat zij zich niet voor lang vervoer of voor export lenen.

Men onderscheidt de groene postelein en de gele postelein. De groene wordt het meest gebruikt, daar deze sterker is dan de gele. De gele gaat bij nat weer spoedig tot rotting over.

Postelein wordt zowel voor vers gebruik als voor conserveren en voor de weck geteeld.

Al naar met grove of fijne postelein wenst, zaait men dun of dik.

A - Groene Postelein

Groot, dofgroen blad. Goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden. Het meest geteelde ras.

B - Gele Postelein

Glanzend, geelgroen blad. Mals, maar zwakker dan de groene. Bij nat weer gemakkelijk rottend.

B - Breedblad gele

Stengel grover en forser, bladeren iets kleiner, maar breder dan die van de groene postelein. Sterker dan gele, volgens mededelingen uit de praktijk minstens even sterk als de groene. Wordt op Walcheren zowel in de vollegrond als onder glas geteeld.

PREI

(*Allium porrum* L.)

Naar de tijd van oogsten worden de preirassen ingedeeld in herfst- en winterprei.

Herfstprei wordt in de nazomer en herfst geoogst en is niet winterhard. De echte herfststrassen worden zwaar tot zeer zwaar en zijn het mooiste van vorm, zie de figuren 1 en 2.

Winterprei wordt na de winter geoogst, en moet dus vóór alles goed winterhard zijn. Grote winterhardheid en een zeer zware stam zijn tot nu toe niet in één ras gecombineerd. De winterpreirassen zijn dan ook minder zwaar dan de herfststrassen. Daardoor is winterprei niet geschikt om reeds in de herfst te worden geoogst.

HERFSTPREI

Door de beoordelingscommissie voor de in 1961-1962 genomen praktijkproeven is de herfstprei ingedeeld in selecties met een vrij korte tot matig lange stam, en in selecties met een lange stam.

Herfstpreiselecties met een vrij korte tot matig lange stam

Produktief tot zeer produktief, doch niet winterhard. Oogsten na de winter daarom riskant.

Blad grijsgroen, breed en dik. Stam dik tot zeer dik en vrij kort tot matig lang; op één uitzondering na met een weinig tot matig ontwikkelde knobbel (fig. 1 en 2).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Herfstreus Olifant	N.V. Nuanhem's Zaden, Haelen (L.)
Excelsior	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Late Herfstreuzen sel. Pannevis	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Olifant	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Argenta (vroeger Witte Zuil)	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Herfstreus	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Goliath	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

De laatstgenoemde selectie valt op door een vrij lange en dikke stam, afwezigheid van knobbel en hoge opbrengst, vgl. fig. 1.

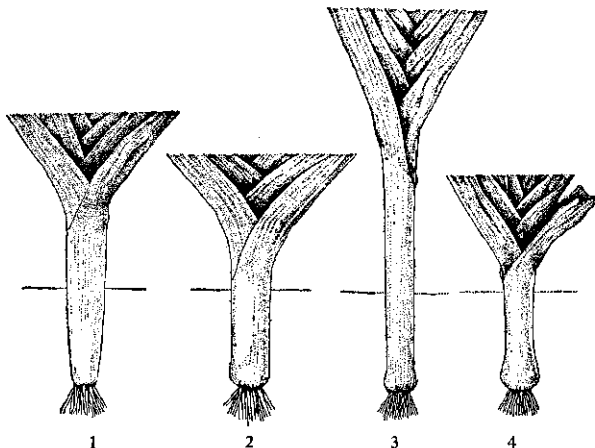
Herfstpreiselecties met een lange stam

Produktief, maar niet winterhard.

Blad groen, breed. Stam dik en lang, met een matig ontwikkelde knobbel.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Helvetia (vroeger Zwitserse Reuzen)	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vrecken's Zaden, Dordrecht

1 = Herfstreus zonder knobbel 2 = Iets knobbelige Herfstreus
3 = Helvetia 4 = Winterreus

PREI-RAAPSTELLEN

WINTERPREI

Productie niet zo hoog als van herfstprei, waartegenover grote winterhardheid staat.

Niet geschikt om reeds in de herfst te worden geoogst.

Blad donkergrijsgroen, niet al te breed. Stam matig dik, kort met een uitgesproken knobbel (fig. 4).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Winterreus Siegfried	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)
Winterreuzen	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Luikse Winter Siegfried	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
Winterreuzen	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Winterreus	} N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en
Eskimo Winterreus	} Vreeken's Zaden, Dordrecht
	} N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
	„West-Friesland“, Wijdenes

RAAPSTELLEN

Raapstelen zijn de jonge bladeren en bladstelen van consumptierapen of van Chinese kool. De eerste zijn groen, de laatste geel, althans voor zover afkomstig van de rassen Pé-Tsai en Wong-Bok. Van het ras Cantonner Witkrop zijn ze bleekgroen. Verder is de bladgroente *Namenia* in de handel. Dit is een vertegenwoordiger van *Brassica rapa*, die, dik gezaaid, raapstelen levert en dun gezaaid, na uitdunning, planten geeft, die ongeveer de grootte krijgen van een krulandijvieplant.

Alle rassen van raapstelen hebben vaak ernstig te lijden van aardvlooien. Men bestrijde deze derhalve tijdig.

Raapstelen worden vrijwel uitsluitend onder glas geteeld, als tussenteelt of als voortteelt. De afzet op de binnenlandse markt is beperkt. Ze worden alleen gevraagd in perioden van schaarste aan verse groenten.

Voor de binnenlandse markt moet het produkt fijn en mals zijn, hetgeen men bereikt door dik te zaaien.

A - Bladgroente *Namenia* — Geintr.: N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht. 1937-1938.

Geschikt voor het telen van raapstelen in het voorjaar, door betrekkelijk dik te zaaien. Echter niet te dik zaaien, daar men dan weinig gewicht krijgt en het gewas spoedig gaat rotten. Blad ingesneden.

Een selectie met minder diep ingesneden bladeren is als Verbeterde *Namenia* in de handel.

A - Gewone Groene

Bladeren en bladstelen van de consumptieraap. Deze zijn groen van kleur en enigszins behaard. Vaak wordt het consumptieraapras Platte Mei voor Gewone Groene raapstelen geleverd.

O - Gele Malse

Jonge bladeren en bladstelen van Chinese kool. Kleur geelgroen of bleekgroen. Op vochtige gronden spoedig last van gele lobbladeren. Voor particulieren, die op gele, malse blaadjes prijs stellen.

RABARBER

(*Rheum rhabarbarum* L. en *Rheum rhaponticum* L.)

Rabarber kan worden vermenigvuldigd door middel van zaad of door middel van het scheuren van de moederplant. Daar de rassen niet zaadvast zijn, geeft men de voorkeur aan scheuren. Men kan een moederplant daartoe in herfst of voorjaar in zoveel delen opsplitsen als er „neuzen” aanwezig zijn. Men neme hiertoe *virusvrije* planten, dat zijn planten waarvan de bladeren in het voorafgaande voorjaar geen lichtgroene, later bruine vlekken of gaten vertoonden. Proeven, genomen door het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek, toonden duidelijk aan, dat deze ziekte de opbrengst sterk kan verlagen en het is bekend dat scheurlingen van zieke planten weer ziek zijn. Het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen tracht een virusvrij sortiment op te bouwen.

Rassen die veel lange, dikke, rode stelen geven en niet spoedig zaadstengels vormen genieten de voorkeur. De teler wenst bovendien vroege rassen omdat de rabarberprijzen in de loop van het oogstseizoen regelmatig dalen.

ZEER VROEG

A - Timperley Early — Geïntr.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen in 1953.

Een zeer vroeg ras van Engelse herkomst.

Stelen lang, dik, niet goetvormig en ongeveer voor de helft rood; de achterzijde van de stelen is zwak geribd. De belangstelling voor dit ras neemt toe, daar het zeer vroege produkt goed wordt betaald.

De jonge pollens rotten na het planten soms in, daarom wordt aangeraden de wortels na het scheuren even te laten indrogen.

VROEG

B - Victoria (Queen Victoria)

Vroeg, schiet meestal door.

Stelen groen, beneden karmijnrood, inwendig groen, middelmatig dik en vrij lang.

MATIG VROEG

A - Holsteiner Bloed - Geïntr.: Fa. E. L. Meyn, Uetersen-Lohe (Holstein), Duitsland, vóór 1938.

Dit matig vroege en zeer produktieve Duitse ras geeft na koken een produkt met een goede smaak en een fraaie rode kleur.

Stelen lang, vrij dik, iets goetvormig, geheel donkerrood met zwak geribde achterzijde. Een nadeel van de stelen is dat ze aan de voet

RABARBER-RADIJS

wat krom zijn gegroeid. Dit wordt veroorzaakt door de spreidende groeiwijze van de plant. Bij regelmatig oogsten heeft men er minder last van. Weinig neiging tot het vormen van zaadstengels.

A - Paragon

Behalve voor gewone consumptie zeer geschikt voor jambereiding. Is bij forcering wel vroeg maar geeft dan vaak dunne stengels.

Stelen recht, vrij dun, gootvormig, met een scherpe, opstaande rand, niet zeer lang; uitwendig groen met karmijnrood, inwendig vrijwel groen; van goede kwaliteit. Vormt vrijwel geen zaadstengels. Tijdens het oogsten worden nog niet uitgegroeide jonge stelen soms losgetrokken.

Is matig vroeg. Kan buiten vervroegd worden.

B - Champagne Rood

Dit ras is iets vroeger dan Paragon en kan goed getrokken worden. Stelen vrij dun, zeer zwak gootvormig tot vrijwel vlak, aan de achterzijde duidelijk geribd, niet zeer lang. Uitwendig aan de stengeltop groen, naar beneden toe helderrood wordend, inwendig rood; van zeer goede kwaliteit. Vormt soms wel enige zaadstengels.

Wordt aangetroffen in Kennemerland, maar de belangstelling voor dit ras neemt ook in andere streken toe.

LAAT

A - Goliath

Voor directe consumptie en conservering.

In kg-opbrengst hoger dan Paragon.

Stelen zeer dik; sterk gootvormig met brede rand; uitwendig groen met karmijnrood, inwendig groen, scherp zuur door een betrekkelijk laag kalkgehalte. Vormt meestal enige zaadstengels. Is laat. Toch zeer goed bruikbaar voor forcering, omdat de stelen dan roder worden dan in de vollegrond en bovendien aanmerkelijk dikker zijn dan die van Paragon.

RADIJS

(*Raphanus sativus* L. var. *radicula* Pers.)

Radijs is een typisch voorjaarsgewas. De aanvoer is vrijwel volledig beperkt tot de periode maart-juni; meer dan 80 % van de radijs wordt aangevoerd in april en mei. De vroegste radijs wordt onder glas geteeld. Het platglas wordt hierbij steeds meer vervangen door staandglas. Het totale areaal onder glas bedroeg in 1962 bijvoorbeeld 65 ha, waarvan 60 ha staandglas.

Na de aanvoer van de glastradijs volgt die van de vollegrondsradijs. Jaarlijks wordt voor een bedrag van 2 tot 3 miljoen gulden aan radijs geveild. De voornaamste teeltcentra zijn het eiland IJsselmonde, het Westland en het gebied rondom Amsterdam.

Bij de rassenkeuze speelt naast de *vroegheid de hoeveelheid loof* een rol. Het loof moet niet te zwaar zijn, maar zwaar genoeg om het bossen van de radijs mogelijk te maken. De hoeveelheid loof is niet alleen afhankelijk van het ras, maar ook van de groeiomstandigheden. In de meeste gevallen komt men het best uit met selecties, die middelzwaar loof bezitten. Onder omstandigheden, die een extreem gunstige

invloed op de loofgroei uitoefenen (bijv. glas op veengrond) geeft men soms de voorkeur aan selecties met wat minder loof.

Verder is de *gevoeligheid voor het voosworden* van groot belang. Bij radijs die in maart en begin april wordt geogst, heeft men er niet veel last van, daar deze radijs in de regel reeds in een jong stadium wordt geogst. Bovendien is de temperatuur in deze tijd meestal nog laag genoeg om het voos worden langzaam te doen verlopen. Voor deze vroeg geogste radijs is snelle groei van meer belang dan grote resistentie tegen voosheid. Maar bij radijs, die eind april-mei wordt geogst, treedt voosheid zeer gemakkelijk op; ook nog tijdens het vervoer of tijdens het verblijf in de groentewinkel. Daarom is hiervoor resistentie tegen voosheid van meer belang dan snelle groei. Sinds de N.V. A. R. Zwaan de Cherry Belle heeft gekweekt, is het niet meer nodig dat men in de grote steden eind april-mei zoveel voze radijs ontmoet, want dit ras kan een royale grootte bereiken en dan ook nog worden vervoerd zonder voos te worden.

Verder zijn een goede vorm en een goede kleur factoren die op de rassenkeuze van invloed zijn. De selecties van het ras Ronde Helderrode en Cherry Belle, die een fris helderrode kleur hebben, hebben de selecties van Ronde Scharlakenrode met een meer paarsrode kleur thans vrijwel helemaal verdrongen.

Van deze Rassenlijst voor Groentegewassen verschijnt volgend jaar weer een nieuwe druk.

De Rassenlijst voor Fruitgewassen verschijnt om de 2 à 3 jaar.

U kunt u op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen is voldoende.

RADIJS

VROEGE RADIJS

A - Ronde Helderrode

Dit ras wordt thans voor de teelt onder glas en voor de vroege vollegrondsteelt het meest gebruikt. Loof flink of matig lang; knol bolvormig; kleur krachtig helderrood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1964-1965

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Geschikt voor		vroegheid ¹⁾	hoeveelheid loof ²⁾
		glasteelt	vroege vollegrond		
Ronde Rode Broei	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk		+	3,2	3,5
Ronde Rode Broei	N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster	+		3,1	3,3
Huizer's Triplo	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	+	+	3,2	3,4
Rode Globe ³⁾	N.V. Wed. P. de Jongh, Fa. Koning en Vlieger, Goes		+	3,4	3,4
Saxa Broei ³⁾	N.V. Wed. P. de Jongh, Fa. Koning en Vlieger, Goes		+	3,0	2,9
Ronde Rode Nunhem's Robijn	Coöp. L.T.B., Alkmaar N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)	+	+	3,1	3,2
Neoro	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+	+	3,8	4,5
Roem van Zwijndrecht	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+	3,4	3,2
Saxa A	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+	3,0	2,8
Ronde Rode Saxa	N.V. Jos Reijers, Zwijndrecht	+		2,8	2,8
Ronde Helderrode Broei	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	+	+	3,1	3,1
Ronde Rode	A. Vogelaar, Poeldijk	+	+	3,1	3,5
Ronde Rode	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen		+	3,9	3,3
Nr. 6205	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	+		3,4	3,4
Saxa	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	+	+	3,0	2,7
Helro	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	3,7	3,4
		+	+	4,0	4,1

¹⁾ 1 = laat, 5 = vroege. ²⁾ 1 = weinig, 5 = veel. ³⁾ Overgangstype naar Ronde Scharlakenrode.

A - Cherry Belle — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. K.w.r. 1951

Bijzonder geschikt voor het leveren van een radijs, die na de oogst nog vervoer kan verdragen zonder voos te worden. Niet voor vroege glasteelt.

Loof matig lang; knol bolvormig; kleur helder scharlakenrood, soms met iets rose. Zeer resistent tegen voosheid en barsten.

B - Roodkopje

In dit ras vindt men een grote mate van voosheid-resistentie. Loof matig tot fors. Knol bol- tot soms iets hoog bolvormig; kleur wit met klein rood kopje.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1964-1965

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Vroegheid ¹⁾	Hoeveelheid loof ²⁾
Ronde Groot Witpunt ³⁾	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	3,5	3,7

¹⁾ 1 = laat, 5 = vroeg. ²⁾ 1 = weinig, 5 = veel. ³⁾ Aanbevolen voor teelt onder glas en voor vroege vollegrondsteelt.

O - Ronde Rode Klein Witpunt

Dit ras wordt weinig meer geteeld. Het wordt vrijwel alleen voor vroege vollegrondsteelt gebruikt. Loof kort tot vrij lang. Knol bolvormig, soms iets afgeplat; kleur rood met kleine witte punt. Speciaal bij selecties van dit ras is de kleurverbetering opvallend. De aanbevolen selecties hebben thans in tegenstelling met de vroegere een fris helderrode kleur.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1964-1965

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Vroegheid ¹⁾	Hoeveelheid loof ²⁾
Klein Witpunt ³⁾	N.V. Wed. P. de Jongh, Fa. Koning & Vlieger, Goes	3,0	2,2
Gaudry	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	2,6	2,5
Ronde Rode Klein Witpunt	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	3,1	3,4
Ronde Helderrode Klein Witpunt	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	2,9	2,4
Démasqué	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	3,3	3,0
Nr. 1	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg	2,7	2,9

¹⁾ 1 = laat, 5 = vroeg. ²⁾ 1 = weinig, 5 = veel. ³⁾ Ook aanbevolen voor teelt onder glas.

O - Ronde Rode Groot Witpunt (Halfrood-Halfwit)

De betekenis van dit ras is de laatste jaren sterk afgenomen. Wordt voor de teelt onder glas vrijwel niet gebruikt. Vele tuinders zijn overgegaan op Ronde Helderrode. Loof tamelijk kort tot vrij lang. De knollen zijn bolvormig, soms iets afgeplat bolvormig; het bovenste deel is paarsrood, het onderste deel wit.

De vermelde selecties zijn aanbevolen voor de vroege vollegrondsteelt.

RADIJS-RODEKOOL

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1964-1965

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Vroegheid ¹⁾	Hoeveelheid loof ²⁾
Groot Witpunt Broei	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	3,4	3,7
Halfrood-Halfwit	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	3,4	3,8
Ronde Rode Groot Witpunt	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	2,4	2,5

¹⁾ 1 = laat, 5 = vroeg. ²⁾ 1 = weinig, 5 = veel.

O - Ronde Scharlakenrode

Dit vroege ras is thans vrijwel helemaal verdrongen door Ronde Helderrode. Loof flink, matig lang of extra kort; knol bolvormig of afgeplat bolvormig; kleur overwegend rood met paars er in.

ZOMERRADIJS

Zomerradijs wordt in Nederland zeer weinig geteeld. Voor deze teelt komen in aanmerking vroege radijsselecties met een grote mate van voosheidresistentie, zoals Cherry Belle en sommige witpuntselecties. Daarnaast kunnen rassen uit de groep van de zgn. Reuzen geteeld worden. Deze langzaam groeiende rassen vormen een grote ronde knol welke niet gauw voos wordt. Scarlet Champion en Komeet zijn twee vertegenwoordigers uit deze groep.

A - Scarlet Champion — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1951.

Loof fors; knol groot, bolvorming; kleur helderrood. Wordt niet spoedig voos.

A - Komeet — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg

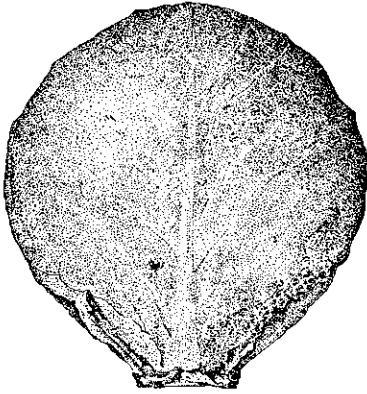
Loof tamelijk fors; knol tamelijk groot, bolvormig; kleur helder rood. Wordt niet spoedig voos.

RODEKOOL

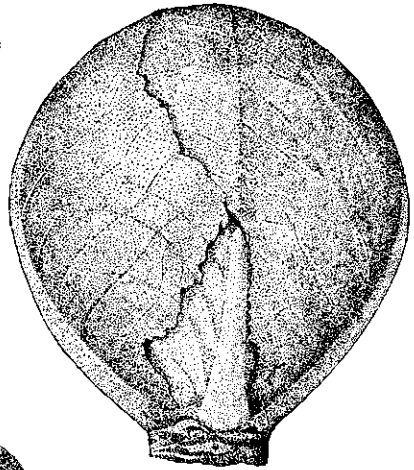
(*Brassica oleracea* L. var. *rubra* DC.)

Rodekool is een artikel dat het hele jaar door op de veilingen wordt aangevoerd. Het grootste deel van de aanvoer wordt ingenomen door bewaarrode, waarvan ongeveer 700 ha wordt geteeld. Het hiervoor gebruikte ras is Langedijker Bewaarrode. Van vroege rode en herfstrode worden jaarlijks elk een 200 ha geteeld. Langedijker Vroege Rode en Langedijker Herfstrode zijn de voor deze teelten aangewezen rassen. Voor de bewaarrode is Noord-Holland het typische centrum. Vroege rode en herfstrode worden over het hele land verspreid geteeld.

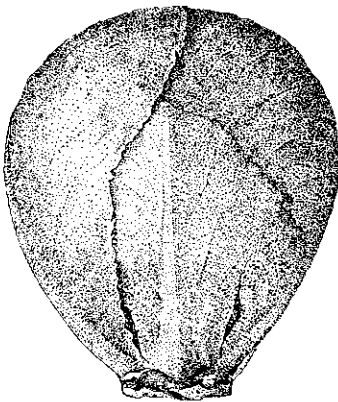
RODEKOOL

Langedijker Vroege Rode

Langedijker Herfstrode

Langedijker Bewaarrode

RODEKOOL

Vroeg

A - Langedijker Vroege Rode

Tussen de aanbevolen selecties komen geringe vroegheidsverschillen voor. Het verschil in vroegheid tussen de vroegste en de laatste selecties bedraagt doorgaans niet meer dan 7 tot 10 dagen.

Zaai: vroeg in de herfst of in februari, onder glas. Oogst: begin juli tot half augustus.

Gewicht: 2,0-2,5 kg.

Stronk kort. Blad rood met enigszins groene tint, rond, kort gesteeld. Kool rond tot hoogrond, paarsrood van kleur. Blad en kool zijn met een dikke waslaag bedekt.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956 ¹⁾

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Vroegheid ²⁾
Langedijker Vroege	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen	5
Langedijker Allervroegste	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3
Langedijker Vroege	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3
Langedijker Allervroegste	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	4
Langedijker Vroege	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3
Langedijker Allervroegste	„West-Friesland”, Wijdenes	3
Extra Vroege Langedijker	Fa. Jan Wit en Zn., Broek op Langedijk	3
Extra Vroege Langedijker	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	4
Langedijker Vroege	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3

¹⁾ De aanbevolen selecties van de praktijkproeven 1964-1965 worden na afloop van deze proeven in de vakpers bekend gemaakt.

²⁾ 1 = laat, 5 = vroeg.

Herfst

A - Langedijker Herfstrode

De aanbevolen selecties vertonen geen grote verschillen in vroegheid en opbrengst.

Zaai: februari-maart. Oogst: september en oktober.

Gewicht: 2,5—4,0 kg.

Stronk matig lang. Veel en groot blad met dunne waslaag. Kool groot, rond tot hoogrond, donkerrood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1957 ¹⁾

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Langedijker Herfstrode	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Langedijker Herfstrode	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Langedijker Herfstrode	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
Langedijker Herfstrode	„West-Friesland”, Wijdenes

¹⁾ De aanbevolen selecties van de praktijkproeven 1964-1965 worden na afloop van deze proeven in de vakpers bekend gemaakt.

Bewaarkool

A - Langedijker Bewaarrode

Ras met zeer goede bewaareigenschappen.

Zaai: februari—eerste helft maart. Oogst: eind oktober.

Gewicht: 2,0—3,0 kg.

Stronk lang tot vrij lang. Groot tot matig groot, gesteeld blad, bij sommige selecties met gekartelde en geplooidde rand. Kool rond tot omgekeerd eirond, donkerrood.

De aanbevolen selecties zijn goed bewaarbaar, productief, goed van kleur, en vertonen onderling geen belangrijke verschillen. Aan het eind van de bewaarperiode kan 50 tot 60 % van de kolen, die opgelegd worden nog over zijn.

Op zwaardere gronden kunnen de taaie typen vooral onder minder gunstige groeiomstandigheden wel eens iets in opbrengst achter blijven bij de iets gragere.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1958 ¹⁾

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Orig. Langedijker Bewaar „Roem van Warmenhuizen“	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Langedijker Bewaar No. 58	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Bewaar „Marktwonder“	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Orig. Langedijker Bewaar Gouden Oogst Rode Bewaar	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Langedijker Bewaar, extra taaï	F. Dalstra, Luttelegeest (N.O.P.)
Langedijker Late Bewaar	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

¹⁾ De aanbevolen selecties van de praktijkproeven 1964-1965 worden na afloop van deze proeven in de vakpers bekend gemaakt.

SAVOOIEKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *sabauda* (L.) Schulz)

Er komen van savoieekool zowel gele als groene rassen voor.

De gele zijn min of meer geelgroen van kleur en vormen een vaste ronde kool. De betekenis ervan is de laatste jaren sterk afgenomen. Het areaal met vroege gele is ruim 100 ha groot, de oppervlakte met herfstgele en bewaar gele bedraagt in totaal bijna 300 ha. Langedijker Vroege Gele, Langedijker Herfstgele en Langedijker Bewaar gele zijn de meest geteelde rassen.

Met groene savoieekool wordt jaarlijks 500 tot 700 ha geteeld. Dit produkt is aantrekkelijker en smakelijker dan gele savoieekool en wordt daardoor vaak gemakkelijker afgezet.

Voor de teelt van vroege groene savoieekool is keuze mogelijk uit verschillende rassen, zoals Vroege Groene Spitse, Fitis, Advent en Vroege Putjes. Deze rassen verschillen o.a. in vroegheid, produktiviteit en vorm van de kool. Voor de herfstteelt zijn Herfstgroene (type Novum), Hammer en verschillende putjesrassen geschikt.

Twee nieuwe rassen zijn Groenland en Ostara. Beide rassen zijn geschikt voor herfstteelt en lijken kwalitatief beter dan Hammer. Ostara is tevens geschikt voor vroege winterteelt. Voor de winterteelt is verder het ras Winterkoning te gebruiken.

SAVOOIEKOOL

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Planttijd	Oogsttijd	Aanbevolen rassen
Groene savoiekoool				
vroegte teelt (blz. 128)	sept. of of febr.	mrt.-april	half juni- half juli	A - Vroege Groene Spitse
	sept. of of febr.	mrt.-april	juni	B - Fitis
	sept. of of febr.	mrt.-april	juni	B - Advent
	februari- maart	eind mrt.- mei	juli-aug.	B - Vroege Putjes
	februari- maart	eind mrt.- mei	juli-aug.	B - Herfstgroene
herfstteelt (blz. 130)	half-eind mei	eind juni- half juli	september- oktober	A - Herfstgroene
	half-eind mei	eind juni- half juli	half okt.- december	A - Hammer
	half-eind mei	eind juni- half juli	half okt.- december	A - Groenland
	half-eind mei	eind juni- half juli	november december	A - Ostara
	mei- half juni	eind juni- eind juli	half okt.- december	B - Late Putjes
	mei- half juni	eind juni- half juli	half okt.- december	B - Bredase Putjes
	half mei- half juni	eind juni- half juli	september- oktober	B - Vroege Putjes
wintersteelt (blz. 133)	half mei- half juni	eind juni- half juli	eind dec.- februari	B - Winterkoning
	begin juni	juli	half dec.- half jan.	B - Ostara
Gele savoiekoool				
vroegte teelt (blz. 133)	begin februari	april	juli	A - Langedijker Vroege Gele
herfststeelt (blz. 134)	begin maart	eind mei- begin juni	september- oktober	A - Langedijker Herfstgele
late teelt (blz. 134)	april	juni	half okt.- half nov.	A - Langedijker Bewaargele

GROENE SAVOOIEKOOL

Vroeg

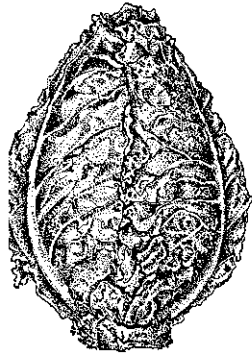
A - Vroege Groene Spitse

Zeer vroeg ras.

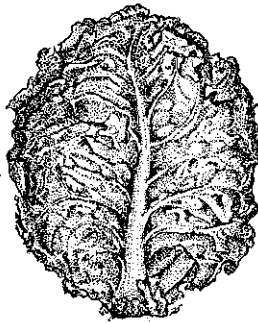
Zaai: september of februari. Oogst: half juni-half juli.

Gewicht: 0,75-1,5 kg.

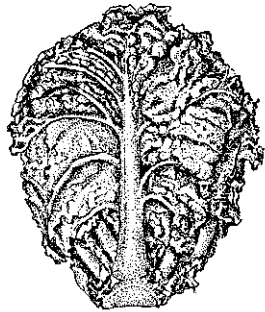
Weinig, vrij grof gebobbeld grijsgroen omblad. Kool spits tot stomp-spits, weinig gebobbeld.

Vroege Groene Spitse

Fitis

Advent

Vroege Groene Spitse (vervolg)

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Ingezonden door

Vroege Groene Spitse
Spitse Vroege Groene

N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)

B - Fitis (Zeer Vroege Groene)

Dit is het vroegste ras in deze groep. De produktiviteit is redelijk. Een bezwaar is echter, dat de oogstrijpe kool spoedig barst, reden waarom een spreiding van de aanvoer niet mogelijk is. De betekenis van dit ras is hierdoor beperkt.

Zaai: september of februari. Oogst: juni.

Gewicht: 0,50-1,00 kg.

Zeer weinig, grof gebobbeld groen omblad. Kool rond tot hoogronde, zeer weinig gebobbeld.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Ingezonden door

Fitis

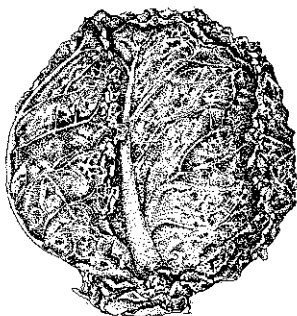
N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

B - Advent

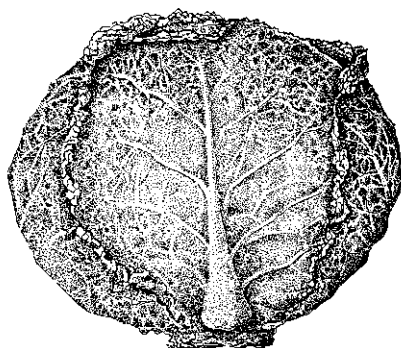
Dit ras wordt wel gebruikt voor winterteelt. Het wordt dan voor de winter buiten uitgeplant. Deze teeltwijze wordt slechts op enkele plaatsen toegepast. Andere rassen zijn hiervoor niet geschikt omdat ze onvoldoende winterhard zijn of na een zachte winter meestal gaan schieten.

De aanbevolen selectie van dit ras is niet in de winterteelt beproefd. Voor de normale vroege teelt waarin ze werd beproefd bleek deze

SAVOOIEKOOL

Herfstgroene (type Novum)

Hammer

Advent (vervolg)

selectie evenwel ook goed te voldoen. De oogst valt dan in juni.

Gewicht 0,50-1,5 kg.

Weinig, grof gebobbeld, vrij donkergroen omblad. Kool rond tot iets hoogronde, zeer weinig gebobbeld.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Ingezonden door

Algo

N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

B - Vroege Putjes

Voor beschrijving zie blz. 133.

B - Herfstgroene (type Novum)

Soms wordt dit ras voor aanvoer in de zomermaanden in weeuwenteelt of vroeg in het voorjaar uitgezaaid.

Voor beschrijving zie hieronder.

Herfst

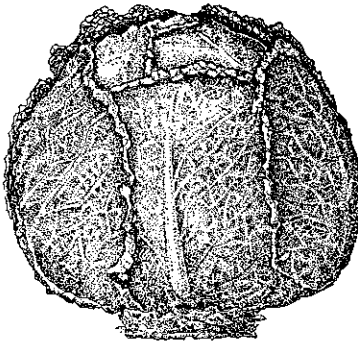
A - Herfstgroene (type Novum)

Geschikt voor vroege herfstteelt; wordt ook voor de vroege teelt gebruikt.

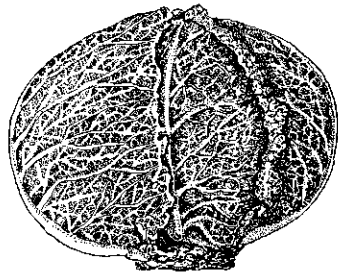
Voor vroege teelt zaaien in februari of maart; oogst: juli-augustus. Voor herfstteelt in de tweede helft van mei zaaien; oogst september-oktober.

Gewicht: 1,0-1,5 kg.

Blad sterk en grof gebobbeld, donkergroen. Kool vrijwel rond, vrij vast, groen, matig gebobbeld, aantrekkelijk van uiterlijk.

Groenland

Winterkoning

Herfstgroene (vervolg)

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Herfstgroene (type Novum) Groenetto Novum	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

A - Hammer

Goed herfstras, waarvan de onrijpe kool behoorlijk bestand is tegen ongunstig herfstweer. Is enige weken later dan Herfstgroene (type Novum). Geschikt voor drogen.

Zaai: 2e helft mei. Oogst: half oktober-december.

Gewicht: 1,5-2,0 kg.

Vrij veel buitenblad, matig sterk en vrij fijn gebobbeld, grijsgroen. Kool enigszins platrond, vrij vast, lichtgroen tot groen, vrij glad.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Herfstgroene Record Hammer Hammer	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)

A - Groenland — K.: Gebr. Broersen, Tuitjenhorn. Kw.r.: 1963.

Herfstras dat voor dezelfde teelten in aanmerking komt als Hammer en zich hiervan in gunstige zin onderscheidt door het sterker gebobbeld donkerder groene blad en de bolvormige tot iets afgeplatte kool, die evenwel niet zo zwaar wordt.

Zaai: 2e helft mei. Oogst: half oktober-half december.

Gewicht: 1,0-1,5 kg.

SAVOOIEKOOL

Vrij veel buitenblad sterk en vrij fijn gebobbeld, donkergroen. Kool overwegend rond, vrij vast, groen, matig gebobbeld.
Dit ras is aanbevolen in de praktijkproeven 1960-1961.

A - Ostara — K.: „West-Friesland”, Wijdenes.

Geschikt voor de late herfstteelt. Is in tegenstelling met voorgaande rassen tevens geschikt voor de vroege wintersteelt daar het enige vorst vrij goed verdraagt.

Zaai: 2e helft mei. Oogst: november-begin januari.

Gewicht: 1,0-1,5 kg.

Vrij veel buitenblad, sterk en vrij fijn gebobbeld, grijsgroen. Kool iets platrond tot rond, vrij vast, groen, matig gebobbeld.

Aanbevolen in de praktijkproeven 1960-1961.

B - Late Putjes

Laat herfstras, dat in onrijp stadium enige nachtvorst verdraagt.

Zaai: mei-1e helft juni. Oogst: 3-3½ maand na uitplanten.

Gewicht: 1,5-2,0 kg.

Stronk matig lang. Vrij veel buitenblad, groen tot donkergroen, matig sterk en vrij grof gebobbeld. Kool met putje, rond tot hoogrond, matig gebobbeld, matig vast, groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Zwijndrechtse Putjes	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord
Zwindra	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Putjes Donkergroene	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Groene Putjes	„West-Friesland”, Wijdenes
Late Groene Putjes	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Bredase Putjes

Verdraagt in onrijp stadium enige nachtvorst. De betekenis van dit ras neemt de laatste jaren af. Doorgaans geeft men de voorkeur aan Late Putjes die iets donkergroener omblad hebben.

Zaai: mei-1e helft juni. Oogst: 3-3½ maand na uitplanten.

Gewicht: 1,5-2,0 kg.

Stronk vrij kort. Veel buitenblad, sterk afstaand, vormt daardoor enigszins een rozet, lichtgroen tot groen, matig sterk en matig grof gebobbeld. Kool met putje, platrond, matig gebobbeld, matig vast, lichtgroen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Bredase Putjes	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord
Groene Bredase Putjes	N.V. Gebr. v. Namen, Dordrecht

B - Vroege Putjes

Een ras met korte groeiperiode, geschikt voor vroege teelt en herfst-teelt.

Zaai: februari-1e helft juni. Oogst: ongeveer 2½ maand na uitplanten (ongeveer even vroeg als Herfstgroene type Novum).

Gewicht: 0,75-1,50 kg.

Stronk kort. Weinig buitenblad, groen tot donkergroen, vrij sterk en vrij grof gebobbeld. Kool met putje, vrijwel rond, matig gebobbeld, vrij vast, groen.

Aanbevolen selectie praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Ingezonden door

Groene Putjes

N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

WINTER**B - Winterkoning**

Het meest winterharde groene savooiekoolras. Langzaam groeiend ras dat vrij vroeg geplant moet worden om een maximale opbrengst te geven.

Zaai: 2e helft mei-1e helft juni. Oogst: eind december-februari.

Gewicht: 1,0-1,5 kg.

Veel buitenblad, vrij sterk en zeer fijn gebobbeld, grijsgroen, met sterke wasbedekking. Kool iets platrond, matig vast, vrij sterk gebobbeld.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Ingezonden door

Winterkoning
Winterkoning „Wigro”
Winterkoning stam A
Winterkoning late

N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

B - Ostara — K.: „West-Friesland”, Wijdenes.

Geschikt voor vroege winterteelt. In de praktijkproeven 1960-1961 voor dit doel aanbevolen. Voor beschrijving zie blz. 132.

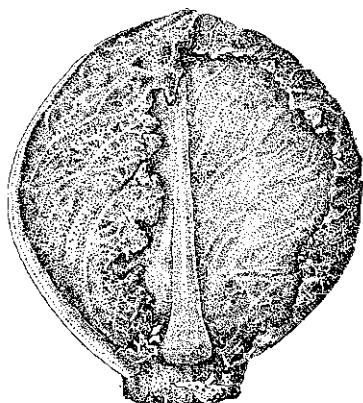
GELE SAVOOIEKOOL**Vroeg****A - Langedijker Vroege Gele**

Het vroegste gele ras. Zeer produktief.

Zaai: begin februari. Oogst: juli. Gewicht: 1,5-2,0 kg.

Stronk kort. Blad opgericht, komvormig, weinig en matig fijn gebobbeld, geelgroen. Kool vast, matig groot, rond tot hoogrond.

SAVOOIEKOOL-SCHORSENEER

Langedijker Gele Bewaar

Herfst

A - Langedijker Herfstgele

Algemeen geteeld herfststras. Sommige selecties hebben een groene of grijsgroene bladkleur.

Zaai: begin maart. Oogst: september-oktober. Gewicht: 2,0-3,0 kg. Stronk kort. Veel en groot buitenblad, zwak en vrij fijn gebobbeld, geelgroen tot groen van kleur. Kool vast, rond tot hoogronde, groot.

Bewaarkool

A - Langedijker Bewaar gele

Goed bewaararras.

Zaai: april. Oogst: half oktober-half november. Gewicht: 2,0-3,0 kg. Stronk lang. Veel buitenblad, zwak en matig grof gebobbeld, geelgroen tot grijsgroen. Kool rond of omgekeerd eivormig, zeer vast, geelgroen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961

Aangeduid door
selectiebedrijf als

Ingezonden door

Langedijker Gele Bewaar Groen type
Langedijker Gele Bewaar
Langedijker Gele Bewaar Orion
Langedijker Gele Bewaar

N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Fa. De Groot en Slot, Broek op Langedijk
N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

SCHORSENEER

(*Scorzonera hispanica* L.)

Jaarlijks wordt in Nederland circa 150 ha schorseneren geteeld. De omvang van deze teelt neemt geleidelijk af. Schorseneren worden vooral in de herfst- en wintermaanden aangevoerd en brengen in totaal 1 à 1,5 miljoen gulden op. De teelt van schorseneren vindt vooral

plaats op lichtere gronden, zoals die bijvoorbeeld te vinden zijn in de omgeving van 's-Gravenzande, Beverwijk en Venlo.

De schorseneer is een overjarig gewas, dat als éénjarig wordt geteeld voor de wortels en in het tweede jaar doorschiet en gaat bloeien. Sommige planten schieten reeds in het eerste jaar, een euvel dat door selectie te verminderen is.

Het gewas is winterhard. Opneming van de wortels vóór de winter is niet noodzakelijk. De kleur van de huid moet zwart zijn. Om mooie lange, rechte, onvertakte wortels te kunnen vormen moet de schorseneer worden geteeld op een lichte losse grond met een gunstige waterhuishouding.

In het verleden werden in hoofdzaak drie rassen onderscheiden, namelijk Eénjarige Nietschieters, Duplex en Russische Reuzen. Daar door vrijwel alle selectiebedrijven in de richting van een lange zware „Nero” wordt geselecteerd is het vrijwel onmogelijk geworden deze rassen nog te herkennen. De selectiebedrijven die deelnamen aan de praktijkproeven in 1961 en 1962 en waarvan selecties aanbevolen werden, worden hier in alfabetische volgorde vermeld.

Selectiebedrijven met een aanbevolen selectie van schorseneren (Nero's)

N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	C.V. D. v. d. Sluis en Zn., Honselersdijk
N.V. C. W. Pannevis, Delft	Varekamp's Zaadhandel, 's-Gravenzande
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	„West-Friesland”, Wijdenes
N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

SELDERIJ

(*Apium graveolens* L.)

Snij-, struik- of bosselderij dient tot het kruiden van spijzen.

A - Amsterdamse Fijne Donkergroene

Speciaal voor de teelt onder glas. Bij Amsterdam geteeld in de bakken, waarin komkommers hebben gestaan.

Gedrongen groei. Donkergroen, fijn, aromatisch blad. De bladstelen zijn zeer fijn en ontwikkelen zich bij dit ras in zeer groot aantal. De plant schiet niet spoedig door.

A - Westlandse Fijne

Matig hoog wordend met een groot aantal bladeren. Bladeren fijn, hoewel iets grover dan van de Amsterdamse Fijne Donkergroene.

A - Gewone Snij (Lange Bos, Grove Struik)

Voor voorjaarsteelt in de vollegrond, speciaal voor de drogerij. Forse groeiwijze, grof van steel en blad. Niet zoveel bladstelen per plant als bij Amsterdamse Fijne Donkergroene. Grote opbrengst.

B - Zwolse Krul

Wordt bij Zwolle onder glas en in de vollegrond geteeld.

SELDERIJ-SJALOT

De bladeren zijn zeer fijn en diep ingesneden, zodat ze pluimvormig lijken. Zeer aromatisch. Tamelijk winterhard.

B - Holpijp (Weeuwenseldcrij)

Een fors, grof groeiend ras, dat vrij winterhard is en in België veel gevraagd wordt.

SJALOT

(*Allium ascalonicum* L.)

Sjalotten worden rauw als toekruid gebruikt of ingemaakt op de wijze van zilveruitjes.

De twee belangrijkste teeltcentra bevinden zich in Noord- en Zuid-Holland. In Noord-Holland, met als belangrijkste teeltgebied West-Friesland, wordt verreweg het merendeel van het in ons land met sjalotten beteelde areaal aangetroffen. Als ras bezigt men hier de Noordhollandse Strogele. In Zuid-Holland, waar het teeltcentrum ligt in de omgeving van Ouddorp op Goeree-Overflakkee, wordt uitsluitend van Ouddorpse Bruine uitgegaan.

Sjalotten worden langs vegetatieve weg vermenigvuldigd. Dit heeft tot gevolg dat verschillende ziekten, zoals mozaïek, kroef en valse meeldauw, met het plantgoed kunnen overgaan.

Door middel van veld- en partijkeuringen wordt door de N.A.K.-G. controle uitgeoefend op de teelt van plantsjalotten. Goedkeuring kan plaatsvinden in de klassen AA, A of Hp. Voor de keuring worden alleen percelen aangenomen waarbij is uitgegaan van AA of eventueel A-plantgoed. Gekocht plantgoed dient te zijn goedgekeurd in de klasse AA en eigen plantgoed in de klasse AA of A. Het plantmateriaal moet bovendien ter bestrijding van stengelaltjes een warmwaterbehandeling hebben ondergaan bij een daartoe door de N.A.K.-G. aangewezen bedrijf. Alleen plantgoed dat te velde en op partij is goedgekeurd en ten bewijze daarvan is geplombeerd en gecertificeerd, mag in het verkeer worden gebracht.

A - Noordhollandse Strogele

Fors gewas. De eigenschappen produktiviteit en duurzaamheid zijn gunstig ontwikkeld. Zeer gevoelig voor het optreden van bloemstengels alsmede voor aantasting door valse meeldauw. In verband hiermede mag niet te vroeg worden geplant en dient de stikstofbemesting zorgvuldig te worden bepaald.

In het voorjaar van 1963 werd de door de Stichting Nederlandse Uien-Federatie gekweekte selectie D 13 geïntroduceerd. In vergelijking met de gemiddelde vertegenwoordigers van het Strogele-type valt ze vooral op door een mindere gevoeligheid voor bloemvorming en een belangrijk hogere produktiviteit.

A - Ouddorpse Bruine

Oogstzeker. Minder produktief en duurzaam dan de Noordhollandse Strogele. Zeer geringe neiging tot bloemvorming. Kan derhalve vroeg worden geplant. De eigenschap vroegrijpheid is gunstig ontwikkeld. Vrijwel onvatbaar voor valse meeldauw.

SPINAZIE

(Spinacia oleracea L.)

Spinazie kan het gehele jaar door worden geteeld, maar het is in hoofdzaak een groente voor het voorjaar en de herfst. De teelt vindt voornamelijk plaats in de winter- en vroege voorjaarsmaanden en verder in de nazomer en herfst. Bij de glasteelten in de herfst, winter en vroege voorjaar wordt als regel geen gebruik van verwarming gemaakt. De vollegrondswintersteelt is van weinig belang.

Rassen voor de glasteelt moeten een goede groei bij korte dagen vertonen. Vollegrondsrassen voor de zomerteelt mogen niet snel schieten bij lange dagen. Deze rassen groeien bij korte dagen traag en zijn dan niet bruikbaar. Vollegrondsrassen voor voorjaars- en herfststeelt vormen een overgang tussen de glas- en de zomerrassen.

In verschillende groepen komen naast scherp-, ook rondzadige rassen voor. Over het algemeen verdient rond zaad de voorkeur, want scherp zaad is zeer onaangenaam voor de consument omdat steeds een gedeelte van het zaad in de gekookte spinazie terecht komt.

Ongeveer de helft van de totale spinazieproductie wordt door de industrie verwerkt. Hiervan is een kleine 60 % bestemd voor diepvries, terwijl ruim 40 % wordt ingeblikt.

Voor het begin van de campagne worden nog vaak snelgroeiende, voor wolf vatbaar, scherpzadige rassen gebruikt. Nu er echter een snelgroeiend wolfresistent vollegrondstype is (Subito, voorheen nr. 803) doet men verstandig dit wolfresistente ras te gebruiken. Voor de wat latere voorjaars- en de herfststeelt gaat men in toenemende mate over op de rondzadige, snelgroeiende wolfresistente rassen zoals Vital-R, Spinoza, e.d. Voor de zomerteelt was men tot voor kort aangewezen op de wolfgevoelige, traag groeiende rassen zoals Viking, Noorman, Noordland en Estiva. Nu er echter wolfresistente zomer-spinazie (Nores en Matares) wordt aangeboden kan men deze beter voor de zomerteelt gebruiken. Voor de vollegrondsteelt worden enkele wolfresistente hybriderassen aangeboden waarvan de gebruikswaarde nog in onderzoek is.

Ziekten en plagen spelen een grote rol bij de spinazieteelt. De meest bekende zijn wolf, mozaïek en de bietevlieg.

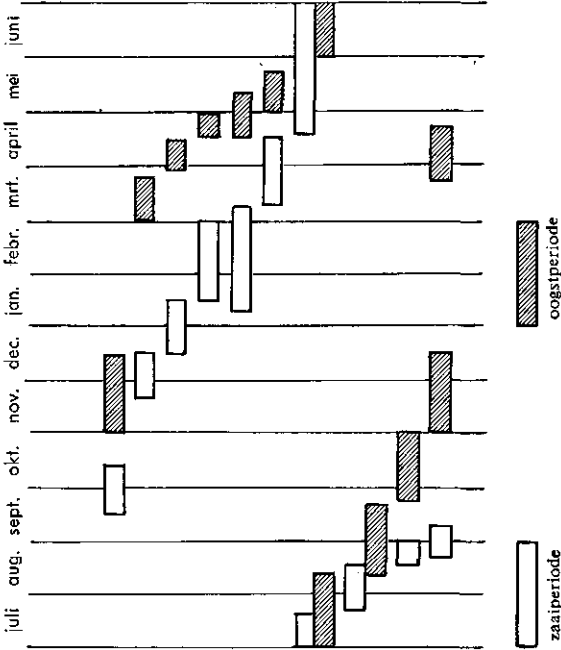
Wolf wordt veroorzaakt door een schimmel, *Peronospora spinaciae* Laub. Bij vochtig en matig warm weer kan wolf een ware ramp veroorzaken. De beste bestrijding is het gebruik van onvatbare rassen. Mozaïek is een virusziekte. De veroorzaker is *Cucumis virus nr. 1*, dat ook augurken aantast. Deze ziekte kan in de maanden juni, juli, augustus en september hele velden verloren doen gaan. Amerika beschikt reeds jaren over onvatbare rassen, die echter kroesbladig zijn. Een gladbladig, enigszins op Nobel gelijkend mozaïekresistent ras is in de handel gebracht onder de naam Wintra.

Voor de bietevlieg (*Pegomya hyoscyami* Panz.) zijn alle rassen vatbaar. Men is dus aangewezen op chemische bestrijding van deze onsmakelijke en daarom zeer nadelige plaag.

Soms wordt ernstige schade veroorzaakt door *Colletotrichum spinaciae*. Deze „Colletotrichumziekte” (wegvallen van de jonge plantjes) kan worden voorkomen door ontsmetting van het zaad met kwikhoudende middelen.

Samenvattend kan worden geconstateerd, dat de rassenkeuze bij

RASSENKEUZETABEL

A - Virtuosa, B - Duetta, B - Subito, B - Huro
 A - Virtuosa
 A - Virtuosa, B - Duetta, B - Huro, B - Subito
 A - Virtuosa, B - Pré-Vital, B - Subito, B - Huro
 A - Subito, B - Pré-Vital, B - Indurés, B - Perfectos, B -
 Primeur, B - Resistal, B - Spinoza, B - Vital R
 A - Indurés, A - Perfectos, A - Primeur, A - Resistal, A -
 Spinoza, A - Vital R, B - Virtuosa, B - Subito
 A - Nores, B - Materes
 A - Materes, B - Wintra
 A - Virtuosa, A - Indurés, A - Perfectos, A - Primeur, B -
 A - Resistal, A - Spinoza, A - Vital R, B - Pré-Vital, B -
 Subito, B - Wintra
 A - Thalf, B - Winterreuzen, B - Wintra

Koud Glas
 Herfst (b.z. 139)
 Winter (b.z. 140)
 Voorjaar
 Zomer
 Volle-Grond
 Herfst (b.z. 144)
 Winter (b.z. 144)

spinazie bepaald wordt door de groei-eigenschappen (goede groei bij korte dagen, traag schieten bij lange dagen e.d.), de zaadvorm (scherp of rond), terwijl onvatbaarheid voor ziekten, speciaal wolf, in vele gevallen doorslaggevend is. Verder zijn van belang bladgrootte, bladkleur, bladstand en de lengte van de steel; en voor de winterteelt onder glas en in de vollegrond geringe vorstgevoeligheid. Men raadplege ook de rassenkeuzetabel op blz. 138.

GLASTEELT IN DE HERFST

(zaaitijd: half september-half oktober)

A - Virtuosa

Dit scherpzadige wolfresistente ras schiet trager dan Proloog. Bij vroege herfstzaai heeft men dus geen last van vroegtijdig doorschieten. Het groeit sneller dan Duetta en Proloog, vooral later in het seizoen. Voor beschrijving zie blz. 139.

B - Duetta

Dit ras schiet trager dan Proloog en ook zelfs nog iets trager dan Virtuosa. Bij vroege herfstzaai onder glas zal men bij Duetta dus minder last van schieten ondervinden. Ook bij het korter worden der dagen zal Duetta, evenals Virtuosa nog goed blijven doorgroeien. Voor beschrijving zie blz. 140.

B - Subito

Een snelgroeiend scherpzadig ras met een iets donkerder bladkleur dan Virtuosa. Voor verdere beschrijving zie blz. 140.

B - Huro

Een snelgroeiend, donkerbladig, wolfresistent type. Schiet niet snel door, minder snel dan bijv. Proloog. Voor beschrijving zie blz. 140.

X - Protekta

Een donkerbladig snelgroeiend type. Vertoont enige overeenkomst met Huro. Protekta lijkt echter nog iets donkerder van blad. Voor verdere beschrijving zie blz. 141.

VROEGE WINTERTEELT ONDER GLAS

(zaaitijd: eind november-begin december)

A - Virtuosa — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1963.

Dit ras bezit een zeer grote groeikracht bij korte dagen en is daardoor geschikt voor de zeer vroege kasteelten.

De bladstelen van Virtuosa zijn vrij kort. Het blad staat vrij vlak. De bladkleur is grijsachtig groen, wel vrij licht. De bladeren van Virtuosa zijn breed. Virtuosa schiet opvallend traag door vergeleken met andere glasspinazierassen (uitgezonderd Duetta) en kan daardoor langer blijven staan en een hoger gewicht halen.

Virtuosa is resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel.

Zaad scherp.

SPINAZIE

NORMALE WINTERTEELT ONDER GLAS

(zaaitijd: half december-half januari)

A - Virtuosa

Dit ras overtreft in groeikracht alle tot dusver bekende glasspinazierassen. Het is daardoor vroeg snijbaar.

De schietsnelheid is daarentegen niet groot, zodat dit ras, ook al kan het gesneden worden, nog enige dagen kan blijven staan om bijv. een betere prijs af te wachten. Dit komt vanzelfsprekend ook de produktiviteit ten goede.

Wat betreft de vorstgevoeligheid is dit ras ongeveer vergelijkbaar met Duetta of het is iets minder vorstgevoelig.

Voor beschrijving zie blz. 139.

B - Duetta — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1962. Dit ras is ontstaan door kruising van Géant d'Hiver met Cavallius en wolfresistent materiaal.

De bladkleur is lichter groen, en de bladhouding iets minder opgericht dan Proloog. Duetta schiet duidelijk minder snel dan Proloog en zelfs nog iets trager dan Virtuosa. Duetta groeit minder snel dan Virtuosa, het blad is wat kleiner en staat vaak wat lepelvormig. Het is te verwachten dat Virtuosa door zijn grotere groeikracht op den duur Duetta zal verdringen.

Duetta is iets minder vorstgevoelig dan Proloog. Duetta is onvatbaar voor beide tot dusver bekende fysio's van de wolfschimmel.

Zaad rond.

B - Huro: K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Geselecteerd uit door het I.V.T. beschikbaar gestelde veredelingsmateriaal.

Dit ras groeit vrij snel en is van de wolfresistente glastypen één van de meest donkerbladige. Voor liefhebbers van een donkerbladig kastype aanbevelenswaardig, zowel voor de normale als voor de late winterteelt onder glas.

Het blad is vrij groot, goed van vorm (niet erg spits) en heeft een matig lange bladsteel. Het ras is niet te snel schietend.

Huro is tegen beide vormen van de wolfschimmel resistent en is weinig vorstgevoelig.

Zaad rond.

B - Subito (voorheen nr. 803) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1965.

Dit is een scherpzadig wolfresistent ras dat vergelijkbaar is met een vroege selectie uit Breedblad Scherpzaad Zomer. Het vertoonde in de kas en in de vollegrond een grote groeikracht. Virtuosa groeit onder glas echter wel sneller. Subito was breed en grootbladig, en schoot matig snel door, wel sneller dan Virtuosa. De bladkleur is donkerder en de bladstelen langer dan van Virtuosa.

Subito is minder vorstgevoelig dan Virtuosa. Het ras is resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel.

Zaad rond.

X - Protekta — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.). Kw.r.: aan- gevraagd.

Dit type lijkt enigszins op Huro. Onze eerste indruk is dat Protekta nog wat donkerder blad heeft en nog wat trager schiet.

LATE WINTERTEELT ONDER GLAS

(zaaitijd: na half januari)

A - Virtuosa

Groeit zeer snel. De bladkleur is lichter groen dan van Resistoflay en Pré-Vital. Schiet vrij traag.

Voor beschrijving zie blz. 139.

B - Pré-Vital — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Kw.r.: 1963.

Pré-Vital komt het meest overeen met Viroflay, onderscheidt zich daarvan door zijn wolfresistentie. Is alleen voor de latere koudglas- teelten aanbevelenswaardig; de groei-kracht onder glas komt ongeveer overeen met een late selectie van het oude ras Breedblad Scherpzaad Zomer. De bladkleur is tamelijk donkergroen; matig lange bladsteel. Het blad is matig breed. Schiet vrij snel.

Is weinig vatbaar voor vorst; kan zelfs nog beter tegen de koude dan Breedblad Scherpzaad Zomer. Is wel wat vorstgevoeliger dan de vroeger zeer bekende Viroflay. Pré-Vital is resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel. Resistoflay komt in gebruikswaarde vrijwel overeen met Pré-Vital. Het blad van Resistoflay is wat gladder. Zaad rond.

B - Subito

Daar dit ras in vele punten overeenkomt met een snelgroeiende Breed- blad Scherpzaad en bovendien wolfresistent is, is dit type aan- bevelenswaardig voor deze teelt. Subito schiet sneller dan Virtuosa maar is minder vorstgevoelig.

Voor beschrijving zie blz. 140.

B - Huro

Een donkerbladig ras. Voor beschrijving zie blz. 140.

VROEGE VOORJAARSTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: begin februari-begin maart)

A - Subito

Dit scherpzadige wolfresistente ras groeit in de vroege vollegronds- teelt snel. De vorstgevoeligheid is ongeveer vergelijkbaar met Breed- blad Scherpzaad Zomer, misschien iets vorstgevoeliger.

Subito heeft breed blad met afgeronde bladtop. De bladkleur is don- kerder dan van Virtuosa. Schiet niet erg snel door. Voor beschrijving zie blz. 140.

B - Pré-Vital

Voor beschrijving zie hierboven.

SPINAZIE

B - Indures, Perfectos, Primeur, Resistal, Spinoza, Vital-R

Groeien wat minder snel dan de hiervoor genoemde rassen. Het blad is donkerder dan van Pré-Vital en Resistoflay en schieten minder snel door en zijn daardoor geschikt voor de iets latere vollegrondsteelt.

Spinoza onderscheidt zich door een wat snellere groei.

Voor beschrijving zie blz. 142.

X - Protekta

Een rondzadig wolfresistent ras. Groeit vrij snel. Het blad is breed en tamelijk donkergroen. Afgeronde bladtop, matig lange bladsteel. Schiet niet erg snel door. Mogelijk meer geschikt voor de iets latere vollegrondsteelt.

Wat betreft de vorstgevoeligheid is nog onvoldoende bekend.

Voor verdere beschrijving zie blz. 141.

X - Hybride nr. 308 — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen.

Een snelgroeiend wolfresistent hybrideras. Het blad is tamelijk breed. Komt ongeveer overeen met Breedblad Scherpzaad Zomer. Is weinig vorstgevoelig.

Zaad rond.

X - Huro

Een donkerbladig ras. Voor verdere beschrijving zie verder blz. 140.

NORMALE VOORJAARSTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: begin maart-half april)

A - Indures, Perfectos, Primeur, Resistal, Spinoza, Vital-R

Deze vertonen overeenkomst met Pré-Vital; de bladkleur is echter wat donkerder en ze groeien en schieten wat minder snel.

Zij zijn resistent tegen beide vormen van de wolfschimmel. Spinoza onderscheidt zich door een wat snellere groei.

Zaad rond.

B - Virtuosa

Dit eveneens voor de glasteelt geselecteerde scherpzadige wolfresistente ras schiet zo traag dat het ook voor deze voorjaarsteelt in de vollegrond geschikt is. Het grote blad is lichtgroen, aanmerkelijk lichter groen dan bijv. Vital-R, Spinoza e.d. De vrij lichte bladkleur maakt dat het ras voor deze vollegrondsteelt minder geliefd zou kunnen zijn. Wat betreft de groeisnelheid, de bladgrootte en de geringe schietgevoeligheid is dit ras voor deze teelt echter wel geschikt.

Voor beschrijving zie blz. 139.

B - Subito

Dit ras is vergelijkbaar met een snelgroeiend Breedblad Scherpzaadtype. Subito is bovendien wolfresistent.

Voor verdere beschrijving zie blz. 140.

X - Protekta

Een rondzadig vrij donkerbladig, vrij snel groeiend wolfresistent ras. Onze eerste indruk is dat Protekta ongeveer even snel groeit als de onder A genoemde selecties, maar wat trager schiet. Voor verdere bijzonderheden zie blz. 141.

X - Hybride nr. 308

Voor beschrijving zie blz. 142.

NORMALE ZOMERTEELT

(zaaitijd: half april-half juli)

A - Nores — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht, Kw.r.: 1963.

Dit ras vertoont zeer veel overeenkomst met Viking maar verschilt daarvan door resistentie tegen beide vormen van de wolfschimmel. Nores is speciaal geschikt voor de zomerteelt, niet voor de late herfstteelt.

Voor de winterteelt buiten groeit Nores te traag. Is wel winterhard. Nores groeit en schiet in de voorjaarsteelt trager dan de daar genoemde wolfresistente rassen. Blad zeer groot, breed, dik, glad en zeer donkergroen.

Zaad rond.

B - Matares

Voor beschrijving zie hieronder.

LATE ZOMERTEELT

(zaaitijd: half juli-half augustus)

A - Matares — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht, Kw.r.: aangevraagd.

Dit ras onderscheidt zich van Nores door de minder donkere bladkleur, het iets minder gladde blad, de wat grotere groei­kracht en de iets minder trage schietneiging. Door deze eigenschappen lijkt Matares meer geschikt voor de vóórzomer (zaaitijd tweede helft van april) en de nazomer.

Zaad rond.

B - Wintra

Beproe­venswaardig voor de late zomerteelt. Ongevoelig voor mozaïek, maar vatbaar voor wolf. Wintra schiet sneller door dan Viking en Nobel, waardoor dit ras alleen voor de late zomerteelt aanbevelenswaardig genoemd kan worden wanneer de dagen korter worden en het schieten in die tijd voor dit ras geen gevaar meer oplevert.

Voor beschrijving zie blz. 145.

X - Hybride nr. 320 — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen.

Een wolfresistent hybrideras. In groei­kracht en type is dit ras ongeveer vergelijkbaar met een Vroeg Reuzenblad-type. Nr. 320 schiet wel wat sneller. Lijkt daardoor meer geschikt voor zaai omstreeks half augustus.

Zaad rond.

SPINAZIE

X - Hybride nr. 344 — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen.

Een wolfresistent hybrideras. Het type komt ongeveer overeen met Nores, maar Hybride nr. 344 groeit en schiet sneller. Lijkt daardoor meer geschikt voor zaai in de eerste helft van augustus.
Zaad rond.

HERFSTTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: half-eind augustus)

A - Virtuosa

Groeit snel. Schiet traag.
Voor beschrijving zie blz. 139.

A - Indures, Perfectos, Primeur, Resistal, Spinoza, Vital-R

Voor beschrijving zie blz. 142.

B - Pré-Vital

Voor de wat latere zaai.
Voor beschrijving zie blz. 141.

B - Subito

Dit ras is vergelijkbaar met de snelgroeïende Breedbladscherpzaad.
Subito is wolfresistent.
Voor beschrijving zie blz. 140.

B - Wintra

Groeit minder snel dan de hiervoor genoemde rassen. Ongevoelig voor mozaïek. Alleen waar mozaïek in spinazie een probleem is, is dit ras aanbevelenswaardig. In alle overige gevallen kan men beter kiezen uit bovengenoemde rassen daar Wintra wel gevoelig is voor wolf.
Voor beschrijving zie blz. 145.

X - Protekta

Een donkerbladig vrij snel groeiend wolfresistent ras. Schiet traag.
Voor beschrijving zie blz. 141.

WINTERTEELT IN DE VOLLEGROND

(zaaitijd: eind augustus-begin september)

Deze teelt is in Nederland niet erg verbreid. Sinds korte tijd is er weer belangstelling voor van de zijde van de verwerkende industrie. Enige zeer strenge winters verschaften de mogelijkheid om verscheidene winterspinazierassen op hun winterhardheid en het hervatten van de groei in het voorjaar te testen. Na de winter kwam het eerst naar voren het ras Thialf, welke ras het meest winterhard bleek. Direct daarop volgden Winterreuzen en Wintra. Opgemerkt dient nog te worden, dat ook de zomerspinazie Nobel zeer goed door deze strenge winters kwam. De wolfresistente rassen Pré-Vital, Resistoflay, Vital-R e.d. zijn wat te vorstgevoelig voor de winterteelt in de vollegrond.

A - Thialf — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Selectie uit de Utrechtse Winter. Goede herstelkracht na de winter.

Blad lichtgroen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig en weinig ingesneden. Bladsteel vrij lang.

Vatbaar voor wolf.

Zaad rond.

B - Winterreuzen (Géant d'Hiver, Hiemalis, Spica) — Geïntr.: 1927 onder de naam Géant d'Hiver door Vilmorin-Andrieux, Parijs.

Goede herstelkracht na de winter.

Blad normaal groen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig. Bladsteel lang.

Vatbaar voor wolf.

Zaad rond.

B - Wintra — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: 1963. Ontstaan door kruising van Nobel met het gebobbelbladige Amerikaanse ras Bloomsdale dat ongevoelig is voor mozaïek.

Wintra is het enige gladbladige ras dat ongevoelig is voor mozaïekvirus („blight”), dat in de zomer en de herfst nogal eens optreedt vooral als er veel luizen zijn die het virus over kunnen brengen van augurken.

Groeit wat minder snel dan Thialf en Winterreuzen. Het blad is vrij donkergroen, wat donkerder dan dat van Nobel en wat minder glad. Even winterhard als Winterreuzen.

Vatbaar voor wolf.

Zaad rond.

SPRUITKOOL

(*Brassica oleraceae* L. var. *gemmifera* (DC.) Schulz)

Spruitkool is een van die gewassen waarvan de teelt zich nog voortdurend uitbreidt. Vooral in Groningen, Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant is de teelt belangrijk. Het gehele areaal is thans ongeveer 5000 ha groot. De totale omzet bedroeg in het oogstjaar 1963/1964 ongeveer 27 miljoen gulden.

Spruitkool is een bijzonder variabel gewas. De kwaliteit van de spruiten wordt in sterke mate bepaald door de weersomstandigheden, de bodem en de bemesting. Daarnaast is de rassenkeuze van groot belang. Het meest worden in Nederland Roodnerfselecties geteeld, waarvan de goede vertegenwoordigers een hoge opbrengst aan kwaliteits-spruiten kunnen leveren. Opbrengsten van meer dan 10 ton per ha komen regelmatig voor. Kwalitatief goede spruiten moeten rond, vast, glad en goed gesloten zijn.

Vanouds is spruitkool een gewas waarin door veel tuinders zelf geselecteerd wordt. Veel van deze tuindersselecties zijn evenwel minder goed dan de in de praktijkproeven aanbevolen handelselecties. Een uitzondering hierop vormen enkele Groninger selecties. Ook buiten Groningen geven deze goede resultaten.

Voor de vroege teelt wordt plaatselijk nog het ras Bredase geteeld. Een bezwaar dat vooral door de conservenindustrie tegen dit ras aangevoerd wordt is de lichtgroene kleur van de spruiten.

SPRUITKOOL

De teelt van Vroege Dwerg is van weinig betekenis. Van de rassen Lierse en Beemster die in gebruikswaarde nauw bij het ras Roodnerf aansloten, zijn geen typische selecties meer in omloop, reden waarom deze rassen niet meer worden vermeld.

De laatste jaren is een Japans hybride ras van spruitkool in omloop dat aangeduid wordt als Jade. Dit ras dat in eigenschappen overeenkomst vertoont met Vroege Dwerg, smet vaak erg, is moeilijk te plukken en kan zeker niet worden aanbevolen. In oriënterende proeven hebben twee I.V.T.-hybriden, aangeduid als Olaf en Thor, een goede indruk gemaakt. Deze zijn thans aan een aantal selectiebedrijven uitgegeven. Vermoedelijk komt hiervan in 1966 zaad in de handel.

Door de *diepvriesindustrie*, die in sommige jaren vrij veel belangstelling voor spruiten heeft wordt een 2 tot 3 cm grote, donkergroene spruit gevraagd. Hiervoor zijn het best selecties te gebruiken van het ras Roodnerf, al zal rekening gehouden moeten worden met de omstandigheid dat vrijwel steeds een aanzienlijk percentage van de spruiten te grof is. Naarmate de spruiten fijner zijn zal in het algemeen de opbrengst afnemen.

Niet in het minst van de zijde van de diepvriesindustrie bestaat er de laatste tijd belangstelling voor de *eenmalige* pluk van spruiten. Dit is mogelijk wanneer men ongeveer de helft dichter dan normaal plant en de planten in de nazomer topt. Na 4 tot 8 weken kunnen de spruiten dan in één keer geplukt worden. De opbrengst die men zo verkrijgt is vaak nog 10 tot 20 procent hoger dan bij een normale teelt, terwijl ook de kwaliteit van de geogste spruiten zeer goed kan zijn. De gunstige ervaringen de laatste drie jaar in proeven op verschillende plaatsen opgedaan doen vermoeden dat deze teeltwijze zeker voor algemenere toepassing in aanmerking komt. Vooral wanneer men geen gelegenheid heeft om reeds in september of oktober met het plukken van de spruiten te beginnen lijkt deze teelt aantrekkelijk. Uit de in 1962 en 1963 genomen praktijkproeven is gebleken dat voor de eenmalige pluk voorlopig dezelfde selecties gebruikt kunnen worden als voor de normale teelt.

A - Roodnerf

Dit ras wordt algemeen geteeld. De oogst ervan begint in september of oktober en gaat vaak door tot maart.

Stengel vrij lang. Blad vrij groot tot groot, vlak tot iets komvormig, weinig of niet gebobbeld, donker grijsgroen. Bladsteel lang, evenals de hoofdnerv vaak paars aangelopen. Spruit vast, omgekeerd eivormig, groen tot donkergroen.

In 1962 en 1963 zijn weer praktijkproeven met Roodnerfselecties gehouden. De uitslagen van deze proeven worden in deze uitgave van de rassenlijst voor de eerste maal vermeld. De goedgekeurde selecties vertonen verschillen in vroegheid. De vroege selecties geven vaak een meer dan 20 procent hogere opbrengst dan de latere selecties. Men moet deze vaak al in september voor de eerste maal plukken. Wanneer men niet in de gelegenheid is reeds zo vroeg met het oogsten te beginnen verdient een latere selectie aanbeveling. Deze hebben het voordeel dat de spruiten vaak fijner zijn, hetgeen van belang is wanneer de spruiten voor de diepvriesindustrie bestemd zijn. Er zijn twee selecties aanbevolen die voor de winter moeten worden geogst, daar deze niet erg winterhard zijn.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1962-1963

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Geschikt voor		Productiviteit ¹⁾		
		herfst- teelt	winter- teelt	Productiviteit	Fijnheid spruit ²⁾	Vroegheid ²⁾
Sel. Bos	G. S. Bos, Kloosterburen	+	+	5	4	3
Sel. Huizer stam A	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	+	+	3	4	4
Sel. Huizer stam B	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	+	+	3	3	4
Sel. Huizer vroeg Roodnerf	Fa. Ios. Huizer Azn., Rijsoord N.V. Wed. P. de Jongh, Goes en Fa. Koning en Vileger, Goes Leen de Mos, Naaldwijk	+	+	2	4	4
Vremo-Inter Nunhem's Roodnerf	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	+	+	2	4	3
Delfia Barendrechtse Markt	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+	+	5	3	2
Vroeg Roodnerf	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+	4	3	3
Sel. Stiekema Nr. 65	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen G. J. Wouda, Oranjewoud Jan A. Zwaan, Leidschendam	+	+	5	3	2
Sel. Stiekema middenvroeg Electra Prominent	Jan A. Zwaan, Leidschendam Jan A. Zwaan, Leidschendam N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	4	3	3

¹⁾ 1 = weinig productief, 5 = zeer productief. ²⁾ 1 = grove spruit, 5 = fijne spruit.
²⁾ 1 = vroeg, 5 = laat.

B - Bredase

Dit is een vroeg ras, dat geteeld wordt in de omgeving van Breda. De lichtgroene kleur wordt soms door de conservenindustrie als een bezwaar gevoeld.

Stengel vrij lang. Blad vrij groot, iets komvormig, enigszins gebobbeld, lichtgroen. Bladsteel lang. Spruit vast, omgekeerd eivormig, bleekgroen.

N - Thor — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen. Kw.r.: aangevraagd. In 1963 zijn de ouderlijnen aan 12 zaadfirma's afgegeven. In 1966 komt waarschijnlijk zaad van dit ras in de handel.

Onder gunstige groeiomstandigheden is dit hybrideras behoorlijk productief en de spruit van goede kwaliteit. Een iets hogere stikstofbemesting en een wat kleine plantafstand dan bij andere rassen is vermoedelijk gewenst. Onder ongunstige omstandigheden kan de opbrengst in vergelijking met de vroege Roodnerfselecties tegenvallen, terwijl de spruit dan tamelijk grijsgroen is. De oogstperiode valt samen met die van de vroege Roodnerfselecties. Zeer uniform.

Stengel vrij lang. Blad vrij klein, iets komvormig, weinig gebobbeld, grijsgroen tot licht grijsgroen. Top vertoont onder arme omstandigheden neiging tot vorming van kooltje en is erg licht grijsgroen. Bladsteel matig lang, soms iets lichtpaars aangelopen. Spruit matig groot, vast, rond tot iets tolvormig, groen tot grijsgroen.

SPRUITKOOL-TABAK

O - Vroege Dwerg

Dit is een laag en snelgroeiend ras, dat geschikt is voor nateelt. Kan tot begin augustus worden geplant en levert dan laat in de herfst nog een redelijke opbrengst. Bij normale teelt kan reeds begin september worden geplukt.

Van dit ras kunnen genoemd worden de selecties *Early Morn* van de N.V. A. R. Zwaan te Voorburg en *Vroege Zuiltjes* van de N.V. Nunhem's Zaden te Haalen (L.).

X - Olaf — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen. Kw.r.: aangevraagd. In 1963 zijn de ouderlijnen aan 12 zaadfirma's afgegeven. In 1966 komt waarschijnlijk zaad van dit ras in de handel.

Met dit ras zijn de ervaringen nog beperkt. De gebruikswaarde van dit hybrideras verschilt vermoedelijk niet veel van Thor. Ook hierbij is een wat kleinere plantafstand en een iets hogere stikstofbemesting waarschijnlijk gewenst. Zeer uniform.

Stengel matig lang. Blad vrij klein, vrij vlak, weinig gebobeld, groen tot licht grijsgroen. Top vertoont onder arme omstandigheden enige neiging tot vorming van kooltje. Bladsteel: matig lang, soms iets lichtpaars. Spruit matig groot, vast, rond tot iets tolvormig, groen tot iets lichtgroen.

TABAK

(*Nicotiana tabacum* L.)

Tabak behoort tot de familie der *Solanaceae*. In Nederland verbouwt men sigaren-(omblad), pruimtabak (spindek) en Burley (kerf).

Sigarettabak

Bij de teelt van sigarentabak staat ons voornamelijk het verkrijgen van omblad voor ogen; het hiervoor geschikte ras kan in de oogst-samenstelling, al naar de omstandigheden, een meer of minder groot percentage hieraan opleveren, terwijl de rest van de oogst, al naar de hoedanigheid, geschikt is als sigarenbinnengoed of rooktabak (pijptabak) en spindek.

A - Mont Calme Brun

Geïmporteerd uit Zwitserland. Een zaadvast kruisingsprodukt tussen de vroegere Amersfoorter (Maryland-type) en White Burley. Vroegrijp type, vrij dunne hoofdnerf, blad kleurt mooi op, soms iets te kleurig, goed aroma, weinig gevoelig voor ratelziekte en Thielavia. Goede opbrengst. Moet tegen rijp aan geplukt worden. Meest geschikte gronden: leemhoudende zandgronden tot lichte kleigronden.

N - Stam 10 — K.: Bundesanstalt für Tabakforschung, Forchheim bij Karlsruhe, West-Duitsland.

Goed, vroegrijp ombladtype.

Groeit iets meer gedrongen dan Mont Calme Brun, en is daardoor wat minder windgevoelig.

Vooral het gedroogde blad is iets donkerder, en dus beter van kleur

dan dat van Mont Calme Brun. Moet tegen rijp aan geplukt worden, daar anders de kleur te donker wordt. Aroma zeker zo goed als van Mont Calme Brun. Vrij dunne hoofdnerf. Opbrengst als van Mont Calme Brun, en stelt ook dezelfde eisen aan de grond. Gevoelig voor ratelziekte.

Neutrale tabakken

Voor de fabricage van kerftabak en sigarettentabak worden naast Virginia uit het buitenland ook neutrale tabakken gebruikt. Het belangrijkste ras is Burley. Meest geschikte gronden: zandgrond, leemhoudende zandgrond tot zavelachtige gronden.

Pruimtabak

Bij een doeltreffende bemesting en op daarvoor geschikte grond kunnen de topbladeren van Mont Calme Brun een voor dit doel bruikbaar produkt leveren.

A - Mont Calme Brun

Zie voor beschrijving onder sigarentabak. Het meest geschikt is lichte tot middelzware klei.

TOMAAT *)

(*Lycopersicum esculentum* Mill. = *Solanum lycopersicum* L.)

Tomaten worden vrijwel uitsluitend geteeld in verwarmde en in niet verwarmde (koude) warenhuizen en kassen.

De belangrijkste teeltcentra zijn het Westland, De Kring, Venlo e.o. In 1964 werden op de Nederlandse veilingen ruim 290 miljoen kg tomaten aangevoerd voor een waarde van ruim 235 miljoen gulden. West-Duitsland is verreweg de belangrijkste afnemer (ruim 146 miljoen kg in 1964). Naar Engeland werden in 1964 ruim 48 miljoen kg geëxporteerd. Voor West-Duitsland is na Nederland Italië de grootste leverancier van tomaten.

In de laatste 8 jaar is de oppervlakte gestookte tomaten toegenomen van ongeveer 750 ha tot ruim 2000 ha. De oppervlakte koude tomaten is thans ongeveer 1270 ha; 10 jaar geleden werden in Nederland ongeveer 1000 ha koude tomaten geteeld.

Voor de rassenkeuze zijn o.m. de volgende factoren van belang: kleur van de nog niet rijpe vrucht (groen, halfgroen, bleek), vroegheid, produktiviteit, kwaliteit, vruchtgrootte, groei-kracht van het gewas en resistentie tegen bladvlekkenziekte (meeldauw).

Tot voor enkele jaren werden in Nederland overwegend zaadvaste rassen geteeld. Deze konden worden ingedeeld in twee duidelijk te onderscheiden groepen nl. die waarvan de onrijpe vruchten „groen” zijn (de Ailsa Craigtypen) en die waarvan de onrijpe vruchten bleek zijn (Moneymaker-typen). De laatste jaren verschijnen steeds meer groene en bleke *hybriderassen* *) op de markt. In het algemeen kan worden gesteld dat de groene (zaadvaste en hybride-)rassen zich goed lenen voor de stookteelten; ze geven vroeg een tomaat van goede kwaliteit, maar later in het seizoen laat de kwaliteit vaak te wensen

TOMAAAT

over. In de zgn. koude teelt worden vooral bleke (zaadvaste en hybride-) rassen geteeld omdat de kwaliteit van de bleke dan beter is dan van de groene.

Ongeveer gelijk met de groene en bleke hybriderassen zijn een aantal *halfgroene* hybriderassen op de markt verschenen. Deze zijn ontstaan door kruising van groene met bleke rassen. Ze nemen een tussenpositie in, doch staan wat de kleur van de vrucht betreft dicht bij de groene dan bij de bleke rassen. Vandaar dat in deze rassenlijst wordt gesproken van halfgroen.

De vroegheid is vooral van belang voor de vroege stookteelt. Vooral in de koude teelt, maar ook in de nateelt kan het aanbeveling verdienen een tomaat te telen die onvatbaar is voor de bladvlekkenziekte (meeldauw). Doordat de bestrijding van de bladvlekkenziekte kan vervallen steekt dan *Phytophthora* nogal eens de kop op. Deze ziekte moet normaal bestreden worden. Door het ontstaan van nieuwe fysio's van *Cladosporium fulvum*, de veroorzaker van de bladvlekkenziekte („meeldauw”) kunnen een aantal rassen (vooral bleke rassen) die voorheen onvatbaar waren, worden aangetast. Doordat velen deze rassen nog onvatbaar noemen is een verwarrende situatie ontstaan.

*) Een hybrideras in de eerste generatie verkregen na kruising van twee zaadvaste ouderlijnen. Hybriderassen zijn dus niet zaadvast.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Planttijd	Begin oogst	Aanbevolen rassen
zeer vroege stookteelt (zgn. winter-teelt) (blz. 151)	half okt.	begin dec.	half maart	A - Ailresist A - Craigres A - Acram B - Ailsa Craig B - Moneymaker N - Red Crown N - Extase
vroege stookteelt (blz. 151)	van 2e helft okt.-half nov.	eind dec.-eind jan.	begin april	A - Moneymaker A - Extase N - MM N - Surprise N - Ouden Dam MR O - Ouden Dam A O - Eurocross B O - Osiris O - Allround X - Maascross X - IJsselcross X - Telstar A
lichte stookteelt (blz. 152)	half dec.-half jan.	begin febr.-eind mrt.	eerste helft mei	
koude teelt (blz. 152)	eind jan.-begin april	eind maart-eind mei	eind juni-eerste helft juli	
nateelt (later verwarmd) (blz. 155)	eind mei-begin juni	begin juli-half juli	± half sept.	A - Ailresist A - Craigres A - Acram A - Extase B - Topcross hb N - Red Crown X - Ouden Dam MR X - Rijncross

Men raadplege het „Rassenoverzicht Tomaat”. Praktijkadvies nr. 14 van het I.V.T. (gratis verkrijgbaar). De schade die door de nieuwe fysio's van *Cladosporium* wordt veroorzaakt is minstens even ernstig als van de oude fysio's.

Voor de zgn. winterteelt en voor de vroege stookteelt, op minder groeikrachtige gronden en in oudere kassen en warenhuizen nemen men rassen die een sterkere groei hebben en een niet te fijne vrucht.

WINTERTEELT EN VROEGE STOOKTEELT

(zaaitijd half oktober-half november)

Voor de zgn. winterteelt (planttijd vóór 1 januari) worden vrijwel uitsluitend groene rassen gebruikt.

A - Ailresist — N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen. Kw.r.: 1965.

Een groen hybrideras.

Een vrij fors gewas, dat veel overeenkomst vertoont met dat van Ailsa Craig. Groeit snel.

Komt dikwijls vroeger in produktie dan Ailsa Craig. Het gemiddeld vruchtgewicht ligt in het begin van de teelt meestal ongeveer gelijk met vele Ailsa Craigselecties, naarmate de teelt vordert is de Ailresist vaak zwaarder. De vorm is beter dan van vele Ailsa Craigselecties evenals de zetting boven in het gewas. Is evenals Ailsa Craig gevoelig voor groenkragen. Onvatbaar voor de oude en de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

A - Craigres — K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht.

Een groen hybrideras. Een vrij fors gewas dat veel overeenkomst vertoont met Ailsa Craig. Groeit iets kalmer dan Ailresist. Vroeg en goed produktief. Komt in gebruikswaarde ongeveer overeen met Ailresist. Door de wat minder grote trossen ook minder laatrijpende, fijne staartvruchten dan vele Ailsa Craigselecties.

Onvatbaar voor de oude en de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

A - Acram — K.: N.V. Ouden Dam, Wilnis (U). Wordt in de handel gebracht door de fa. Van Hemert en Co. en door de N.V. Oudijk-Wulfse, beiden te Waddinxveen.

Een groen hybrideras. Vertoont zeer veel overeenkomst met Craigres maar het gewas is iets meer open.

Onvatbaar voor de oude en de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

B - Ailsa Craig (Berco, Cromco, Glorie, Glory, Kromkamp, Elsekamp, Hollandse Glorie, Kampioen).

Een groen zaadvast ras. Is produktief en geeft vroeg een flinke opbrengst. Tussen de Ailsa Craig-selecties bestaan enige verschillen in vroegheid, vruchtvorm, vruchtgrootte en groeikracht.

Gewas fors. In het algemeen zijn, vooral de eerste trossen groter, en de produktie en de kwaliteit van de vruchten in de eerste tijd van het seizoen resp. hoger en beter dan van Moneymaker. De tomaten aan het eind van de vaak (te) lange trossen rijpen dikwijls traag en blijven te fijn, zgn. staartvruchten. De vruchten zijn bij sterke belichting (in de zomer) gevoeliger voor wankleuring. Licht krijten en het laten

TOMAAT

staan van dieven boven in het gewas kan in dit verband nuttig zijn. De Ailsa Craig-selecties zijn gevoeliger dan de Moneymaker-selecties voor verstoring van de waterhuishouding. Dit leidt gemakkelijk tot onvoldoende zetting, slap gaan, en barsten van de vruchten. Bij een goede verzorging behoeven deze beide zwakke punten geen overwegend bezwaar te zijn. Vatbaar voor *Cladosporium*.

B - Moneymaker (Donor, Goldmaker, Victor, Victory, Yelvic).

Een bleek zaadvast ras. Wordt in het Westland in alle teelten nog veel gebruikt; in de overige teeltgebieden vooral in de late stook- en in de koude teelt. Bloeit als regel eerder dan Ailsa Craig; de kwaliteit van de eerste vruchten is in het algemeen minder dan van Ailsa Craig.

Gewas matig fors. Vergeleken met vele bleke hybriderassen laat de groei en de zetting boven in het gewas vaak te wensen over. Kortere geleed dan de Ailsa Craig. De eerste tros is meestal kleiner. De onrijpe vruchten zijn grijsgroen tot geelachtig groen zonder donkergroene kraag rond de steel (zgn. bleek), ongeveer even grof als van de Ailsa Craig-selecties maar meestal wat platter en vooral vroeg in het seizoen min of meer kantig.

In het vroege seizoen gevoeliger voor wankleurig dan Ailsa Craig. Op groei krachtige gronden, en wanneer bijv. door het stomen van de grond de groei te fors is geworden, hebben, vooral de grovere selecties aan de eerste trossen spoedig last van holle, wankleurige en kantige tomaten. Niet gevoelig voor groenkragen.

Alhoewel de eerste vruchten van de Moneymaker dikwijls eerder rijp zijn dan die van de Ailsa Craig, plukt men van Ailsa Craig toch eerder kilo's van betekenis en zijn de financiële resultaten met Ailsa Craig in de vroege stookteelt meestal beter dan met Moneymaker.

Vatbaar voor *Cladosporium*.

N - Red Crown — K.: N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen.

Een groen hybrideras, dat veel gelijkenis vertoont met Ailsa Craig. Komt zeer waarschijnlijk in gebruikswaarde overeen met Craigrés, Acram en Ailresist. Onvatbaar voor de oude en de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

N - Extase

Voor beschrijving zie onder „Lichte Stookteelt en Koude Teelt”.

LICHTE STOOKTEELT EN KOUDE TEELT

(zaaitijd: eind december-begin april)

A - Moneymaker

Voor beschrijving zie onder „Vroege Stookteelt”.

A - Extase — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.

Een halfgroen hybrideras. Vormt een fors gewas dat enigszins op dat van Moneymaker lijkt. Reeds in een jong stadium te herkennen doordat de bladeren iets omhoog staan.

Groeit goed door. De matig grote trossen zitten vrij dicht opeen. Zet als regel ook bovenin goed. Komt in de lichte stookteelt dikwijls eer-

der in produktie dan de Ailsa Craig-selecties. Een middelmatig zware tomaat van goede kwaliteit. Heeft zeer goed voldaan in de lichte stookteelt en vroege koude teelt. Minder gevoelig voor groenkragen dan de groene rassen.

In de vroege stookteelt laat de grootte van de tomaten soms te wensen over.

Onvatbaar voor de oude en de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

N - MM — N.V. C. W. Pannevis, Delft.

Een bleek hybrideras. De vrij dichte plant doet sterk aan Money-maker denken. Groeit matig sterk. Komt ongeveer gelijk met Money-maker in produktie. Een tomaat van goede kwaliteit; het gemiddeld vruchtgewicht ligt iets beneden dat van bekende Money-maker-selecties.

Onvatbaar voor de oude fysio's van *Cladosporium*, maar vatbaar voor de nieuwe fysio's.

N - Surprise — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.

Een bleek hybrideras. De forse plant onderscheidt zich van Money-maker door de iets omhoog staande bladeren; mede hierdoor is het gewas minder „dicht”. Groeit in het begin van de teelt wat sneller dan Money-maker. Zet in de kop vaak wat beter dan Money-maker. De eerste tomaten kwamen wat later dan van de Money-maker, daarna rijpt Surprise goed door. Het gemiddeld vruchtgewicht ligt iets lager dan van Money-maker.

Onvatbaar voor de oude fysio's van *Cladosporium*, maar vatbaar voor de nieuwe fysio's.

N - Ouden Dam MR — K.: N.V. Ouden Dam, Wilnis (U). Wordt in de handel gebracht door de fa. Van Hemert en Co. en door de N.V. Oudijk-Wulfse, beiden te Waddinxveen.

Een halfgroen hybrideras. In het gewas overwegen de Ailsa Craig-kenmerken. Sterke groeier. Door de grote bladeren een breed gewas.

Vrij vroeg. Gaf een vrij zware tomaat; zwaarder en beter van vorm dan Ouden Dam A. Onvatbaar voor de oude en de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

O - Ouden Dam A — K.: N.V. Ouden Dam, Wilnis (U). Wordt in de handel gebracht door de fa. Van Hemert en Co. en door de fa. Gebr. Oudijk-Wulfse, beiden te Waddinxveen.

Een halfgroen hybrideras. Vroeg en produktief. Het matig forse gewas staat evenals de vrucht dichter bij Ailsa Craig dan bij Money-maker. De eerste trossen zitten vrij laag en vrij dicht opeen.

De vruchten zijn 2- en 3-hokkig, vrij goed van vorm, en middelmatig van grootte; als de groei te wensen overlaat vrij fijn.

Vatbaar voor *Cladosporium*.

O - Eurocross B — K.: N.V. J. Bruinsma, Naaldwijk.

Naast Eurocross B worden in de handel gebracht Eurocross A en Eurocross BB. Eurocross A heeft iets fijnere vruchten dan Eurocross B. Eurocross BB is meerhokkig, uitwendig vrij sterk gemoot, en niet geschikt voor onze markten. Daar wij de voorkeur geven aan Eurocross B wordt alleen dit type hier beschreven.

TOMAAAT

Een bleek hybrideras. Alleen voor nieuwe, zeer groeikrachtige of pas ontsmette of gestoomde gronden of op onderstam. Elders laat de groei boven in het gewas te wensen over en blijven de tomaten te fijn, waardoor de produktie ongunstig wordt beïnvloed.

Leent zich goed voor enten.

Gewas matig fors, wat gerekter dan de Moneymaker. Komt eerder in produktie dan de meeste Moneymaker-selecties en kan daardoor als de teeltperiode kort is, bijvoorbeeld in een late koude teelt, relatief een goede opbrengst geven. Vruchten goed van kleur.

Minder gevoelig voor holle en kantige vruchten dan Moneymaker maar gevoeliger voor neusrot als de watervoorziening te wensen overlaat of de grond te zout is.

Bij onregelmatige watervoorziening of plotseling belangrijk hogere luchtvochtigheid last van scheuren.

De vrucht is iets minder stevig.

Onvatbaar voor de oude fysio's van *Cladosporium*, maar vatbaar voor de nieuwe fysio's.

O - Osiris — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1964.

Een bleek zaadvast ras. Gewas forser en meer open dan van Moneymaker. Goed produktief, maar komt meestal wat later dan de meeste Moneymaker-selecties in produktie. Vrucht zwaarder dan van de meeste Moneymaker-selecties en ook wat hoger. Kan op groeikrachtige grond minder mooi van vorm en kleur worden.

Voor koude teelt.

Vatbaar voor *Cladosporium*.

O - Allround — K.: Leen de Mos, Naaldwijk. Kw.r.: 1960.

Een bleek zaadvast ras. Door zijn krachtige groei voldoet dit ras op minder groeikrachtige of licht met kurkwortel besmette gronden beter dan Moneymaker.

Gewas fors. De bladeren en veelal ook de trossen, staan iets schuin omhoog; dit neemt toe als de planten behoefte hebben aan water. Heeft meer water nodig dan de meeste andere rassen. Op groeikrachtige gronden niet op z'n plaats. Vruchten lijken veel op die van een grove Moneymaker, maar zijn meestal wat hoger. Komt iets later in produktie dan Moneymaker. De sterke groei maakt het mogelijk een oudere plant uit te poten waardoor het verschil in vroegheid met Moneymaker voor een groot deel zo niet geheel weggewerkt kan worden.

Vatbaar voor *Cladosporium*.

X - Maascross — K.: N.V. J. Bruinsma, Naaldwijk. Kw.r.: aangevraagd.

Een bleek hybrideras. Een open Moneymakergewas; groeit en zet bovenin beter dan Eurocross B waar Maascross enigszins mee overeenkomt. Komt zeer vroeg in produktie. De vruchten zijn iets grover dan van Eurocross B. Wat hoger van vorm dan Moneymaker. In de kop sterker dan laatstgenoemde ras. Onvatbaar voor de oude en de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

X - IJsselcross — K.: N.V. J. Bruinsma, Naaldwijk. Kw.r.: aangevraagd.

Een bleek hybrideras. Vertoont in gewas en vrucht veel overeenkomst met Moneymaker maar de bladeren zijn wat langer en opener. Kwam iets later in produktie dan Maascross. De vruchten zijn mooi van vorm en kleur, en lijken veel op die van Eurocross B en Maascross. Onvatbaar voor de oude en de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

X - Telstar A — K.: Leen de Mos, Naaldwijk.

Naast Telstar A wordt in de handel gebracht Telstar B die een iets fijnere tomaat geeft.

Een bleek zaadvast ras. Een stevig, vrij ruim Moneymakergewas met matig grote bladeren. Groeit nogal sterk en groeit beter door dan Moneymaker. Komt later in produktie dan Moneymaker. De vruchten zijn matig groot en wat hoger van vorm dan Moneymaker.

Onvatbaar voor de oude, maar vatbaar voor de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

Te beproeven in de late koude teelt op niet al te groeiachtige gronden.

NATEELT

(zaaitijd: eind mei-begin juli)

De groene rassen kleuren in de herfst beter dan de bleke, maar de laatste lenen zich beter voor narijpen (nakleuren van groen geplukte tomaten).

A - Aifresist

Voor beschrijving zie onder „Winterteelt en Vroege Stookteelt”.

A - Craigres

Voor beschrijving zie onder „Winterteelt en Vroege Stookteelt”.

A - Acram

Voor beschrijving zie onder „Winterteelt en Vroege Stookteelt”.

A - Extase

Voor beschrijving zie onder „Lichte Stookteelt en Koude Teelt”.

B - Topcross hb — K.: N.V. J. Bruinsma, Naaldwijk.

Een halfgroen hybrideras. Een snelle groeier. Het gewas staat dichter bij Ailsa Craig dan bij Moneymaker, is minstens even lang geleed als Ailsa Craig. Lange open bladeren en mede daardoor een vrij open gewas hetgeen aantrekkelijk is in de herfstteelt. Komt vrij vroeg in produktie. De tomaten zijn matig zwaar en mooi rond.

Onvatbaar voor de oude fysio's, maar vatbaar voor de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

N - Red Crown

Voor beschrijving zie onder „Lichte Stookteelt en Koude Teelt”.

TOMAAAT

X - Ouden Dam MR

Voor beschrijving zie onder „Lichte Stookteelt en Koude Teelt”.

X - Rijncross — K.: N.V. J. Bruinsma, Naaldwijk. Kw.r.: aangevraagd.

Een halfgroen hybrideras. Het gewas vertoont enige overeenkomst met dat van Moneymaker maar is wat minder dicht door de langere leden en de meer open bladeren.

Is in de kop wat sterker dan Moneymaker. Een middelmatig zware tomaat. Onvatbaar voor de oude en de nieuwe fysio's van *Cladosporium*.

ONDERSTAMMEN

Om te voorkomen dat het gewas te lijden heeft van een of meer bodemziekten wordt wel gebruik gemaakt van resistente onderstammen.

Een nadeel van het gebruik van onderstammen is, dat het enten een verlatende invloed heeft op de oogst. Om deze reden en vanwege het moeilijke „aanslaan” van de enten in de winter, is het enten voor een vroege stookteelt in het algemeen niet aan te raden.

Het zaad van de onderstammen is gemakkelijk te onderscheiden van gewoon tomatezaad door z'n fijnheid. In 1 gram gewoon tomatezaad zitten ongeveer 300 zaden; in een gram onderstammenzaad 700 à 800. Van sommige onderstammen is het kiemingspercentage vrij laag. Het onderstammenzaad kiemt wat trager dan het zaad van de cultuurrassen. Aanvankelijk ontwikkelen de plantjes zich ook wat langzamer. Onder gunstige opkweekomstandigheden (voorjaar en zomer) kunnen onderstam en ent gelijktijdig worden gezaaid. Kweekt men op voor een vroege teelt dan moeten de onderstammen eerder worden gezaaid; voor de vroege stookteelt 14 dagen eerder, voor een late stookteelt enkele dagen eerder. Om gelijkmatige kieming te verkrijgen verdient het aanbeveling het onderstammenzaad voor te weken. Het gebruik van onderstammen heeft in zoverre invloed op de rassenkeuze dat men voor het enten beter geen rassen met grove vruchten of sterke groei kan nemen. De groei van de ent wordt nl. door de onderstam sterk gestimuleerd.

Onderstam K — Hybride ontstaan door kruising van een cultuur-tomaat met *Lycopersicum hirsutum*.

Resistent tegen kurkwortel en kanker (*Didymella lycopersici*).

Onderstam KK (Onderstam NK) — Hybride ontstaan door kruising van een ras dat resistent is tegen knol met *Lycopersicum hirsutum*.

Resistent tegen kurkwortel, kanker en knol (*Meloidogyne spp.*).

Onderstam KV — Hybride ontstaan door kruising van een slaapziekte resistent ras met *Lycopersicum hirsutum*.

Resistent tegen kurkwortel, kanker en slaapziekte (*Verticillium spp.*).

TUINBOON

(*Vicia faba* L.)

Tuinbonen worden geteeld voor vers gebruik en voor conserven. Op tuinbouwbedrijven worden ze volvelds geteeld of als windkering in combinatie met teerdere gewassen. Dikwijls worden tuinbonen onder platglas gezaaid, om later in de vollegrond te worden uitgeplant.

TUINBONEN VOOR VERS GEBRUIK

Hiervoor worden rassen en selecties verlangd, die vroeg zijn en grove-
re peulen en zaden bezitten (waardoor de plukkosten gedrukt worden).

A - Lange Witkiem (Verbeterde Witkiem)

Vrij fors gewas, 110-130 cm hoog. Peulen 18-22 cm lang, tamelijk breed, met 4-5 grote bonen.

Zaad groot, vrij breed, ovaalrond, plat, grijswit met witte navel.

Vatbaar voor topvergeling.

De selecties van dit ras verschillen in vroegheid.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Opmerkingen
Nunhem's Major	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)	} vroeg
Late Selectie	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	
Witkiem	N. V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	} middenvroeg
Verbeterde Witkiem A	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	
Verbeterde Witkiem B	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	
Verbeterde Witkiem	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
Verbeterde Witkiem R.	Ruiter's Zaadhandel, Andijk-Oost	
Climax	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vreeken's Zaden, Dordrecht	
Langschedige Witkiem	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	}
Verbeterde Langschedige Witkiem	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vreeken's Zaden, Dordrecht	

A - Futura — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1960. Ontstaan door selectie uit Witkiem Vroege Lange Brede.

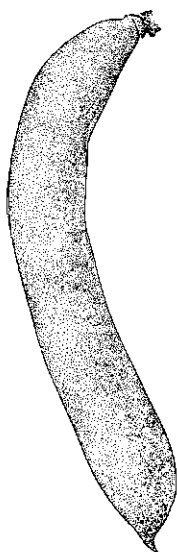
Zeer vroeg. Kan vrijwel in één keer geoogst worden. Speciaal geschikt voor combinatietelt.

Gewas lager dan Verbeterde Witkiem, stevig. Zeer grove, weinig gebogen Witkiempeulen, 18-22 cm lang met meestal 4 grote bonen.

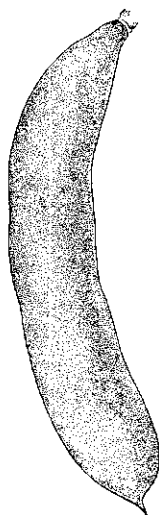
Weinig vatbaar voor topvergeling.

Goedgekeurd in de praktijkproeven 1963.

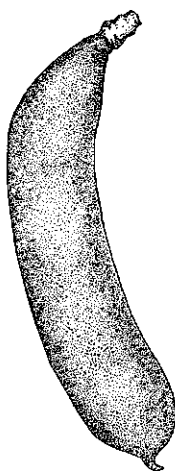
TUINBOON

Lange Witkiem

Futura

Witkiem

B - Witkiem

Gewas als van Lange Witkiem, stevig. Peul 16-18 cm lang met 3-4 grote bonen. De selecties van dit ras verschillen in vroegheid. Zaad grijswit met witte navel.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963

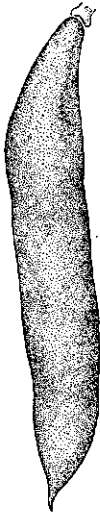
Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Opmerkingen
Ezetha's Witkiem A	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	} vroeg
Witkiem Witkiem type A Praecox	Gebr. P. C. en L. de Jongh, Goes Fa. P. Pik, Hoorn N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	
Witkiem Vroege Witkiem	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen en Vreeken's Zaden, Dordrecht Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	} middenvroeg

B - Con Amore — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1952. Ontstaan uit een kruising van Express met Vroege Witkiem.

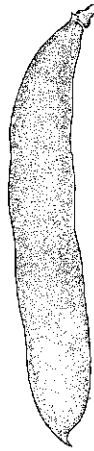
Gewas als Verbeterde Witkiem, doch minder stevig. Peul smal Witkiem-type, doch met toegespitste top, 15-18 cm lang met 3-5 bonen. Vroeg. Zaad ovaal, grijs-wit met witte navel.

Vatbaar voor topvergeling.

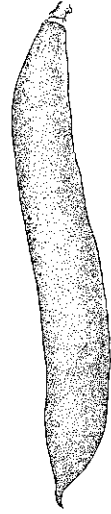
Aanbevolen in de praktijkproeven van 1963 als nr. 21.

Con Amore

Express

Trio

B - Express

Gedrongen, 80-100 cm hoog, fijn gewas. Bontbloeiend. Peulen dikwijls in paren zittend, 14-16 cm lang, vrij smal tot matig breed, met 4-5 kleine bonen. Vroeg.

Zaad grijswit met witte navel.

Vatbaar voor topvergeling.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Opmerkingen
Witkiem nr. 968	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	grofpeulig type
Witkiem nr. 977	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	
Vroegste Witkiem	N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes	
Witkiem Langschedige	N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes	
Nunhem's Canner	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	
Primo	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	
Express	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
Express	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	
Premier	Fa. F. de Vries en Zn., Alphen a.d. Rijn	

B - Trio — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1952. Selectie uit Express.

Een type Express met wat forsere, langere (17-18 cm) peulen en iets grover, weinig uitgestoeld gewas. Vroeg.

Vatbaar voor topvergeling.

Aanbevolen in de praktijkproeven 1963.

TUINBOON

N - Wika — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: 1961. Ontstaan door selectie uit Lange Witkiem.

Fijn gewas. Afstaande, vrijwel rechte, 15-17 cm lange peulen met 4 à 5 zaden.

Bezit tamelijk klein zaad, ongeveer als van Express.

Vatbaar voor topvergeling.

Aanbevolen in de praktijkproeven 1963.

TUINBONEN VOOR CONSERVEN

De industrie betreft het benodigde produkt gedeeltelijk via de veiligen; de rassen, die dan in aanmerking komen zijn de onder *Tuinbonen voor vers gebruik* genoemde.

Daarnaast worden de tuinbonen op contract geteeld. Hiervoor komen ook late tuinbonen in aanmerking. In bepaalde gevallen kunnen deze zelfs de voorkeur verdienen door een gunstiger tijdstip van verwerking.

Vooraf bij de iets latere contractteelt kan veel schade worden ondervonden van virusziekten, vooral van topvergeling gepaard gaande met bladrol, en van bonevirus 2 dat mozaïek veroorzaakt en met het zaad kan overgaan.

De rassen kunnen in twee groepen worden onderscheiden: rassen die na sterilisatie bruin worden en de typische bittere tuinbonesmaak bezitten, en rassen die na sterilisatie wit of groen blijven en de typische bittere smaak missen.

Omtrent de geschiktheid van de verschillende rassen voor conservering is vaak nog onvoldoende bekend. In het algemeen geldt, dat de bruinkokende rassen zowel voor inblikken als diepvriezen geschikt zijn. De zwarte verkleuring van deze tuinbonen in glas is een bezwaar. De blankblijvende tuinbonen geven in glas een aantrekkelijker produkt, voor diepvries zijn deze echter minder geschikt vanwege een harde schil, wat alleen kan worden ondervangen door zeer jong te oogsten. Omtrent de afzetmogelijkheden van verschillende typen, b.v. grootzadige of kleinzadige tuinbonen, is eveneens nog onvoldoende bekend. Het is waarschijnlijk dat er voor kleinzadige rassen een grotere belangstelling zal ontstaan.

De voor vers gebruik beschreven rassen kunnen alle door de industrie worden verwerkt. Ze hebben alle gemeen, dat ze na conserveren bruin verkleuren en een troebele opgietsmaak geven. Dit komt het uiterlijk niet ten goede. De consistentie en de smaak zijn over het algemeen echter goed.

Express en Trio bezitten de grootste fijnheid en verdienen dus de meeste aanbeveling; de overige rassen leveren grovere zaden en komen daarom minder in aanmerking.

A - Express

Voor beschrijving zie blz. 159.

A - Trio

Voor beschrijving zie blz. 159.

B - Felix — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: 1956.

Fijn Express-type, zowel wat gewas als peul en zaad betreft. Vereist een dichtere stand dan Express.

Aantrekkelijk ras vanwege de fijnheid van het zaad.

Door het fijne gewas waarschijnlijk het meest geschikt voor machinale oogst.

B - Driemaal Wit

Na conservering blank blijvend, hetgeen vooral voor glasconserven van groot belang is. Daar de bonen spoedig een harde schil krijgen en stug worden, moeten de peulen jong worden geplukt. Bij te laat oogsten kunnen ook gele verkleuringen optreden. Als nadeel wordt ook meermalen beschouwd het ontbreken van de uitgesproken, enigszins bittere tuinbonessaak.

Gewas ongeveer 1 m hoog. Peulen vrij recht, ongeveer 16 cm lang, smal, met 4 à 5 tamelijk kleine bonen. Witbloeiend. Vrij laat. De produktiviteit kan wel eens te wensen overlaten. Vatbaar voor topvergeling.

Het rijpe zaad is vrij klein, grijswit met witte navel.

Er bestaan enige verschillen in zeefsortering tussen de verschillende selecties.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Driemaal Wit	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Driemaal Wit	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Driemaal Wit	N.V. Wed. P. de Jong en Fa. Koning en Vlieger, Gocs
Driemaal Wit	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
R 60	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
Driemaal Wit	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
Driemaal Wit	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
Driemaal Wit	Ruiter's Zaadhandel, Andijk-Oost
Driemaal Wit	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Driemaal Wit	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen
Nr. 48	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg

B - Conservenmeester — K.: Gebr. van der Giessen, Zwijndrecht. Kw.r.: 1959. Ontstaan door selectie uit Lange Hangers.

Gewas en peul grover dan van Driemaal Wit. Peul hangend. Blankblijvend. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1963.

B - Lux — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Kw.r.: 1955. Ontstaan uit een kruising van Express met Driemaal Wit.

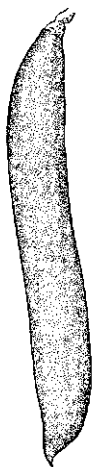
Gewas weinig vertakt, vrij korte, dunne stengels. Iets vroeger dan Driemaal Wit. Kan door het fijnere gewas wat dichter worden gezaaid dan Driemaal Wit.

Blankblijvend, komt ook in kwaliteit met Driemaal Wit overeen. Heeft iets kleinere bonen.

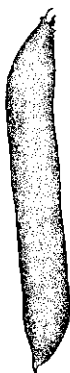
Gevoelig voor *Ascochyta* en vatbaar voor topvergeling.

Gewastype lijkt geschikt voor machinale oogst.

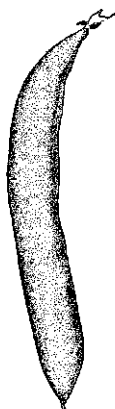
TUINBOON-TUINKERS

Driemaal Wit

Lux

Staygreen

N - Staygreen — K.: A. R. Zwaan & Sohn o.H.G. te Xanten, Duitsland. Kw.r.: 1960; gemachtigde N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg. Het ras is ontstaan uit een kruising van een eigen geniteur met Groene Hanger.

Gewas met matig vertakte, middelmatig lange, stevige stengels en klein blad. De afstaande, rechte, 12-15 cm lange peulen hebben een stompe top en bevatten 4 à 5 kleine olijfgroene zaden. Witbloeiend. Middenvroeg.

Bezit kleine groene bonen, die na koken of sterilisatie niet bruin verkleuren. Vanwege de groene kleur mogelijk aantrekkelijk voor de diepvriesindustrie, doch de vrij harde schil is een bezwaar.

TUINKERS

(*Lepidium sativum* L.)

Tuinkers (Sterrekers, Bitterkers) wordt nogal eens heel vroeg in het voorjaar gezaaid om met wat citroen en suiker een smakelijk broodbelegsel te verschaffen, dat rijk is aan vitamine C.

A - Gewone

Snelgroeiend, echter grover dan Gekrulde en Extra Fijne Moskrul. De bladrand is bijna gaaf tot zwak gekarteld, en niet gekroesd.

B - Gekrulde (Fijne Krul)

B - Extra Fijne Moskrul

N - Groka — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: 1961.

Een heelbladig type, waarvan de eerste loofbladen een zwak gekartelde rand hebben; bij de latere bladen is de rand tamelijk diep en onregelmatig gekarteld en min of meer gekroesd.

UI

(*Allium cepa* L.)

Bij de teelt van uien maakt men onderscheid tussen zaai-, zilver-, plant-, poot- en winteruien.

De voornaamste teeltgebieden zijn: Zuid-Holland met als belangrijkste centrum Goeree-Overflakkee, Zeeland, Noordoostpolder en west-Noord-Brabant. De laatste jaren bedraagt de met uien beteelde oppervlakte omstreeks 7000 ha. De waarde hiervan kan van jaar tot jaar sterk verschillen, doch kan gemiddeld op 50 miljoen gulden worden gesteld.

Verreweg de belangrijkste teeltvorm is de zaai-ui, met een gemiddeld areaal over de laatste 3 jaren van ruim 5400 ha. Van dit produkt wordt het overgrote deel, 70-80 %, geëxporteerd. De voornaamste afnemers zijn West-Duitsland, Engeland en Frankrijk.

De met poot- en plantuien, zilveruitjes en plantuitjes bebouwde oppervlakte bedroeg de laatste 3 jaren gemiddeld respectievelijk 475, 625 en 550 ha.

ZAAI-UI

Wordt bij voorkeur gezaaid in de tweede helft van maart of de eerste helft van april. Overwegend wordt uitgegaan van selecties uit het Rijnsburger en het Noordhollandse Strogele type. Hiervan is Rijnsburger verreweg het belangrijkste. Van zeer ondergeschikt belang is voorts nog het Noordhollandse Bloedrode type.

Naast deze Nederlandse worden ook buitenlandse rassen verbouwd, te weten Zittauer Gelbe, Stuttgarter Riesen en Amerikaanse hybriden. Dit materiaal bezit echter een grotere gevoeligheid voor valse meeldauw dan het inlandse.

Verreweg het grootste gedeelte van de uien wordt eerst in het winterhalfjaar afgezet. In verband hiermede worden hoge eisen aan de bewaarbaarheid van het produkt gesteld.

Als voor vroege levering wordt geteeld moet speciaal worden gelet op de eigenschap vroegrijpheid.

Voor levering kort na de oogst is voor het verkrijgen van een aantrekkelijk resultaat de factor produktiviteit van overwegende betekenis.

De laatrijpe selecties zijn minder geschikt voor de teelt in het noorden des lands.

De ui is een gemakkelijk te beschadigen produkt. Daarom moet bij het oogsten, transporteren en opslaan de uiterste voorzichtigheid in acht worden genomen. Ook het toedienen van hoge stikstofgiften werkt de kans op beschadiging in de hand en heeft een ongunstige invloed op de bewaarbaarheid van het produkt.

UI

A - Rijnsburger

Bolvormige gele ui. De eigenschap produktiviteit is gunstig ontwikkeld. Tussen de selecties komen vrij grote verschillen in houdbaarheid voor. Het percentage sterk uitwendig en inwendig roodgetinte uien is bij het merendeel van de selecties van geen betekenis.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Productiviteit	% leverbaar na bewaring	Vroegrijpheid ¹⁾	Uniformiteit van vorm ¹⁾	Roodkleuring in %	
						Sterk uitw. rood	Inw. rood
Grobol	N.V. De Groot en Slot, Broek op Langedijk	104	65	6,5	6,5	0,2	1
Maelstede	N.V. D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling	103	62	6,5	6	0,1	1
Bola	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	109	68	7	6,5	0,6	1
Enormus	Fa. Gebr. P.C. en L. de Jongh, Goes	107	70	6	6,5	0	0
Victoria	Fa. Gebr. P.C. en L. de Jongh, Goes	98	63	6,5	6	0,2	0
Favoriet	N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes	98	59	6	5,5	0,1	0
Sel. Onderdelinden	Fa. C. L. Onderdelinden en Zn., Hoofddorp	96	67	6,5	6,5	0,7	4
Produrijn	N.V. D. van der Ploeg, Barendrecht	101	74	6,5	6,5	0,6	2
Luctor	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	101	72	7,5	6,5	0,2	2
Dupro	A. Wabeke Jzn., Wemeldinge	104	70	6,5	6,5	0,2	1
Wijbo	„West-Friesland“, Wijdenes	103	71	7	6,5	0,2	0
Primeur	M. van Zielst, Nieuwe Tonge	102	66	6	6	0,1	1

¹⁾ Bij vroegrijpheid en uniformiteit van vorm is een hoger cijfer gegeven naarmate de betreffende eigenschap meer is ontwikkeld. Een punt verschil in vroegrijpheid komt overeen met 1 week verschil in plukrijpheid.

**Het overnemen van gegevens
uit deze rassenlijst is toegestaan
mits met duidelijke bronvermelding**

A - Noordhollandse Strogele

Gele, platte tot bolvormige ui. De produktiviteit van de meeste selecties is minder en de duurzaamheid vrijwel gelijk aan het gemiddelde van de Rijnsburger. Ook het percentage roodkleuring is gelijk aan dat van de Rijnsburger.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Produktiviteit	% leverbaar na bewaring	Vroegrijpheid ¹⁾	Uniformiteit van vorm ¹⁾	Roodkleuring in %	
						Sterk uitw rood	Inw. rood
Sel. Buisman	Fa. J. Buisman en Zn., Enkhuizen	88	67	7	6,5	0,2	1
Plastro	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	99	71	6,5	6,5	0,3	1
Produnos	N.V. D. van der Ploeg, Barendrecht	96	67	6,5	6,5	0,3	1
Nostro	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	96	68	7	7	0,3	2
Wijdehoud	„West-Friesland“, Wijdenes	95	66	8	7,5	0,2	0

¹⁾ Bij vroegrijpheid en uniformiteit van vorm is een hoger cijfer gegeven naarmate de betreffende eigenschap meer is ontwikkeld. Een punt verschil in vroegrijpheid komt overeen met 1 week verschil in plukrijpheid.

B - Zittauer Gelbe

Overwegend bolvormige, bruinetinte ui. Is gemiddeld 1-2 weken eerder plukrijp dan de Rijnsburger selecties.

De produktiviteit van deze matig uniforme uien is minder dan van de inlandse selecties. Vergeleken met de Rijnsburger ligt de opbrengst 10-20 % lager. Daarentegen is de houdbaarheid beter. Vooral in jaren met voor de kwaliteit ongunstige weersomstandigheden komt dit het sterkst tot uiting.

B - Amerikaanse hybride-uien

Deze rassen komen in de eerste plaats voor het telen van een vroege zaai-*ui* in aanmerking. In vergelijking met het merendeel van de Rijnsburger selecties zijn deze hybriden 3-4 weken vroeger oogstbaar. Ten opzichte van de Rijnsburger bedraagt de opbrengst van deze uniform bolvormige, bruinetinte uien 60-70 %. De duurzaamheid is minder dan van de Nederlandse selecties. De verbouw kan alleen worden aangeraden voor de allerbeste uie-gronden.

O - Noordhollandse Bloedrode

Platte tot bolvormige ui. Wijkt af van de overige rassen door een paarsrode kleur van het produkt. De vroegrijpheid, uniformiteit van vorm en duurzaamheid komen overeen met die van het merendeel van de Rijnsburger selecties. De produktiviteit is echter belangrijk minder en bedraagt omstreeks 80 % van die van het Rijnsburger type.

UI

In de praktijkproeven t/m 1963 traden het meest op de voorgrond sel. Brillant (Fa. J. Buisman en Zn., Enkhuizen), sel. Gebr. Sluis (N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen) en sel. H. Zwaan (Fa. H. Zwaan, Enkhuizen).

O - Stuttgarter Riesen

Platte ui met een donkergele kleur. De eigenschap vroegrijpheid is gunstig ontwikkeld. Afhankelijk van de herkomst van het uitgangsmateriaal valt de oogst 2-4 weken vroeger dan van de Rijnsburger selecties.

De opbrengst is omstreeks 65-75 % van die van de Rijnsburger, hetgeen mede oorzaak is dat Stuttgarter Riesen voor de teelt van zaauien weinig ingang vindt.

Zowel vanwege de vorm als de gunstige houdbaarheid kan dit ras met succes voor teelt van picklers worden gebruikt.

O - Witte rassen

Ten behoeve van de conservenindustrie wordt de teelt van witte uien op zeer geringe schaal uitgeoefend. Het produkt ervan wordt gedroogd. Naast een hoog drogestofgehalte is vooral een goede kleur — wit, zonder groene buitenste rokken —, een ronde vorm en de houdbaarheid van de uien belangrijk.

Het klimaat in Nederland is niet erg geschikt voor de teelt van witte uien. Voor verbouw hier te lande komen nog het meest in aanmerking Southport White Globe, Early White Grano en White Australian. De produktiviteit ervan is zeer gering en kan op 50 % van die van de Rijnsburger selecties worden gesteld.

De bolvormige uien van deze rassen hebben voor een goede droogkwaliteit nog te veel groene buitenste rokken. Bovendien is de houdbaarheid erg slecht. Ze moeten daarom kort na de oogst worden geconserveerd.

ZILVERUI

Deze uitjes worden uitsluitend voor inmaakdoeleinden gebruikt. De belangrijkste cultuurcentra vormen Tholen, St. Philipsland en west-Noord-Brabant.

Van het uit Italië geïmporteerde zaad zaait men 90 à 100 kg per ha. De zaaidatum valt gelijk met die van de gewone zaai-ui. De oogst valt van half juli tot eind augustus. De voor tuinders geschikte rassen worden meestal geleverd onder de namen St. Jansui en/of Allervroegste Wonder. Door de conservenindustrie, die voor deze teelt uitgaat van op landbouwbedrijven zaaiklaar gehuurd land, wordt het meest gebruik gemaakt van de rassen Pompei, Barletta en La Reine. Hier van is Pompei het vroegst.

PLANTUI

Bij deze teeltwijze wordt uitgegaan van in het voorgaande jaar gewonnen plantgoed van de maten 8-15 en 15-22 mm doorsnede.

Als van vroegrijpe selecties wordt uitgegaan kan vaak reeds in de tweede helft van juli worden geoogst.

Teneinde het optreden van een te hoog percentage bloemstengels

tegen te gaan moet het plantgoed gedurende de winter bij hoge temperatuur (25,5-28°C) en een relatieve vochtigheid van 60-70 % worden bewaard. Een uitzondering hierop vormt het ras Stuttgarter Riesen. De geringe neiging tot bloemvorming maakt het mogelijk, dat het van dit ras gewonnen plantgoed ook koud kan worden bewaard. Stuttgarter Riesen-plantuitjes kunnen derhalve gedurende de gehele winter worden afgeleverd. Bij de voor export geteelde plantuitjes neemt Stuttgarter Riesen dan ook een overwegende plaats in.

Opgemerkt dient echter dat, ongeacht het al of niet optreden van bloemstengels, bewaring bij hoge temperatuur een gunstige invloed op de opbrengst heeft. Een nadeel is, dat de vroegheid van het gewas hierdoor nadelig wordt beïnvloed.

Bij de rassenkeuze moet onderscheid worden gemaakt tussen rassen waarvan het plantgoed wel of niet warm is bewaard.

Voor koude bewaring komt alleen in aanmerking Stuttgarter Riesen. Voor warme bewaring de vroegrijpste selecties uit het Rijnsburger en het Noordhollandse Strogele type alsmede Zittauer Gelbe en Stuttgarter Riesen.

Voor de eigenschappen van deze rassen wordt verwezen naar hetgeen hierover bij zaai-uien is vermeld.

POOT- EN WINTERUI

De teelt van poot- en winteruien wordt nog slechts op zeer beperkte schaal uitgeoefend. Bij beide teeltwijzen wordt uitgegaan van selecties uit de Zwijndrechtse pootui.

VELDSLA

(*Valerianella locusta* (L.) Betcke (*V. olitoria* (L.) Poll.
en *V. eriocarpa* Desv.)

Veldsla wordt, zowel onder glas als in de vollegrond, hier en daar geteeld, maar vooral op IJsselmonde, in Limburg en ook in Zeeland. In Limburg uitsluitend in de vollegrond. De oogst valt in de herfst, de winter of het vroege voorjaar. Er wordt steeds veel naar België geëxporteerd.

A - Grote Noordhollandse

Voor glas en vollegrond. Donkergroen, langwerpige blad. Het uitgezifte, fijne zaad wordt veelal als Gewone Fijnzaad of Broei-
vet verkocht.

WITLOF

(*Cichorium intybus* L.)

In de seizoenen 1960-1961 en 1961-1962 werden voor de tweede maal praktijkproeven genomen. In het algemeen was de kwaliteit van het lof belangrijk beter dan zes jaar voordien, toen voor de eerste maal praktijkproeven met witlof werden uitgevoerd.

In de laatste praktijkproeven kwamen in alle trekken selecties voor met goed gesloten, buikige kroppen van het zogenaamde Mechelse type. De kroppen kunnen wat fijner of wat grover zijn. Het „Hollandse” lof,

WITLOF

gekenmerkt door lange, slanke, losse en slecht gesloten kroppen, was verre in de minderheid.

De rassenkeuze bij witlof wordt vrijwel uitsluitend bepaald door de mogelijkheid om in de gewenste periode te trekken. Ter verduidelijking is behalve een tabel met aanbevolen selecties een afzonderlijke teelttabel opgenomen.

Omdat moeilijk van witlofassen kan worden gesproken werd het juist geacht alle selecties in één tabel (blz. 161 en 162) samen te brengen en ze daarin te rangschikken van vroeg tot laat.

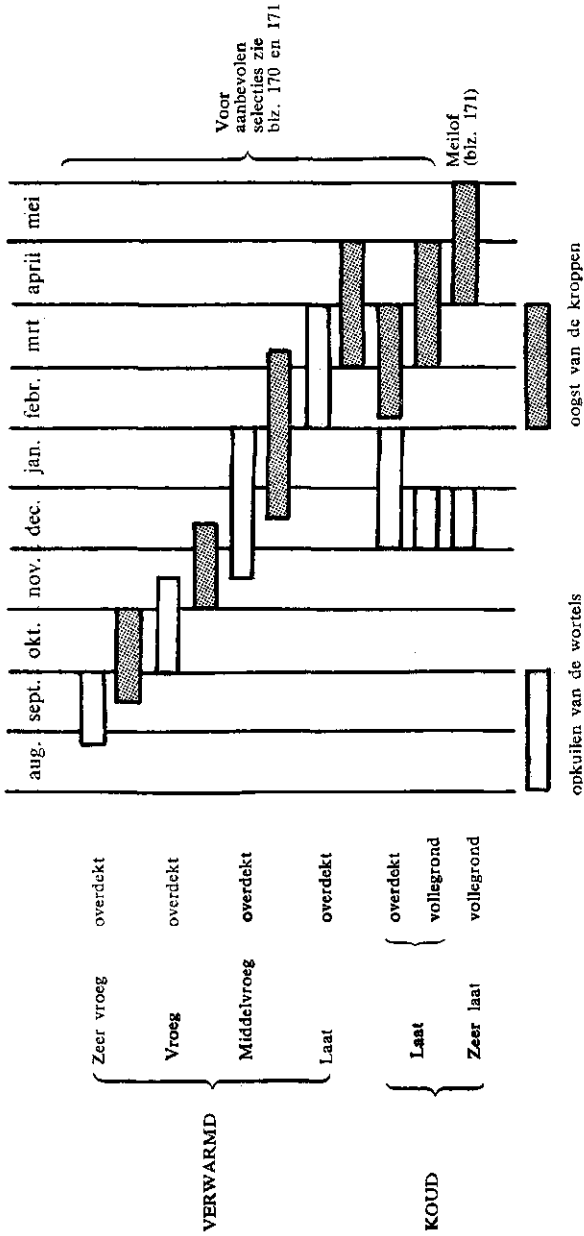
Aangeraden wordt, de zaaitijd zo te kiezen, dat er tussen opkomst van het zaad en het opzetten van de wortels 20 tot 24 weken ligt voor de extra vroege en de vroege selecties. Men kan deze ook later opzetten, mits later wordt gezaaid. Met extra vroege selecties zijn dikwijls uitstekende resultaten verkregen in de vroege trek. Voor de middelvroeg selecties moeten er 24 tot 28 weken verlopen tussen opkomst en rooien. In het algemeen geldt dat te vroeg opkuilen dun, lang en los lof geeft, en veel te laat opkuilen veel roosjes of een te lange pit.

Dikwijls kunnen witlofselecties voor meer dan een trek worden gebruikt. In de tabel is dit door meer kruisjes achter de naam aangegeven. Het kon niet voor alle selecties worden nagegaan. Mocht men een selectie met één kruisje voor meer trekken willen gebruiken, dan wordt afgeraden, vroeger op te kuilen dan aangegeven. Later opkuilen kan met minder risico worden beproefd.

Voor de late, verwarmde trek worden de wortels gerooid in november en zelfs wel in december, wat gepaard gaat met kans op nachtvorstschade in het te velde staande gewas. De wortels moeten worden bewaard tot februari-maart, de opzetperiode. Deze bewaring kan op verschillende manieren gebeuren, maar dient in ieder geval koel en vorstvrij te zijn. Koelen met buitenlucht van los in een cel gestorte wortels voldoet goed in de praktijk, mits deze lucht bevochtigd wordt.

**Goede schutters
zijn slechte schutters die
volhielden**

TABEL VAN HET OPZEITEN EN OOGSTEN VAN WITLOF

WITLOF

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961 ^{1) 2)}

	Aanbevolen voor			
	Verwarmd, overdekt		Koud, laat	
	middelvroeg trek	late trek	overdekt	vollegrond
Vroege Mechelse sel. Broersen Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	+			
Vroege Mechelse J. Groenendijk, Sommelsdijk	+			
Vroege Mechelse F. L. E. Philibert en J. Volwerk te Sommelsdijk en N.V. C. W. Pannevis te Delft	+			
Vroege Mechelse N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+		-	
Vroege Mechelse A. de Bonte, Ooltgensplaat	+			
Middelvroeg 5610 Fa. C. Groenendijk & Zn., Sommelsdijk	+			
Huizer stam B Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+		+	
Vr. Mech. sel. Huizer Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+			
Mechelse N.V. Wed. P. de Jongh, en Fa. Koning & Vlieger, Goes	+			
Vroege Mechelse N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	+			
Sel. Gebo, middelvroeg N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	+			
Winterlof N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	+	+		
Edelkrop W. de Zeeuw J.Gzn., Barendrecht	+			
Dubbel Blank ³⁾ N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	+	⁴⁾
Selectie R.Z.B. N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	+	+
Late Belgische J. Groenendijk, Sommelsdijk		+		
Late Belgische N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen		+		
Late Belgische F. L. E. Philibert en J. Volwerk te Sommelsdijk en N.V. C. W. Pannevis te Delft		+		
Sel. R.Z.A., middelvroeg N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam		+	+	+
Reine Bon Gebr. Broersen, Tuitjenhorn			+	+

¹⁾ De uitslag van de thans lopende praktijkproeven met witlofselecties in de zeer vroege en vroege trek zal zo spoedig mogelijk in de vakbladen worden gepubliceerd.

²⁾ Een plusteken achter een selectie betekent dat deze selectie aanbevolen wordt voor de daarboven aangegeven trek.

³⁾ Kw.r.: 1956. Onderscheidt zich door de witte bloemkleur.

⁴⁾ Groeit onder koud glas traag.

WITLOF-WITTEKOOL

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960-1961 (vervolg) ^{1) 2)}

	Aanbevolen voor			
	Verwamd, overdekt		Koud, laat	
	middelvroeg trek	late trek	overdekt	vollegrond
Produktiva				
N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude, en N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)			+	+
Middelvroeg nr. 16				
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)			+	+
Selectie P.P.				
Fa, P. Pijk, Hoorn			+	
Westfride				
„West-Friesland“, Wijdenes en N.V. C. W. Pannevis, Delft			+	
Superkrop				
N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen			+	+
Edellof				
N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg			+	
Nunhem's Selva				
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)				+
Selectie Slusia				
N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen				+

¹⁾ De uitslag van de thans lopende praktijkproeven met witlofselecties in de zeer vroege en vroege trek zal zo spoedig mogelijk in de vakbladen worden gepubliceerd.

²⁾ Een plusteken achter een selectie betekent dat deze selectie aanbevolen wordt voor de daarboven aangegeven trek.

Om verwisselingen van witlofzaad met andijviezaad te voorkomen, is op blz. 26 het verschil weergegeven.

O - Meilof

Onder deze naam zijn zeer traag groeiende selecties in de handel die, in december koud in de vollegrond opgekuild, pas in april-mei oogstrijpe kroppen leveren. Wegens de geringe omvang zijn van deze teelt geen praktijkproeven genomen.

WITTEKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *alba* DC.)

Van de verschillende sluitkoolsoorten is de teelt van wittekool de laatste jaren het minste ingekrompen. Noord-Holland is het belangrijkste teeltgebied. Het arcaal is ongeveer 1600 ha groot, waarvan ongeveer 900 ha met Langedijker Bewaarwitte. Met vroege en herfstwitte worden resp. ruim 250 ha en 450 ha geteeld. Langedijker Vroege Witte, Langedijker Herfstwitte en Succes zijn de hiervoor aangewezen rassen. Gouden Akker en Roem van Enkhuizen worden in Nederland weinig geteeld. Kolos en Vezufa zijn twee nieuwe, late wittekool-

WITTEKOOL

rassen. Van wittekool wordt vaak meer dan de helft geconserveerd, vooral tot zuurkool.

Tussen de verschillende selecties van de wittekoolrassen komen duidelijke verschillen in gevoeligheid voor „rand” voor. Volledig resistente rassen zijn nog niet gekweekt, hoewel hieraan door de kweekbedrijven thans wordt gewerkt.

Behalve door de keuze van de te telen selecties of ras is het optreden van „rand” te verminderen door dicht te planten, minder zwaar met stikstof te bemesten, en door de kolen, zodra deze oogstrijp zijn, te oogsten.

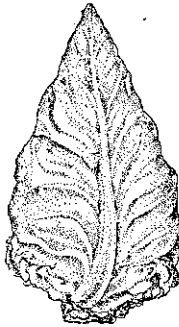
Voor de teelt van vroege spitskool waarvan de aanvoer grotendeels plaatsvindt in juni, worden selecties van het ras Eersteling gebruikt.

Een nieuw spitskoolras aangeduid als Spiko heeft in de in 1962-1963 gehouden praktijkproeven een bijzonder goede indruk gemaakt.

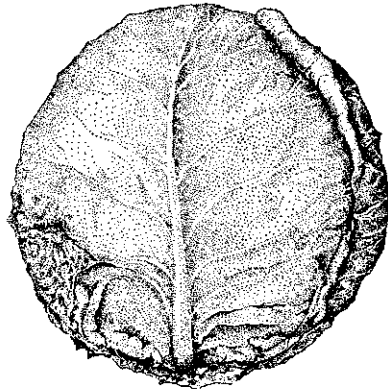
De oppervlakte met spitskool beteeld bedraagt ongeveer 100-150 ha. Centra van deze teelt zijn Hoogezand-Sappemeer, Huissen en Venlo. De uitslagen van de in 1962 en 1963 gehouden praktijkproeven met spitskool zijn in deze rassenlijst opgenomen.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Planttijd	Oogsttijd	Aanbevolen rassen
Vroege teelt				
zeer vroege rassen (blz. 173)	september	mrt.-begin april	eind mei-half juli	A - Eersteling
	september	mrt.-begin april	half mei-eind juni	N - Spiko
vroege rassen (blz. 174)	februari	half mrt.-begin april	juli-aug.	A - Langedijker Vroege Witte
	begin februari	maart	half-eind juni	B - Gouden Akker
	februari	maart	eind juni-begin juli	O - Kopenhaagse markt
herfstteelt				
vroege herfststrassen (blz. 175)	eind febr.-maart	mei	half aug.-eind sept.	A - Langedijker Vroege Herfstwitte
	begin mrt.	begin mei	augustus	B - Roem van Enkhuizen
late herfststrassen (blz. 175)	eind febr.-maart	mei	oktober	A - Langedijker Late Herfstwitte
	maart	mei	half okt.-december	A - Succes
	maart	mei	half okt.-december	B - Kolos
	maart	mei	half okt.-december	B - Vezufa
late teelt				
bewaarrassen (blz. 177)	maart	half mei-begin juni	half okt.-half nov.	A - Langedijker Bewaarwitte

Eersteling

Langedijker Herfstwitte

ZEER VROEGE RASSEN

(oogsttijd: mei-juni)

A - Eersteling (Express)

Dit ras wordt in Nederland thans nog het meest voor de vroege spitskoolteelt gebruikt.

Zaai: september. Oogst: eind mei-half juli. Gewicht: 0,75-1,50 kg. Stronk kort. Weinig, vrij glad blad. Korte bladsteel. Kool spits tot stompspits, matig vast, groen.

De grootste vroegheidsverschillen tussen de goedgekeurde selecties bedragen ongeveer 14 dagen. Vroege selecties zijn vaak iets minder productief dan latere selecties.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1962-1963 ¹⁾

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Vroegheid ²⁾
Eersteling, allervroegste ³⁾	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1
Eersteling	N.V. Wed. P. de Jongh en fa. Koning en Vlieger, Goes	2
Eersteling	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	2
Express	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg	3

¹⁾ Een uitvoerig verslag over deze proeven is te vinden in „Praktijkproeven met Spitskool 1962-1963” door ir. M. Nieuwhof en A. Kraai, Meded. I.V.T. nr. 229 (jan. 1965). Prijs f 0,40.

²⁾ 1 = vroeg, 3 = matig vroeg.

³⁾ Vormt een iets zwaardere kool dan de andere Eerstelingselecties.

N - Spiko — K.: Gebr. Broersen, Tuitjenhorn.

Dit nieuwe ras is in de praktijkproeven met spitskool 1962-1963 bijzonder hoog gewaardeerd. De vroegheid komt ongeveer overeen met

WITTEKOOL

die van een vroege Eerstelingsselectie, terwijl de kool vergeleken met de meeste Eerstelingsselecties zwaarder wordt.

Zaai: september. Oogst: half mei-eind juni.

Gewicht: 1,25-2,00 kg.

Stronk kort. Tamelijk veel, vrij glad blad. Korte bladsteel. Kool spits tot stompspits, matig vast, geelgroen.

VROEGE RASSEN (oogsttijd: juni-augustus)

A - Langedijker Vroege Witte

Dit is het vroegste Langedijker ras. Het is evenwel later dan Gouden Akker. De teelt is vrij speculatief, omdat de vraag voor verse consumptie in juli gering is, terwijl het ras voor verwerking tot zuurkool te weinig productief is. Niet geschikt voor weeuwenteelt. In Noord-Holland bekend als Poepewitte of Suikerwitte.

Het ras is vrij gevoelig voor rand.

Zaai: februari. Oogst: juli-augustus.

Gewicht: 2,5-3,0 kg.

Stronk kort. Vrij weinig blad. Kool rond, matig vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Gevoeligheid voor rand ¹⁾
Langedijker Vroege Antiplof ²⁾	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1
Langedijker Vroege Witte	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1

¹⁾ 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

²⁾ Barst minder snel dan de andere aanbevolen selectie.

B - Gouden Akker

Dit is het vroegste ronde wittekoolras. Het is zeer gevoelig voor barsten, terwijl de vraag naar kool in de zomer gering is. Om deze redenen is de omvang van de teelt beperkt. Bij gebruik in weeuwenteelt gevoelig voor schieten.

Zaai: begin februari. Oogst: 2e helft juni.

Gewicht: 1,5—2,0 kg.

Stronk kort. Weinig buitenblad dat komvormig is. Kool rond, weinig vast.

O - Kopenhaagse Markt

Een vroeg ras waarvan de oogst valt na die van Gouden Akker, maar voor die van Langedijker Vroege Witte. Wordt door de geringe vraag naar wittekool in de zomer vrijwel niet geteeld voor verse consumptie. Wordt soms verwerkt door drogerijen.

Zaai: februari. Oogst: eind juni-begin juli.

Gewicht: 2,0-2,5 kg.

Stronk kort. Iets meer buitenblad dan Gouden Akker. Kool rond, matig vast.

VROEGE HERFSTRASSEN
(oogsttijd augustus-september)

A - Langedijker Vroege Herfstwitte

Wordt vrijwel uitsluitend gebruikt voor de verwerking tot zuurkool. De grote gevoeligheid voor inwendig rand is echter een groot bezwaar.

Zaai: eind februari-maart. Oogst: half augustus-eind september.

Gewicht: 4,5—5,5 kg.

Stronk vrij kort. Vrij veel buitenblad. Kool groot, rond, vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Gevoeligheid voor rand ¹⁾
Langedijker Vroege Herfst Enchusana	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2 2

¹⁾ 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

B - Roem van Enkhuizen — Geïnr.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. 1902.

Door zijn inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand, zeer geschikt voor verwerking tot zuurkool. In Nederland weinig geteeld doch om zijn goede eigenschappen over de gehele wereld bekend.

Zaai: begin maart. Oogst: augustus.

Gewicht: 4,0—5,0 kg.

Stronk kort. Vrij weinig buitenblad, dat iets gebobbeld is, grijsgroen. Bladrand golvend. Kool groot, rond tot iets hoogrond, zeer vast.

LATE HERFSTRASSEN
(oogsttijd oktober-december)

A - Langedijker Late Herfstwitte

Geschikt voor zuurkool, doch erg gevoelig voor inwendig rand.

Zaaitijd: eind februari-maart. Oogst: oktober.

Gewicht: 5,5—7,5 kg.

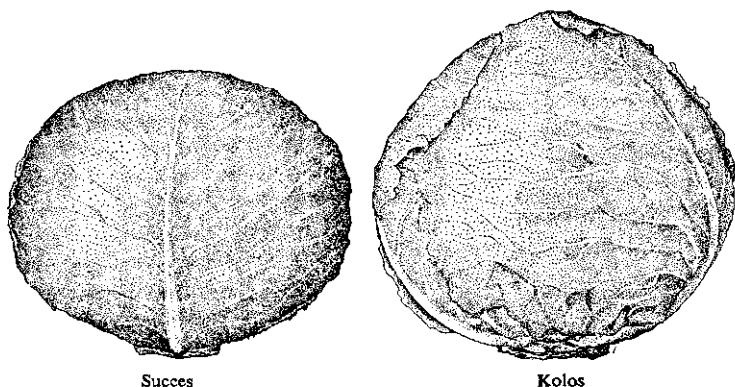
Stronk matig lang. Veel buitenblad. Kool groot, rond tot hoogrond, vrij vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Gevoeligheid voor rand ¹⁾
Langedijker Late Herfst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2
Langedijker Late Herfst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2
Langedijker Late Herfst	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3

¹⁾ 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

WITTEKOOL

A - Succes — K.: N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Geïnr.: 1936. Door zijn vaste kool met goede inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand zeer geschikt voor zuurkool. Kan onder gunstige omstandigheden tot januari worden bewaard. Soms nogal gevoelig voor rotkoppen.

Zaaitijd: maart. Oogst: half oktober-december.

Gewicht: 5,0-7,0 kg.

Stronk zeer lang. Zeer veel buitenblad met sterk golvende bladrand, lange bladsteel. Blad grijsgroen, soms iets rood gaderd. Kool iets platronnd, zeer vast, groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Gevoeligheid voor rand ¹⁾
Herfstdeelen	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1
Succes	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1

¹⁾ 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

B - Kolos — Geïnr. door Gebr. Broersen, Tuitjenhorn.

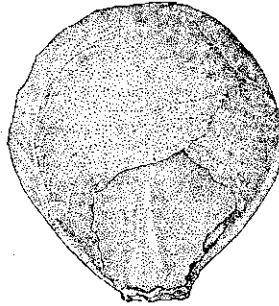
Nog iets later dan Succes. Matig gevoelig voor inwendig rand. Geschikt voor zuurkool. De vrij grove inwendige structuur is soms een bezwaar, reden waarom men wel aanbeveelt dit ras nauwer dan normaal te planten.

Zaaitijd: maart. Oogst: november-december.

Gewicht: \pm 5,5-7,5 kg.

Stronk matig lang. Veel groot buitenblad met geplooidde of golvende bladrand en korte bladsteel. Blad grijsgroen. Kool overwegend rond, vast.

B - Vezufa — Geïnr. door N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen. Komt vrijwel overeen met Kolos (zie boven). Iets fijner van structuur.

Langedijker Bewaarwitte (nieuw type)

BEWAARRASSEN

A - Langedijker Bewaarwitte

In dit ras komen een aantal typen voor die sterk in bewaareigenschappen en morfologische kenmerken variëren. In de praktijkproeven zijn alleen die selecties aanbevolen die aan redelijke eisen met betrekking tot de bewaarbaarheid voldoen. Weinig gevoelig voor rand (varkensvlekken).

Zaaitijd: maart. Oogst: half oktober-half november.

Gewicht: 3,5-4,0 kg.

Stronk lang, veel buitenblad, groen-grijsgroen, met golvende, soms gladde bladrand. Kool omgekeerd eirond, zeer vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door
Orig. Deense Witte Ronde Bewaar	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Langedijker Bewaar	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Orig. Deense Witte Bewaar	Coöp. L.T.B., Alkmaar
Langedijker Bewaar	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht

WORTEL

(*Daucus carota* L.)

De wortel behoort tot één van de belangrijkste vollegrondsgroenten. De omzet ervan aan onze veilingen bedraagt per jaar vaak meer dan 20 miljoen gulden. Meer dan 20 procent van de peen wordt gesteriliseerd of gedroogd.

Van de vroege peen wordt een klein deel onder glas geteeld; ongeveer 30 ha onder staandglas en 80 tot 100 ha onder platglas. Deze peen wordt grotendeels in de herfst uitgezaaid. Een aparte plaats neemt de teelt van zogenaamde „ondergooiers” in, die in de zomer uitgezaaid en na de winter geoogst worden. De meeste vroege vollegrondspeen wordt na de winter uitgezaaid. Hiervan komt de aanvoer in juni op gang, na die van de glaspeen en van de ondergooiers. Voor de vroege teelten worden selecties van Amsterdamse Bak gebruikt. Ook voor de

WORTEL

latere teelten is dit ras gewild. Alleen op hoge, slecht vochthoudende of stugge gronden geeft men veelal de voorkeur aan Nantes. Het gehele areaal met deze drie rassen beteeld bedraagt vaak meer dan 1000 ha.

Een bijna even groot areaal wordt ingenomen door winterpeen, die een veel langere groeiperiode vraagt en waarvan de wortels ook veel zwaarder worden. De rassen die men hiervoor gebruikt zijn Flakkeese, Flaro en Berlikumer. Bij deze rassen gaat men steeds meer op een goede regelmatige kleur letten, niet alleen van het vlees, maar ook van de pit. Deze hangt behalve van de erfelijke aanleg ook af van de leeftijd van de wortel (jonge wortels zijn bleker dan oudere) en de groei-omstandigheden (als het bijvoorbeeld te koud is blijven de wortels bleek).

De in Nederland geteelde rassen voldoen in redelijke mate aan de behoeften van de industrie. Vooral nu de kleur van de late rassen belangrijk verbeterd is geeft men hieraan voor drogen de voorkeur boven buitenlandse rassen.

In deze rassenlijst zijn ook enkele rassen opgenomen waarvoor van de zijde van de industrie soms enige belangstelling bestaat, te weten Kieler Rode, Chantenay en Platronde Parijse Broei. Veel ervaringen met de teelt ervan heeft men in Nederland niet.

VROEGE WORTEL

A - Amsterdamse Bak

In Nederland is Amsterdamse Bak het ras voor de vroege teelt. Dit ras heeft een goede verzorging en een behoorlijk losse, goed vochthoudende grond nodig. De stuggere en de drogere gronden zijn voor dit ras niet zo geschikt.

Amsterdamse Bak wordt gebruikt voor zaai van voorjaarspeen onder glas in oktober of eventueel later, voor zaai van zomerpeen in de volleggrond in het voorjaar en voor zaai van herfstpeen in juli of begin augustus.

De in de praktijkproeven 1961-1962 opgenomen selecties zijn vrijwel alleen beproefd in volleggrondsproeven. Een aantal van de aanbevolen selecties zijn belangrijk vroeger op kleur dan de andere selecties.

Weinig loof. Wortel half lang, cilindrisch of iets conisch.

Van onderstaande selectiebedrijven zijn selecties van Amsterdamse Bak aanbevolen in de praktijkproeven 1961-1962

N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster
Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen ¹⁾
Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord ¹⁾
N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
N.V. Wed. P. de Jongh en
Fa. Koning en Vlieger, Goes
Coöp. L.T.B., Alkmaar
N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.) ¹⁾
N.V. C. W. Pannevis, Delft
Fa. P. Pik, Hoorn

N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen ¹⁾
C.V. D. v. d. Sluis & Zn., Honselersdijk
N.V. Supergran, Haarlem-Overveen
Fa. F. de Vries & Zn., Alphen a/d Rijn
„West-Friesland”, Wijdenes
Wm. Zandbergen, Oostvoorne
N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen
N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg
N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam
Fa. H. Zwaan, Enkhuizen ¹⁾
N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam ¹⁾

¹⁾ Bedrijven met een extra vroege selectie.

ZOMERWORTEL

A - Amsterdamse Bak

Op losse en tegelijk goed vochthoudende gronden kan men in Nederland het hele jaar door, dus ook in de zomer Amsterdamse Bak telen. In de regel neemt men dan niet de selecties met het allerfijnste loof, daar hiervan de loofontwikkeling soms te wensen overlaat.

B - Nantes

Op iets minder losse of niet al te vochtrijke gronden voldoet Amsterdamse Bak soms minder goed en bevallen de niet te grove Nantes-typen vaak beter.

Van Nantes zijn twee typen te onderscheiden. Het type aangeduid als Slanke Nantes vormt een matig lange, slanke cilindrische wortel met een soms iets toelopende kop, terwijl het andere type iets korter is en soms iets conisch.

Van beide typen zijn in de praktijkproeven 1963-1964 selecties aanbevolen. Tussen de verschillende herkomsten komen verschillen voor van de hoeveelheid loof, vroegheid, en uit- en inwendige kleur.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1963-1964

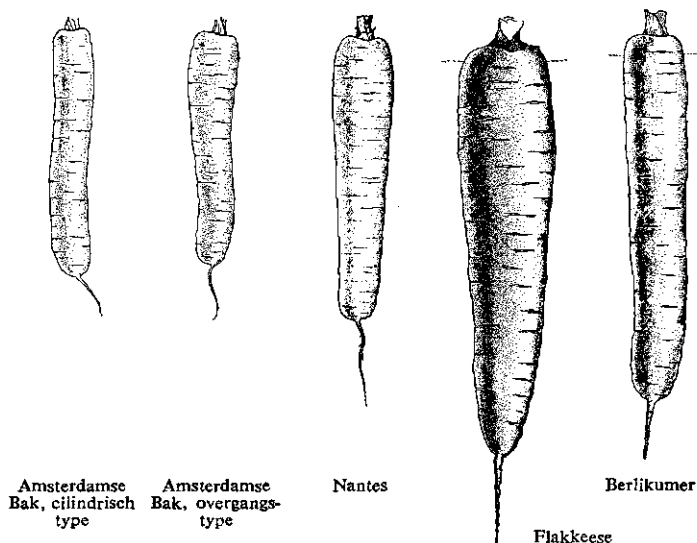
Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	Loof-hoeveelheid ¹⁾	Vroegheid ²⁾	Kleur ³⁾	
				uitwendig	inwendig
Type Nantes					
Nantes	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes en Fa. Koning & Vlieger, Goes	3,2	3,5	3,0	2,4
Nantes	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	3,0	2,5	2,9	2,8
Forto	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	3,8	2,9	3,2	3,1
Slendero	N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen	3,2	3,5	3,4	3,2
Tiptop	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	3,8	3,3	3,5	3,3
Nantes	„West Friesland“, Wijdenes	2,7	3,3	3,4	3,7
Nantes	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3,7	3,5	3,2	3,3
Type Slanke Nantes					
Nantes Ideaal	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	3,0	3,0	3,4	2,7
Nunhem's Voorjaarswortel	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	2,2	3,3	3,4	3,6
Nantes	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	3,3	3,5	3,4	3,3
Nantes	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	2,5	3,5	3,9	3,7

¹⁾ 1 = weinig, 5 = veel. ²⁾ 1 = laat, 5 = vroeg. ³⁾ 1 = slecht, 5 = goed.

O - Vertou (Venlose Broei)

Vroeger op kleur dan andere Nantestypen, maar minder zware wortel. Stevig, tamelijk fors loof. Wortel conisch, soms overgangsvorm naar cilindrisch.

WORTEL

WINTERWORTEL

A - Flakkeese

Voor winterpeen wordt dit ras het meest gebruikt. Het is een zeer productief, oogstzeker ras met een goede kwaliteit. Geschikt voor transport en bewaring.

Het oorspronkelijke oude type is nu vrijwel geheel verdwenen en vervangen door het zogenaamde verbeterde type met een iets langere, slankere wortel van iets betere vleesstructuur en kleur.

Loof zwaar. Wortel middelmatig lang, slank, glad, licht conisch, stomp.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	kleur ¹⁾ uitwendig	kleur ¹⁾ inwendig
Gladde Stompe Winter	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,1	3,0
Flakkeese	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,4	3,3
Flakkeese Stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,0	2,1
Flakkeese Stam B	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,1	3,0
Flaro	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,3	3,0
Flakkeese	Gebr. P. C. en L. de Jongh, Goes	3,1	2,4
Flakkeese	N.V. Wed. P. de Jongh en fa. Koning en Vlieger, Goes	2,9	2,5
Flakkeese	Coöp. L.T.B., Alkmaar	2,9	2,3
Flakkeese	J. Mastenbroek, Sommelsdijk	3,5	2,8
Flambouw	N.V. C. W. Pannevis, Delft	2,9	2,7
Flakkeese	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	3,1	3,6
Flakkeese	N.V. Jo's Reijfers, Zwijndrecht	3,5	2,8
Flakkeese	„West-Friesland”, Wijdenes	3,9	4,4
Flakkeese	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen	3,1	3,0
Flakkeese	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	3,0	3,7
Flakkeese	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3,8	3,7

¹⁾ 1 = slecht, 5 = goed.

B - Flaro — K.: N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Kw.r.: 1951
Een type Flakkeese dat zich onderscheidt door de paarse voet van zijn bladstelen en een goede kwaliteit. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1961-1962. Verdere gegevens over dit ras zijn vermeld onder de aanbevolen selecties van Flakkeese.

B - Berlikumer

De kwaliteit van de wortel is beter dan die van Flakkeese. Is evenwel minder productief en minder goed te bewaren en te vervoeren. Loof matig zwaar. Wortel tamelijk lang, licht conisch of cilindrisch, glad, stomp.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1961-1962

Aangeduid door selectiebedrijf als	Ingezonden door	kleur ¹⁾ uitwendig	kleur ¹⁾ inwendig
Berlikumer type Bierma	Ids. Bierma & Zn., Holwerd	2,9	2,6
Berlikumer	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3,3	3,7
Berlikumer Winter	N.V. Nunhem's Zaden, Haalen (L.)	3,0	2,8

¹⁾ 1 = slecht, 5 = goed.

SPECIALE RASSEN VOOR DE INDUSTRIE

Uitdrukkelijk wordt hier gesteld dat deze rassen voor de gewone teelt doorgaans niet aantrekkelijk zijn. De ervaringen ermee zijn in Nederland nog erg beperkt.

Bauers Kieler Rode — K.: C. Bauer, Kiel, Duitsland.

In Duitsland gekweekt ras dat door zijn uitstekende kleur en hoog drogestofgehalte soms gevraagd wordt door de verwerkende industrie voor drogen. Is alleen als hoofdgewas te telen. De opbrengst ligt zeker 20 procent lager dan van Berlikumer. Is verder iets vroeger. Tamelijk zwaar loof. Wortel matig lang, conisch, puntig. Kleur van vlees en pit rood.

Chantenay

Voor steriliseren en drogen bestaat soms belangstelling voor selecties van Chantenay met een rode pit. Het rendement van Flakkeese en Berlikumer is evenwel vaak hoger, terwijl ook de kleur van deze twee rassen vaak beter is. Matig vroeg ras. Vaak minder productief dan Berlikumer.

Matig zwaar loof. Wortel halflang, vaak erg dik, conisch, stomp.

Platronde Parijse Broei

Vroeg Frans rasje dat thans weinig meer geteeld wordt. Door zijn 3 tot 5 cm lange platronde wortel soms gevraagd voor steriliseren. Weinig loof. Wortel platrond, klein.

Samenstelling van de commissies voor de beoordeling van de praktijkproeven

Commissie praktijkproeven radijs 1964-1965

Dr. O. Banga, voorzitter; J. Droogendijk, W. Kranendonk, W. v. d. Ven en A. Verhoeven voor de tuinders te Hendrik Ido Ambacht e.o.; Fr. Batist en P. A. v. d. Zande voor de tuinders te Honselersdijk e.o.; C. H. Smorenburg en J. Weerdenburg voor de tuinders te Sloten e.o.; J. A. v. d. Berg en J. Koelewijn (N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk), W. J. van Gameren en J. Huizer (Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord), J. v. Dalen (N.V. C. W. Pannevis, Delft), W. Duys en C. v. Ophem (N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht), A. H. W. Pellekaan en ir. B. P. Toppinga (N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen), A. Vijn (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen) en C. Duys, H. Hill en P. C. Kruijthof (N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg) voor de selectiebedrijven; S. J. Klapwijk en C. J. v. d. Ven voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Barendrecht; D. de Ruiters voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Naaldwijk; W. C. Sol voor de proeftuin H.U.V. te Sloten; J. de Kraker voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; N. Bakker, P. Bruin, ir. G. T. Grooters, H. Hoogenboom, ir. K. T. J. Inia, J. J. Koenis en H. T. Plomp voor de N.A.K.-G. en J. L. v. Bennekom, A. Kraai en ir. M. Nieuwhof voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven herfstbloemkool 1962-1964

Dr. O. Banga, voorzitter; C. Buurman, S. Reus en Th. Timmerman voor de tuinders in de Streek; G. Baan, J. Baan, D. Euser, L. den Hoed, A. Los en J. v. d. Ven voor de tuinders in Zwijndrecht e.o.; P. Broersen en S. Kruijjer (Gebr. Broersen, Tuitjenhorn), D. Barten jr. en K. Kramer (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), ir. M. W. Prins en A. Sluis (N.V. C. W. Pannevis, Delft), J. P. Rood (J. P. Rood, Wateringen), J. Koopman en ir. J. E. Veldhuijzen van Zanten (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen), E. de Boer (N.V. Supergran, Haarlem-Overveen), J. de Vries („West-Friesland”, Wijdenes), H. Beefink, J. J. A. Wesseling en R. Zwaan (N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam) voor de selectiebedrijven; S. J. Klapwijk en C. J. v. d. Ven voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Barendrecht; J. Krul en H. J. Tichelaar voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Hoorn; J. Betzema, J. C. Commandeur en N. J. Snoek voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; P. Bruin, H. J. Groot, H. Hoogenboom en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; A. Kraai, ir. M. Nieuwhof en D. Wiering voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven zomerwortels 1963-1964

Dr. O. Banga, voorzitter; J. J. Vallen voor tuinders te Blerick; J. J. v. d. Berg (N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk), P. Barten (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), K. Bruin, K. J. Laport en K. Verhage (N.V. Wed. P. de Jongh en fa. Koning en Vlieger, Goes), ir. W. v. d. Arend, K. v. Beek en J. J. Meddens (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen), C. van Ophem (N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht), H. de Leeuw (N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht), ir. T. W. Lefering (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen), L. Q. Struik („West-Friesland”, Wijdenes), C. Duys en ir. R. J. Zwaan (N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg) en J. J. A. Wesseling en R. Zwaan (N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam) voor de selec-

tiebedrijven; J. C. Commandeur voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; J. Kruijk, H. T. Plomp en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; J. L. v. Bennekom, A. Kraai en ir. M. Nieuwhof voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven ronde krotten 1963-1964

Dr. O. Banga, voorzitter; C. Kee en K. Rustenburg voor de tuinders te Opperdoes; J. Droogendijk, J. de Klerk en W. Kranendonk voor de tuinders te Ridderkerk e.o.; P. Kok voor de tuinders te Spierdijk; G. Braas en N. C. Smal voor de veiling te Avenhorn; K. Zwier voor de veiling te Opperdoes; C. Beemsterboer en S. P. Klaver (N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen), P. Broersen (Gebr. Broersen, Tuitjenhorn), D. Barten jr., P. Barten en J. A. Jong (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), W. Duys en C. van Ophem (N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht), H. de Leeuw (N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht), N. Ham, A. H. W. Pellekaan en P. J. Struik (N.V. Gebroeders Sluis, Enkhuizen), J. Koopman en J. de Nijs (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen), J. Q. Struik („West-Friesland“, Wijdenes) en R. Zwaan (N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam) voor de selectiebedrijven; S. J. Klapwijk voor het rijkstuinbouwconsulentschap te Barendrecht; Tj. Buishand, J. C. Commandeur en J. de Kraker voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; N. Bakker, P. Bruin, H. J. Groot, ir. G. T. Grooters, ir. K. T. J. Inia, J. Koenis, H. Plomp en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; W. Rol voor het I.B.V.T. en J.L. van Bennekom, A. Kraai en ir. M. Nieuwhof voor het I.V.T.

Zojuist verschenen!

**DE TECHNIEK VAN DE
VEREDELING VAN GLASSLA**

door

Dr. J. A. HUYSKES en C. M. RODENBURG

Behandeld worden de keuze van de ouderplanten, het eigenlijke kruisen, het herkennen van de bastaarden, het selecteren, de zaadteelt van de geselecteerde planten en het bewaren van slazaad.

Uitgave: N.V. W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle, 1965. Prijs
f 7,50 (86 blz. en 62 foto's).

REGISTER

A

Aardappel, 8
Aardbei, 10
 Achilles, 98
 Acram, 151
 Adonis, 99
 Advent, 129
 Ailresist, 151
 Ailsa Craig, 151
 Akcel, 101
 Aktor, 101
 Allerheiligen, 39
 Allervroegste, 35
 Allround, 154
 Alpha, 34, 36, 38
 Alvro, 88
 Amerikaanse hybride-uien, 165
 Amerikaanse Roodrand, 115
 Amie, 108
 Amplus, 101
 Amsterdamse, 75
 Amsterdamse Bak, 178
 Amsterdamse Fijne Donker-
 groene, 135
 Ancora, 104
Andijvie, 26
 Angelo, 80
 Animo, 56
 Apollo, 96, 99
 Argenta, 117
 Aromata, 52
Asperge, 28
 Astrid, 35
 Atlas, 101
 Attractie, 109
 Aubade, 61
Aubergine, 29
Augurk, 30
 Augusterop, 36
 Aurora, 69
 Austral, 39
 Australische Gele, 115

B

B 2963, 50
 Baarlose Nietplekker ras VII, 31
 Barendrechtse Markt, 147
 Barima, 9
 Bassa, 98
 Bauers Kieler Rode, 181
 Berco, 151

Bergen op Zoomse, 29
 Berlikumer, 181
 Bispor, 79
 Bitspot, 79
 Bittex, 81
 Bivres, 81
 Bivugroen, 80
 Bivur, 81
 Bladgroente Namenia, 118
 Blanke Meikoningin, 107
 Blauwgroene Krul, 42
 Blauwschokker, 77
 Bleekblad Bovengroendse, 89
Bleekselderij, 32
Bloenkool, 32
Boerenkool, 41
 Bola, 164
 Boomerang, 39
Boon, 42
 Bredase, 147
 Breedblad gele, 116
 Breedblad Late Krop, 28
 Breedblad Volhart Winter, 28
Broccoli, 63
 Brunswijker, 29
 Brunswijker Reuzen, 29
 Bugrostan (kort type), 81
 Bugrostan (langer type), 82

C

California Wonder, 113
 Cambridge Vigour, 12, 15, 17
 Canberra, 40
 Cantonner Witkrop, 63
 Carina, 106
 Champagne Rood, 120
 Chantenay, 181
 Chemin Doré, 32
 Cherry Belle, 122
Chinese Kool, 63
 Civa, 9
 Climax, 157
 Cobri, 71
 Combine, 60
 Con Amore, 158
 Conservenmeester, 161
Consumptieraap, 64
 Cordon, 49
 Corola, 99
 Craigrés, 151

Cresta, 81
Cromco, 151

D

Dageraad, 61
Dark Skin Perfection, 74
Deciso, 94
Deense Witte Ronde Bewaar, 177
Delfia, 147
Delta, 103, 104, 105
Démasqué, 123
Désirée, 63
Deutsch Evern, 13
Dimin, 99
Donor, 152
Doperwt, 65
Doré, 8
Doré amélioré, 32
Double One, 73
Driemaal Wit, 161
Dubbel Blank, 170
Dubbele Witte z. dr., 45, 46, 48
Duetta, 140
Dupro, 164
Dwerg, 113

E

Early Large Head, 109
Edelkrop, 170
Edellof, 171
Eerste Pluk m. dr., 60
Eerste Vroege Mei, 75
Eersteling (aardappel), 8
Eersteling (wittekool), 173
Egyptische Platronde, 88
Eierplant, 29
Electra, 147
Elf, 71
Elista, 21
Elsekamp, 151
Emergo, 62
Enchusana, 175
Enkele Net, 110
Enormus, 164
Erecta, 62
Erfurter Reuzen, 29
Eskimo Winterreus, 118
Esmeralda, 71
Eurocross B, 153
Excelsior (pronkboon), 63
Excelsior (spinazie), 107
Excelsior (prei), 117
Excelsior z. dr. (stokslaboon), 54
Exclusief, 98

Express (tuinboon), 159
Express (wittekool), 173
Extase, 152
Extra Vroege Langedijker, 126
Ezetha's Krombek Blauwschok, 77
Ezetha's Superba, 60
Ezetha's Superia, 60
Ezetha's Witkiem, 158

F

Fabulus, 82
Factum, 79
Favoriet, 164
Felix, 161
Finette, 70
Fitis, 129
Flakkeese, 180
Flaro, 181
Flits, 46
Flora Blanca, 38
Formanova, 90
Forto, 179
Franse Trosprinces z. dr. 54
Friese Gele, 84
Frühkönigin, 56
Furore, 48, 51
Futura, 157
Fijne Kogel, 89
Fijngekrulde, 113
Fijngekrulde Donkergroene, 113

G

Gallex, 81
Gaudry, 123
Géant d'Hiver, 145
Gekruiste Net, 112
Gele Groenkop, 84
Gele Malse, 119
Gele Postelein, 116
Gewone Snij, 135
Gewone Volhart, 28
Gewone Vroege Volhart, 28
Gladde Stompe Winter, 180
Gladoro, 88
Glasa, 11, 12, 14
Globe III, 36, 38
Gloire de Quimper, 69
Gronal, 61
Glorie, 151
Glorie van Nantes, 94, 109
Glory, 151
Golden Plume, 32
Golden Selfblanching, 32

REGISTER

Goldmaker, 152
Goliath (prei), 117
Goliath (rabarber), 120
Goliath Blauwe Reuzen, 85
Goliath Witte Reuzen, 85
Gorella, 13, 18
Gouden Akker, 174
Goudgele stelen, 32
Goudgele Zelfblekende, 32
Great Lakes, 109
Green Spot, 79
Green Stick, 81
Greenstar, 51
Grobol, 164
Groene Bredase Putjes, 132
Groene Postelein, 116
Groene Putjes, 132, 133
Groene Volhart, 28
Groenland, 131
Groespot, 79
Groestan, 82
Groestan (kastype), 81
Groso, 109
Grove Struik, 135
Gewone Groene, 118
Gewone Snij, 113
Guernsey Conqueror, 111
Guntruud, 31

H

Haarlems Volhart, 28
Halfhoge Moskrul, 42
Halfhoge Westlandse, 42
Halfrood-Halfwit, 123
Hammer, 131
Haogen nr. 2, 110
Hektor, 99
Helda, 58
Helvetia, 117
Helro, 122
Heraut, 114
Herfstdeen, 176
Herfstgroene, 130
Herfstgroene Record, 131
Herfstreus, 117
Herfstreus Olifant, 117
Hiemalis, 145
Hilde, 107, 108, 110
Hilds Neckarkönigin, 55
Hokus, 30
Hollandse Aurora, 101
Hollandse Glorie, 151
Hollandse Roodkop, 84
Holpijp, 136

Holsteiner Bloed, 119
Huizer stam B, 170
Huizer's Triplo, 122
Huro, 140

I

Indures, 142
Irene, 50
Italiaanse Roodkop, 64
Italiaanse Witte, 64
Iveto, 101

J

Jade, 74
Jucunda, 23
Juniboon m. dr., 60
Juspa, 22
Juweel, 88

K

Kagraner Sommer, 108
Kampioen, 151
Kelva, 72
Kelvedon Wonder, 73
Keystone Resistant Giant, 113
Kleine Witpunt, 123
Kloek, 101
Knap, 101
Knoiselderij, 77
Kogel (Detroit), 88
Kogelronde, 89
Kolos, 176
Komeet, 124
Komkommer, 77
Koolraap, 84
Koolrabi, 84
Kopenhaagse Markt, 175
Kordaat, 95
Kordaat, 97
Kromkamp, 151
Kroot, 86
Kropsla, 90
Kwekerstrots, 94
Kwekerstrots, 109
Kwiek, 95, 99, 102, 106

L

Laibacher Eis, 109
Lange Bos, 135
Lange Violette, 29
Lange Witkiem, 157
Langedijker Allervroegste, 126
Langedijker Bewaargele, 134
Langedijker Bewaarrode, 127
Langedijker Bewaarwitte, 177

Langedijker Gele Bewaar, 134
 Langedijker Herfstgele, 134
 Langedijker Herfstrode, 126
 Langedijker Late Bewaar, 127
 Langedijker Late Herfstwitte, 175
 Langedijker Vroege Antiplof, 174
 Langedijker Vroege Gele, 133
 Langedijker Vroege Herfstwitte, 175
 Langedijker Vroege Rode, 126
 Langedijker Vroege Witte, 174
 Langschedige Witkiem, 157
 Late Belgische, 170
 Late Herfstreuzen sel. Pannevis, 117
 Late Putjes, 132
 Late Selecties, 157
 Lecerf, 36, 38
 Lentebode, 115
 Levo, 30, 31
 Liba, 104, 105
 Lotus, 45, 50, 51
 Luca, 48
 Luctor, 164
 Luikse Winter, 118
 Lux, 161

M

M 10, 83
 M 20, 83
 M 60, 83
 MM, 153
 Maascross, 154
 Macherauch's Frühernte, 14, 15
 Maelstede, 164
 Magiola, 102, 103
 Marex, 80
 Marktveroveraar, 76
 Mary Washington × Selectie
 Beeren, 29
 Matares, 143
 Matem, 101
 May Princess, 106
 Mechelse, 170
 Mechelse Krombek, 76
 Mechelse Markt z. dr., 54
 Meikoningin, 94, 104
 Meilof, 171
 Melbourne Market, 40
Meloen, 110
 Merida, 71
 Metro, 53
 Middelhoge Fijngekrulde, 42
 Middelvroege nr. 16, 171

Middelvroege 5610, 170
 Moneymaker, 152
 Mont Calme Brun, 148
 Morgenster, 114
 Moskrul, 113

N

Nr. 1, 123
 Nr. 20, 107
 Nr. 42, 50
 Nr. 48, 161
 Nr. 62, 80
 Nr. 65, 157
 Nr. 320, 143
 Nr. 344, 144
 Nr. 803, 140
 Nr. 1565, 38
 Nr. 6205, 122
 Nebak, 114
 Neckarriesen, 108
 Negenendertig, 96, 101, 104, 106, 107
 Negenenzestig, 96, 98
 Neoro, 122
 Nero, 89
 Nestor, 52
 New Globe, 89
 Non Plus Ultra z. dr., 54
 Noordhollandse Bloedrode, 165
 Noordhollandse Strogele (ui), 165
 Noordhollandse Strogele (sjalot), 136
 Noordster m. dr., 61
 Nores, 143
 Norli, 115
 Nostro, 165
 Nummer Vijf, 28
 Nummer Zes, 28
 Nummer Acht, 28
 Nunhem's Canner, 159
 Nunhem's Major, 157
 Nunhem's Platronde, 88
 Nunhem's Roodnerf, 147
 Nunhem's Selva, 171
 Nunhem's Voorjaarswortel, 179
 Nunhem's Vuurkogel, 89

O

Ogen, 110
 Olaf, 148
 Olifant, 117
 Onderstam K, 156
 Onderstam KK, 156
 Onderstam KV, 156

REGISTER

Onderstam NK, 156
Onyx, 69
Oranje Ananas, 111
Osiris, 154
Ostara, 132, 133
Ouddorpse Bruine, 136
Ouden Dam A, 153
Ouden Dam MR, 153

P

Paprika, 112
Paragon, 120
Pareltros z. dr., 54
Parijse Groene Krombek, 76
Peterselle, 113
Perfected Detroit, 89
Perfectos, 142
Petit Breton, 70
Peulen, 114
Pfann's Grosser Sommer, 109
Phenomeen m. dr., 56
Pica, 80
Plantui, 166
Plastro, 165
Platronde Parijse Broei, 181
Platte Witte Mei, 64
Pluksla, 115
Pootui en Winterui, 167
Postelein, 116
Praagse Witte Broei, 85
Praecox, 158
Precosa, 59
Précursor, 72
Preferent z. dr., 54
Prego, 101
Prei, 116
Prelude, 45, 47, 51
Premier, 159
Prenora, 101
Presto, 99
Pré-Vital, 141
Primeur (bloemkool), 35
Primeur (kropsla), 142
Primeur (ui), 164
Primo (kropsla), 98
Primo (tuinboon), 159
Prins Albert, 75
Processor, 50, 51
Produktiva, 171
Produnos, 165
Produrijn, 164
Proeftuins Blackpool, 95, 98
Proeftuinkruising Limburgia, 29

Profos, 91, 103
Progress, 54
Prominent, 147
Pronkboon, 62
Putjes Donkergroene, 132

Q

Queen Victoria, 119

R

R 60, 161
Raapstelen, 118
Rabarber, 119
Radijs, 120
Ramto, 70
Rapide, 96, 97, 99, 100, 106
Record, 36
Record (bloemkool), 36
Record (peulen), 114
Red Crown, 152
Redgauntlet, 20
Regina, 14, 15, 16
Reine Bon, 170
Repita, 25
Resistal, 142
Resistent, 94, 108
Reuzen Mei, 107
Revada, 25
Rode Bewaar, 127
Rode Eersteling, 9
Rode Globe, 122
Rodekool, 124
Roem van Brunswijk, 29
Roem van Enkhuizen, 175
Roem van Zwaag, 52
Roem van Zwijndrecht, 122
Roggli's Blauwe, 85
Roggli's Vroege Witte, 85
Roi des Fins Vert, 70
Roi des Serpettes, 76
Romax, 35
Romeo, 37
Romore, 59
Ronde Groot Witpunt, 123
Ronde Helderrode, 122
Ronde Helderrode Klein
Witpunt, 123
Ronde Kogel, 89
Ronde Rode, 122
Ronde Rode Broei, 122
Ronde Rode Groot Witpunt, 123
Ronde Rode Klein Witpunt, 123

Ronde Scharlakenrode, 124
 Roodkopje, 123
 Roodnerf, 146
 Rosabella, 28
 Rijncross, 156
 Rijnsburger, 164

S

Savoiekool, 127
 Saxa, 122
 Saxa Broei, 122
 Scarlet Champion, 124
Schorseneer, 134
 Schreibers Imuna, 51
 Secura, 95
Selderij, 135
 Selecta, 62
 Sel. Bos, 147
 Sel. Buisman, 165
 Sel. Gebo, 170
 Sel. Huizer, 147
 Sel. Onderdelinden, 164
 Sel. P.P., 171
 Sel. R.Z.A., 170
 Sel. R.Z.B., 170
 Sel. Slusia, 171
 Sel. Stiekema, 147
 Senga Sengana, 19
 Serpette de Paris, 76
 Sesam, 39
 Siegfried, 118
 Simex, 83
 Sinora, 98
Sjalot, 136
 Slendero, 179
 Smalle Snijpronker, 62
 Smaragd, 48
 Sneeuwbal, 64
 Soort Drijver, 42
 South Pacific, 40
 Spaanse Lange Rode, 113
Spekboon, 55
 Spica, 145
 Spiko, 173
Spinazie, 137
 Spinoza, 142
 Sporu, 79
 Sporu (platglastype), 82
 Spotvrije, 79
 Sprite, 72
Spruitkool, 145
 Stam 10, 148
Stamslaboon, 44

Stamsnijboon, 60
 Stator, 98
 Staygreen, 162
 Stentor, 101
Stokslaboon, 52
Stoksniijboon, 57
 Stringless Blue Lake White
 Seeded, 52
 Stuttgarter Riesen, 166
 Subito, 140, 141
 Succes, 176
 Suikermeloen Witte, 111
 Supcovert, 70
 Superkrop, 171
 Surprise, 153
 Suzan, 108
 Sydney Market, 40

T

Tabak, 148
 Talisman, 23
 Telespot, 79
 Telstar A, 155
 Tempo, 99
 Terra's Auenstolz o.F., 56
 Thialf, 145
 Thor, 147
 Timperley Early, 119
 Tiptop (stamslaboon), 49
 Tiptop (wortel), 179
 Toky, 79
Tomaat, 149
 Tonika, 100
 Topcross, 155
 Trio, 159
 Triumphator, 109
Tuinboon, 157
 Tuinders Volhart, 28
Tuinkers, 162
 Tussensoort, 39
 Tijgerananas, 111
 Type 39, 101
 Type 47, 105
 Type 57, 99
 Type 69, 98

U

Ui, 163
 Utrechtse Reuzenstruik, 28

V

Valore, 101, 103
Veldsla, 167
 Vencross, 30

REGISTER

- Venlose Broei, 179
Venlose Nietplekker ras VII, 31
Venor, 114
Ventura, 96, 98, 100
Venus, 36, 38
Verbeterde L.P.D., 32
Verbeterde Langschedige Witkiem, 157
Verbeterde Mechelse, 37
Verbeterde Vroege Mechelse, 35
Verbeterde Witkiem, 157
Vertou, 179
Vezufa, 176
Victor, 152
Victoria (kropsla), 107
Victoria (rabarber), 119
Victoria (ui), 164
Victory, 152
Vinedale, 113
Virtuosa, 139, 140, 142
Vitalis, 74
Vital-R, 142
Vitesse, 96, 98, 100, 102
Vlijmse Krombek, 76
Vola, 14, 21
Vorbote, 107
Votem, 99
Vremo-Inter, 147
Vroege Dwerg, 148
Vroege Groene Spitse, 128
Vroege Juni m. dr., 60
Vroege Kogel, 89
Vroege Mechelse (bloemkool), 34
Vroege Mechelse (witlof), 170
Vroege Mei, 75
Vroege Putjes, 133
Vroege Roodnerf, 147
Vroege Veense (doperwt), 75
Vroege Veense m. dr. (stoksnijboon), 57
Vroege Witkiem, 158
Vroegste Witkiem, 159
- W**
- Walcherse, 40
Weeuwenselderij, 136
Westfride, 171
Westlandse, 41
Westlandse Enkele Net, 110
Westlandse Fijne, 135
Westlandse Fijngekrulde, 42
Westlandse Halfhoge, 42
Westlandse Halfhoge Donkergroene, 42
Westlandse Halfhoge Groene, ras Verheul, 42
Westlandse Herfst, 42
Westlandse Lange Rode, 113
Westlandse Middelhoge Fijngekrulde, 42
Westlandse Winter, 42
White Egg, 64
Whitepool, 99
Widusa, 46, 47, 51
Wika, 160
Winterkoning, 133
Winterlof, 170
Winterreus Siegfried, 118
Winterreuzen (prei), 118
Winterreuzen (spinazie), 145
Wintersucces, 98
Wintra, 143, 145
Witkiem, 157, 158, 159
Witkiem, Langschedige, 159
Witlof, 167
Witte rassen, 166
Wittekool, 171
Wonder van Feltham (kropsla), 109
Wonder van Voorburg, 109
Wortel, 177
Wijbo, 164
Wijdehoud, 165
Wyola, 74
- Y**
- Yelvic, 152
Yolo Wonder, 113
Ijsselcross, 155
- Z**
- Zaai-ui**, 163
Zeer Vroege Groene, 129
Zesweekse, 64
Zevenenvijftig, 96, 99, 102, 106
Zilverui, 166
Zittauer Gelbe, 165
Zomerclimax, 36
Zoete Westlandse, 112
Zomerkoning, 108
Zomer-Mechelse, 37
Zwitserse Reuzen, 117
Zwolse Krul, 135
Zwijndra, 132
Zwijndrechtse Putjes, 132
Zwijndrechts Volhart, 28

RASSENLIJSTEN 1)
UITGEGEVEN DOOR HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN
TUINBOUWGEWASSEN

Rassenlijst voor Fruit, 1965	f 2.—
Rassenlijst voor Groente, 1966	f 2.—

MEDEDELINGEN 1)
VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

(hieronder zijn een aantal mededelingen vermeld die betrekking hebben op
groentegewassen. Een volledige lijst van publikaties wordt op aanvraag
gratis toegezonden)

183.	Nieuwhof, M., en H. Jonge Poerink — Praktijkproeven met wittekool. Juni 1962	f 0.45
185.	Szteyn, K. — Interspecific crosses in the genus <i>Lycopersicum</i> . I. Back-crosses to <i>L. glandulosum</i> . Augustus 1962	f 0.65
188.	Petiet, J. — Rassenproef met zilverruien. November 1962	f 0.50
189.	Bruyn, J. W. de, en J. G. van Hall — Enige ervaringen met de Digoxine-bepaling in het blad van <i>Digitalis lanata</i> Ehrh. November 1962	f 0.45
190.	Nieuwhof, M. — Het verband tussen de rassenkeuze bij spruitkool en de wijze van oogsten. Maart 1963	f 0.55
191.	Banga, O. — Breeding for quality in some vegetables. April 1963. . .	f 0.50
192.	Kooistra, E. — On the differences between smooth and three types of wrinkled peas. September 1962	f 1.25
193.	Nieuwhof, M., and D. Wiering — Clubroot resistance in <i>Brassica oleracea</i> L. Maart 1962	f 0.50
194.	Banga, O., and J. L. van Bennekom — Breeding radish for winter production under glass — Phytotron investigations for the development of a selection method. Mei 1963	f 0.80
197.	Nieuwhof, M., and D. Wiering — Heritable necrosis of red storage cabbage. Juni 1962	f 0.55
198.	Nieuwhof, M., en D. Wiering — „Koffiedik”, een erfelijke afwijking bij rode bewaarkool. Juni 1963	f 0.35
200.	Nieuwhof, M. — Pollination and contamination of <i>Brassica oleracea</i> L. September 1963	f 0.60
201.	Groenendijk, J., and J. Petiet — A method to test onions on their sensitivity to <i>Botrytis allii</i> . September 1963	f 0.40
202.	Huyskes, J. A. — Veredeling van witlof voor het trekken zonder dekgrond. Dissertatie, Wageningen. November 1963	f 6.—
203.	Nieuwhof, M. — Hybrid breeding in early spring cabbage. November 1963	f 0.70
204.	Banga, O., J. W. de Bruyn, J. L. van Bennekom a.o. — Selection of carrots for carotene content. V. The effect of the soil moisture content. November 1963	f 0.70
205.	Nieuwhof, M. — Het gedrag van enige spruitkoolrassen onder invloed van stikstofbemesting en plantdatum. December 1963	f 1.—
206.	Nieuwhof, M., en A. Kraai — Praktijkproeven met savoieekool 1960-1962. Januari 1964	f 0.50
207.	Nieuwhof, M., and J. L. van Bennekom — Praktijkproeven met vroege wortels en winterwortels 1961-1962. Maart 1964	f 0.35
208.	Hubbeling, N., and E. Kooistra — Resistance to early browning in peas. Maart 1964	f 0.40
209.	Nieuwhof, M., and D. Wiering — Factors influencing the occurrence of clubroot in semi-resistant populations of <i>Brassica oleracea</i> L. Maart 1964	f 0.60
210.	Banga, O. — Development in vegetable industry, breeding and science. April 1964	f 0.50
211.	Banga, O. — Physiological aspects of quality. April 1964	f 0.90
212.	Jaarverslag 1963 met projecten van onderzoek 1964; Annual report 1963 with summary. April 1964	f 2.50
214.	Banga, O. — Qualitätsmerkmale im Gemüsebau; Züchtungs- und Bestimmungsmethoden. Mei 1964	f 0.75
215.	Wiering, D. — The use of insects for pollinating <i>Brassica</i> crops in small isolation cages. Juni 1964	f 0.70
216.	Banga, O., J. Petiet and J. L. van Bennekom — Genetical analysis of male-sterility in carrots, <i>Daucus carota</i> L. Juni 1964	f 1.—

217.	Kronenberg, H. G. — La production de la fraise en Hollande. Juli 1964	f 0,70
218.	Kooistra, E. — Tien jaar veredelingsonderzoek bij groenten met vlezig vruchten 1953-1963; Ten year's breeding research on vegetables with fleshy fruits, 1953-1963; with summary. Augustus 1964	f 1,20
219.	Ferguson, J. H. A. — Statistische achtergrond van een proefopzet. September 1964	f 0,70
220.	Banga, O., and J. W. de Bruyn — Carotenogenesis in carrot roots. September 1964	f 1,—
222.	Banga, O. — Origin and distribution of the Western cultivated carrot. September 1964	f 0,90
223.	Kooistra, E. — Recent experiences of breeding leaf mould resistant tomatoes. September 1964	f 0,70
225.	Elzenga, G. — Twaalf jaar kruidenonderzoek 1950-1962; Twelves years research on herbs 1950-1962; with summary. November 1964	f 2,50
227.	Bruyn, J. W. de — Chemisch onderzoek ten behoeve van de veredeling; voortgangsrapport I.V.T. 1952-1964; Chemical research carried out at the Institute of Horticultural Plant Breeding from 1952-1964; with summary. December 1964	f 1,25
229.	Nieuwhof, M., en A. Kraai — Praktijkproeven met spitskool 1962-1963. Januari 1965	f 0,40
230.	Huyskes, J. A. — Tien jaar veredelingsonderzoek bij blad- en stengelgroenten 1954-1964; Ten years breeding research on leafy and stem vegetables 1954-1964; with summary. Februari 1965	f 1,50
233.	Zeilinga, A. E., and G. H. Kroon — A method for making root-tip squashes permanent, without removal of the cover slip. Maart 1965 ..	f 0,35
234.	Banga, O., J. Petiet and J. L. van Beenekom — Selecting radish for a more easily treshable silique. Maart 1965	f 1,—
235.	Rodenburg, C. M., and J. A. Huyskes — The identification of varieties of lettuce, spinach and willoof chicory. April 1965	f 1,40
236.	Kooistra, E. — Identification research on pulses. April 1965	f 1,40
237.	Banga, O. — Identification of Western orange carrot varieties. April 1965	f 1,20
238.	Banga, O. — Assessing the cultural value of varieties of vegetables and other horticultural crops. April 1965	f 0,40
240.	Jaarverslag 1964 met projecten van onderzoek 1965; Annual report 1964 with summary. April 1965	f 4,—
241.	Kooistra, E. — Tien jaar veredelingsonderzoek bij peulvruchten 1954-1964. Juni 1965	f 1,75
242.	Nieuwhof, M. — Tien jaar veredelingsonderzoek bij koolgewassen 1953-1963. Juli 1965	f 2,—
244.	Szteyn, K. — Interspecific crosses in the genus <i>Lycopersicum</i> . II Advantage of using tetraploid tomatoes as pistillate parents in interspecific crosses. Augustus 1965	f 0,90

ENKELE ANDERE PUBLIKATIES UITGEGEVEN DOOR HET I.V.T. 1)

Jensma, J. R. Cabbage varieties/Sluitkoolrassen	f 13,50
Leemans, J. A., and E. T. Nannenga. Raspberry varieties	f 25,—

ENKELE PUBLIKATIES DIE UITSLUITEND BIJ DE BOEKHANDEL VERKRIJGBAAR ZIJN

Rodenburg, C. M. a.o. Varieties of lettuce; An international monograph. Zwolle. Tjeenk Willink, 1960. In English, French and German	f 40,—
Banga, O. Main types of Western carotene carrot and their origin. Zwolle, Tjeenk Willink, 1962	f 15,—
Huyskes, J. A., en C. M. Rodenburg. De techniek van de veredeling van glassla. Zwolle, Tjeenk Willink, 1965	f 7,50

1) Zolang de voorraad strekt kunnen deze publikaties franco worden toegezonden, na ontvangst van het vermelde bedrag op giro no. 935477 van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen onder vermelding van wat verlangd wordt; ook bestaat de mogelijkheid deze publikaties uit de bibliotheek van het I.V.T. te lenen.